

Àmbit social i criminològic

CENTRE D'ESTUDIS JURÍDICS
I FORMACIÓ ESPECIALITZADA

Ausiàs March, 40
08010 Barcelona
TEL. 93 207 31 14
FAX: 93 207 67 47

Generalitat de Catalunya
Departament de Justícia

DOCUMENTS DE TREBALL

INVESTIGACIÓ

(Investigació pròpia, 2008)

Estrangers a les presons catalanes

PART 1: *Perfils i necessitats*

Autors

Àrea d'Investigació i Formació
Social i Criminològica

Any 2010

Estrangers a les presons catalanes

Investigadors principals i directors del projecte

Manel Capdevila i Capdevila
*Responsable d'Investigació de l'Àrea Social i Criminològica
Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada*

Jordi Garreta Bochaca
*Professor titular de la Facultat de Geografia i Sociologia. Universitat de Lleida
Grup de Recerca sobre Interculturalitat i Desenvolupament (GRID)*

Investigadores col·laboradores

Marta Ferrer Puig
*Cap de l'Àrea d'Investigació i Formació Social i Criminològica
Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada*

Nuria Espinal Canela
Membre del Grup de Recerca sobre Interculturalitat i Desenvolupament (GRID)

Núria Llevot Calvet
Membre del Grup de Recerca sobre Interculturalitat i Desenvolupament (GRID)

Col·laboradors:

Nerea Marteache Solans (*tècnica de recerca i suport tècnic*)
Marta Carrasco Moreno (*tècnica de recerca i suport tècnic*)
Berta Framis Ferrer (*tècnica de recerca i suport tècnic*)
Aina Ibáñez Roig (*tècnica de recerca becada i suport tècnic*)
Sònia Iñigo Soley (*tècnica de recerca becada i suport tècnic*)
Marta Blanch Serentill (*tècnica de recerca becada i suport tècnic*)
Yasmina Prieto Pérez (*tècnica de recerca becada i suport tècnic*)
Núria Carmona Ribé (*tècnica de recerca becada i suport tècnic*)
Alexia Cañamares Sanz (*tècnica de recerca becada i suport tècnic*)
Oriol Arronis Camps (*tècnic de recerca becat i suport tècnic*)

Treball de camp:

Enric Cancio Muñoz (*entrevistes interns estrangers*)
M. Begoña Ferrero Gutiérrez (*entrevistes interns estrangers*)
Lourdes Martín Verdura (*entrevistes interns estrangers*)
Magda Gomà Knorn (*entrevistes interns estrangers*)
Núria García Roche (*entrevistes interns estrangers*)
Mireia González de Rivera Riera (*entrevistes interns estrangers*)
Marta Suárez Jordà (*entrevistes interns estrangers*)
Mariona Asensio Fuentes (*entrevistes interns estrangers*)
Joana Herance del Moral (*entrevistes interns estrangers*)
Carla de Balanzó Bono (*entrevistes interns estrangers*)
Aina Ibáñez Roig (*entrevistes interns estrangers*)
Sònia Iñigo Soley (*entrevistes interns estrangers*)

Marta Carrasco Moreno (*extracció de dades SIPC*)
Maribel Sánchez Naveros (*extracció de dades SIPC*)
Ana Haro Royo (*extracció de dades SIPC*)
Almudena Hernández Hidalgo (*extracció de dades SIPC*)
Laia Rifà Espuña (*extracció de dades SIPC*)
Verónica Santoro Lamelas (*extracció de dades SIPC*)
Judith González Núñez (*extracció de dades SIPC*)

Ramon Parés Gallés (*jurista extracció de dades expedient de l'intern*)
M. Dolores Basallo Fernández (*jurista extracció de dades expedient de l'intern*)
M. Teresa Desola Fernández (*jurista extracció de dades expedient de l'intern*)
Amparo Valls Edo (*jurista extracció de dades expedient de l'intern*)
Eliseo Villacorta Anton (*jurista extracció de dades expedient de l'intern*)
Erika Torregrossa Acuña (*jurista extracció de dades expedient de l'intern*)
Mónica Fernández Sánchez (*jurista extracció de dades expedient de l'intern*)
Pedro Peñacoba Pérez (*jurista extracció de dades expedient de l'intern*)
Joan Lluís Calvo Sala (*jurista extracció de dades expedient de l'intern*)
M. Asunción Muñoz Brunet (*jurista extracció de dades expedient de l'intern*)
Lluís Bou Dalmau (*jurista extracció de dades expedient de l'intern*)

Badaín Solans Piedrafita (*suport administratiu*)
Laura Perales Calvo (*suport administratiu*)

Ed Hilterman (*director de Justa Mesura. Consultoria & investigació aplicada. Suport a l'explotació estadística*)

Grup d'experts:

Julio César Zino Torraza (*tècnic de la Subdirecció General de Rehabilitació i Serveis Penitenciaris*)
M'hamed Abdelouahed Allaoui (*tècnic i formador en immigració i interculturalitat. Secretaria General d'Immigració*)
Jordi Garreta Bochaca (*professor titular del Departament de Sociologia. Universitat de Lleida*)
Enric Cancio Muñoz (*educador social Secció Oberta del CP Dones Barcelona*)
Albert Parés Casanova (*advocat social*)
José Javier Ordóñez Echevarria (*advocat i mediador*)
Lola Vallès (*responsable de recerca i cooperació internacional de l'Institut de Seguretat Pública de Catalunya*)
Ed Hilterman (*sociòleg i director de Justa Mesura. Consultoria & investigació aplicada*)

Agraïments

Aquesta recerca ha estat possible gràcies a la col·laboració de molta altra gent que ens ha facilitat l'accés als centres penitenciaris i als interns estrangers subjectes d'estudi per a aquesta recerca. La seva mediació per preguntar a les persones interessades respecte de la seva disponibilitat per participar o no de manera voluntària en la investigació ha estat un suport inestimable pel qual volem expressar el nostre agraïment. Concretament, volem donar les gràcies a tots els directors i sotsdirectors dels centres penitenciaris de Catalunya, i també als coordinadors i als educadors designats com a interlocutors dels seus centres amb el Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada (CEJFE) responsable d'aquesta recerca.

Per a la part més jurídica i relacionada amb els conceptes bàsics de legislació d'estrangeria hem comptat amb l'assessorament i el suport tècnic de Dolors Basallo, a qui volem agrair les seves aportacions i els materials que ens ha facilitat, que ens han donat una mica de llum en un tema força complex.

Especialment hem d'agrair la col·laboració inestimable de la senyora Montserrat Garcia i Llovera, subdelegada del Govern a Barcelona, per donar-nos totes les facilitats d'accés a les dades administratives, sense les quals aquesta recerca no seria tan exhaustiva com és. També volem agrair al senyor Javier Montero Candial, cap de l'Oficina d'Estrangers, i molt especialment a la seva col·laboradora, la senyora Lourdes Garzón Rodríguez, la seva paciència i persistència sistemàtica en la recerca de les dades, més enllà del que formalment es podia demanar.

Volem agrair la participació desinteressada de Lola Vallès, de l'Institut de Seguretat Pública de Catalunya, en les darreres sessions de treball del grup d'experts.

També a la nostra companya Nerea Marteache, la qual, primer des d'aquí i després des de Nova York, ha continuat al llarg d'aquests dos anys i mig que ha durat la recerca aportant dosis d'entusiasme, idees i informants clau amb qui millorar el disseny i el desenvolupament de la recerca.

I especialment volem fer esmena de la feina desenvolupada per les nostres becàries Aina Ibáñez i Sònia Iñigo, que han organitzat amb rigor i eficàcia i molta paciència les ingents tasques de coordinació i gestió administrativa que ha calgut fer amb tots els professionals de camp que han participat en l'estudi.

Esperem que el coneixement que genera aquesta recerca compensi l'esforç i la dedicació que ens han prestat tots ells al llarg d'aquest temps. A tots, moltes gràcies per la seva participació.

Avís legal

Els continguts d'aquesta investigació estan subjectes a una llicència de Reconeixement-No comercial-Sense obres derivades 2.5 Espanya de Creative Commons, el text complet de la qual es troba disponible a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/es/legalcode.ca>. Així, doncs, se'n permet la còpia, la distribució i la comunicació pública sempre que se citi l'autor del text i la font (Generalitat de Catalunya. Departament de Justícia. Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada), tal com consta en la citació recomanada inclosa a cada article. No se'n poden fer usos comercials ni obres derivades.

Resum en català:

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/es/deed.ca>

Índex

Introducció	12
1. Marc teòric	17
1.1. Migració i exclusió social.....	17
1.1.1. Immigració i polítiques migratòries a Europa.....	17
1.1.2. L'actitud cap als estrangers i la seva integració.....	20
1.1.3. La immigració en els darrers anys a Espanya i l'opinió dels espanyols	21
1.1.4. Conceptes bàsics sobre legislació d'estrangeria	27
1.2. Demografia, migracions i dades penitenciàries	32
1.2.1. Evolució de les xifres d'immigrants a Espanya i Catalunya	32
1.2.2. Europa i la sobrerrepresentació dels estrangers a les presons.....	44
1.2.3. Espanya i Catalunya i la sobrerrepresentació dels estrangers a les presons	53
1.2.4. L'opinió dels catalans sobre el sistema penitenciari i la rehabilitació	60
1.3. Els estudis actuals sobre estrangeria, marginació i delinqüència	64
1.4. Resum del capítol	71
2. La recerca	73
2.1. Finalitat	73
2.1.1. Objectius	74
2.2. Metodologia	74
2.2.2. Metodologia, fonts i grups d'estudi emprats per treballar cadascun dels objectius.....	82
2.2.3. Operativització i codificació de les variables.....	87
2.2.4. Treball de camp	89
2.2.5. Protecció de dades.....	93
2.2.6. Anàlisi de les dades	94
2.2.7. Calendari de la recerca	96
3. Perfil general de la població estrangera encarcerada a Catalunya l'any 2007 .98	
3.1. Perfil personal	98
3.2. Perfil penal (respecte <i>l'ingrés base</i>)	101
3.3. Perfil penitenciari (respecte de <i>l'ingrés base</i>).....	104
3.4. Diferències per àrees geogràfiques de procedència dels estrangers	106
3.4.1. Perfil personal i diferències per àrees geogràfiques	106
3.4.2. Perfil penal i diferències per àrees geogràfiques	112
3.4.3. Perfil penitenciari i diferències per àrees geogràfiques.....	115
3.5. Resum del capítol	118

4. Característiques dels estrangers ingressats als centres penitenciaris (any 2008)	124
4.1. Característiques del procés migratori	126
4.1.1. Els motius per venir i les persones que més han influït en la vinguda	127
4.1.2. Com han vingut?	130
4.2. Xarxa social i de suport	133
4.2.1. Les xarxes familiars, de feina i veïnatge	133
4.2.2. Integració en la societat receptora	144
4.2.3. Documentació i regularització dels estrangers empresonats	153
4.3. Salut	157
4.3.1. Salut física	157
4.3.2. Salut mental	159
4.3.3. Consum de drogues en l'estranger empresonat	164
4.4. Situació penal de <i>l'estranger empresonat</i>	166
4.4.1. Antecedents delictius	166
4.4.2. Delicte actual	167
4.5. L'estada a la presó	170
4.5.1. El règim de vida i la normativa	170
4.5.2. Les relacions socials dins de la presó	172
4.5.3. Les activitats dins de la presó	174
4.5.4. El tractament i la preparació per a la sortida	177
4.6. Demandes i preocupacions de <i>l'estranger empresonat</i>	178
4.6.1. L'interès pel retorn/expulsió al seu país i el balanç de la seva estada aquí	178
4.6.2. Les perspectives de futur	182
4.7. Resum del capítol	185
5. La dona estrangera a la presó	191
5.1. Perfil personal	191
5.2. Perfil penal (respecte <i>l'ingrés base</i>)	194
5.3. Perfil penitenciari (respecte de <i>l'ingrés base</i>)	196
5.4. Diferències per àrees geogràfiques de procedència	198
5.5. Diferències en les dones entrevistades respecte als homes	202
5.6. Resum del capítol	203
6. Joves, reincidents i no documentats: diferències en les respostes als entrevistats	207
6.1. Els joves: diferències entre estrangers segons l'edat	207
6.2. Els reincidents: diferències segons els antecedents penitenciaris	210
6.3. Els <i>invisibles</i> : diferències segons la manca de documentació	214

6.3.1. El procés migratori i la xarxa social dels <i>invisibles</i>	217
6.4. Resum del capítol	224
7. La inserció social després de la presó.....	229
7.1. Els factors més rellevants per a la inserció	229
7.1.1. Projecte migratori i <i>capital social</i>	230
7.1.2. Documentació	231
7.1.3. Antecedents penals i penitenciaris	232
7.1.4. Comportament disciplinari	232
7.1.5. Procés rehabilitador i permisos	233
7.1.6. Voluntat de retorn.....	234
7.1.7. Relacions i ambient a la presó.....	235
7.1.8. Variables de control.....	236
7.2. Els grups d'estrangers i el pronòstic d'inserció social al sortir de la presó.....	237
7.2.1. El grup 1.....	238
7.2.2. El grup 2 i el grup 3	241
7.2.3. El grup 4.....	243
7.3. Les propostes de millora per a cada grup	245
7.3.1. Propostes per al grup 1	245
7.3.2. Propostes per al grup 2	246
7.3.3. Propostes per al grup 3	246
7.3.4. Propostes per al grup 4	247
7.4. Resum del capítol	248
8. Referències bibliogràfiques	252
Annexos	264
Annex 1: Plantilla de recollida de dades expedient informàtic del sistema penitenciari català (SIPC)	265
Annex 2: Plantilla de recollida de dades jurídiques (juristes centres penitenciaris)	267
Annex 3: Plantilla de recollida de dades Subdelegació del Govern (regularització documentació d'estrangeria)	269
Annex 4: Plantilla unificada d'entrevista als interns estrangers	271
Annex 5: Operativització i codificació de les variables.....	279
Annex 6: Plantilla de categorització de les respostes de les entrevistes als interns estrangers (mostra pàgina 1)	288
Annex 7: Passos a seguir per a l'organització de les entrevistes	289
Annex 8: Presentació de la recerca als juristes	290
Annex 9: Consentiment informat entrevista.....	291
Annex 10: Consentiment informat grups de discussió	293
Annex 11: Document de confidencialitat i cessió de dades	295

Annex 12: Anàlisi factorial i anàlisi de fiabilitat	297
Annex 13: Recomanacions per a les presons europees.....	308

Introducció

Els països europeus, especialment de l'Europa central i occidental, tenen percentatges importants de persones estrangeres a les presons. La població estrangera privada de llibertat, com a col·lectiu d'especial vulnerabilitat, és un tema que ha ocupat recomanacions específiques¹ o esments específics² en les recomanacions del Consell d'Europa. Ja a l'any 1984, a la Recomanació R(84) 12, adverteix de l'augment de la població estrangera a les presons i de les dificultats especials que poden tenir els interns estrangers a causa d'un idioma, una cultura, uns costums i una religió diferents. Aquesta recomanació planteja als estats membres la necessitat d'evitar l'aïllament dels presoners estrangers i de facilitar el seu tractament de cara a la reinserció social. I també que el tractament que rebin tingui en compte les seves necessitats específiques i que se'ls assegurin les mateixes oportunitats que a la resta d'interns.

A Catalunya actualment ens trobem amb una població penitenciària estrangera que representa més del 40% del total d'interns³. L'augment del nombre de persones estrangeres que s'ha produït al llarg dels darrers anys va comportar que l'any 2008 la Direcció General de Recursos i Règim Penitenciari (DGRRP a partir d'ara) plantegés al Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada (CEJFE a partir d'ara) la necessitat de conèixer més en profunditat aquesta població i les seves característiques i necessitats específiques.

Diversos interrogants concrets formaven part d'aquella demanda inicial i van quedar explícitament recollits en els objectius de la recerca que presentarem tot seguit. Un tema destacat va ser des del principi la constatació de les dificultats d'integració social de les persones estrangeres empresonades un cop

¹ Consell d'Europa (1984). Recommendation R(84) 12 concerning foreing prisoners.

² Consell d'Europa (1996). Recommendation Rec (2006)2 on the European Prison Rules (pàg. 19). Council of Europe Publishing.

³ 43,4% el 31 de desembre de 2009, un total de 4.570 interns, segons dades de la Secretaria de Serveis Penitenciaris, Rehabilitació i Justícia Juvenil. Butlletí núm. 11 d'informació estadística bàsica. pàg. 13. Consulta en línia 10 de març de 2010.
http://www20.gencat.cat/docs/Justicia/Documents/ARXIUS/butlleti_serveis_penitenciaris_desembre2009.pdf

acomplerta la pena, en el marc del complex context legal que regula l'estrangeria al nostre país.

La finalitat d'aquesta recerca és donar un coneixement ampli i global de la realitat dels estrangers als centres penitenciaris catalans i de les seves possibilitats de futur, i apuntar recomanacions que puguin ajudar la DGRRP a intervenir amb més eficàcia en aquest tema de gran actualitat i complexitat.

En aquesta recerca utilitzem el terme *estranger* i no *immigrant*. La recerca se centra en les persones que es troben ingressades en centres penitenciaris provinents d'altres països i que aquí no tenen regularitzada la seva situació administrativa amb caràcter permanent, de manera que la seva sortida de presó implicarà una dificultat real per a la seva reinserció social. La població estrangera reclusa als centres de Catalunya respon a perfils d'origen diversos i no en tots els casos es tracta del que anomenem *immigrants*⁴. Des d'un punt de vista sociològic, entendríem que un *immigrant* és aquell que deixa el seu lloc d'origen per anar a un altre amb la finalitat de millorar econòmicament i trobar-hi millors condicions de vida. En el cas del nostre estudi no hem comprovat que sigui sempre així i, consegüentment, utilitzem el terme *estranger* perquè el que sí que tenim clar és que no totes les persones que formen part de la recerca tenen regularitzada la seva situació legal a Espanya.

El lector trobarà la recerca dividida en tres grans parts. La primera ha estat duta a terme íntegrament per l'equip de l'Àrea d'Investigació i Formació Social i Criminològica del CEJFE. La segona ha estat desenvolupada, per encàrrec del CEJFE, pel Grup de Recerca sobre Interculturalitat i Desenvolupament (GRID), adscrit a la Facultat de Geografia i Sociologia de la Universitat de Lleida. La tercera són les recomanacions que es deriven de la recerca, que han estat elaborades conjuntament entre el CEJFE i la Universitat de Lleida, amb el recolzament del grup d'experts en la matèria.

⁴ Alguns autors (citats per Monclús, 2008:27) atribueixen una categoria més legal al concepte d'*estranger* i una categoria més sociològica al concepte d'*immigrant*.

En la primera part s'analitza de manera global la situació específica de la població estrangera empresonada i el seu perfil sociopersonal, penal i penitenciari. També es busca un aprofundiment respecte a tots aquells aspectes de les condicions de vida dels estrangers encarcerats que poden facilitar, a partir del coneixement que dóna la recerca, una intervenció més afinada per aconseguir la seva reinserció social.

En el capítol 1 d'aquesta primera part s'explica amb detall el marc teòric que fonamenta la recerca i es fa referència als estudis actuals que hem consultat sobre estrangeria, marginació i delinqüència. També es donen xifres sobre demografia, migracions i dades penitenciàries que contextualitzen la situació a Europa, Espanya i, finalment, a Catalunya, on se centra l'estudi.

En el capítol 2 s'especifica la finalitat, els objectius i la metodologia de la investigació. El lector trobarà aquí explicitats els diferents grups d'estudi que s'han utilitzat, el model d'investigació, l'operativització de les variables i altres aspectes relacionats amb la gestió de les dades obtingudes.

A partir del capítol 3 ja s'exposen els resultats.

En aquest capítol 3 donem un perfil descriptiu general de la població estrangera encarcerada a Catalunya l'any 2007. A part de dades personals, penals i penitenciàries d'una mostra representativa del conjunt d'encarcerats estrangers, el lector també trobarà explicades les diferències de perfil segons les grans àrees geogràfiques utilitzades en la investigació: 1) estrangers procedents de la Unió Europea; 2) procedents de la resta d'Europa; 3) procedents del Magrib; 4) procedents de la resta d'Àfrica; 5) procedents de l'Amèrica Central i de l'Amèrica del Sud; 6) procedents d'Àsia. A efectes de les anàlisis, s'han descartat els estrangers procedents de la resta del món, atesa la seva poca representativitat i l'heterogeneïtat de realitats i situacions.

El capítol 4 recull els resultats de les entrevistes fetes a 212 estrangers que l'any 2008 es trobaven d'alta a centres penitenciaris de Catalunya. Se'ls pregunta per tot allò relacionat amb el seu procés migratori, amb qui han vingut i com, si tenen suport social aquí i les seves percepcions del que s'han trobat a Catalunya i ara a la presó. També se'ls pregunta sobre les seves perspectives i

expectatives de futur. Sempre que ha estat possible, les respostes s'han comparat amb d'altres estudis qualitius fets amb població immigrada que no es troba ingressada a centres penitenciaris, per comparar en la mesura que sigui possible similituds i diferències. També s'han recollit d'aquest grup les dades administratives que figuren a la Subdelegació del Govern d'Espanya a Catalunya per tal de saber quina era i és la seva situació de regularització.

En el capítol 5 es recullen les mateixes dades que acabem d'explicar que s'han recollit en els capítols 3 i 4 però centrades exclusivament en les dones estrangeres, que suposen un col·lectiu molt reduït (7%) de les persones encarcerades. Com ja és norma en els nostres estudis, volem donar sempre una perspectiva de gènere a les problemàtiques tractades.

El capítol 6 estudia altres col·lectius específics. Concretament, els joves (hem agafat la franja de 18 a 25 anys), els reincidents (estrangers que ja tenien antecedents penitenciaris a Catalunya), i els no documentats, és a dir, les persones sobre les quals l'Administració central de l'Estat no té cap constància documental (a efectes de l'estudi els hem anomenat *invisibles*, per facilitar-ne la referència).

El capítol 7 fa un pronòstic d'inserció social en sortir de la presó del col·lectiu dels 212 entrevistats, a partir de l'anàlisi multifactorial de les 371 variables extretes de totes les fonts consultades, l'entrevista, la consulta del Sistema Informàtic Penitenciari Català (SIPC), les dades obtingudes de la Subdelegació del Govern d'Espanya i les extretes de l'expedient penitenciari dels entrevistats per juristes experts en la matèria. El lector veurà que a efectes del pronòstic d'inserció se'ns perfilen quatre grups d'estrangers ben diferents que presenten també necessitats distintes d'intervenció des de l'àmbit penitenciari.

En la segona part de la recerca es desenvolupa en profunditat el punt de vista dels interns estrangers respecte a la vida quotidiana a la presó. Aquesta part s'ha fet a partir de 15 grups de discussió duts a terme en pràcticament totes les presons catalanes (11) i en el qual han participat un total de 114 interns estrangers, procurant respectar que en tots els grups hi hagués una composició similar d'estrangers de les diferents àrees geogràfiques que hem esmentat

anteriorment. També hi ha participat un grup compost específicament per encarcerats autòctons, que ha actuat com a grup de contrast d'opinió respecte als diferents temes tractats.

Tot i que no hi havia un guió tancat d'aspectes sobre els quals parlar, justament per no coartar l'espontaneïtat del grup de discussió, els investigadors que portaven a terme la recerca tenien l'encàrrec de preguntar i recollir l'opinió dels interns respecte a: 1) l'allotjament; 2) la salut i l'atenció sanitària; 3) les relacions amb la resta dels interns; 4) les relacions amb els funcionaris; 5) els conflictes i els problemes de convivència; 6) les visites i les relacions amb l'exterior; 7) la percepció de seguretat dins del centre; 8) la seva opinió respecte a la normativa i al règim disciplinari; 9) la seva opinió respecte al treball, la formació i la possibilitat de practicar les seves creences religioses; 10) la seva opinió respecte al temps de lleure; 11) la participació en la gestió, i 12) el contacte amb l'exterior i la preparació per a la llibertat.

Finalment la tercera part recull les recomanacions que fan l'equip de recerca del CEJFE i el de la Universitat de Lleida, recolzats per un grup d'experts en la matèria, respecte a les necessitats prioritàries que cal atendre en els interns estrangers i que ha de guiar la intervenció penitenciària envers la seva qualitat de vida i reinserció social.

Com es pot veure, el lector trobarà al llarg d'aquestes pàgines un estudi exhaustiu i específic que vol aportar molts elements de reflexió respecte a una realitat complexa. Aquest coneixement ha de permetre elaborar un tipus de discurs diferenciat de les generalitzacions i els maximalismes que solen acompanyar els discursos relacionats amb els estrangers i la immigració, i més quan aquests es relacionen amb la delinqüència. És un tema massa sensible i preocupant per a la ciutadania per seguir fent generalitzacions i prenent mesures populistes que en cap cas ajuden a reduir l'impacte negatiu sobre la societat ni aporten cap millora.

1. Marc teòric

1.1. Migració i exclusió social

1.1.1. Immigració i polítiques migratòries a Europa

En un món globalitzat cada cop hem de mirar més enfora per entendre què passa en l'entorn més proper. Si hi ha un tema on això es fa més evident és el tema de la immigració i tot el que implica: fluxos migratoris, moviments econòmics, situacions d'exclusió, etc.

Els països del primer món pateixen un envelliment de la població autòctona i no tenen prou capacitat per regenerar ells sols la seva pròpia piràmide poblacional. D'altra banda, en termes productius i econòmics aquests països necessiten abaratir costos de producció. Si no poden portar-la fora (com és el cas de l'agricultura intensiva, la construcció i els serveis) necessiten importar les condicions laborals dels països emissors de mà d'obra per tal d'abaratir costos. Es demana gent per fer feines que ningú no vol fer entre els autòctons i així vénen estrangers poc qualificats però, alhora, també es demana gent altament qualificada per cobrir serveis bàsics que queden descoberts (com ara metges, infermeres, informàtics, etc.).

D'altra banda, en els països emissors de capital humà els emigrants veuen poc futur en els seus propis països i, en canvi, creuen que en els del primer món trobaran una millora substancial de la seva situació personal i familiar.

Les relacions Nord-Sud i la globalització van per camins diferents. La globalització fa més gran la bretxa de les diferències i les desigualtats entre el Nord i el Sud. Apareix una nova classe social, que és l'obra transnacional, estratificada per la seva formació i la seva tecnicitat, però també per la seva situació legal. Les polítiques neoliberals tendeixen a fomentar situacions d'exclusió dels treballadors irregulars, i aquesta nova *underclass* (classe social) es troba marginada de la vida social i econòmica del país receptor. Per un costat, el sistema exalta les noves llibertats i els plaers lliberals moderns, però

per l'altre es produeixen inseguretats cròniques i una punitivitat que fa tremolar el sistema (Garland, 2005).

Les forces que controlen les migracions internacionals són molt complexes i estan molt arrelades. Aquestes forces interactuen amb les que haurien de posar en pràctica polítiques migratòries i això fa que sigui molt difícil avançar perquè també responen a altres finalitats. Els resultats són polítiques planes, escassament planificades o, en molts casos, contradictòries (Castles, 2004).

Els governs europeus han posat el tema de la immigració dins de l'agenda de l'ordre públic, al capdavant dels ministeris d'interior i amb el control policial i el control d'entrades a Europa com a temes estrella (Pajares, 1999).

Hi ha una perillosa associació entre immigració i delinqüència, ja des d'aquest punt de partida de polítiques europees. L'any 1976 es va crear a Europa el grup TREVI, un marc de cooperació intergovernamental per treballar a escala internacional un seguit de problemes que afectaven tots els països. Els temes que es corresponen a les inicials de l'acrònim del grup de treball són: *Terrorisme, Radicalisme, Extremisme i Violència*. La darrera inicial correspon a *Immigració*. L'associació no mereix més comentaris.

El mateix tractat de Maastricht, en l'article K1, tracta conjuntament els temes d'immigració i de criminalitat.

Els acords de Tampere demanen que s'orientin les polítiques ciutadanes al voltant de la immigració en 5 punts: 1) la regulació de l'entrada i la residència dels treballadors estrangers; 2) l'establiment d'un marc comú de drets i deures; 3) la inclusió de la immigració; 4) polítiques comunes d'immigració europees, i 5) la lluita contra la immigració il·legal (Pinyol, 2005).

El Conveni de Prüm, signat el 27 de maig de 2005 per Alemanya, Àustria, Bèlgica, els Països Baixos, Luxemburg, Espanya i França, vol introduir en primer lloc regulacions específiques en matèria d'immigració il·legal, introduint dos instruments per afrontar aquest fenomen: la creació d'un grup d'assessors especialistes en la detecció de documentació falsa i manipulada i el recolzament en casos de repatriació d'estrangers de tercers països. També es

parla sobre la cessió de dades, com l'ADN, les dades dactiloscòpiques, la utilització de vehicles i altres (Freixes, 2008).⁵

En segon lloc, aquest conveni de Prüm parla de crear un codi comunitari de visats i un llibre verd sobre el sistema europeu d'asil.

Finalment, en tercer lloc, també parla d'unificar, sota el títol de *programa La Haia*:

- Les polítiques d'asil, d'immigració i de fronteres.
- El tracte que es dóna a la immigració legal i la lluita contra l'ocupació clandestina.
- La integració dels naturals de tercers països, per evitar l'aïllament de certs grups o col·lectius.
- La col·laboració amb tercers països i regions de trànsit: principis de responsabilitat compartida.
- Les polítiques de retorn i readmissió: es vol una política eficaç d'allunyament i una repatriació de manera humana i amb respecte als drets fonamentals.
- El control de fronteres i la lluita contra la immigració clandestina: blindar les fronteres externes i suprimir les internes.

Stephen Castles (2004) afirma que les xarxes transnacionals boicotejaran el control de la immigració, sempre que aquesta política de control estigui pensada en lògica nacional i separada de polítiques d'ajut, comerç, desenvolupament i cooperació internacional. Si les polítiques migratòries fracassen és perquè els processos migratoris són a llarg termini, mentre que els cicles de les polítiques de control són a curt termini i estan determinats per la duració dels cicles electorals que no tenen en compte aquests altres elements.

⁵ Freixes. Capítol II dins de: Balado Ruiz-Gallegos, M (2008). *Immigración, estado y derecho* (pàg. 218 a 222).

Pajares (1999: 192) esmenta que la població immigrada, sobretot la que no ha aconseguit arribar a la situació legal, s'adona que es troba en inferioritat de drets. Qualsevol sector de població que tingui consciència de ser discriminat i de no ser acceptat per la societat majoritària es refugiarà en els seus propis costums, enfrontant-los als de la societat que el rebutja. Des dels anys setanta s'aprecien exemples de separació en la vida quotidiana entre els valors de les cultures autòctona i immigrant (magribins a França, turcs a Alemanya, pakistanesos a Gran Bretanya) (Fundació Encuentro, 2003a).

1.1.2. L'actitud cap als estrangers i la seva integració

En èpoques de crisi augmenten les manifestacions racistes i de xenofòbia. En l'Eurobaròmetre, les respostes xenòfobes dels europeus l'any 2000 suposaven el 10%, mentre que l'any 2007 ja eren el 32% del total de respostes (Dolores Juliano, 2008)⁶.

Díez Nicolas (2004: 392) recull els resultats de diferents estudis, en els quals es compara internacionalment l'actitud dels residents autòctons cap als estrangers i els immigrants nousvinguts. En tots aquests estudis observa que la meitat dels entrevistats, de quasi la totalitat de països, consideren que el nombre d'immigrants arribats al seu país hauria de disminuir. Les proporcions, segons el país, arriben a ser de dues terceres parts o, fins i tot, de tres quartes parts.

⁶ Dolores Juliano. Antropòloga de la Universitat de Barcelona, dins de: CITE (2008). *Jornades de reflexió. Dones immigrades, treball i sindicat*.

Taula 1. Índex de postmaterialisme⁷ (escala de 0 a 4 punts) i percentatge de població que considerar molestos com a veïns a les persones dels grups socials que s'indiquen

	Post-materialismo	Ex presidario	De otra raza	Alcohólicos	Enfermos mentales	Musulmanes	Inmigrantes / Trabajadores extranjeros	Enfermos de SIDA	Drogadictos	Homosexuales	Judios	Gitanos	Familias numerosas
Australia	2,27	45	5	60	39		5	15	74	25			
Austria	2,22	27	7	53	18	15	12	17	53	25	8	25	4
Canadá	2,21	45	3	51	33	6	4	12	64	17	4		
EEUU	2,16	54	8	56	52	11	10	17	74	23	9		
Suecia	2,16	33	2	33	16	9	3	7	60	6	2	20	4
Italia	2,14	47	16	40	38	17	16	31	55	29	13	56	14
Nueva Zelanda	2,13	58	3	66	60		5	17	79	22			
Puerto Rico	2,1	36	4	41	34		6	12	47	22			
Países Bajos	2,1	32	5	58	25	12	5	8	73	6	2	19	8
Dinamarca	2,08	30	7	36	14	16	11	6	59	8	2	15	4
Argentina	2,07	43	4	37	22	6	6	12	32	22	6		
Uruguay	2,05	70	7	59	33		7	19	44	32	10		
Croacia	2,04	74	20	63	41	26	22	51	69	33	9		
Suiza	2,04	20	9	47	17	18	10	12	49	18			
Eslovenia	1,99	60	12	69	30	23	16	33	65	44	17	37	9
Grecia	1,98	67	14	37	62	21	14	27	45	27	19	33	11
Noruega	1,98	44	8	32	37	19	10	14	66	14			
Rep. Dominicana	1,97	62	18	55	52		18	30	70	49			
Bélgica	1,97	30	16	44	22	22	18	13	51	17	13	35	9
Turquia	1,96	80	32	87	76		39	83	94	90	62	72	40
Luxemburgo	1,96	30	6	32	19	14	8	12	43	19	8	25	8
Irlanda	1,94	55	12	36	25	14	12	23	66	27	11	25	9
Perú	1,94	53	11	52	39	14	11	29	66	49			
Irlanda del Norte	1,92	48	11	51	35	16	18	31	78	35	12	58	14
ESPAÑA	1,92	32	11	39	25	13	10	21	53	16	22	28	5
Francia	1,9	21	9	47	22	16	12	9	48	16	6	40	10
Venezuela	1,89	77	16	57	46		18	44	73	57			
Colombia	1,89	64	2	33	17			8	30	20	4	40	9
Chile	1,89	62	9	51	25	7	11	24	53	15			
Islandia	1,89	26	3	62	31	12	3	7	76	8	4	9	3
Alemania	1,89	22	4	50	20	10	8	10	52	12	5	29	5
Viet Nam	1,87	48	32	44	38	27	33	33	54	39			
México	1,85	70	15	56	34	17	14	34	68	45			
Finlandia	1,85	39	12	51	29	19	13	21	75	21	9	44	8
Rep. Checa	1,84	64	10	76	19	15	19	21	73	73			
Arabia Saudita	1,82	88	38		63		33	84	87				
Brasil	1,81	45	3	46	18		4	14	56	26			
Singapur	1,8	30	5	64	58		26	35	72	46			
Uganda	1,79	88	18	70	46	14	13	17	87	76	22		
Lituania	1,76	66	10	82	61	33	24	55	86	68	23	63	12
Portugal	1,74	44	8	38	28	8	2	27	48	25	11	36	5
Bosnia y Herzegovina	1,73	88	13	77	58	13	25	60	82	64	28		
Malta	1,73	80	19	74	30	28	15	38	71	40	21	30	15
Nigeria	1,73	79	30	65	52		28	68	74	74			
Argelia	1,72	70	28	69	44		24	68	77	81			
Polonia	1,71	68	17	78	58	24	24	44	69	55	25	39	11
Letonia	1,7	57	5	75	35	14	10	29	75	46	5	27	4

Font: Díez Nicolás (2004:392)

⁷ En sociologia s'entén com a *postmaterialisme* el canvi de valors de les societats contemporànies. Definit pel politòleg Ronald Inglehart, el *postmaterialisme* és el resultat de l'augment general de la seguretat econòmica i el creixement econòmic. Les societats actuals es basen més en idees d'autorealització i participació, que és com ell defineix el postmaterialisme, que en idees d'ampliació de la seguretat econòmica i de seguretat ciutadana, que és com ell defineix el *materialisme*. Aquests temes els ha treballat a partir d'estudis comparatius internacionals que Inglehart ha anomenat Enquesta Mundial de Valors (*World Values Survey*), i que ha exposat al seu llibre *The Silent Revolution* (1977). En aquest llibre pretén mesurar objectivament el canvi de valors de les societats contemporànies. Díez Nicolas és un dels autors que més ha treballat amb les idees i els conceptes d'aquest autor.

1.1.3. La immigració en els darrers anys a Espanya i l'opinió dels espanyols

Entre les conclusions de l'estudi de Díez Nicolas (2004) referides a Espanya, destaca que: 1) ha augmentat molt el nombre de població estrangera a Espanya, en pocs anys; 2) en tractar-se d'una immigració econòmica no és visible de la mateixa manera en totes les comunitats autònomes; 3) el 50% dels immigrants econòmics estan regularitzats i cotitzen a la Seguretat Social, i 4) el grau de xenofòbia a Espanya encara és flux i, juntament amb Suècia, és el més baix d'Europa, tot i que va creixent.

Espanya és un dels països amb més volum d'immigració: ocupa el desè lloc, segons dades de les Nacions Unides.⁸

Si ens fixem en les remeses econòmiques que els treballadors estrangers facturen cap als seus països d'origen, observem que Espanya ocupa al setè lloc mundial en volum total econòmic de despesa.

Taula 2. Principals països emissors i receptors de remeses econòmiques dels immigrants (2008)

Països EMISSORS	Milions de dòlars	% PIB	Països RECEPTORS	Milions de dòlars	% PIB
1 EUA	37.703	0,3	1 Índia	21.727	3,8
2 Aràbia Saudita	15.120	6,0	2 Mèxic	18.143	2,7
3 Suïssa	13.438	3,7	3 Filipines	11.634	13,4
4 Alemanya	10.039	0,4	4 Xina	4.625	0,3
5 Luxemburg	5.557	16,5	5 Marroc	4.218	8,4
6 França	4.853	0,2	6 Pakistan	3.945	4,0
7 Espanya	4.850	0,5	7 Egipte	3.341	4,2
8 Itàlia	4.672	0,3	8 Bangladesh	3.192	5,9
9 Rússia	4.481	0,8	9 Colòmbia	3.190	3,3
10 Malàisia	3.464	3,3	10 Brasil	2.813	0,5

Font: vegeu peu de pàgina.

Artal, Pascual de Sans i Solana (2006) analitzaven en un estudi les trajectòries migratòries de la població estrangera a Catalunya i ho feien a partir d'entrevistes a immigrants marroquins (com a representants del continent

8 Font: http://www.unfpa.org/upload/lib_pub_file/652_filename_sowp06-sp.pdf. Citat per Sònia Parella, professora de Ciències Polítiques i Sociologia de la Universitat Autònoma de Barcelona, dins de: *CITE (2008). Jornades de reflexió. Dones immigrades, treball i sindicat.*

africà), equatorians (com a representants de l'Amèrica Central i de l'Amèrica del Sud) i pakistanesos (com a representants d'Àsia). Les conclusions a què arribaven són que els immigrants en general no consideren Espanya com el millor destí, però és el lloc on tenen l'oportunitat d'obtenir papers. Ho pregunten les agències de viatges (a l'Equador), Internet (al Pakistan) i el boca-orella (al Marroc). Espanya es considera una *escala* per entrar a la resta d'Europa. La duresa de les condicions d'entrada a altres països ha fet que, en el cas dels entrevistats en l'estudi esmentat, es quedessin a Catalunya.

Els equatorians tenen el somni americà com el més desitjat, però és molt car. El somni europeu és més assumible, i a Espanya és més fàcil entrar-hi, amb el visat de turista i a més hi ha l'avantatge de la llengua. Els països que més els agraden són Itàlia, Anglaterra i França. Per gènere, les dones tenen més fàcil, atès que treballen al servei domèstic, trobar certa estabilitat. Quan la troben ja no es volen moure d'aquí. En canvi, els homes ho tenen més difícil i recorren tota Espanya buscant feines agrícoles o de la construcció. Molts tornen a casa, defraudats per l'experiència.

Els pakistanesos també desitgen anar als EUA. Si no és possible, proven d'entrar a Europa i descobreixen que a Espanya els resulta fàcil obtenir papers i feina. A França i a Alemanya guanyen més diners, però no tenen papers.

Els marroquins són els més ambivalents. Volen casa aquí i allà i fan el mateix amb el negoci. En el seu cas s'està produint, a més, un canvi d'estil en l'emigració i cada cop són més les dones marroquines que inicien el viatge, soles o com a avançada de la resta de la família.

No obstant aquesta percepció inicial, els immigrants manifesten que es troben globalment molt satisfets de la seva experiència a Espanya i tres quartes parts diuen que tornarien a venir si poguessin escollir (Díez Nicolás 2004: 316). No podem saber si aquests exemples serveixen per reflectir la totalitat àmplia i complexa de la immigració a Espanya, molt variant i diversa aquests darrers vint anys, però, si més no, ens ha semblat una bona síntesi de la literatura que hem trobat referida al projecte migratori que porten les persones que passen pel nostre estat.

Respecte a la integració dels diferents col·lectius d'immigrants als nostre país, els autors esmentats coincideixen a afirmar que els llatinoamericans i els europeus de l'est són els que més facilitats mostren per integrar els valors de la societat espanyola. A marroquins i subsaharians, en canvi, els costa més integrar-se i a la vegada són els que menys interès tenen a fer-ho. Si bé aprecien la gratuïtat de la sanitat i les oportunitats de desenvolupament econòmic, rebutgen la llibertat i la igualtat que tenen les dones i l'educació als fills, que pensen que està marcada per una manca d'autoritat dels pares a casa, dels mestres a l'escola, a banda de l'excessiva llibertat en els usos i costums dels iguals que els farà malbé (sexe, fumar, beure i sortir sense control).

Un cas apart són els immigrants asiàtics, majoritàriament xinesos, indis i pakistanesos, que intenten resoldre-ho tot dins del seu propi grup, sense demanar cap suport a les administracions públiques ni tenir cap interès a formar part de la societat receptora. Les seves pròpies xarxes socials de recolzament són molt eficaces i els permeten resoldre totes les necessitats dins de la seva pròpia comunitat nacional. Aquest fet és percebut pel conjunt dels espanyols quan se'ls pregunta, especialment en el cas dels xinesos. No obstant aquesta percepció, això no els provoca inquietud, als asiàtics, a diferència del que passa amb els marroquins, que sí que se senten discriminats i alhora desperten més recels entre els espanyols (Fundación Encuentro 2003a).

El Parlament espanyol ha elaborat el Plan para la integración social de los inmigrantes, que és l'instrument a partir del qual les comunitats autònomes desenvolupen els seus propis plans d'actuació en matèria d'integració. En l'actualitat funciona el Plan estratégico ciudadanía e integración (2007-2010). Balado Ruiz-Gallegos (2008: 345-363) ha dirigit un estudi ja publicat en què es recullen tots els plans de les comunitats autònomes i en què s'expliquen els continguts dels diferents programes que es troben dins del Pla, si es vol aprofundir en el que s'està fent a l'actualitat.

El Centre d'Investigacions Sociològiques (CIS) publica mensualment els *baròmetres d'opinió*, en els quals es formula als ciutadans una bateria de preguntes. Hem explotat la pregunta següent: "Quin és, a parer seu, el principal

problema que hi ha a Espanya? I el segon? I el tercer?".⁹ L'objectiu era conèixer quina percepció tenen i donen els espanyols sobre el tema de la immigració i com de lluny o de prop es troba aquesta preocupació de la preocupació per la inseguretad ciutadana, que molts cops s'associa sense fonament al tema de la immigració. Excepte algun moment puntual que ara comentarem, al ciutadà espanyol els tres problemes principals que més li han preocupat al llarg d'aquests anys han estat l'atur, el terrorisme d'ETA i l'habitatge. Els resultats els mostrem en la taula següent.

Taula 3. Opinió dels espanyols sobre els problemes més greus d'Espanya i la seva relació amb la immigració i la inseguretad ciutadana

Mes d'estudi	Núm. estudi	Principal problema percebut pels espanyols	IMMIGRACIÓ		INSEGURETAT CIUTADANA	
			Percentatge de preocupació	Lloc dins del rànquing de preocupació	Percentatge de preocupació	Lloc dins del rànquing de preocupació
Juliol 2009	2.811	Atur (74,3%)	18,3%	4	10,3%	6
Gener 2009	2.782	Atur (75,3%)	19,3%	5	11,7%	6
Juliol 2008	2.769	Problemes de caire econòmic (59,8%)	27,9%	3	10,0%	6
Gener 2008	2.749	Atur (43,8%)	23,7%	5	16,4%	6
Juliol 2007	2.728	Terrorisme (44,1%)	31,5%	4	13,5%	6
Gener 2007	2.672	Terrorisme (44,9%)	34,5%	3	18,9%	7
Juliol 2006	2.651	Atur (46,8%)	35,9%	2	20,9%	5
Gener 2006	2.633	Atur (49,8%)	32,4%	2	23,2%	4
Juliol 2005	2.616	Atur (52,0%)	21,7%	3	14,6%	6
Gener 2005	2.589	Atur (58,2%)	20,2%	3	16,7%	5
Juliol 2004	2.570	Atur (56,9%)	15,8%	5	18,7%	3
Gener 2004	2.554	Atur (60,4%)	14,8%	6	23,6%	3
Juliol 2003	2.531	Atur (61,1%)	14,8%	4	23,4%	3
Gener 2003	2.477	Atur (58,7%)	13,4%	4	25,4%	3
Juliol 2002	2.463	Atur (62,1%)	24,1%	3	19,1%	4
Gener 2002	2.444	Atur (61,9%)	14,0%	5	18,1%	3
Juliol 2001	2.428	Terrorisme (73,5%)	14,4%	4	9,4%	6
Gener 2001	2.406	Terrorisme (65,9%)	16,5%	4	8,4%	6

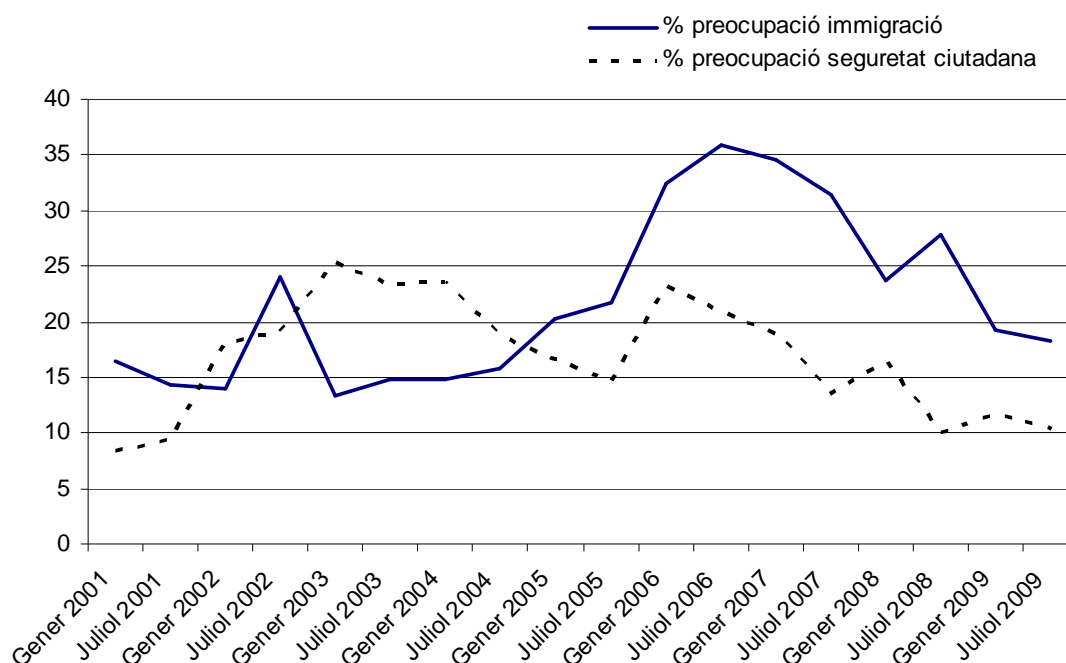
Font: Elaboració pròpia a partir del CIS: <http://www.cis.es/>.

Els problemes que s'esmenten poden ser molt diversos, però els que ocupen els deu primers llocs són sempre els mateixos: atur, terrorisme (ETA), habitatge, inseguretad ciutadana, problemes de caire econòmic, problemes

⁹ CIS. Consulta a la web. Última visita, 9 setembre de 2009. Dades des del gener de 2001 fins al juliol de 2009. <http://www.cis.es/>

relacionats amb la qualitat de la feina, immigració i algun tema relacionat amb un tema d'actualitat, com per exemple, en el seu moment les vaques boges.

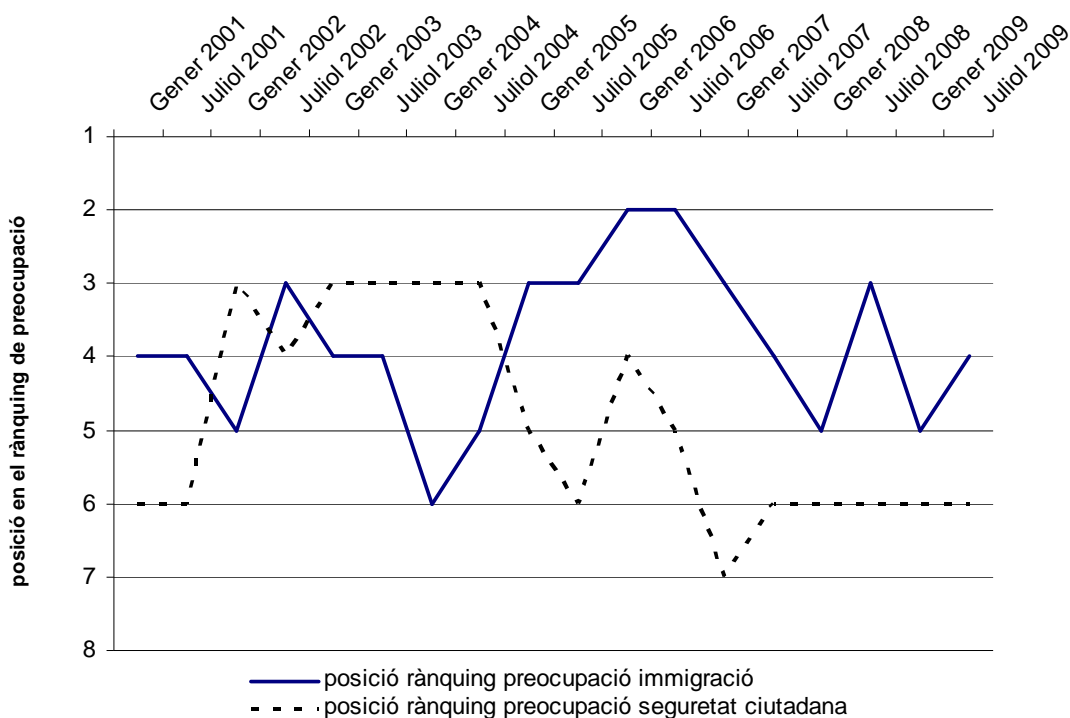
Gràfic 1. Percepció del ciutadà espanyol respecte de la immigració i la inseguretat ciutadana com a problemes del país. Evolució de l'opinió entre els anys 2001 i 2009

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del CIS.

Excepte el període 2003-2005, el tema de la immigració ha preocupat més al ciutadà espanyol que la inseguretat ciutadana. La seva posició en el rànquing sempre ha estat per sobre. L'any 2005 es produeix un punt d'inflexió que fa pujar de manera sobtada fins a la fi de l'any 2006 el percentatge de preocupació dels espanyols pel tema de la immigració fins al 36% dels enquestats, que fan que se situï entre els tres primers. L'any 2006 era considerat el segon problema en importància per darrera de l'atur. També a partir d'aquest punt d'inflexió les oscil·lacions amunt i avall en un tema (immigració) aniran paral·leles a la preocupació per l'altre tema (inseguretat ciutadana).

Gràfic 2. Lloc que ocupa la preocupació del ciutadà espanyol pels temes de la immigració i la inseguretat ciutadana. Evolució 2001-2009

1.1.4. Conceptes bàsics sobre legislació d'estrangeria

Hem considerat oportú dedicar un apartat d'aquest informe a explicar breument alguns conceptes de la legislació d'estrangeria en el nostre país. Es tracta de conceptes bàsics que anirem fent servir al llarg de la recerca i que tenen a veure fonamentalment amb les conseqüències que la tinença o no de documentació té en el moment de la sortida de presó dels interns estrangers.

La consideració d'*estranger* s'aplica a tots aquells que no tenen nacionalitat espanyola.

La regulació d'estrangeria es troba recollida en dos règims: el general i el comunitari. Les lleis que regulen el règim general i que són d'aplicació a tots els estrangers no comunitaris són:

- La Llei orgànica 4/2000, d'11 de gener, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social

- El Reial decret 2393/2004, de 30 de desembre, pel qual s'aprova el Reglament de la Llei orgànica 4/2000
- La Llei orgànica 2/2009, de 12 de desembre, de reforma de la Llei orgànica 4/2000

La llei que regula el règim comunitari és:

- El Reial decret 240/2007, de 16 de febrer, sobre entrada, lliure circulació i residència a Espanya de ciutadans dels estats membres de la Unió Europea i d'altres estats part en l'Acord sobre l'espai econòmic europeu.

La consideració *d'estranger regular* la té aquella persona que té la documentació en regla, ja estigui de visita, de pas, o sigui resident.

La consideració *d'estranger irregular* la té aquella persona que no disposa de documentació, o que en disposa però no estigui en regla pel motiu que sigui: per no haver entrat pels accessos habilitats; per haver entrat amb visat de turista i no haver tramitat i aconseguit l'autorització de residència en el termini legal per fer-ho; perquè li ha caducat l'autorització i no l'ha renovat o altres casuístiques similars.

A continuació presentem alguns dels conceptes que utilitzem en la recerca, amb el benentès que ni els presentem tots ni es recullen totes les seves especificitats.

Taula 4. Conceptes i condicions d'aplicació

Concepte		Condicions d'aplicació
NIE	Número d'identificació d'estranger. És un número personal, únic i intransferible dels ciutadans estrangers.	Persones autoritzades a estar a Espanya. Persones que tinguin o hagin tingut obert un expedient administratiu. Se sol·licita a la Direcció General de la Policia.

Concepte		Condicions d'aplicació
TIE (*)	<p>Targeta d'identitat d'estrangers.</p> <p>És el document que identifica els estrangers no comunitaris a l'efecte d'acreditat la seva situació legal a Espanya.</p>	<p>Té caràcter personal i intransferible.</p> <p>S'ha d'haver obtingut una autorització de residència o d'estada superior a 6 mesos.</p> <p>S'ha de demanar en el termini d'un mes des de l'entrada al territori espanyol o des que es concedeixi l'autorització de residència.</p> <p>Els estrangers comunitaris no la necessiten.</p> <p>Se sol·licita a l'oficina d'estrangers o a la comissaria de policia del lloc de residència.</p>
Empadronament	Registre a l'ajuntament de residència habitual.	<p>S'ha de fer al lloc on viu l'estranger, independentment de la seva situació administrativa. Per fer-ho cal aportar un document acreditatiu d'identitat, acreditar el domicili amb l'escriptura de propietat, el contracte de lloguer, una factura de subministraments, etc.</p> <p>Els ciutadans no comunitaris que no disposen de residència permanent han de renovar la inscripció al padró cada 2 anys.</p>
Permís de residència (*)	Autoritza a residir a Espanya durant un període superior a 3 mesos i inferior a 5 anys.	Cal disposar de passaport en vigor i no tenir antecedents penals a Espanya o als països de residència anteriors.
Permís de treball (*)	Va lligat a un permís de residència i té la mateixa temporalitat que aquest.	<p><i>Autorització de treball per compte d'altri:</i></p> <p>L'ha de tramitar l'empresari a l'oficina d'estrangers.</p> <p><i>Autorització de treball per compte propi:</i></p> <p>S'ha d'acreditat que es disposa d'un projecte d'establiment o de negoci i indicar-ne la inversió prevista, i cal presentar les autoritzacions per iniciar l'activitat projectada.</p>

(*) Cal tenir en compte que per a molts d'aquests tràmits una de les condicions indispensables que cal complir és no tenir antecedents penals pendents de cancel·lar.

Concepte		Condicions d'aplicació
Residència permanent	Residència de llarga durada S'ha de renovar cada 5 anys.	<p>Permet residir indefinidament i treballar en igualtat de condicions que els espanyols.</p> <p>Es pot sol·licitar quan l'estranger pot acreditar haver residit legalment i de manera continuada a Espanya durant els darrers 5 anys.</p> <p>També la poden sol·licitar els nascuts a Espanya, majors d'edat, que acreditin haver-hi residit de manera legal i continuada els 3 anys anteriors a la sol·licitud.</p> <p>També els joves que en l'arribar a la majoria d'edat hagin estat sota la tutela d'una entitat pública espanyola durant els 5 anys anteriors a la sol·licitud.</p>
Residència en casos excepcionals	Arrelament laboral (*) Arrelament social Arrelament familiar Raons humanitàries Dones víctimes de violència de gènere	<p>Són situacions excepcionals en què no és necessari disposar del permís de residència a causa de les circumstàncies personals de l'estranger i que es poden englobar en algun d'aquests supòsits.</p> <p>Ens centrem en els més probables que es puguin donar en cas dels estrangers encarcerats:</p> <p><i>Arrelament social:</i> cal acreditar 3 anys de permanència continuada més contracte de treball d'un any de durada i/o vincles familiars amb altres estrangers residents legals (cònjuges, fills o filles, pares o mares).</p> <p>També es pot acreditar amb un informe social d'arrelament emès pels serveis socials del municipi on s'estigui empadronat.</p> <p><i>Arrelament familiar:</i> està previst per als fills de pare o mare que originàriament hagin estat espanyols i no van transmetre la nacionalitat espanyola als seus fills.</p>
Cancel·lació d'antecedents penals (Article 136 del Codi penal)	<p>Condicció 1: tenir satisfeta la responsabilitat civil.</p> <p>Condicció 2: el transcurs dels següents terminis, sense haver comès nous delictes:</p> <ul style="list-style-type: none"> 6 mesos per a penes lleus. 2 anys per a penes que no excedeixin de 12 mesos i delictes imprudents. 3 anys per a penes de 12 mesos a 5 anys. 5 anys per a penes superiors a 5 anys. <p>Els terminis es compten des del compliment definitiu de la pena.</p>	

Concepte		Condicions d'aplicació
Expulsió	Administrativa	<p>Pot aplicar-se en estrangers que es trobin irregularment en territori espanyol sense autorització de residència o que la tinguin caducada més de 3 mesos sense haver sol·licitat la renovació o que no hagin obtingut la pròrroga d'estada.</p> <p>També es pot aplicar en estrangers que han estat condemnat per un delictes, dins o fora d'Espanya, sancionat amb pena privativa de llibertat superior a 1 any.</p> <p>Interns estrangers preventius amb expulsió autoritzada pel jutge a la disposició del qual es troben (article 57.7 LO 4/2000)</p> <p>Interns estrangers penats a qui s'ha substituït la pena inferior a 6 anys per l'expulsió (article 89.1 del Codi penal)</p> <p>Interns estrangers penats a qui s'ha substituït la pena superior a 6 anys per l'expulsió en accedir al tercer grau o al compliment de les tres quartes parts de la condemna (article 89.1 del Codi Penal)</p>
	Judicial	
ATP	Autorització de treball per a penats	<p>Permet a l'estranger empresonat treballar mentre estigui complint condemna i fins a la llibertat definitiva.</p> <p>Les condicions que ha de complir són: trobar-se classificat en tercer grau penitenciari, autoritzat pel jutge de vigilància penitenciària i disposar d'un contracte de treball (no serveix una oferta).</p> <p>La durada és de 6 mesos, renovable fins al compliment definitiu de la condemna.</p> <p>Disposar d'una ATP no atorga el permís de residència ni tampoc obstaculitza la tramitació d'un expedient d'expulsió d'Espanya.</p>

Vistes aquestes darreres condicions que exigeix el Codi penal, la reinserció social d'un encarcerat estranger que es trobés abans d'entrar a la presó completament indocumentat és molt incerta si es pensa en termes de permanència a Espanya.

També ho és per a aquell estranger que hagi de renovar qualsevol dels permisos que tenia amb caràcter temporal. La tinença d'antecedents penals no

cancel·lats pesarà com una llosa en qualsevol proposta de reinserció social dels subjectes.¹⁰

1.2. Demografia, migracions i dades penitenciàries

Si en el primer apartat hem situat el marc teòric més sociològic del que passa amb les migracions en general, i a Europa i a Espanya en particular, en aquest segon punt ens interessa centrar les dades estadístiques generals de demografia, d'immigració i, finalment, d'empresonament, atès que aquestes darreres formen part de l'objecte del nostre estudi, especialment les que es refereixen a l'empresonament d'estrangers.

1.2.1. Evolució de les xifres d'immigrants a Espanya i a Catalunya

Voldríem confirmar amb dades les conclusions que abans hem esmentat de l'estudi de Díez Nicolás (2004).

En primer lloc, aquest autor afirma que la població estrangera ha augmentat molt a Espanya en pocs anys.

En segon lloc, afirma que en tractar-se d'una immigració econòmica no és visible de la mateixa manera en totes les comunitats autònomes.

I en tercer lloc, afirma que el 50% dels immigrants econòmics estan regularitzats i cotitzen a la Seguretat Social.

1.2.1.1. Les dades d'Espanya i de Catalunya

La taula 5 i el gràfic 3 reflecteixen les dues primeres afirmacions.

¹⁰ Recomanem per aprofundir més sobre preguntes concretes de situacions específiques de regularització i casuístiques en què es poden trobar els estrangers empresonats, la pàgina del CIRE (Centre d'Iniciatives per a la Reinserció), organisme autònom depenent del Departament de Justícia. <http://europa-oaid.uab.es/proexit/borsatreball/estrangeriaFAQ.html>, visitada per darrer cop el 29 de març de 2010.

Taula 5. Població empadronada a Espanya 2002-2007 i població estrangera empadronada en el mateix període amb els percentatges de creixement

Comunitats autònomes	Total població 2002	Estrangers 2002	% estrangers 2002 respecte població general	Total població 2007	Estrangers 2007	% estrangers 2007 respecte població general	% d'augment d'estrangers respecte població general entre 2002-2007
Total Espanya	41.837.894	1.977.946	4,7	45.200.737	4.519.554	10,0	5,3
Andalusia	7.478.432	212.202	2,8	8.059.461	531.827	6,6	3,8
Aragó	1.217.514	44.028	3,6	1.296.655	124.404	9,6	6,0
Astúries	1.073.971	14.846	1,4	1.074.862	32.720	3,0	1,7
Illes Balears	916.968	99.744	10,9	1.030.650	190.170	18,5	7,6
Illes Canàries	1.843.755	143.138	7,8	2.025.951	250.736	12,4	4,6
Cantàbria	542.275	10.334	1,9	572.824	26.795	4,7	2,8
Castella i Lleó	2.480.369	42.640	1,7	2.528.417	119.781	4,7	3,0
Castella-la Manxa	1.782.038	48.123	2,7	1.977.304	159.637	8,1	5,4
Catalunya	6.506.440	382.067	5,9	7.210.508	972.507	13,5	7,6
C. Valenciana	4.326.708	301.143	7,0	4.885.029	732.102	15,0	8,0
Extremadura	1.073.050	15.125	1,4	1.089.990	29.210	2,7	1,3
Galícia	1.111.886	42.462	3,8	1.132.792	81.442	7,2	3,4
C. Madrid	5.527.152	444.440	8,0	6.081.689	866.910	14,3	6,2
Múrcia	1.226.993	83.511	6,8	1.392.117	201.700	14,5	7,7
C. Foral de Navarra	569.628	30.686	5,4	605.876	55.921	9,2	3,8
País Basc	2.108.281	38.408	1,8	2.141.860	98.524	4,6	2,8
La Rioja	281.614	15.288	5,4	308.968	36.825	11,9	6,5
Ceuta	76.152	3.334	4,4	76.603	3.016	3,9	-0,4
Melilla	69.184	6.425	9,3	69.440	5.327	7,7	-1,6

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'INE <http://www.ine.es>.

En números absoluts, Catalunya és la comunitat autònoma que més estrangers tenia empadronats l'any 2007, seguida de la Comunitat de Madrid i, en tercer lloc, de la Comunitat Valenciana. L'any 2002 l'ordre primer i segon era a l'invers, ja que era Madrid qui més estrangers tenia empadronats i Catalunya qui ocupava el segon lloc. La Comunitat Valenciana mantenia el tercer lloc.

Si mirem el percentatge d'estrangers respecte del total de població general, set comunitats autònomes estaven per sobre de la mitjana estatal de l'any 2007 (10,0%). Eren, per aquest ordre: les Illes Balears (18,5%), la Comunitat Valenciana (15,0%), Múrcia (14,5%), la Comunitat de Madrid (14,3%), Catalunya (13,5%), les Illes Canàries (12,4%) i La Rioja (11,9%).

En canvi, en altres sis comunitats, el percentatge era quasi testimonial: Extremadura (2,7%), Astúries (3,0%), Ceuta (3,9%), el País Basc (4,6%), Cantàbria i Castella i Lleó (4,7%).

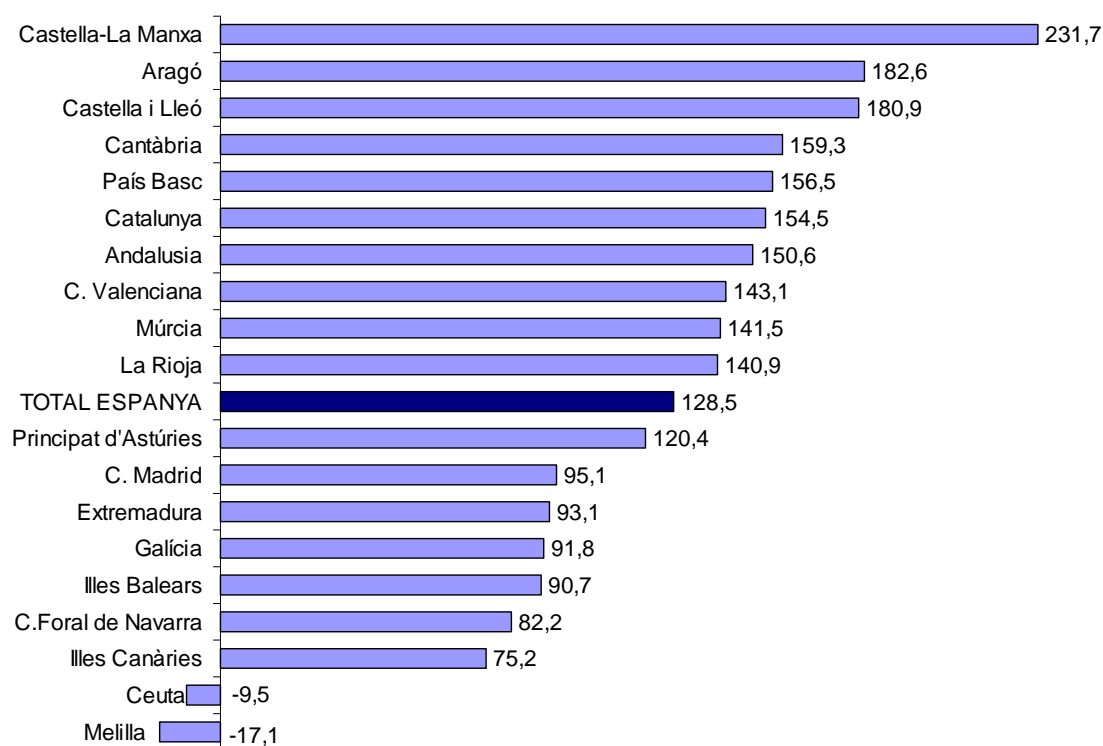
Efectivament, la realitat de la immigració a les comunitats autònomes és sensiblement diferent.

Respecte a l'augment de població estrangera, la darrera columna de la taula 5 recull la diferència entre el percentatge de població estrangera respecte del total de la població que hi havia l'any 2002 i l'any 2007.

El gràfic 3 mostra ordenat de major a menor l'augment en percentatge entre la població estrangera que es trobava empadronada l'any 2002 i l'any 2007. Si l'augment ha estat per al conjunt d'Espanya del 128,5% de mitjana, deu comunitats autònomes estan per sobre d'aquest percentatge, entre les quals destaca molt Castella-la Manxa, amb un 231,7% d'augment d'estrangers en aquest període.

També queda demostrada l'altra afirmació respecte de l'important augment de població estrangera a Espanya en pocs anys i especialment en algunes comunitats autònomes.

Gràfic 3. Percentatge d'augment/decrement de la població estrangera en el període 2002-2007

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'INE <http://www.ine.es>.

Taula 6. Percentatge d'homes i dones estrangers empadronats l'any 2007

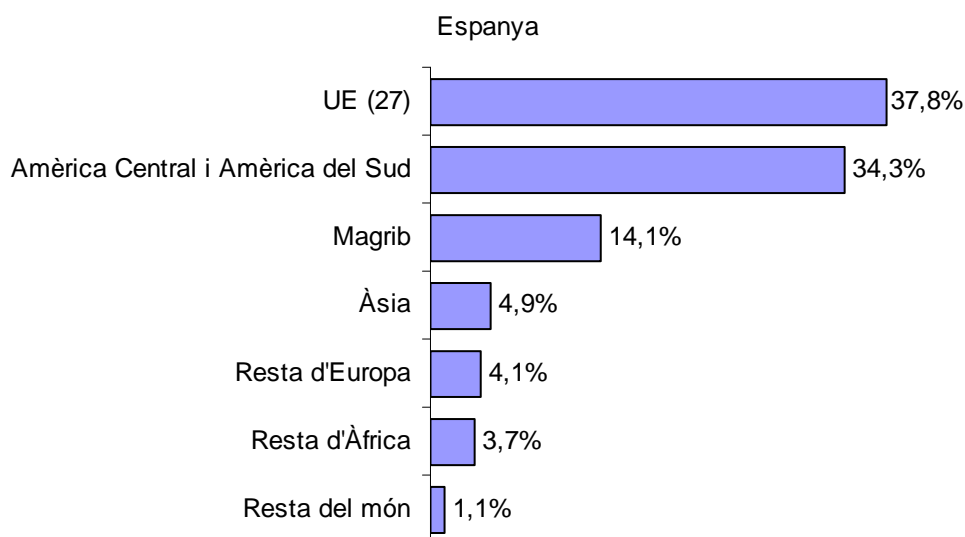
Comunitats autònomes	Homes 2007	% homes	Dones 2007	% dones
Total Espanya	2.395.685	53,0	2.123.869	47,0
Andalusia	284.873	53,6	246.954	46,4
Aragó	68.695	55,2	55.709	44,8
Astúries	15.233	46,6	17.487	53,4
Illes Balears	98.128	51,6	92.042	48,4
Illes Canàries	128.896	51,4	121.840	48,6
Cantàbria	13.248	49,4	13.547	50,6
Castella i Lleó	62.165	51,9	57.616	48,1
Castella-la Manxa	88.688	55,6	70.949	44,4
Catalunya	531.019	54,6	441.488	45,4
C. Valenciana	390.601	53,4	341.501	46,6
Extremadura	15.640	53,5	13.570	46,5
Galícia	39.632	48,7	41.810	51,3
C. Madrid	435.985	50,3	430.925	49,7
Múrcia	118.406	58,7	83.294	41,3
C. Foral de Navarra	29.739	53,2	26.182	46,8
País Basc	49.816	50,6	48.708	49,4
La Rioja	20.914	56,8	15.911	43,2
Ceuta	1.469	48,7	1.547	51,3
Melilla	2.538	47,6	2.789	52,4

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'INE <http://www.ine.es>.

En termes de gènere, la població immigrant empadronada es reparteix en el conjunt d'Espanya d'una manera similar, amb un lleuger avantatge dels homes de 3 punts. Per comunitats, les que presenten unes activitats econòmiques més focalitzades en l'agricultura i la construcció tenen percentatges superiors d'homes estrangers immigrants (Múrcia 58,7%; La Rioja 56,8%; Castella-la Manxa 55,6%; Aragó 55,2%).

La distribució de la població estrangera per grans àrees geogràfiques, segons els empadronaments, no és la mateixa en totes les comunitats autònomes. El gràfic 4 reflecteix el pes de cada àrea geogràfica en el total de la població estrangera.

Gràfic 4. Percentatge d'estrangers empadronats a Espanya per àrees geogràfiques. Any 2007

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'INE <http://www.ine.es>.

Quasi 2 de cada 5 immigrants arribats a Espanya vénen de la Unió Europea. Una tercera part són de Llatinoamèrica, i el Magrib ocupa el tercer lloc amb el 14,1%. Àsia, la resta d'Àfrica i la resta d'Europa han igualat molt els seus percentatges en aquests darrers anys, entre el 3,5% i el 5%.

Ara bé, aquesta distribució per àrees geogràfiques a escala estatal té una distribució diferent si ens fixem en les diferents comunitats autònomes. La taula 7 reflecteix aquests resultats.

Catalunya i Madrid mantenen el mateix ordre de presència d'estrangers per àrees geogràfiques que la mitjana estatal: primer els llatinoamericans, en segon lloc els europeus de la Unió i en tercer lloc els magribins, si bé la gran diferència entre ambdues comunitats es troba en la proporció de cada grup. Madrid en té més de llatinoamericans i de la UE i Catalunya en té més de magribins, asiàtics, africans i de la resta d'Europa. Aquestes diferències no es poden considerar una peculiaritat menor a l'hora de parlar de processos de regularització i d'integració, ja que la major proporció de comunitaris implica una major possibilitat de normalització en tots els àmbits de la vida quotidiana, i els llatinoamericans ho tenen més fàcil a l'hora d'entendre's per l'idioma que la resta d'immigrants d'altres orígens.

Taula 7. Empadronament dels estrangers a les diferents comunitats autònomes per àrees geogràfiques. Any 2007

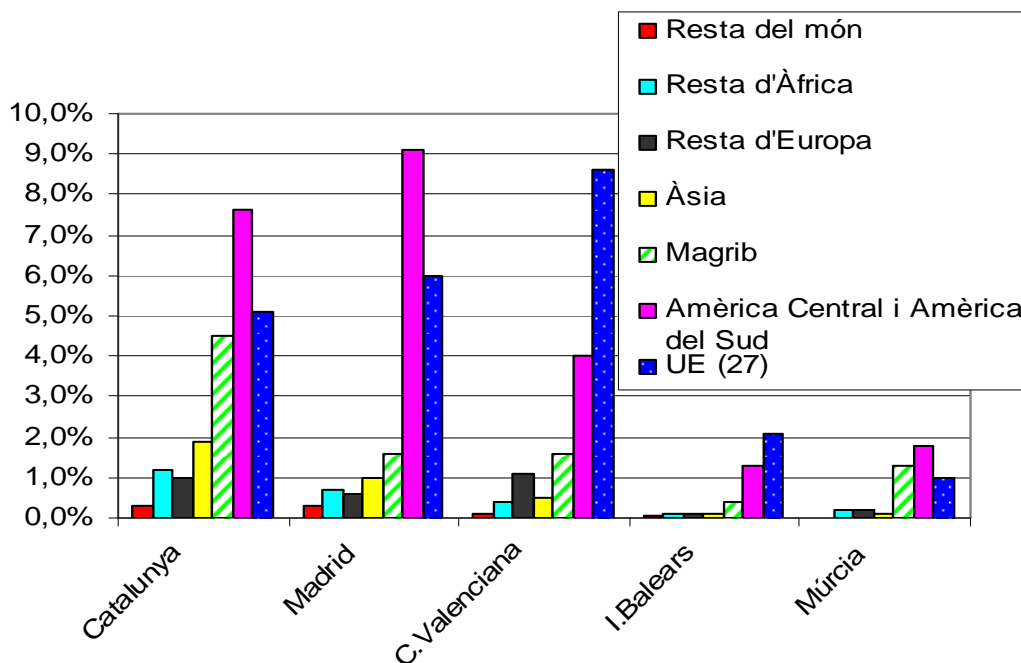
Comunitat autònoma	UE (27)		Resta d'Europa		Magrib		Resta d'Àfrica		Amèrica Central i del Sud		Àsia		Resta del món	
	N	% (*)	N	% (*)	N	% (*)	N	% (*)	N	% (*)	N	% (*)	N	% (*)
Total Espanya	1.708.517	37,80	187.210	4,14	638.007	14,12	168.788	3,73	1.548.730	34,27	219.843	4,86	47.879	1,06
Andalusia	252.633	5,59	25.643	0,57	92.057	2,04	18.928	0,42	120.639	2,67	15.842	0,35	6.053	0,13
Aragó	56.863	1,26	3.161	0,07	17.079	0,38	10.603	0,23	31.821	0,70	4.010	0,09	839	0,02
Astúries	10.295	0,23	1.186	0,03	1.635	0,04	1.197	0,03	16.515	0,37	1.140	0,03	750	0,02
I. Balears	96.329	2,13	4.605	0,10	19.105	0,42	6.390	0,14	56.885	1,26	5.453	0,12	1.402	0,03
I. Canàries	129.039	2,86	6.751	0,15	17.832	0,39	7.220	0,16	76.150	1,68	12.231	0,27	1.427	0,03
Cantàbria	7.225	0,16	2.704	0,06	1.332	0,03	860	0,02	13.250	0,29	857	0,02	567	0,01
Castella i Lleó	54.721	1,21	2.528	0,06	14.464	0,32	2.422	0,05	40.528	0,90	3.904	0,09	1.187	0,03
Cast.-la Manxa	76.324	1,69	5.099	0,11	24.616	0,54	2.924	0,06	46.413	1,03	3.314	0,07	913	0,02
Catalunya	230.705	5,10	43.547	0,96	200.951	4,45	52.065	1,15	345.103	7,64	87.028	1,93	13.060	0,29
C. Valenciana	387.275	8,57	47.880	1,06	72.348	1,60	16.897	0,37	179.403	3,97	23.999	0,53	4.254	0,09
Extremadura	10.146	0,22	572	0,01	9.781	0,22	374	0,01	7.283	0,16	794	0,02	255	0,01
Galícia	27.852	0,62	1.994	0,04	4.469	0,10	2.847	0,06	40.648	0,90	2.060	0,05	1.547	0,03
C. Madrid	269.772	5,97	26.618	0,59	70.881	1,57	30.227	0,67	409.500	9,06	47.041	1,04	12.717	0,28
Múrcia	45.158	1,00	8.187	0,18	57.180	1,27	6.698	0,15	80.583	1,78	3.222	0,07	599	0,01
Navarra	14.832	0,33	2.241	0,05	8.481	0,19	2.589	0,06	26.221	0,58	909	0,02	646	0,01
País Basc	25.517	0,56	2.824	0,06	11.523	0,25	5.299	0,12	46.915	1,04	4.929	0,11	1.502	0,03
La Rioja	12.961	0,29	1.582	0,04	7.186	0,16	1.227	0,03	10.730	0,24	3.004	0,07	135	0,01
Ceuta	198	0,01	16	0,01	2.606	0,06	12	0,01	93	0,01	81	0,01	10	0,01
Melilla	672	0,01	72	0,01	4.481	0,10	9	0,01	50	0,01	25	0,01	16	0,01

(*) El percentatge és respecte del total d'estrangers empadronats a Espanya l'any 2007: 4.519.554 persones.

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'INE <http://www.ine.es>.

La Comunitat Valenciana té també una població immigrada fonamentalment de la UE i també llatinoamericana, i manté, com les Illes Balears, una diferència important amb la resta d'estrangers nousvinguts.

Gràfic 5. Distribució dels immigrants per àrees geogràfiques en algunes Comunitats autònomes

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'INE <http://www.ine.es>.

1.2.1.2. Les dades comparades entre Espanya i Catalunya

Taula 8. Permís de residència. Evolució 2004-2007. Comparativa Espanya i Catalunya per àrees geogràfiques

PERMÍS DE RESIDÈNCIA	Espanya			Catalunya			
	Permisos el 31/12/2004	Permisos el 31/12/2007	Increment percentual entre 2004 i 2007	Permisos el 31/12/2004	Permisos el 31/12/2007	Increment percentual entre 2004 i 2007	% estrangers a Catalunya respecte de la resta de l'Estat espanyol 2007
Total estrangers	1.977.291	3.979.014	101,2%	462.046	860.575	86,3%	21,6%
UE (27)	614.491	1.546.309	151,6%	89.456	204.055	128,1%	13,2%
Resta d'Europa	53.284	114.936	115,7%	14.049	28.104	100,0%	24,5%
Magrib	386.958	648.735	67,6%	135.976	211.475	55,5%	32,6%
Resta d'Àfrica	111.549	192.476	72,5%	33.526	55.067	64,3%	28,6%
Amèrica Central i del Sud	649.122	1.215.351	87,2%	133.096	266.436	100,2%	21,9%
Àsia	142.762	238.770	67,3%	52.660	91.408	73,6%	38,3%
Resta del món*	18.076	21.307	17,9%	3.137	3.750	19,5%	17,6%

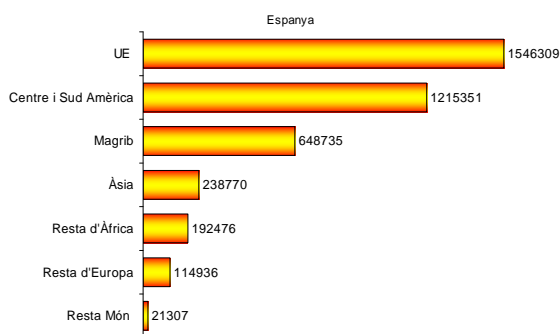
*Inclou Amèrica del Nord, Oceania i altres.

Font: elaboració pròpia a partir de Larios i Nadal (2008). *L'estat de la immigració a Catalunya. Anuari 2007* (pàg. 38 i 40).

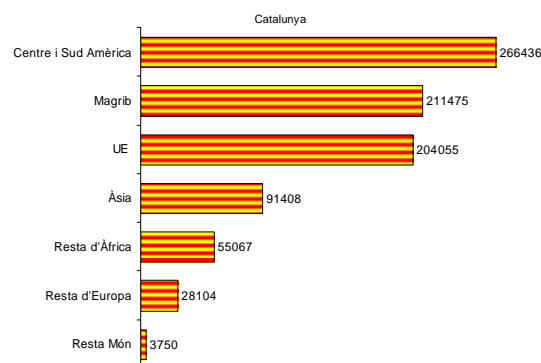
En tres anys d'interval (2004-2007), els permisos de residència s'han doblat en el conjunt de l'Estat espanyol i també a Catalunya. Per sobre d'aquesta mitjana es troben els ciutadans de la UE i de la resta d'Europa.

Tampoc el repartiment dels immigrants per àrees geogràfiques no ha seguit la mateixa distribució a Espanya que a Catalunya quant a permisos de residència. A Espanya el primer col·lectiu en nombre absolut eren els ciutadans de la UE, seguits dels llatinoamericans i a molta distància els magrebins. A Catalunya el primer col·lectiu en nombre absolut de permisos de residència eren els llatinoamericans seguits dels magrebins, i els ciutadans de la UE ocupen el tercer lloc. En termes de possibilitats d'integració, com ja hem comentat, això no és una dada menor.

Gràfic 6. Rànquing de permisos de residència any 2007. Espanya

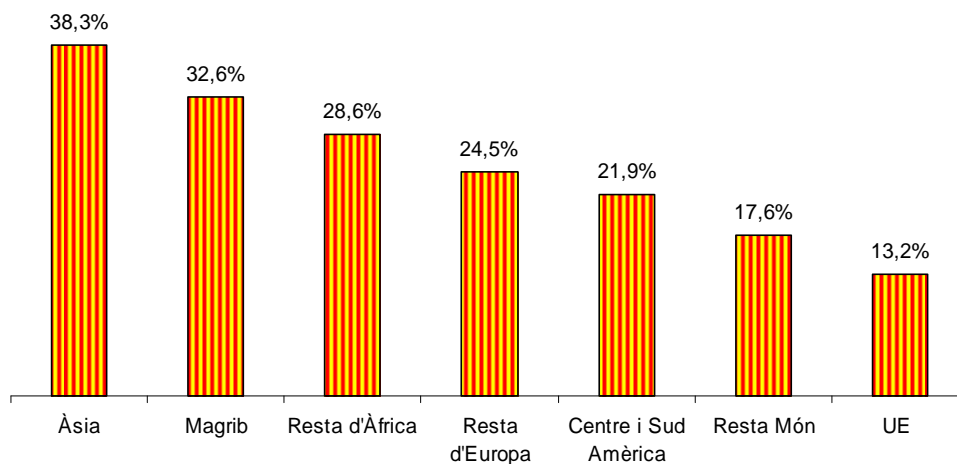
Gràfic 7. Rànquing de permisos de residència any 2007. Catalunya

Font: elaboració pròpia a partir de Larios i Nadal (2008). *L'estat de la immigració a Catalunya. Anuari 2007* (pàg. 38 i 40).

El gràfic següent reflexa una altra dada interessant: a Catalunya tenen permís de residència a Espanya 2 de cada 5 asiàtics amb, una tercera part dels magrebins, una quarta part dels africans, una quarta part de l'Europa no comunitària i una cinquena part dels llatinoamericans.

Gràfic 8. Dels estrangers amb permís de residència a Espanya, percentatge a Catalunya per àrees geogràfiques. Any 2007

Font: elaboració pròpia a partir de Larios i Nadal (2008). *L'estat de la immigració a Catalunya. Anuari 2007* (pàg. 38 i 40).

Taula 9. Permís de residència. Evolució 2004-2007. Comparativa Espanya i Catalunya per principals països emissors d'immigrants

PERMÍS DE RESIDÈNCIA	Espanya			Catalunya			
	Permisos el 31/12/2004	Permisos el 31/12/2007	Increment percentual entre 2004 i 2007	Permisos el 31/12/2004	Permisos el 31/12/2007	Increment percentual entre 2004 i 2007	% estrangers a Catalunya respecte de la resta de l'Estat espanyol 2007
Total estrangers	1.977.291	3.979.014	101,2%	462.046	860.575	86,3%	21,6%
Marroc	386.985	648.735	67,6%	135.976	211.475	55,5%	32,6%
Equador	221.549	395.808	78,7%	35.522	80.055	125,4%	20,2%
Romania	83.372	603.889	624,3%	14.388	74.659	418,9%	12,4%
Bolívia	11.467	69.109	502,7%	2.796	17.900	540,2%	25,9%
Colòmbia	137.369	254.301	85,1%	21.513	41.682	93,8%	16,4%
Itàlia	72.032	124.936	73,4%	17.708	32.703	84,7%	26,2%
Argentina	56.193	96.055	70,9%	13.286	22.896	72,3%	23,8%
Xina	71.881	119.859	66,7%	22.960	38.301	66,8%	32,0%
Perú	71.245	116.202	63,1%	22.886	33.682	47,2%	29,0%
França	49.918	68.377	37,0%	12.642	17.728	40,2%	25,9%
Pakistan	18.072	36.384	101,3%	11.096	21.786	96,3%	59,9%
Alemanya	69.719	91.670	31,5%	10.910	13.438	23,2%	14,7%
Brasil	17.524	39.170	123,5%	3.685	8.259	124,1%	21,1%
Regne Unit	128.283	198.638	54,8%	8.639	11.746	36,0%	5,9%
República Dominicana	42.928	70.775	64,9%	12.286	19.466	58,4%	27,5%
Xile	14.477	24.841	71,6%	4.746	8.600	81,2%	34,6%
Uruguai	13.055	31.092	138,2%	4.156	9.648	132,1%	31,0%
Gàmbia	12.834	18.538	44,4%	10.872	15.316	40,9%	82,6%
Senegal	19.343	33.217	71,7%	6.590	11.582	75,8%	34,9%
Ucraïna	27.461	62.409	127,3%	6.506	12.966	99,3%	20,8%

Font: elaboració pròpia a partir de Larios i Nadal (2008). *L'estat de la immigració a Catalunya. Anuari 2007* (pàg. 38 i 40).

Per nacionalitats, podem veure que els marroquins amb permís de residència són els més nombrosos en termes absoluts tant a Espanya com a Catalunya l'any 2007. Equatorians i romanesos són els següents, si bé en ordre diferent segons si s'instal·len a la resta d'Espanya o a Catalunya.

En termes percentuals, les nacionalitats que més han crescut tant a Espanya com a Catalunya en permisos de residència concedits són Romania, Bolívia, Uruguai i Brasil.

A Catalunya hi ha la comunitat gambiana més important de tota Espanya (el 82,6% de tots els que hi ha amb permís de residència a Espanya l'any 2007). També és molt important el col·lectiu de pakistanesos (59,9%), senegalesos (34,9%) i xilens (34,6%).

Taula 10. Alta a la Seguretat Social d'estrangers. Evolució 2004-2007. Comparativa Espanya i Catalunya per àrees geogràfiques

ALTES A LA SEGURETAT SOCIAL	Espanya			Catalunya			
	Altes S.Social el 14/01/2004	Altes S.Social el 14/01/2004	Variació percentual entre 2004 i 2007	Altes S.Social el 14/01/2004	Altes S.Social el 14/01/2004	Variació percentual entre 2004 i 2007	% estrangers a Catalunya respecte de la resta de l'Estat espanyol 2007
Total estrangers	982.365	1.930.266	96,5%	215.607	434.518	101,5%	22,5%
UE (27)	299.001	596.961	99,7%	51.437	101.991	98,3%	17,1%
Resta d'Europa	32.872	71.273	116,8%	7.083	15.554	119,6%	21,8%
Magrib	173.837	273.497	57,3%	49.343	78.840	59,8%	28,8%
Resta d'Àfrica	64.917	111.394	71,6%	17.383	30.949	78,0%	27,8%
Amèrica Central i del Sud	337.956	741.216	119,3%	64.411	157.390	144,4%	21,2%
Àsia	66.940	123.097	83,9%	24.391	46.332	90,0%	37,6%
Resta món*	6.044	7.837	29,7%	1.349	1.736	28,7%	22,2%

*Inclou Amèrica del Nord, Oceania i altres.

Font: elaboració pròpia a partir de Larios i Nadal (2008). *L'estat de la immigració a Catalunya. Anuari 2007* (pàg. 42 i 44).

Les altes a la Seguretat Social segueixen la mateixa trajectòria de creixement en aquest període 2004-2007 en paral·lel als permisos de residència. S'han doblat en el conjunt de l'Estat espanyol i també a Catalunya.

Taula 11. Alta a la Seguretat Social d'estrangers. Evolució 2004-2007. Comparativa Espanya i Catalunya per principals nacionalitats de procedència

ALTES A LA SEGURETAT SOCIAL	Espanya			Catalunya			
	Altes S.Social el 14/01/2004	Altes S.Social el 14/01/2004	Variació percentual entre 2004 i 2007	Altes S.Social el 14/01/2004	Altes S.Social el 14/01/2004	Variació percentual entre 2004 i 2007	% estrangers a Catalunya respecte de la resta de l'Estat espanyol 2007
Total estrangers	982.365	1.930.266	96,5%	215.607	434.518	101,5%	22,5%
Marroc	173.837	273.497	57,3%	49.343	78.840	59,8%	28,8%
Equador	139.317	277.675	99,3%	20.057	51.865	158,6%	18,7%
Romania	46.251	175.817	280,1%	6.093	23.537	286,3%	13,4%
Bolívia	5.706	46.089	707,7%	1.119	11.693	945,0%	25,4%
Colòmbia	66.382	143.311	115,9%	9.961	23.346	134,4%	16,3%
Itàlia	38.135	62.164	63,0%	10.801	18.988	75,8%	30,5%
Argentina	24.138	57.804	139,5%	5.821	14.533	149,7%	25,1%
Xina	29.439	59.143	100,9%	8.747	18.370	110,0%	31,1%
Perú	37.941	71.386	88,2%	11.687	18.862	61,4%	26,4%
França	30.737	40.804	32,8%	9.610	13.790	43,5%	33,8%
Pakistan	10.921	20.941	91,7%	6.525	12.589	92,9%	60,1%
Alemanya	34.716	43.600	25,6%	6.105	8.071	32,2%	18,5%
Brasil	6.881	19.075	177,2%	1.573	4.389	179,0%	23,0%
Regne Unit	45.174	58.520	29,5%	5.409	6.903	27,6%	11,8%
República Dominicana	16.982	30.505	79,6%	4.657	7.795	67,4%	25,6%
Xile	6.513	14.491	122,5%	2.142	5.040	135,3%	34,8%
Uruguai	5.311	18.836	254,7%	1.652	6.005	263,5%	31,9%
Gàmbia	5.027	8.028	59,7%	3.991	6.168	54,5%	76,8%
Senegal	9.928	18.770	89,1%	2.922	6.670	128,3%	35,5%
Ucraïna	16.942	39.604	133,8%	3.341	7.128	113,3%	18,0%

Font: elaboració pròpia a partir de Larios i Nadal (2008). *L'estat de la immigració a Catalunya. Anuari 2007* (pàg. 42 i 44).

Per nacionalitats i en números absoluts, veiem que equatorians a Espanya i marroquins a Catalunya són els col·lectius amb més persones d'alta a la Seguretat Social. El creixement més alt en percentatge l'any 2007 correspon a Bolívia, Romania i Uruguai, tant a Espanya com a Catalunya.

El procés d'integració i d'adaptació de l'estranger immigrant al nou país passa perquè tingui opció de residir-hi legalment i treballar-hi. En les dues taules següents es comparen les dades d'empadronament, de permís de residència i d'alta a la Seguretat Social de l'any 2007 i les diferències entre els percentatges, primer a Espanya i després a Catalunya. Això ens pot donar una idea aproximada de la gent que queda fora de la possibilitat de regularització.

L'any 2007, un 12% dels estrangers que es trobaven empadronats no havien obtingut el permís de residència. Aquesta diferència arriba al 57,3% en el cas dels que tenen opcions d'estar d'alta a la Seguretat Social a Espanya respecte als empadronats i del 55% en el cas de Catalunya.

La tercera afirmació de l'estudi de Díez Nicolás (2004) deia que el 50% dels immigrants econòmics estaven regularitzats i cotitzaven a la Seguretat Social. Aquest percentatge, com acabem de veure, és una mica més baix en l'actualitat.

Taula 12. Diferències entre les dades de l'empadronament, el permís de residència i l'alta a la Seguretat Social. Any 2007. Espanya

Espanya	Empadronament	Residència	%residència respecte d'empadronament	Altes S. Social	% altes S. Social respecte empadron.
Total estrangers	4.519.554	3.979.014	88,0%	1.930.266	42,7%
UE (27)	1.708.517	1.546.309	90,5%	596.961	34,9%
Resta d'Europa	187.210	114.936	61,4%	71.273	38,1%
Magrib	638.007	648.735	101,7%	273.497	42,9%
Resta d'Àfrica	168.788	192.476	114,0%	111.394	66,0%
Amèrica Central i del Sud	1.548.730	1.215.351	78,5%	741.216	47,9%
Àsia	219.843	238.770	108,6%	123.097	56,0%
Resta món	47.879	21.307	44,5%	7.837	16,4%

Font: elaboració pròpia a partir de Larios i Nadal (2008). *L'estat de la immigració a Catalunya. Anuari 2007* (pàg. 38, 40, 42 i 44).

Podem veure que aquesta afirmació de Díez Nicolás s'aproxima a la realitat de l'any 2007, en què hi havia un 42,7% del total d'estrangers a Espanya i un 44,7% a Catalunya, si bé amb diferències importants segons les àrees geogràfiques.

Taula 13. Diferències entre les dades de l'empadronament, el permís de residència i l'alta a la Seguretat Social. Any 2007. Catalunya

Catalunya	Empadronament	Residència	% residència respecte d'empadronament	Altes S. Social	% altes S. Social respecte empadron.
Total estrangers	972.507	860.575	88,5%	434.518	44,7%
UE (27)	230.705	204.055	88,4%	101.991	44,2%
Resta d'Europa	43.547	28.104	64,5%	15.554	35,7%
Magrib	191.652	211.475	110,3%	78.840	41,1%
Resta d'Àfrica	61.364	55.067	89,7%	30.949	50,4%
Amèrica Central i del Sud	352.328	266.436	75,6%	157.390	44,7%
Àsia	87.028	91.408	105,0%	46.332	53,2%
Resta món	5.835	3.750	64,3%	1.736	29,8%

Font: elaboració pròpia a partir de Larios i Nadal (2008). *L'estat de la immigració a Catalunya. Anuari 2007* (pàg. 38, 40, 42 i 44).

1.2.2. Europa i la sobrerepresentació dels estrangers a les presons

És una conclusió comuna en un conjunt majoritari d'estudis consultats (Cerezo i Garcia, 2007; Edgar, 2007; Van Kalmhout *et al.*, 2007; Dünkel *et al.*, 2005; Garland, 2005) que Europa té percentatges d'estrangers a les presons en proporcions més elevades de les que correspondria pel seu pes percentual a la població en general.

Aquesta afirmació no és vàlida per a tots els països, ja que s'hi troba molta diversitat (Van Kalmhout, 2007:7). El percentatge d'estrangers a la població penitenciària europea supera el 20% de mitjana, si bé la desviació típica és molt alta tant en percentatge com en nombre absolut.

Hofstee-Van der Meule, (2007) xifrava el nombre d'interns estrangers a les presons europees l'any 2006 en 142.083 encarcerats. D'aquests, el 77,0% es troben tancats en set països europeus, com es recull en la taula 14. En l'altre extrem trobem San Marino, que només té 1 encarcerat estranger, Eslovàquia amb 16, Islàndia amb 17, Liechtenstein amb 20, Sèrbia amb 24 i Letònia amb 33.

Taula 14. Països europeus amb més població estrangera empresonada

Ordre	Països	N estrangers encarcerats	% estrangers encarcerats respecte al total
1	Federació Russa	24.020	16,9 %
2	Espanya	21.624	15,2 %
3	Alemanya	21.609	15,2%
4	Itàlia	13.339	9,4 %
5	Regne Unit	11.152	7,8 %
6	França	11.130	7,8 %
7	Països Baixos	6.661	4,7%

Font: Hofstee-Van der Meule (2007). *Treatment of foreign prisoners*. Presentació duta a terme en el marc de la conferència bianual de directors d'administracions penitenciàries organitzada pel Consell d'Europa. Viena. Novembre 2007.

Hem volgut comprovar l'equivalència entre el pes que els estrangers empresonats tenen en aquests països i les seves taxes d'encarcerament, per veure si es manté la correspondència, és a dir, si els països amb taxes més altes d'empresonament, són també els que tenen més estrangers encarcerats.

La taxa d'encarcerament és una taxa estandarditzada que calcula el nombre de mesures privatives de llibertat que una societat aplica per cada 100.000 habitants residents al seu territori. Com que es tracta d'una taxa estandarditzada, permet la comparació entre països i contextos socials diferenciats.

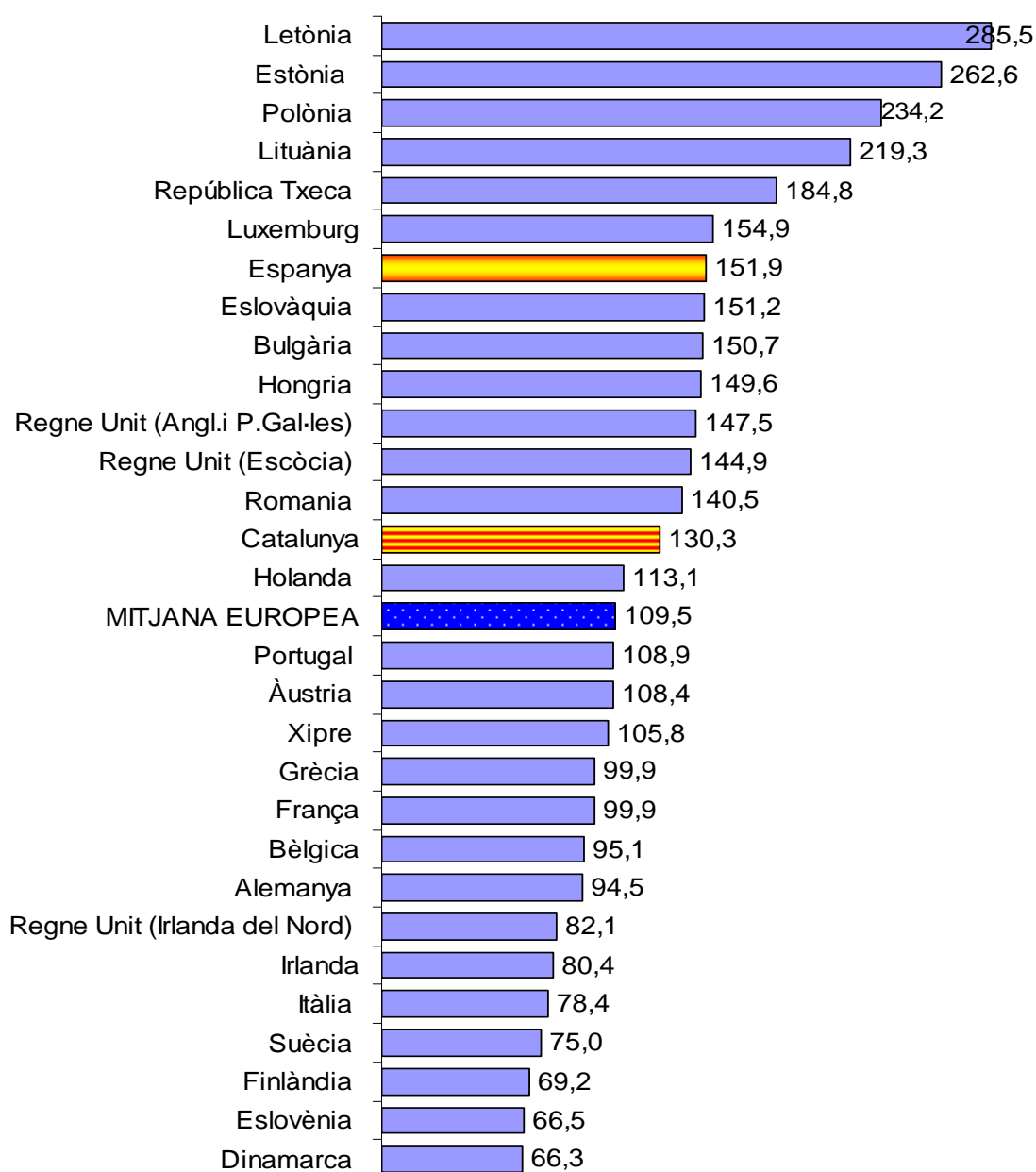
Ja fa uns quants anys que el Consell d'Europa recull aquestes dades i les publica de manera sistemàtica cada any, mitjançant el seu format SPACE.¹¹ Les corresponents a l'any 2007 són les darreres publicades i les que utilitzarem en la nostra recerca, com explicarem en el següent capítol amb més detall.

El gràfic 9 recull la taxa d'encarcerament dels països de la Unió Europea (27) i, com es pot veure, en la part alta es troben els darrers països incorporats a la Unió en els darrers anys i procedents de l'antiga Europa de l'Est. Com es pot

¹¹ Consell d'Europa. http://www.coe.int/t/f/affaires_juridiques/. Pàgina visitada per darrer cop el 4.09.2009

veure també en el gràfic 10, tots els països amb aquesta influència tendeixen a donar una resposta privativa de llibertat als seus ciutadans molt més alta que la resta de països. Si exceptuem Luxemburg, el primer país en la llista que no procedeix d'aquesta influència soviètica i que té la taxa de d'encarcerament més alta és Espanya, per sobre del Regne Unit i Escòcia, que tradicionalment, i fins l'any 2006, solien estar per davant. Catalunya, amb competències exclusives en l'àmbit penitenciari, també té una taxa d'encarcerament força alta i, si bé se situa a la meitat de la taula en el lloc 14 de les 29 que es recullen (gràfic 9), es troba per sobre de la mitjana europea, 109,5 encarcerats per cada 100.000 habitants.

Gràfic 9: Taxes d'encarcerament a la Unió Europea.¹² Any 2007

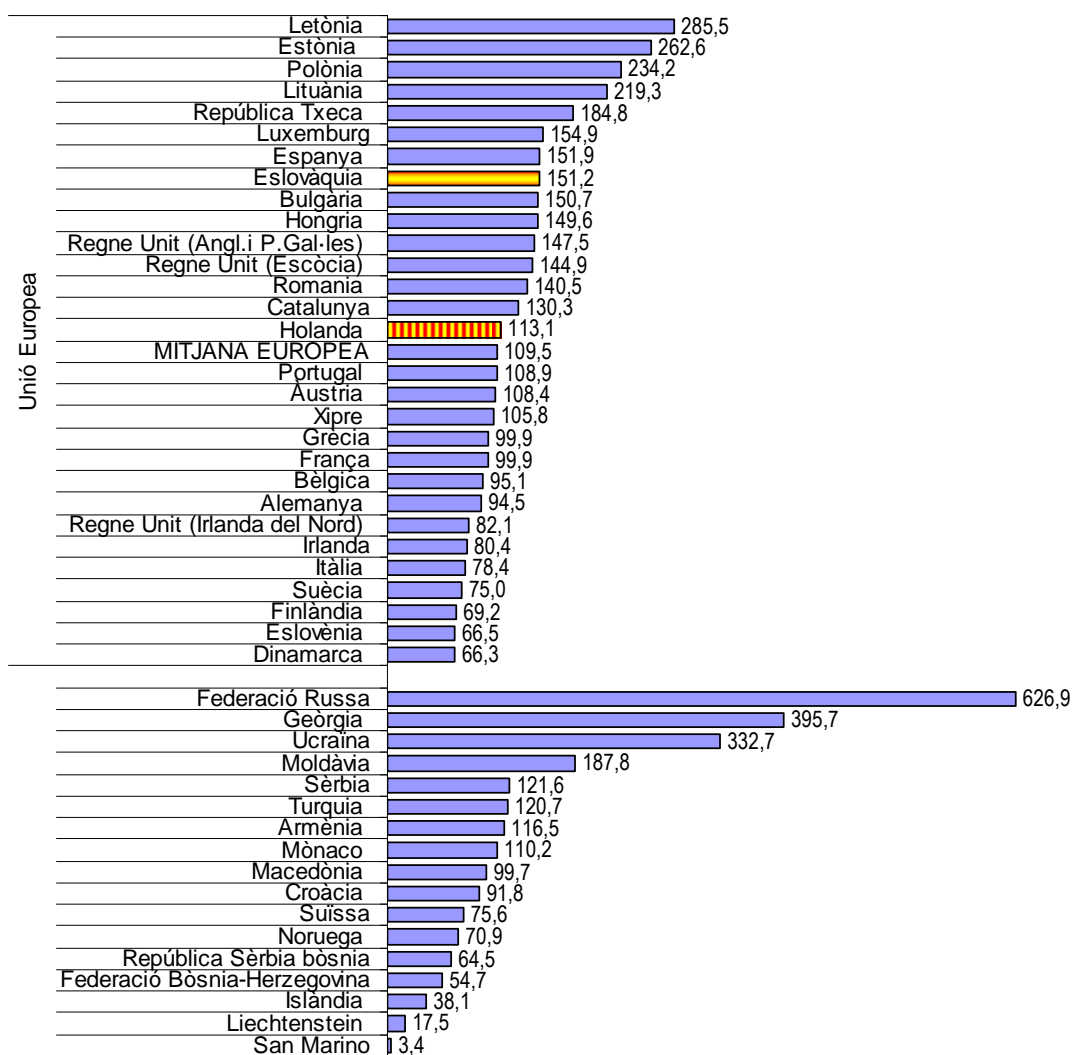
Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de: SPACE I. Estadístiques Penals del Consell d'Europa, 2007. Pàg. 21 a 33. <http://www.coe.int/justice>. La font original no dona dades de Malta.

Les dades d'Espanya s'han modificat per un error en la presentació de les dades d'SPACE: es calculava la població encarcerada a Espanya sense comptar Catalunya, però alhora es comptabilitzava en la població espanyola empadronada a Catalunya. Les dades actuals que presentem corresponen a la població encarcerada a Espanya (sense Catalunya), dividit per la població empadronada a Espanya (també sense Catalunya), que dona la taxa real.

Dades Catalunya: *Informació estadística bàsica núm. 7*. Gener 2008, pàg. 6. Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya, <http://www.gencat.cat/justicia> i dades pròpies de l'estudi.

¹² S'inclouen ja Romania i Bulgària.

Gràfic 10. Taxa de població encarcerada per cada 100.000 habitants: Comparativa Unió Europea - Resta Europa. Any 2007

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de: SPACE I. Estadístiques Penals del Consell d'Europa, 2007. Pàg. 21 a 33 <http://www.coe.int/justice>.

Per les dades d'Espanya, vegeu la nota anterior.

Per les dades de Catalunya: *Informació estadística bàsica núm.7*. Gener 2008, pàg. 6. Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya, <http://www.gencat.cat/justicia> i dades pròpies de l'estudi.

En un estudi nostre anterior¹³, ja ens preguntàvem si la Unió Europea en general està endurant les polítiques penals i penitenciàries. No podem dir que la

13 Capdevila i Ferrer (2009). *Taxa de reincidència penitenciària 2008*. Document en pdf. <http://www.gencat.cat/justicia/cejfe>.

tendència a encarcerar més sigui una resposta general de tota la Unió Europea, però sí que hi ha dues tendències clarament diferenciades entre el conjunt de països, com es pot veure a la taula 15. Un grup de països que tradicionalment tenien una taxa baixa, han endurit les seves polítiques penals, augmentant l'encarcerament en major o menor proporció, mentre que el gruix de països procedents de l'antiga Europa de l'Est que tenien tradicionalment unes taxes d'encarcerament molt altes les van suavitzant de forma gradual.

Taula 15. Evolució (en percentatge) de la taxa d'encarcerament en el període 2000-2006 dels diferents països de la Unió Europea

Països amb taxa creixent	%	Països amb taxa decreixent	%
Luxemburg	81,0	Eslovàquia	-45,9
Holanda	38,6	Itàlia	-29,7
Polònia	37,5	Letònia	-19,2
Finlàndia	35,0	República Txeca	-15,2
Espanya	28,2	Irlanda	-2,8
Àustria	26,9	Estònia	-1,9
Suècia	23,3	Hongria	-1,9
Grècia	19,3	Lituània	-1,2
Regne Unit (Angl. i P. Gal·les)	17,0	Alemanya	0,0
França	14,3		
Eslovènia	13,5		
Bèlgica	12,9		
Dinamarca	12,6		

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de: SPACE I. Estadístiques Penals del Consell d'Europa, 2006. Pàg. 32 <http://www.coe.int/justice>
SPACE I no comptabilitza Malta, Portugal, Xipre ni el Regne Unit (Escòcia i Irlanda del Nord) perquè falta alguna de les dades entre el 2000-2006. Romania i Bulgària no s'inclouen perquè les dades són de 2006 i aquell any encara no pertanyien a la UE

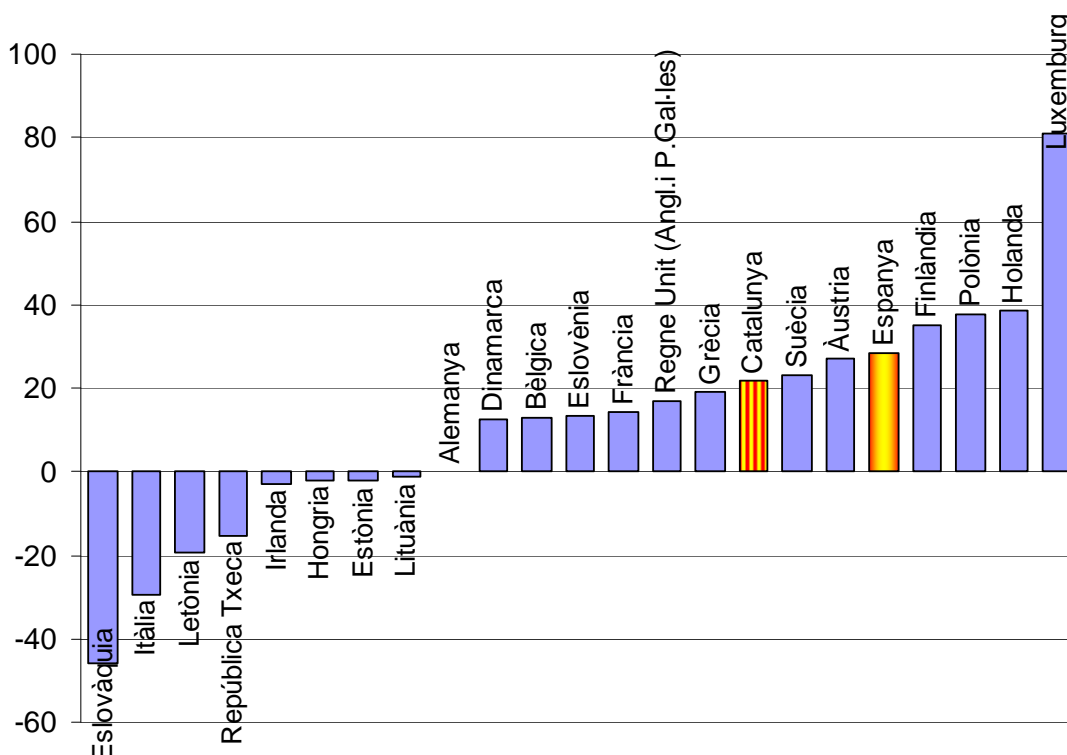
Tretze dels vint-i-cinc països de la UE han augmentat les taxes d'encarcerament al llarg d'aquests set anys. Gran part d'aquestes taxes coincideixen amb les dels països nòrdics, tradicionalment més "curosos" en les polítiques socials. També han augmentat les taxes d'encarcerament gran part dels països amb més tradició europeista.

Set dels vint-i-cinc països de la UE han disminuït les taxes d'encarcerament al llarg del període 2000-2006. La majoria d'aquest països coincideixen amb els països de nova incorporació i d'antiga influència soviètica, de l'Europa de l'Est. Itàlia es troba en aquest grup, atès que va fer una amnistia dins d'aquest període a partir de la qual penats amb menys de tres anys de condemna van

sortir de presó, fet que va implicar uns 12.000 interns.¹⁴ Irlanda i Alemanya són els altres dos països que sense pertànyer als nous països incorporats de l'antiga Europa de l'Est, es troben en aquesta franja.

El gràfic 11 recull les mateixes dades de la taula 15, però presentades de manera que es pot veure la posició de cada país respecte a l'increment o el decrement de la taxa durant aquest període

Gràfic 11. Increment/Decrement de la taxa d'encarcerament 2000-2006 en els diferents països de la Unió Europea

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de: SPACE I. Estadístiques Penals del Consell d'Europa, 2006. Pàg. 32 i 33 <http://www.coe.int/justice>
 Dades de Catalunya: *Informació estadística bàsica núm. 8*. Juliol 2008. Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya, <http://www.gencat.cat/justicia>.
 Nota: només consten aquells països dels quals hi ha tota la sèrie. No apareixen: Portugal, Malta, Xipre, el Regne Unit (Escòcia) ni el Regne Unit (Irlanda del Nord). Romania i Bulgària no s'inclouen perquè les dades són de 2006 i aquell any encara no pertanyien a la UE.

¹⁴ Reuters, 8 de setembre de 2008 "El Gobierno italiano deportará a presos extranjeros para acabar con la saturación de las cárceles" <http://www.rtve.es/noticias/20080908/>. pàgina visitada el 13 de novembre de 2008.

Si comparem les taxes d'encarcerament dels set països que hem vist anteriorment en la taula 15, que acumulen el 77% dels estrangers empresonats a Europa, observarem que hi ha dos grups ben diferenciats:

En el primer grup tindríem la Federació Russa, Espanya i el Regne Unit, que tenen percentatges importants d'estrangers encarcerats amb taxes altes d'encarcerament. Són països que utilitzen molt la presó com a mesura penal i alhora la utilitzen molt per als estrangers.

En el segon grup trobaríem Alemanya, Itàlia i França, que tenen percentatges elevats d'estrangers encarcerats amb unes taxes d'encarcerament en la franja baixa del rànquing. Són països que, malgrat tenir unes taxes moderades d'encarcerament, sembla que sancionen més amb mesures privatives de llibertat als estrangers. No tenim la dada del nombre d'estrangers empadronats en aquests països, que és la que ens permetria afirmar amb més base aquesta hipòtesi.

Holanda quedaria enmig dels dos grups.

Taula 16. Relació entre taxa d'encarcerament i proporció d'estrangers encarcerats respecte del total d'Europa

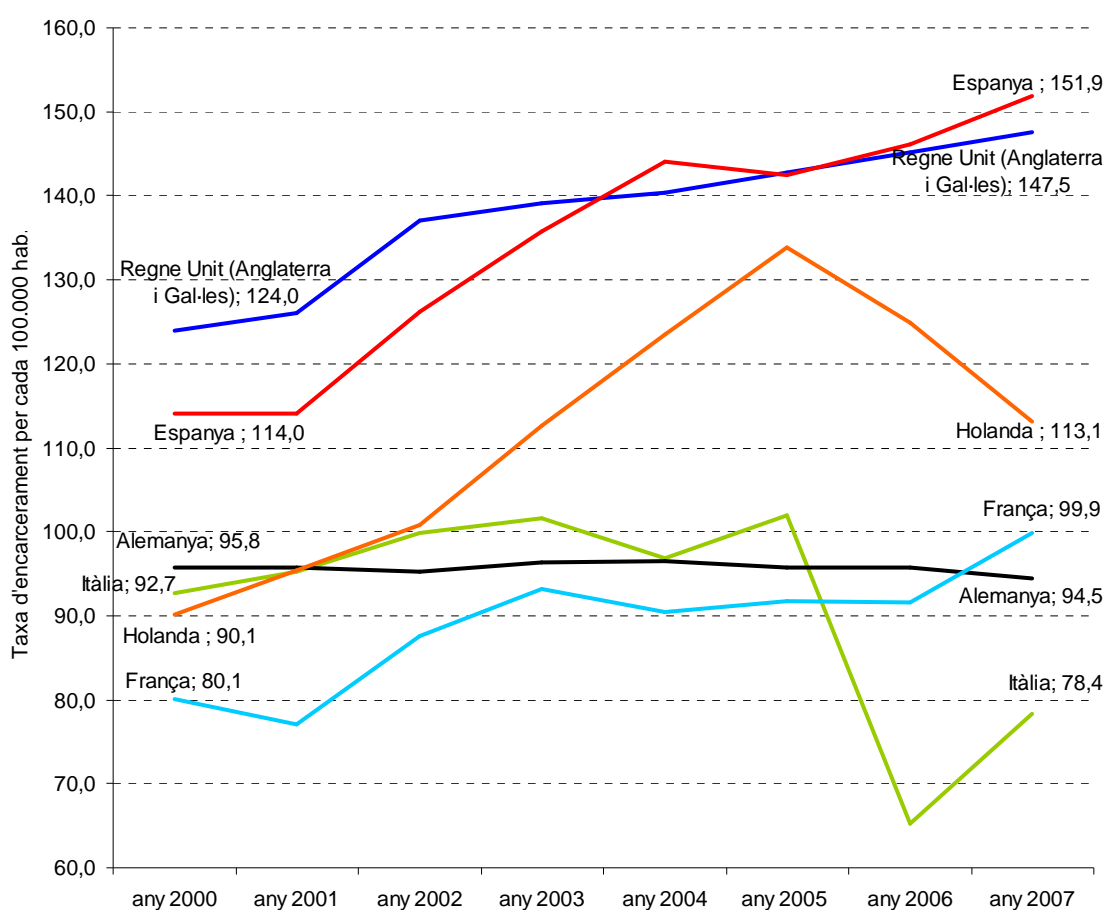
Taxa d'encarcerament alta			Taxa d'encarcerament mitjana		Taxa d'encarcerament baixa	
Proporció d'estrangers encarcerats màxima o alta			Proporció d'estrangers encarcerats mitjana		Proporció d'estrangers encarcerats alta	
Federació Russa	(626,9)	(16,9%)			França	(99,9) (7,8%)
Espanya	(151,9)	(15,2%)	Holanda	(113,1)(4,7%)	Alemanya	(94,5) (15,2%)
Regne Unit	(147,5)	(7,8%)			Itàlia	(78,4) (9,4%)

En el gràfic 12, es compara l'evolució de la taxa d'encarcerament d'aquests països en el període 2000-2007 (exceptuant Rússia, que no pertany a la UE). Algunes de les conclusions que es poden extreure d'aquest gràfic són:

- Espanya i el Regne Unit ja tenien les taxes d'encarcerament més altes d'aquest grup l'any 2000, i la tendència anual ha estat sempre a l'alça, més acusada en el cas d'Espanya.

- També França i Holanda han mantingut una tendència a l'alça en la taxa d'encarcerament en aquests anys, si bé en el cas de França ha estat més moderada, i en el cas d'Holanda, rectificada a partir del 2005, any en què torna a baixar.
- Alemanya ha mantingut una taxa molt estable al llarg d'aquests anys.
- El cas d'Itàlia és específic, atès que presenta els canvis més sobtats d'un any a l'altre.

Gràfic 12. Evolució de la taxa d'encarcerament dels països de la UE amb més proporció d'estrangers a les presons. Període 2000-2007

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de: SPACE I. Estadístiques Penals del Consell d'Europa, 2006 (pàg. 32 i 33) i 2007 (pàg. 21). <http://www.coe.int/justice>.

Podríem concloure que la variable *estrangeria* no és rellevant com a factor de creixement de la taxa d'encarcerament en la majoria de països de la UE, però

sí que ho és, en canvi, en aquells països més desenvolupats econòmicament, i que, per tant, reben més immigració econòmica. I dins d'aquest reduït nombre de països, el comportament de la variable *empresonament* no és el mateix. N'hi ha alguns, com Espanya, Alemanya i Itàlia, que empresonen més, i d'altres, com Holanda, França o el Regne Unit, on això no és tant evident.

En termes de gènere, Dünkel *et al.* (2005) afegixen que les dones pateixen una *sobreseguretat* en el règim penitenciari, atès que la seva perillositat és molt inferior a la dels homes presos, tant per l'estructura del delicte pel qual han estat condemnades com per la seva biografia legal. Malgrat aquesta comprovada poca perillositat de reincidència, els percentatges de propostes d'alliberament, llibertat condicional o tercer grau es mantenen en termes molt discrets.

Garland (2005:204) ho explica en termes de control del delicte. Les noves estratègies de control del delicte busquen la *segregació punitiva* que impliquen llargs períodes de privació de llibertat amb condemnes mínimes obligatòries per complir abans de gaudir de qualsevol tipus de benefici penitenciari de sortides o traspàs a medi obert. Ja no interessa individualitzar la resposta, sinó aplicar la pena d'una manera mecànica. Això amb els estrangers és molt evident.

“En la actualidad la actitud imperante es que es mejor mantener encerrado para siempre a un delincuente conocido que arriesgar la vida o la propiedad de otra víctima inocente.// Si se trata de la liberación de un delincuente preso, cualquier nivel de riesgo es inaceptable. En el clima político actual los cálculos son simples: el valor de la libertad del preso es inexistente si su liberación significa exponer al público a un peligro evitable o que el funcionario responsable corra con algún riesgo político considerable” (pàg. 312).

1.2.3. Espanya i Catalunya i la sobrerepresentació dels estrangers a les presons

1.2.3.1. La situació a Espanya

Ja hem vist quan analitzàvem les dades europees que Espanya és dels països europeus amb més estrangers ingressats a les presons en termes absoluts i també en proporció respecte a la seva població.

Cerezo i García (2007:41) han coordinat un estudi a Espanya en el qual recullen les dades que ho confirmen i que presentem en la taula següent.

Taula 17. Estrangers a les presons espanyoles. Mitjana juliol-agost 2005. Comparativa amb els estrangers empadronats

Comunitat autònoma	% presons (1)	% empadronats (2) gener 2005	% diferència	
Mitjana estatal	29,0%	8,5%	20,5	▲
Andalusia	16,0%	5,4%	10,6	▲
Aragó	32,8%	7,6%	25,2	▲
Principat d'Astúries	9,6%	2,5%	7,1	▲
Illes Balears	25,8%	15,9%	9,9	▲
Illes Canàries	21,0%	11,3%	9,7	▲
Cantàbria	12,1%	3,7%	8,4	▲
Castella i Lleó	53,3%	3,6%	49,7	▲
Castella-la Manxa	26,4%	6,1%	20,3	▲
Catalunya (3)	33,5%	11,4%	22,1	▲
Comunitat Valenciana	23,6%	12,4%	11,2	▲
Extremadura	17,8%	2,3%	15,5	▲
Galícia	34,6%	2,5%	32,1	▲
Comunitat de Madrid	38,4%	13,1%	25,3	▲
Múrcia	29,1%	12,4%	16,7	▲
C. Foral de Navarra	27,3%	8,4%	18,9	▲
País Basc	28,1%	3,4%	24,7	▲
La Rioja	23,0%	10,3%	12,7	▲
Ceuta	38,3%	4,0%	34,3	▲
Melilla	52,8%	4,4%	48,4	▲

Font 1: Cerezo i García (2007). *La prisión en España: una perspectiva criminològica*.

Font 2: INE. <http://www.ine.es> Elaboració pròpia.

Font 3: Departament de Justícia, *Estrangers. Descriptors estadístics núm. 12, desembre 2007*. Generalitat de Catalunya. <http://www.gencat.cat/justicia>.

A totes les comunitats autònomes els estrangers estan sobrerepresentats a les presons respecte al pes poblacional que tenen en els seus territoris segons el padró. La mitjana és del 20,5% de sobrerepresentació, però amb importants

oscil·lacions. En ombrejat, es marquen les Comunitats que es troben per sobre de la mitjana estatal. Es pot apreciar que no necessàriament les que tenen més població empadronada estrangera són les més sobrerrepresentades, ans al contrari: Castella i Lleó, Melilla, Ceuta i Galícia, amb percentatges baixos d'empadronament d'estrangers, tenen alts percentatges d'encarcerament en els seus territoris.

Una primera hipòtesi per explicar aquesta diferència seria atribuir als estrangers una major implicació en la delinqüència. De fet, tres de cada quatre espanyols creuen que la immigració fa augmentar la delinqüència (Díez Nicolás 2004:214), (Fundación Encuentro (2003b:37). Però els estudis de Cerezo i García (2007) i també el de Van Kalmthout *et al.* (2007) arriben a la conclusió que no hi ha base científica per demostrar que els estrangers han comès un nombre de delictes més elevat que els nacionals. Cap teoria criminològica que ha volgut trobar el factor diferencial en la variable *estrangeria* com a factor biològic o cultural que expliqués aquest percentatge més elevat de delinqüència se'n ha sortit amb èxit.

Hi ha una segona hipòtesi que aquests autors consideren més plausible per explicar aquesta sobrerrepresentació dels estrangers a les presons: els mecanismes de control social formal actuen de manera més directa sobre els estrangers. Donen tres arguments per fonamentar-ho: el primer és que les forces de seguretat s'hi fixen més a l'hora d'exercir el control, tenen més possibilitats de ser intervinguts els gitanos i els estrangers que no un altre tipus de població.

El segon argument és que s'utilitza quasi exclusivament la presó com a única sanció penal per a aquests col·lectius. Pérez Díaz *et al.* (2004:247) recollien la dada que l'any 2000 les detencions dels estrangers per faltes eren del 12% front el 4% dels espanyols.

El tercer argument és que s'abusa de la presó preventiva amb la població estrangera. La taula 18 dóna dades que confirmen aquesta darrera afirmació. Hi afegim dades de Catalunya, que van en el mateix sentit, tot i que les proporcions són molt més baixes que a la resta de l'Estat espanyol.

Taula 18. Percentatge de preventius. Comparativa Espanya-Catalunya 1996-2005

	Espanya (1)		Catalunya (2)	
	1996	2005	1996	2005
Estrangers	41%	39%	30,9%	33,0%
Espanyols	29%	23%	17,8%	12,6%

Font (1): Cerezo i García (2007)

Font (2): Departament de Justícia (2007). *Estrangers: descriptors estadístics*. pàg. 8. Àrea de Planificació i Projectes Estratègics. Dades de 31 de desembre de cada any.

Ja hem comentat que si es parla d'una immigració econòmica, aquestes realitats no són les mateixes, ni són homogènies, en totes les comunitats autònomes.

L'INE (2008) calculava que l'any 2007 hi havia 135.224 condemnats inscrits al Registre Central de Penats i Rebels. Per gènere, el 91,7% eren homes i el 8,3% eren dones. Per nacionalitat, el 29,1% eren estrangers. La mitjana d'edat dels homes és de 34,5 anys i de les dones de 33,6 anys. El 80,8% tenen registrada la comissió d'un sol delicte, i d'aquest grup en concret, en el 36,5% dels casos el delicte registrat és contra la seguretat del trànsit, en el 16,7% és un delicte de lesions i en tercer lloc, en el 10,2% dels casos el delicte és de robatori.

Segons el lloc de condemna, Andalusia és la comunitat autònoma amb més condemnats inscrits (19,8%), seguida de Catalunya (16,2%), del País Valencià (12,4%) i de la Comunitat de Madrid (9,9%). Tanmateix, per als condemnats d'origen estranger l'ordre canvia, i és Catalunya qui en té més d'inscrits (19,8%) seguida d'Andalusia (15,8%).

Tampoc és uniforme la intervenció sobre tots els col·lectius. Pérez-Díaz *et al.* (2004:30) assenyalaven que el Marroc era la nacionalitat amb un percentatge més alt de detinguts a Espanya l'any 2000. La policia espanyola va interceptar 35.937 ciutadans d'aquell país, que suposaven el 42% del total d'estrangers detinguts. A molta distància es troben Algèria (8.599 detencions, que suposa un 10%), Romania (3.656, amb un 4%), Colòmbia (3.004, un 4%) i l'Equador (2.183, un 3%).

1.2.3.2. La situació a Catalunya

La taula 19 presenta el nombre d'estrangers encarcerats al llarg de tot l'any 2007 per àrees geogràfiques i el pes que representa tant respecte del nombre d'estrangers empadronats com respecte de la població total catalana.

Taula 19. Estrangers per àrees geogràfiques. Empadronats i encarcerats. Any 2007

	Empadronats 2007	Encarcerats al llarg de tot el 2007	% encarcerats estrangers enfrent empadronats estrangers
Total estrangers	972.507	6.719	0,69
UE (27)	230.705	1.233	0,53
Resta d'Europa	435.47	522	1,20
Magrib	191.652	2.337	1,22
Resta d'Àfrica	61.364	555	0,90
Amèrica Central i del Sud	352.328	1.693	0,48
Àsia	87.028	366	0,42
Resta món	5.835	13	0,22

Font: Elaboració pròpia a partir de Larios i Nadal (2008). *L'estat de la immigració a Catalunya. Anuari 2007* (pàg. 31 i 27) i dades pròpies de la recerca.

* Població catalana 2007: 7.210.508 persones.

La taula 20 recull les taxes d'encarcerament de Catalunya, presentades per àrees geogràfiques i també per les nacionalitats amb més pes específic en el conjunt de Catalunya.

La taxa d'encarcerament dels estrangers (387,6) **triplica** la taxa d'encarcerament general catalana (130,3).

Per àrees geogràfiques, el Magrib (675,9), la resta d'Àfrica (580,1) i la resta d'Europa (519,0) se situen encara més per sobre de la taxa d'encarcerament general catalana, i la multipliquen per 4 o per 5, segons el cas.

Per nacionalitats, Algèria és el país més sobrerrepresentat, de manera molt exagerada (2.679,8). Destaquen també Geòrgia (1.560,0) i Nigèria (1.530,2). Com que no són països amb una important implantació de població a Catalunya, desconeixem si aquestes xifres poden estar explicades per algun tipus de delinqüència organitzada o especialitzada que pogués explicar aquests percentatges tan elevats.

Entre els països amb més de 20.000 persones empadronades a Catalunya destaquem com a percentatges més alts per la seva taxa d'encarcerament el Marroc (596,9) i Colòmbia (567,8).

Taula 20. Estrangers empadronats enfront d'estrangers encarcerats: taxes d'encarcerament. Any 2007

Àrees geogràfiques	Empadronats 2007	Encarcerats 31/12/2007	Taxa d'encarcerament per cada 100.000 hab.
Total Catalunya	7.210.508	9.395	130,3
Total estrangers	972.507	3.769	387,6
UE (27)	230.705	608	263,5
Resta d'Europa	43.547	226	519,0
Magrib	198.854	1.344	675,9
Resta d'Àfrica	61.364	356	580,1
Amèrica Central i del Sud	352.328	1.031	292,6
Àsia	87.028	193	221,8
Resta món	5.835	14	239,9
Nacionalitats			
Marroc	191.652	1.144	596,9
Equador	81.831	151	184,5
Romania	63.534	215	338,4
Bolívia	51.584	133	257,8
Colòmbia	42.797	243	567,8
Itàlia	37.750	77	204,0
Argentina	34.528	52	150,6
Xina	33.689	40	118,7
Perú	30.144	37	122,7
França	29.561	88	297,7
Pakistan	25.362	72	283,9
Alemanya	20.937	26	124,2
Brasil	20.194	96	475,4
Regne Unit	18.673	20	107,1
República Dominicana	17.063	91	533,3
Xile	15.078	50	331,6
Uruguai	15.053	23	152,8
Gàmbia	14.099	52	368,8
Senegal	13.281	36	271,1
Ucraïna	13.125	24	182,9
Algèria	7.202	193	2.679,8
Nigèria	4.836	74	1.530,2
Veneçuela	8.303	62	746,7
Mali	5.581	50	895,9
Geòrgia	3.077	48	1.560,0
Portugal	12.189	48	393,8

Font: Elaboració pròpia a partir de Larios i Nadal (2008). *L'estat de la immigració a Catalunya. Anuari 2007* (pàg. 31 i 27) i dades del *Butlletí estadística bàsica núm. 7* (pàg. 6) i núm. 12 sobre estrangers (pàg. 16 i 18).

Que la taxa d'encarcerament dels estrangers sigui tan alta té molt a veure amb la taxa de detenció. Com explica Monclús (2008:288) molts autors ja han recollit aquesta realitat derivada de l'activitat policial. És molt més probable que els detinguts siguin de minories ètniques o estrangers que no de raça blanca o autòctons, pel fet que aquells col·lectius són més aturats i revisats al carrer (*stop and search*).¹⁵ La taula 21 confirma aquest fet. Les dades que acabem de presentar tenen semblances importants amb la taula que presentem a continuació, respecte de les detencions practicades pels Mossos d'Esquadra a Catalunya. En aquest cas les dades són del 2006.

Taula 21. Nacionalitat dels detinguts pels Mossos d'Esquadra de Catalunya. Any 2006. Comparativa amb la taxa d'encarcerament per cada 100.000 hab., recollida en la taula anterior. Any 2007

Nacionalitats	Nombre de detinguts	% respecte del total de detinguts	Taxa de detinguts per cada 100.000 hab.	Taxa d'encarcerament per cada 100.000 hab.
Total Catalunya	29.611	100,0	411	130,3
Total estrangers	15.828	53,5	1.638	387,6
Marroc	3.512	11,9	1.851	596,9
Equador	1.163	3,9	1.432	184,5
Romania	1.799	6,1	2.842	338,4
Bolívia	519	1,8	1.011	257,8
Colòmbia	486	1,6	1.142	567,8
Itàlia	355	1,2	943	204,0
Perú	404	1,4	1.348	122,7
França	590	2,0	2.002	297,7
Pakistan	479	1,6	1.903	283,9
República Dominicana	266	0,9	1.566	533,3
Xile	276	0,9	1.839	331,6
Gàmbia	295	1,0	2.109	368,8
Senegal	370	1,2	2.807	271,1
Algèria	476	1,6	6.671	2.679,8
Geòrgia	348	1,2	11.440	1.560,0

Font: Monclús, 2008:288 a partir de les estadístiques policials catalanes i de població de l'IDESCAT. Comparació de la darrera columna amb les dades presentades en la taula anterior (taula 20).

¹⁵ Citat per Monclús, M. (2008:195) dins de *La gestión penal de la inmigración*, fa referència als estudis de LEA, 2003; REINER, 1989:6-8 i 1993; FITZGERALD, 1993: 14 i següents).

Segons els tipus de delictes pels quals la policia va detenir els estrangers, Monclús (2008:283) observa certa especialització segons les nacionalitats. Així, els més representats percentualment són, en aquests ordre: els marroquins, que cometen en major proporció delictes contra la propietat i relacionats amb les drogues; els romanesos, que cometen delictes contra la propietat, faltes i delictes per falsedats; els equatorians i els colombians, amb delictes contra les persones, i aquests últims també relacionats amb les drogues.

Els estrangers també tenen més probabilitats de rebre presó preventiva (Monclús, 2008:220) i menys possibilitats que se'ls apliquin mesures penals alternatives.

Aquestes taxes d'encarcerament que hem presentat en la taula 20 ens confirmen plenament la hipòtesi de la sobrerrepresentació dels estrangers a les presons. En apartats posteriors de l'estudi intentarem trobar si aquesta sobrerrepresentació té alguna correspondència amb el nombre d'estrangers irregulars no empadronats o en situació d'exclusió social que pugui explicar aquest impacte.

1.2.4. L'opinió dels catalans sobre el sistema penitenciari i la rehabilitació

Tot i que el fet d'estar encarcerat no és exclusiu dels estrangers, hem cregut oportú reproduir l'opinió dels catalans respecte de la funció rehabilitadora de les presons, i complementar d'aquesta manera l'opinió dels espanyols respecte dels estrangers, que ja hem recollit en un altre punt. A Catalunya el Centre d'Estudis d'Opinió (CEO) ha preguntat en diferents tongades d'enquestes l'opinió dels catalans respecte algunes qüestions sociològiques. Hem buscat i recollit les opinions que es referien concretament al sistema penitenciari i a la rehabilitació.¹⁶

¹⁶ *Òmnibus juliol 2007 (estudi REO 390) i Òmnibus juliol 2008 (estudi REO 440)* (publicació electrònica) <http://www.gencat.cat/economia/ceo/> [consultat: el 17 de juliol de 2008].

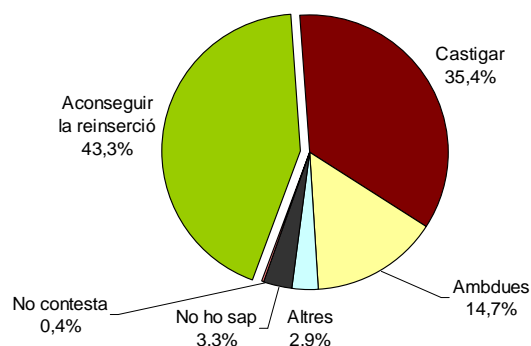
Pel que fa a l'objectiu dels centres penitenciaris, una mica menys de la meitat dels enquestats creuen que només han de servir per rehabilitar, mentre que una mica més de la tercera part creu que només han de servir per castigar. Un altre 15% creu que ambdós objectius són responsabilitat dels centres penitenciaris.

Pregunta: Creu que el principal objectiu del sistema penitenciari ha de ser aconseguir la reinserció social i laboral de les persones condemnades o castigar els que han infringit la llei?

Taula 22. Percepció ciutadana respecte de l'objectiu dels centres penitenciaris

	n	%
Aconseguir la reinserció social	520	43,3
Castigar els que han infringit la llei	425	35,4
Ambdues	176	14,7
Altres, cap de les dues	35	2,9
No ho sap	39	3,3
No contesta	5	0,4
TOTAL	1.200	100,0

Gràfic 13. Percepció ciutadana respecte de l'objectiu dels centres penitenciaris

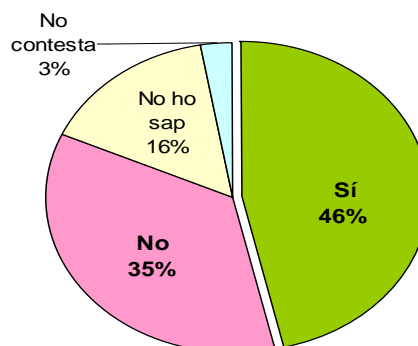
Font: Estudi REO 390. *Òmnibus juliol 2007*, pàg. 17.

Pregunta: Creu que caldria continuar promovent permisos a presos com a instrument d'integració?

Taula 23. Opinió sobre els permisos penitenciaris

	n	%
Sí	648	46,3
No	495	35,4
No ho sap	218	15,6
No contesta	39	2,8
TOTAL	1.400	100,0

Gràfic 14. Opinió sobre els permisos penitenciaris

Font: Estudi REO 440. *Òmnibus juliol 2008*, pàg. 25.

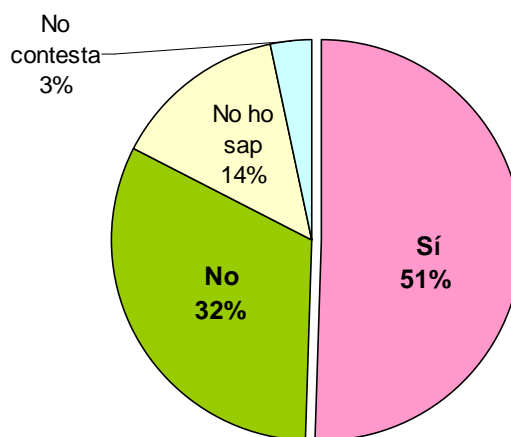
Respecte a la pregunta sobre la concessió dels permisos penitenciaris o, en l'altre extrem, la pregunta de no deixar sortir fins que es finalitzi la condemna, les contestes dels catalans a ambdues aporten resultats contradictoris, atès que un 46% estaria a favor d'afavorir els permisos penitenciaris i un 35% en contra. En canvi, respecte si caldria tenir els presos tancats sense sortides fins al final del compliment de la condemna, un 51% contesta que sí que estaria d'acord a deixar-los tancats i un 32% no ho estaria. Això es pot interpretar de dues maneres: o bé no s'han entès les preguntes i s'han respòs sense fiabilitat, o bé es pot interpretar també que hi ha una dualitat en els ciutadans entre la conveniència de suavitzar el règim de compliment de pena dels encarcerats i el desig de preservar-se davant el risc de nous delictes per part d'aquestes persones, tal com esmentava Garland en la referència que s'ha recollit d'aquest autor en el punt anterior.

Pregunta: Creu que caldria no donar permisos als presos fins el compliment total de la condemna?

Taula 24. Opinió sobre el compliment íntegre sense sortides

	n	%
Sí	707	50,5
No	448	32,0
No ho sap	200	14,3
No contesta	45	3,2
TOTAL	1.200	100,0

Gràfic 15. Opinió sobre el compliment íntegre sense sortides

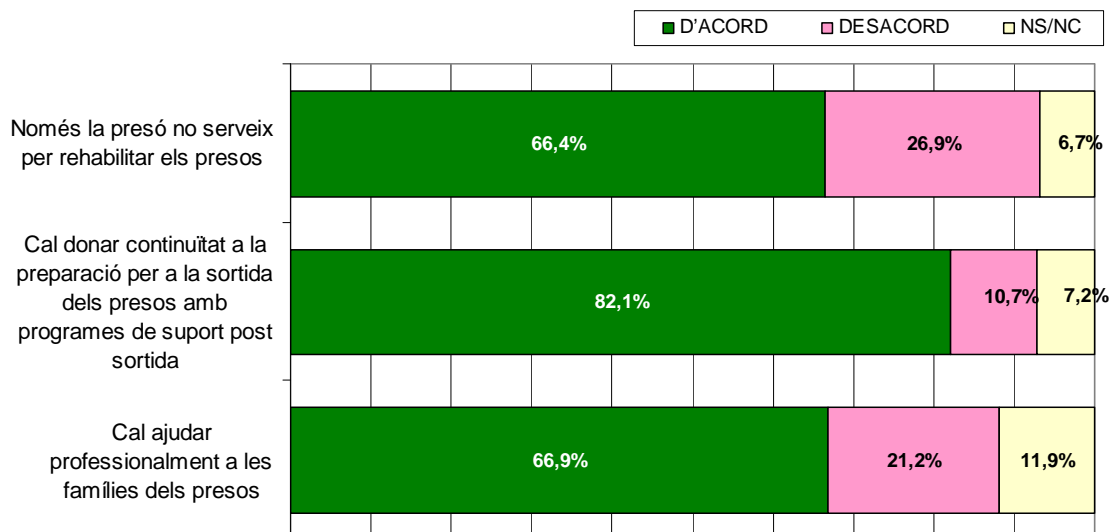

Font: Estudi REO 440. *Òmnibus juliol 2008*, pàg. 25.

Dos de cada tres catalans enquestats tenen clar que només la presó no serveix per rehabilitat els encarcerats, i que cal ajudar també l'entorn familiar d'aquestes persones.

Encara és més contundent l'acord (82,1%) respecte al seguiment amb programes postsortida del centre penitenciari, si bé caldria saber si l'acceptació ve donada pel desig que aquestes persones se'n surtin o bé pel desig de mantenir el control respecte de les seves actuacions més enllà de finalitzada la condemna.

Gràfic 16. Opinió dels catalans respecte al suport als encarcerats i les seves famílies

Font: Estudi REO 440 *Òmnibus juliol 2008* pàg. 26.

Els resultats ens permeten concloure aquest segon apartat i tancar el marc contextual de dades estadístiques que hem presentat al llarg d'aquestes pàgines. En el darrer apartat d'aquest marc teòric presentem el recull d'estudis actuals que hem consultat sobre el tema estrangeria, marginació i delinqüència per poder dur a terme la recerca.

1.3. Els estudis actuals sobre estrangeria, marginació i delinqüència

La recerca bibliogràfica ens ha portat a seleccionar el material llegit que té a veure més directament amb l'objecte d'estudi:¹⁷ les persones estrangeres que per una circumstància o altra passen pels centres penitenciaris. Els objectius i les finalitats de la recerca els definim en el capítol següent. Ara presentem, en quatre grans blocs, les temàtiques que hem trobat més reflectides en els estudis consultats.

Aquests quatre grans blocs són: 1) els objectius que es plantegen les recerques estudiades; 2) els conceptes que treballen; 3) les variables i els factors estudiats en aquestes recerques, i 4) les metodologies que es fan servir i la població objecte d'estudi.

1. Els objectius de les recerques consultades

A) Legislatius

Manuais explicatius de reglaments i procediments legislatius en el tema d'estrangeria, inclosa la presó (1)(5)(10)(31)(50)(54)

Legislació comparada (11)(68)(69)(70)

Recomanacions de polítiques migratòries i de polítiques penitenciàries (8)(20)(38)(50)

B) Moviments migratoris i adaptació social i cultural al nou entorn

Estadístiques i genèriques (6)(12)(15)(16)(17)(22)(27)(35)(40)(55)

¹⁷ Obviem citar estudis que tracten el tema de la immigració de manera més àmplia. Tres exemples ens serveixen per redirigir el lector que vulgui aprofundir en el coneixement de les diferents temàtiques que es tracten al voltant de la immigració: Solana *et al.* (2002) van fer un recull de tots els estudis elaborats que van trobar sobre migracions; Aubarell (2000) en un altre estudi fa un recull bibliogràfic de més de cent obres i publicacions que han parlat de les migracions en clau de gènere i de migració extracomunitària; Pascual de Sans (2002) va dirigir un altre estudi en què es va construir un cens d'investigadors que han fet producció escrita sobre estrangeria. La finalitat i els objectius d'aquests estudis són presentar un ventall extens del que s'ha fet.

Xarxes socials, trajectòries i itineraris (2)(18)(21)(23)(29)(30)(33)

Percepcions dels immigrants i dels autòctons (19)(24)(37)

C) Delinqüència i presó

Descripció de dades criminològiques i estadístiques (9)(13)(14)(26)(51)
(52)(57)(63)

Estudi de col·lectius específics (28)(32)(34)(45)(53)(56)(66)

Reinserció i tractament (25)(42)(43)(44)(48)(63)(64)(65)(67)

2. Conceptes que es treballen

A) Legislatius

Visats, permís de residència, permís de treball, expulsions, substitució de la pena, reagrupament familiar, permisos, drets dels immigrants, tractament del delinqüent estranger en el dret penal espanyol (1)(5)(11)(23)(38)(54)(50)

B) Polítiques i gestió de la immigració

Polítiques d'estrangeria a la UE (50); polítiques d'integració de la immigració (40); permisos a presos com instrument d'integració (14); politització i nou populisme (44); actituds dels ciutadans europeus en la repatriació dels irregulars (12)

C) Aspectes socials

Xarxes socials; xarxes de vincles (*bounding*); xarxa de pont (*bridging*); xarxa d'enllaç (*linking*); capital social (2)(9)(15)(27)(55)

Estereotip; categorització social; prejudici; discriminació; racisme; xenofòbia (9)(18)(23)

Identitat; conflicte; xoc cultural; segregació i agrupació territorial; adaptació; estratègies d'adaptació; discriminació racial (18)(22)(34)(37)(40)(55)

Feminització dels fluxos migratoris (45)

Immigració econòmica; mercat laboral (23)

D) Marginació, delinqüència i execució penal

Inseguretat ciutadana (13)(35); associació immigració i delinqüència (37); sobrerepresentació d'estrangers a les presons (8)(26)(34)(63)

Reinserció social (26)(42)(48); reinserció laboral (14); tractament penitenciari (42)(48)(53)(63)(64)(65)(66)(68)(69)(70)

E) Salut

Síndrome d'Ulisses; depressió i somatització (15)(22)(55)

Malalties penitenciàries (48)

Consum de drogues a la presó (51)(57)

3. Variables i factors que s'utilitzen en els estudis

A) Legislatius

Article 57.7 LOE; article 89 CP (5)

Hermenèutica: diferents conceptes legislatius com responsabilitat per entrada il·legal, explotació laboral; expulsió del ciutadà estranger, regulació entrada i residència, etc. (11)(38)(50)(54)

B) Polítiques i gestió de la immigració

Enquestes d'opinió (13)(14)

C) Aspectes socials

Perfil sociodemogràfic: gènere, edat, lloc de naixement; nacionalitat, etc. (12)(22)

Dades relacionades amb la preparació de la vinguda: (2)(45)

Dades relacionades amb les xarxes d'atenció: (2)

Indicadors d'integració social: (22)(25)(37)(40)(45)(47)

D) Marginació, delinqüència i execució penal

Sobre antecedents delictius: (6)(44)(51)(52)

Sobre dades penitenciàries: (8)(9)(28)(32)(34)(42)(48)(52)(56)(63)(64)(65)
(66)(68)(69)(70)

Sobre tractament i reinserció (8)(28)(42)(53)(64)(65)(66)

E) Salut

Salut mental (1)(22)

Malalties penitenciàries (48)(67)

Consum de drogues (51)(57)

4. Metodologies utilitzades i població objecte d'estudi

A) Enquestes

522 subjectes de 5 nacionalitats diferents (100 enquestes a cada grup) (la Xina, l'Equador, el Marroc, Romania i el Senegal). (2)

478 qüestionaris (52% homes i 48% dones) de 36 ítems a diversos països (el Senegal, Guinea Equatorial, Colòmbia, el Brasil, Rússia, Ucraïna, el Marroc, l'Equador i Bielorrússia) (19)

Enquestes a immigrants de la Xina, el Perú, la Rep. Dominicana, el Marroc, l'Equador i subsaharians (24)

Enquestes a internes i funcionaris: N=19 centres penitenciaris, 653 dones internes, 243 funcionaris (32)

D'opinió – periòdiques als espanyols (CIS) (13) – periòdiques als catalans (CEO) (14)

525 subjectes de 5 nacionalitats a qui se'ls pot aplicar l'article 57.7; LOE; article 89 CP (5)

Estudi descriptiu i prospectiu mitjançant qüestionari: N=246 persones ingressades al Centre Penitenciari de Castelló per primera vegada entre l'1 de gener de 2005 i el 31 de desembre de 2005 que hi participen voluntàriament (51)

Mètode Delphi: 700 experiències a Madrid, Catalunya, Andalusia i Múrcia a través de 28 organismes públics i 58 de privats (anys 2001 a 2003) (25)

B) Entrevistes

75 entrevistes amb bola de neu (7 informants clau i 68 immigrants) (del Marroc, l'Equador i el Pakistan) (21)

107 entrevistes semiestructurades a immigrants escollits a l'atzar (de Bilbao, Sant Sebastià i Vitòria) (22)

150 entrevistes a immigrants (del Nord d'Àfrica, l'Amèrica Llatina, Àsia, l'Àfrica negra i l'Europa de l'Est) captats per ONG (23)

Estrangers il·legals acusats de delictes i víctimes de delictes (5)

Entrevistes – a l'Amèrica Llatina, el Marroc, l'Europa de l'Est i Àsia (31) – als alumnes, progenitors i professors (33) – a 3 interns penitenciaris (de l'Europa de l'Est, l'Àfrica i el Brasil) (47)

Històries de vida i relats autobiogràfics – Madrid: districte centre: 7 individus = 5 marroquins (3 nois i 2 noies) + 2 espanyols (1 noi i 1 noia).
Barcelona: Besòs i Raval: 10 individus = 9 marroquins (7 noies i 2 nois) + 1 espanyola (18)

C) Grups de discussió

2 grups: un d'homes marroquins (7 participants) i un de dones (6 participants) (6)

7 grups: 27 persones (23 dones i 4 homes) del Senegal, Guinea Equatorial, Colòmbia, el Brasil, Rússia, Ucraïna, el Marroc, l'Equador, Bielorússia) preguntant percepcions de la cultura receptora (19)

D) Explotació de dades estadístiques secundàries

Xifres estadístiques – dades demogràfiques i delinqüencials (6) – població penitenciària, estrangers presos (26) – delinqüència i immigració a Espanya (35) – any 2007, Espanya, adults i joves condemnats (52) – població penitenciària estrangera per països (63)

Comparació països: Alemanya, Bèlgica, França, Itàlia, Portugal, Suïssa (11)

Recull de notícies de premsa (*ABC* i *El Mundo*) (12)

E) Combinació de mètodes

Triangulació de dades: dades oficials + expedients d'interns + entrevistes semiestructurades, i dades complementàries a la policia (9) (33)

999 presos: 229 de la presó d'Alhaurín (Màlaga), 655 de Carabanchel (Madrid) i 115 de Daroca (Saragossa) (9)

Estudi multidimensional a 9 països europeus (32)

Estudi longitudinal de 5 anys combinant diferents mètodes (33)

E) Hermenèutica

Reflexió teòrica (9)(20)(27)(37)(40)(44)(45)(48)(50)(54)

Experiència professional al SAPPIR (Servei d'Atenció Psicopatològica i Psicosocial a Immigrants Refugiats) (15)

Recull bibliogràfic (16) (17)

Taula 25. Recull d'estudis inclosos en el buidatge

- (1) Masanet, J.M. (coord) (2007)
- (2) Aparicio, R; Tornos, A. (2005)
- (5) Fernández Aparicio, J.M. (2006)
- (6) Pérez-Díaz, V.; Álvarez-Miranda, B.; Chuliá, E. (2004)
- (8) Consell d'Europa (1984)
- (9) García España, E. (2001)
- (10) Ramírez Egaña, M. (2007)
- (11) Díaz y García Conlledo, M. (dir.) (2007)
- (12) Iglesias Machado, S.; Becerra Dominguez, M. (2007)
- (13) CIS (2001-2009)
- (14) CEO (2007-2008)
- (15) Achotegui Loizate, J. (2006)
- (16) Solana, M. *et al.* (2002)
- (17) Pascual de Sans, A. (dir.) (2002)
- (18) Siguan, M. (2003)
- (19) Zlovina, A.; Besabe, N.; Páez, D. (2004)
- (20) Castles, S. (2004)
- (21) Artal, C.; Pascual de Sans, A.; Solana, M. (2006)
- (22) San Juan, C.; Vergara, A.; Ocariz, E. (2005)
- (23) Díez Nicolas, J. (2004)
- (24) Fundación Encuentro (2003a)
- (25) Aparicio, R; Tornos, A. (2003)
- (26) Cerezo, A.I.; García España, E. (coord.) (2007)
- (27) Ajenjo, M.; et al. (2008)
- (28) HM Prison Service (2004)
- (29) Besalú, X. (2008)
- (30) Garreta, J. (2008)
- (31) Alegre, M.A.; Ricard, B.; Gonzalez, S. (2007)
- (32) Dünkel, F.; Kestermann, C.; Zolondek, J. (dir.) (2005)
- (33) Suarez-Orozco, C.; Suarez-Orozco, M. (2008)
- (34) Edgar, K. (2007)
- (35) Fundación Encuentro (2003b)
- (37) Pajares, M. (1999)
- (38) Pinyol, G. (coord.) (2005)
- (40) Malgesini, G. (comp.) (1998)
- (42) Filella, G. (1998)
- (43) Bentham, J.; Foucault, M. (1979)
- (44) Garland, D. (2005)
- (45) CITE (2008)
- (47) Pedro Dores, A. (2008)
- (48) Ayuso Vivancos, A. (2003)
- (50) Balado Ruiz-Gallegos, M. (dir.) (2008)
- (51) Moreno, R. et al. (2008)
- (52) INE (2008)
- (53) London Probations (2004)
- (54) Carrascosa, J.; Duran, A.; Carrillo, B. (2008)
- (55) Santibáñez, Gruber, R.; Maiztegui, C. (ed.) (2007)
- (56) Medicott, D. (2007)
- (57) Wheatley, M. (2007)
- (63) Hofstee-Van Der Meule, F. (2007)
- (64) Naciones Unidas (1984a)
- (65) Naciones Unidas (1984b)
- (66) Prison Reform Trust. Prison Service UK (2002)
- (67) Benito, F.; Gil, M.; Vicente, M.A. (2007)
- (68) Van Kalmthout, A. *et al.* (2007)
- (69) De la Cuesta, J.L. (2007)
- (70) Hammond, N (2007)

1.4. Resum del capítol

- El fenomen de la immigració és un fenomen mundial.
- Europa busca crear polítiques comunes, i a partir d'aquestes polítiques vol trobar propostes de solucions conjuntes, si bé fins ara es dona més preponderància als assumptes de seguretat interior dels mateixos països que a les polítiques socials de regulació, integració i suport. La sobrerepresentació d'estrangers a les presons, en alguns països europeus, pot ser explicada, entre d'altres, per aquest fet.
- En els darrers anys hi ha un augment significatiu de població immigrada a Espanya, i l'any 2008 Espanya ocupa el setè lloc entre els països del món emissors de remeses econòmiques en milions de dòlars cap als països d'origen dels immigrants.
- Aquest augment de població immigrada no es reparteix de la mateixa manera entre totes les comunitats autònomes. En números absoluts d'empadronats de l'any 2007, Catalunya ocupa el primer lloc, seguit de la Comunitat de Madrid i la Comunitat Valenciana.
- També és diferent la distribució de persones immigrants segons la seva àrea geogràfica de procedència. D'aquesta manera tampoc no podem parlar de perfils d'immigrants iguals a totes les comunitats autònomes. Així, a Catalunya tenen permís de residència a Espanya 2 de cada 5 asiàtics, una tercera part dels magrebins, una quarta part dels africans, una quarta part de l'Europa no comunitària i una cinquena part dels llatinoamericans. En canvi, les altres dues comunitats esmentades que més estrangers tenen en nombres absoluts, la Comunitat de Madrid i la Comunitat Valenciana, reben majoritàriament immigrants procedents de Llatinoamèrica i ciutadans de la UE.
- L'any 2007, 7 països europeus, 6 dels quals són de la UE, acumulaven el 77% dels estrangers empresonats a Europa. Espanya ocupa el segon lloc amb 21.624 encarcerats i és el primer dels països de la UE.

- Espanya és un dels països europeus amb més sobrerrepresentació d'estrangers a les presons pel que li correspondria per població. Així, la mitjana estatal l'any 2005 era del 29,0% d'estrangers a les presons enfront d'un 8,5% d'estrangers empadronats.
- La sobrerrepresentació d'estrangers a les presons a Catalunya no segueix una distribució homogènia si ho mirem per grans àrees geogràfiques. El Magrib és l'àrea amb la taxa d'encarcerament més alta (675,9 encarcerats per cada 100.000 habitants) i Àsia la més moderada (221,8).
- Respecte a l'opinió dels autòctons cap a la immigració, cal destacar que els ciutadans espanyols, de mitjana, consideren aquesta qüestió el tercer problema més greu que té el país, darrera de l'atur i del terrorisme d'ETA i per davant de la inseguretat ciutadana. L'associació que fan els ciutadans entre la inseguretat ciutadana i la immigració es pot trobar en la corba de dades que creix o decreix de manera paral·lela per ambdues preocupacions dels ciutadans espanyols.

2. La recerca

A Catalunya actualment ens trobem amb una població penitenciària estrangera que representa vora el 40% de mitjana respecte del total i que supera el 60% en el cas del Centre Penitenciari de Joves. L'augment del nombre de persones estrangeres que s'ha produït al llarg dels darrers anys va comportar que la Direcció General de Recursos i Règim Penitenciari plantegés al Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada la necessitat de conèixer més en profunditat aquesta població i les seves característiques i necessitats específiques.

Alguns interrogants concrets formaven part d'aquesta demanda: fins a quin punt els programes de tot tipus que s'apliquen en l'entorn penitenciari estan adaptats a aquesta nova realitat o quines estratègies caldria preveure a partir d'ara per fer-ne una millor adaptació i una millor intervenció amb aquest col·lectiu; com s'ha de preparar els professionals per atendre els nous perfils d'interns; quines diferències existeixen entre les persones estrangeres segons el seu origen o altres variables; etc.

Un tema destacat va ser des del principi la constatació de les dificultats d'integració social de les persones estrangeres empresonades un cop acomplerta la pena privativa de llibertat. Malgrat que tots els indicadors i experts del món penitenciari donen a entendre les greus dificultats d'integració social a la sortida de la presó del col·lectiu estranger, la descripció exhaustiva d'aquesta situació des d'un punt de vista qualitatiu i quantitatiu no s'ha donat fins ara en cap estudi.

2.1. Finalitat

La recerca ens ha de donar un coneixement ampli i global de la realitat dels estrangers a les presons catalanes, com a conjunt i distribuït per àrees geogràfiques, que ha de donar eines a la Secretaria de Serveis Penitenciaris, Rehabilitació i Justícia Juvenil (SSPRJJ) per a la planificació de la intervenció en aquests col·lectius (criteris de distribució d'interns als centres penitenciaris,

adaptació de programes, creació de programes específics, adaptació de les condicions ambientals, etc.) i per a la millora de la seva reinserció social.

2.1.1.Objectius

1. Conèixer els perfils dels estrangers que es trobaven a les presons l'any 2007-2008 i les seves diferències i coincidències segons sis àrees geogràfiques de procedència (Unió Europea, resta d'Europa, Magrib, resta d'Àfrica, Amèrica Central i del Sud i Àsia).
2. Comparar les variables personals, sociofamiliars i penals i penitenciàries de la població estrangera amb les de la població ordinària penitenciària per conèixer les similituds i les diferències.
3. Establir una anàlisi específica de perfils per al col·lectiu de dones i per al de joves (18-25 anys) estrangers.
4. Conèixer el punt de vista dels interns estrangers respecte a la vida quotidiana a la presó: qualitat de vida, relacions amb els funcionaris, relacions amb altres interns, valoració dels programes, expectatives a la sortida, etc.
5. Descriure la situació legal dels estrangers i la seva evolució pel que fa a la documentació.
6. En funció de totes les anàlisis anteriors, determinar necessitats prioritàries dels interns estrangers que han de guiar la intervenció penitenciària envers la seva qualitat de vida i reinserció social.
7. Fer una revisió bibliogràfica nacional i internacional que permeti contextualitzar el tema objecte de la recerca.

2.2. Metodologia

La metodologia emprada en aquesta investigació ha resultat molt complexa per la gran quantitat de dades i les diverses formes i fonts de recollida d'informació utilitzades.

Per tal de clarificar la metodologia emprada hem de dir en primer lloc que la recerca combina la metodologia quantitativa i la qualitativa:

- Quantitativa: recull, quantificació i anàlisi estadístic de dades sobre una mostra representativa d'interns estrangers que estaven a presó l'any 2007 utilitzant com a font el SIPC (Sistema Informàtic Penitenciari Català).
- Qualitativa:
 - recull d'informació d'un grup d'interns estrangers, sense ser una representació mostral, a partir d'entrevistes, expedients físics dels centres penitenciaris i expedients informàtics de la subdelegació del Govern d'Espanya a Barcelona. Tractament qualitatiu de tota la informació recollida comparant-la amb la informació extreta de referències bibliogràfiques
 - recull i anàlisi d'informació de diversos grups d'interns estrangers a través de la metodologia de grups de discussió

A més d'aquesta consideració de caire general, cal especificar que la investigació que ens ocupa treballa, com dèiem abans, amb diferents fonts d'informació i diferents grups o mostres.

Pel que fa a les fonts d'informació, destaquem les següents:

- expedients informàtics de la SSPRJJ
- expedients físics dels centres penitenciaris de l'àmbit jurídic
- dades dels expedients administratius de la Subdelegació del Govern espanyol (dades extretes per personal del CEJFE i de la mateixa Subdelegació)
- persones estrangeres encarcerades que participen en grups de discussió o en entrevistes
- dades estadístiques d'altres fonts relacionades amb l'objecte d'estudi
- anàlisi bibliogràfica

Finalment, convé que el lector es familiaritzi amb els **3 grups d'estudi** que s'utilitzen al llarg de la recerca:

Grup d'estudi 1: *Mostra representativa de la població estrangera ingressada l'any 2007 a les presons catalanes.* El conjunt total de persones que han passat en algun moment de l'any 2007 per les presons catalanes és de 15.317 persones. D'aquestes, 6.719 són estrangeres. D'aquest darrer conjunt, s'ha fet una **mostra de 1.654 subjectes**, respectant la distribució per àrees geogràfiques de procedència, i també per gènere. D'aquesta mostra s'han recollit dades extretes del Sistema Informàtic Penitenciari Català (SIPC a partir d'ara).

Grup d'estudi 2: *Interns estrangers que estaven en algun centre penitenciari català l'any 2008.* Es tracta d'un total de **212 interns estrangers** que voluntàriament han volgut participar en entrevistes dirigides a recollir informació que no es troba als expedients. Els 212 interns que formen part d'aquesta mostra no coincideixen amb la del grup d'estudi 1. D'aquest grup d'interns també s'ha cercat informació als expedients físics del centres penitenciaris (àmbit jurídic) i als expedients de la Subdelegació del Govern.

Grup d'estudi 3: El formen **114 interns estrangers** d'11 centres penitenciaris que estaven en aquests centres els mesos de setembre i octubre de 2008 i que van voler participar voluntàriament en grups de discussió que s'hi van dur a terme. Aquest grup està format per persones diferents als altres dos.

En el punt següent podem veure amb detall qui forma part de cadascun dels tres grups d'estudi, com s'han configurat a la pràctica i quina informació es recull de cadascun d'ells.

2.2.1. Els grups d'estudi de la recerca i les fonts d'informació

Grup d'estudi 1: 1.654 interns estrangers (mostra representativa 2007)

Taula 26. Fitxa tècnica

Àmbit territorial	Catalunya
Població encarcerada a Catalunya 2007	15.317 interns: 8.598 espanyols 6.719 estrangers
Grandària de la mostra	1.654 estrangers (mantenint representació mostral segons àrea geogràfica de procedència i gènere)
Error mostral	Error teòric $\alpha \pm 2,14$ per a dades globals; interval de confiança 95,5%; $p=q=50$
Període	D'alta en algun moment de l'any 2007
Font de les dades	SIPC (dades secundàries) 1.1. variables individuals/personals 1.2. variables referides als antecedents penitenciaris 1.3. variables referides al compliment de la condemna base ¹⁸

La creació d'una mostra representativa de la població estrangera ingressada l'any 2007 a les presons catalanes s'ha fet de forma proporcional al seu pes poblacional segons les 6 àrees geogràfiques a les quals ja ens hem referit i també respectant la proporció en relació amb el gènere.

Les 6 àrees geogràfiques en què hem agrupat els estrangers són: 1) Unió Europea (incloent-hi Romania i Bulgària, que en formen part des de l'1 de gener de 2007); 2) resta d'Europa; 3) Magrib; 4) resta d'Àfrica; 5) Amèrica Central i del Sud, i 6) Àsia. S'han exclòs de l'estudi estrangers de la resta del món per la seva poca representativitat dins de les presons catalanes i la seva dispersió pel que fa a la procedència.

¹⁸ Considerem *condemna base* aquella per la qual el pres estava ingressat a la presó l'any 2007, sigui com a preventiu o com a penat.

Taula 27. Grup d'estudi 1. Font de dades i tipus de variables recollides

1. Font de dades del SIPC (Sistema Informàtic Penitenciari Català) (dades secundàries)

- 1.1. variables individuals/personals
- 1.2. variables referides als antecedents penitenciaris
- 1.3. variables referides al compliment de la condemna base

Grup d'estudi 2: 212 interns estrangers (entrevistes d'aprofundiment)

Taula 28. Fitxa tècnica

Àmbit territorial	Catalunya
Grandària de la mostra	212 estrangers (es van fer 230 entrevistes, però per diferents motius es van haver de desestimar 18 subjectes)
Distribució	Totes les presons Penats: 126 Preventius: 86 Homes: 142 Dones: 70
Període	D'alta durant l'any 2008
Font de les dades	Entrevistes semiestructurades – SIPC – Expedients jurídics i Subdelegació del Govern

La selecció dels 212 interns que formen el grup d'estudi 2 ha respectat l'aleatorietat tant com ha estat possible.

El procediment seguit per a la composició de la mostra ha estat el següent:

En primer lloc, del conjunt general de persones estrangeres encarcerades i d'alta el 2008, se seleccionava aleatòriament, segons l'àrea geogràfica de procedència i els països de naixement i el gènere, possibles candidats. Aquesta selecció incloïa tres noms, dels que se n'havia d'escollir un a l'atzar.

Aquests llistats s'enviaven als subdirectors de tractament dels centres penitenciaris. Un responsable designat pel subdirector esbrinava la disponibilitat dels interns seleccionats per voler participar en la recerca i per

voler ser entrevistats. L'única condició predeterminada, i exclouent si no es donava, era que l'intern parlés i entengués mínimament el castellà o el català per poder fer l'entrevista sense traductor. Se'ls informava que la participació era totalment voluntària i es garantia l'anonimat. També se'ls informava que l'entrevista seria duta a terme per personal extern al centre penitenciari, contractat pel CEJFE i que es gravaria en àudio per garantir la bona transcripció de les respostes, si bé en cap cas el tractament de les dades permetria identificar la persona (vegeu el punt de protecció de dades).

Si l'intern acceptava la proposta, la persona responsable del centre penitenciari ens feia arribar el nom del candidat, que es traspassava a l'entrevistador que s'assignava des del CEJFE. Finalment, es concretava el dia i l'hora de l'entrevista, els permisos d'accés al centre penitenciari, el lloc adient per a l'entrevista, etc.

Si cap dels tres preseleccionats per a l'entrevista acceptava la proposta o responia als criteris establerts, es tornava a seleccionar un nou grup de tres precandidats i es repetia el cicle.

En tractar-se d'unes entrevistes en profunditat no es buscava tant mantenir la representativitat de la mostra com la variabilitat del grup, de manera que, pel mateix interès de la recerca, es van sobreponderar les entrevistes amb dones i amb joves, però també amb persones de procedència minoritària a Catalunya.

Com exemple d'aquesta presa de decisions, malgrat que el Marroc presentava un pes poblacional important, hem disminuït el nombre d'entrevistes fins el punt en què ja se satura el discurs del que diuen els entrevistats (es repeteix el missatge i les trajectòries) per poder augmentar el nombre d'entrevistes de col·lectius més minoritaris però més desconeguts, com per exemple els procedents dels països asiàtics o de l'Àfrica negra.

En funció de les disponibilitats internes dels propis centres i la viabilitat organitzativa que els responsables ens traspassaven, s'intentava garantir la representativitat de tots els mòduls dels centres penitenciaris i també els diferents nivells de vida i de classificació que hi funcionen.

La taula que presentem a continuació recull l'esquema de dades i variables que s'han recollit de cada persona entrevistada. En l'apartat 2.2.3 es desenvolupa en detall cadascuna de les variables recollides.

Taula 29. Grup d'estudi 2. Fonts de dades i tipus de variables recollides

1. Dades del SIPC (Sistema Informàtic Penitenciari Català) (dades secundàries)
 - 1.1. variables individuals/personals
 - 1.2. variables referides als antecedents penitenciaris
 - 1.3. variables referides al compliment de la condemna base¹⁹

 2. Dades de l'expedient jurídic de l'intern (recollides pels juristes del centre penitenciari) (dades secundàries)
 - 2.1. variables referides a la situació individual/personal
 - 2.2. variables referides als antecedents delictius i al compliment de la pena base

 3. Dades de la Subdelegació del Govern a Catalunya (dades secundàries)
 - 3.1. variables referides a la seva situació individual de regularització

 4. Dades de l'entrevista personal (dades primàries)
 - 4.1. Respecte del delictes
 - 4.2. Respecte de l'arribada i l'estada a Espanya
 - 4.3. Respecte de la família, les relacions socials i l'entorn
 - 4.4. Respecte del coneixement i la integració al país
 - 4.5. Respecte de la percepció de la justícia i les seves institucions
 - 4.6. Respecte de la vida a la presó
 - 4.7. Respecte de la salut i l'estat d'ànim
 - 4.8. Respecte de les perspectives de futur
 - 4.9. Respecte de la percepció de l'entrevistador de la situació de risc de l'estranger
 - 4.10. Respecte del consum de drogues (els que reconeguin abús)
-

Grup d'estudi 3: 114 interns estrangers (diferents als dos grups anteriors)

Es van fer un total de 15 grups de discussió, distribuïts en 11 centres penitenciaris²⁰ i en els quals van participar un total de 114 estrangers. Amb cada grup es va dur a terme una sola sessió.

¹⁹ Considerem *condemna base* aquella per la qual el pres estava ingressat a la presó l'any 2008, sigui com a preventiu o com a penat.

Taula 30. Fitxa tècnica

Àmbit territorial	Catalunya
Grandària de la mostra	114 estrangers 15 grups 11 centres penitenciaris
Distribució presons	CP Joves Barcelona (2 grups) CP Homes Barcelona (2 grups: 1 d'estrangers 1 de nacionals (grup de control)) CP Dones Barcelona (1 grup) CP Quatre Camins (2 grups) CP Brians 1 (1 grup) CP Brians 2 (1 grup) CP Obert Homes Barcelona (1 grup) CP Obert Homes Wad Ras (1 grup) CP Tarragona (1 grup) CP Figueres (1 grup) CP Ponent (2 grups: 1 d'homes i 1 de dones)
Distribució participants	Cada grup estava constituït per un mínim de 6 persones i un màxim de 12, distribuïts de la manera següent: Unió Europea (màxim 2 participants) Resta d'Europa (màxim 2 participants) Magrib (màxim 2 participants) Resta d'Àfrica (màxim 2 participants) Amèrica Central i del Sud (màxim 2 participants) Àsia (màxim 2 participants)
Període	Setembre-octubre 2008
Duració aproximada de la sessió	2 hores

²⁰ CP Homes BCN; Centre Obert Homes BCN; CP Joves BCN (2 grups); CP Dones BCN; Centre Obert Homes Wad Ras; CP Quatre Camins (2 grups); CP Brians 1; CP Brians 2; CP Tarragona; CP Figueres; CP Ponent Lleida (1 grup d'homes i 1 grup de dones). El CP de Girona ha estat l'únic centre que no ha participat en els grups de discussió, ja que al mateix moment de fer el treball de camp d'aquesta recerca, estava participant en una altra recerca duta a terme per la Universitat de Girona i ens va semblar inoportú sobresaturar els interns amb noves entrevistes.

Taula 31. Grup d'estudi 3. Font de dades i tipus de variables recollides

1. Font de dades: grups de discussió (dades primàries)

L'allotjament
La salut i l'atenció sanitària
Les relacions amb els interns
Els conflictes i els problemes de convivència
Les visites i les relacions amb l'exterior
Percepció de seguretat al centre
Normativa i règim disciplinari
Respecte del treball, la formació i la religió
Respecte del temps de lleure
Participació en la gestió
Contacte amb l'exterior i preparació per a la llibertat
Plantejaments finals

2.2.2. Metodologia, fonts i grups d'estudi emprats per treballar cadascun dels objectius

Per tal de poder abordar de la manera més completa possible cadascun dels objectius de la recerca, es van combinar diverses metodologies, grups d'estudi i fonts d'informació. Tot seguit resumirem les opcions metodològiques fetes en relació amb cadascun dels objectius.

Els quadres següents resumeixen la metodologia emprada per treballar els diferents objectius de la recerca.

OBJECTIUS	METODOLOGIA	GRUP D'ESTUDI	FONTS	VARIABLES
<p>1. Conèixer els perfils dels estrangers i les seves diferències i coincidències segons 6 àrees geogràfiques de procedència.</p> <p>2. Comparar les variables personals, sociofamiliars i penal i penitenciàries de la població estrangera amb les de la població ordinària penitenciària.</p>	<p>QUANTITATIVA</p>	<p>1</p>	<p>Expedients informàtics de la SSPRJJ (explotació: CEJFE)</p>	<p>Variabls individuals/personals, variables referides als antecedents penitenciaris i variables referides al compliment de la pena base</p>
		<p>2</p>	<p>Expedients físics dels centres penitenciaris (explotació: juristes dels centres penitenciaris)</p>	<p>Variabls referides a aspectes individuals i/o personals del subjecte</p> <p>Variabls referides als antecedents delictius i al compliment de la pena</p>
<p>3. Establir una anàlisi específica de perfils per al col·lectiu de dones i per al de joves.</p>	<p>QUALITATIVA</p>	<p>2</p>	<p>Expedients informàtics ubicats a la Subdelegació del Govern d'Espanya a Barcelona (explotació: personal de la Subdelegació i del CEJFE)</p>	<p>Dades administratives de regulació d'estada al país, permisos de residència, de treball, etc.</p>
		<p>2</p>	<p>Entrevistes a interns (entrevistadors del CEJFE)</p>	<p>Respecte del delictes; l'arribada i l'estada a Espanya; la família, les relacions socials i l'entorn; el coneixement del país i la integració; la percepció de la justícia i les seves institucions; la vida a la presó; la salut i l'estat d'ànim; les perspectives de futur; la percepció de l'entrevistador de la situació de risc de l'estranger; i respecte del consum de drogues (els que reconeguin abús)</p>

OBJECTIU	METODOLOGIA	GRUP D'ESTUDI	FONTS	VARIABLES
4. Conèixer el punt de vista dels interns estrangers respecte a la vida quotidiana a la presó.	QUALITATIVA	3	Grups de discussió (duts a terme col·laboradors de la Universitat de Lleida) ²¹ per	Allotjament; salut i atenció sanitària; relacions amb els interns; conflictes i problemes de convivència; visites i relacions amb l'exterior; percepció de seguretat al centre; normativa i règim disciplinari; treball, formació i religió; temps de lleure; participació en la gestió; contacte amb l'exterior i preparació per a la llibertat; plantejaments finals
		2	Entrevistes a interns (entrevistadors del CEJFE)	Respecte del delictes; l'arribada i l'estada a Espanya; la família, les relacions socials i l'entorn; el coneixement del país i la integració; la percepció de la justícia i les seves institucions; la vida a la presó; la salut i l'estat d'ànim; les perspectives de futur; la percepció de l'entrevistador de la situació de risc de l'estranger; i respecte del consum de drogues (els que reconeguin abús)

²¹ Grup de Recerca Interculturalitat i Desenvolupament. Facultat de Sociologia. Universitat de Lleida.

OBJECTIU	METODOLOGIA	GRUP D'ESTUDI	FONTS	VARIABLES
<p>5. Descriure la situació legal dels estrangers i la seva evolució pel que fa a la documentació.</p>	<p>QUALITATIVA</p>	<p>2</p>	<p>Expedients físics dels centres penitenciaris (explotació: juristes dels centres penitenciaris)</p>	<p>Variabes referides a aspectes individuals i/o personals del subjecte</p> <p>Variabes referides als antecedents delictius i al compliment de la pena</p>
		<p>2</p>	<p>Expedients informàtics ubicats a la Subdelegació del Govern d'Espanya a Barcelona (explotació: Subdelegació i CEJFE)</p>	<p>Dades administratives de regulació d'estada al país, permisos de residència, treball, etc.</p>
		<p>2</p>	<p>Entrevistes a interns (entrevistadors del CEJFE)</p>	<p>Respecte del delicte; l'arribada i l'estada a Espanya; la família, les relacions socials i l'entorn; el coneixement del país i la integració; la percepció de la justícia i les seves institucions; la vida a la presó; la salut i l'estat d'ànim; les perspectives de futur; la percepció de l'entrevistador de la situació de risc de l'estranger; i respecte del consum de drogues (els que reconeguin abús)</p>

OBJECTIU	METODOLOGIA	GRUP D'ESTUDI	FONTS	VARIABLES
----------	-------------	---------------	-------	-----------

6. Determinar necessitats prioritàries dels interns estrangers que han de guiar la intervenció penitenciària envers la seva qualitat de vida i la reinserció social.

QUALITATIVA

Tots

Anàlisi de totes les dades (grup d'experts i equip de recerca)

Totes

OBJECTIU	METODOLOGIA	GRUP D'ESTUDI	FONTS	VARIABLES
----------	-------------	---------------	-------	-----------

7. Fer una revisió bibliogràfica nacional i internacional que permeti saber què passa en altres països i com es tracta el tema objecte de recerca.

QUALITATIVA

Estudi bibliogràfic

Com aborden els principals països, centrant-ho molt en la Unió Europea, la temàtica dels estrangers que es troben interns als centres penitenciaris i com es gestiona el moment posterior a la mesura un cop aquestes persones finalitzen la seva mesura penal. Com es gestionen temes com el retorn, la seva estada al país, la irregularitat de l'estada, el permís de treball i, en definitiva, tots els temes relacionats amb la reinserció.

2.2.3. Operativització i codificació de les variables

En els annexos 1, 2, 3 i 4 es presenten les plantilles que s'han fet servir per a la recollida de dades.

En l'annex 5 es recull la descripció de totes les variables recollides directament del SIPC, de l'expedient jurídic de l'intern i de la Subdelegació del Govern a Catalunya. El lector pot reconèixer amb un cop d'ull els percentatges de resposta obtinguts en cadascuna de les variables.

2.2.3.1. Font de dades: Entrevistes individuals semiestructurades

Vegeu l'annex 4.

Atès que les entrevistes estaven formades per preguntes obertes, no hi havia una categorització prèvia. Per poder treballar amb aquestes preguntes, amb el qüestionari contestat es van recollir totes les possibles respostes donades a cada pregunta i amb posterioritat es van agrupar, tancar i codificar entre tres i cinc categories, segons els tipus de resposta.

Un cop codificades es va introduir la informació a la base de dades que conté, a més, les dades del SIPC, de l'expedient jurídic i les obtingudes a la Subdelegació de Govern d'Espanya.

En una segona fase, està prevista una explotació qualitativa del contingut de les entrevistes fent servir tècniques qualitatives com l'anàlisi del discurs, però això formarà part d'una ampliació posterior d'aquest informe.

2.2.3.2. Font de dades: Grups de discussió

En l'encàrrec que el CEJFE va fer a la Universitat de Lleida respecte a l'objectiu 4 de la recerca, hi havia un seguit de temes respecte als quals teníem interès que els interns tinguessin l'oportunitat de donar la seva opinió en algun moment de la dinàmica del grup de discussió. D'aquesta manera, els experts que duien

a terme aquesta part de la recerca, disposaven d'un guió exhaustiu de totes les qüestions que podien ser interessants de tractar. En l'apartat específic que hem dedicat als grups de discussió s'explicita amb més detall. En aquest punt reflectim només els temes genèrics proposats per tractar respecte a la situació dins del centre penitenciari.²²

Taula 32. Temes genèrics per plantejar en els grups de discussió.

1. L'allotjament
2. La salut i l'atenció sanitària
3. Les relacions amb els interns
4. Les relacions amb els funcionaris
5. Els conflictes i els problemes de convivència
6. Les visites i les relacions amb l'exterior
7. Percepció de seguretat al centre
8. Normativa i règim disciplinari
9. Respecte del treball, la formació i la religió
10. Respecte del temps de lleure
11. Participació en la gestió
12. Contacte amb l'exterior i preparació per a la llibertat
13. Plantejaments finals

²² Els temes estaven relacionats amb un altre estudi, presentat en el *Justidata* número 45, "L'opinió de les dones recluses a Catalunya sobre l'encarcerament", en el qual es feien les mateixes preguntes, si bé amb la tècnica del qüestionari i només a una mostra de dones de dos centres penitenciaris catalans. Aquest estudi era l'explotació catalana de les dades d'una altra recerca titulada "Estudio internacional sobre el régimen penitenciario de mujeres. Evaluación, estudio de necesidades y mejores prácticas", dirigit, entre altres, pel professor i catedràtic Frieder Dünkel, de la Universitat de Greifswald (2005, Alemanya). Aquest estudi comparava la situació de les dones en diferents països europeus tenint en compte el que diuen les normatives europees respecte a les condicions de vida que han de tenir les persones internes en centres penitenciaris segons les regles europees.

Ens ha semblat interessant recollir les opinions dels interns estrangers uns anys més tard d'aquell estudi i canviant el grup diana, per si es poden establir comparacions o es veuen tendències.

2.2.4. Treball de camp

2.2.4.1. Grup d'estudi estrangers 2007 i extracció de dades SIPC (Grup d'estudi 1)

Per fer el treball de camp d'explotació dels expedients informàtics dels interns estrangers de 2007 es van seleccionar investigadors de camp entre diplomats i llicenciats de diferents universitats catalanes, en funció del currículum i, si era el cas, d'una entrevista. Els seleccionats provenien de diferents disciplines: psicòlegs, sociòlegs, criminòlegs, pedagogs, treballadors socials i educadors socials.

Es va fer una formació inicial per explicar l'objectiu de la recerca, el contingut de cadascuna de les variables que s'havien de recollir, el funcionament de la base informàtica i d'altres conceptes més tècnics que es podrien trobar en el desenvolupament i la lectura dels expedients informàtics i en les informacions a les diferents pantalles de la base del SIPC.

Es va mantenir al llarg dels dos mesos i mig que va durar el treball de camp una formació continuada i es resolien els dubtes conforme anaven sorgint en la recollida de dades.

Setmanalment, es duia a terme una reunió de dues hores de duració aproximadament, on s'exemplificaven casos que durant la setmana s'havien anat resolent de forma individual amb l'investigador de camp corresponent que s'hi havia trobat i el coordinador de la recerca. En aquest espai s'unificaven criteris i es feia patent el grau d'homogeneïtat i de similitud de criteri en la recollida de dades que feien els diferents investigadors. Una llibreta de camp servia per anar recollint diàriament totes les incidències, els criteris, les excepcions, etc., i també les decisions preses per tal de garantir aquesta homogeneïtat i, a la vegada, garantir-ne la transcripció en aquest informe que llegeix el lector amb les diferents casuístiques detectades.

La jornada laboral dels investigadors de camp era de cinc hores diàries com a màxim per evitar les errades causades per la fatiga que una jornada superior podia suposar en l'extracció de dades.

Al llarg del procés es van fer 155 casos de validació. Un 9,4% del total.

La validació implicava repetir l'extracció de dades d'un cas de la mostra per part d'un altre investigador de camp i comprovar les diferències que ambdues fitxes presentaven en la recollida de dades. En el primer mes de la recerca de camp, aquesta tasca la duia a terme el coordinador de l'equip i, conjuntament amb els investigadors implicats, es revisava l'expedient per veure les diferències i unificar els criteris de recollida. Posteriorment, es treballaven aquests punts en la reunió setmanal. En la segona fase, quan ja els investigadors de camp mostraven una autonomia de treball alta, aquesta revisió la feien entre ells i recorrien al coordinador en cas de dubtes sobre el criteri que calia seguir. No obstant això, es va mantenir un seguiment aleatori dels casos per mantenir els criteris de fiabilitat establerts.

2.2.4.2. Grup d'estudi estrangers 2008 (Grup d'estudi 2)

Com ja hem comentat, van ser tres equips independents els que van recollir les diferents parts de la informació d'aquest grup d'estudi:

- a) Entrevistadors específicament entrenats per a les entrevistes semiestructurades.
- b) Juristes d'institucions penitenciàries per a l'extracció de dades jurídiques d'expedients informàtics i en paper.
- c) Personal del propi CEJFE, juntament amb personal de la Subdelegació del Govern d'Espanya per a la recollida de dades administratives d'entrada i estada al nostre país

A continuació explicarem breument el procediment de selecció, formació i seguiment del treball de camp de cadascun d'aquests grups.

a) Les entrevistes semiestructurades

Un dels dubtes que vam afrontar en el disseny de la recerca era si per fer les entrevistes seleccionàvem personal experimentat en temes de recerca però que desconeixia el món penitenciari i que la seva experiència i tracte amb persones privades de llibertat era nul·la, o bé seleccionàvem personal experimentat en el tracte amb aquestes persones i familiaritzat amb l'entorn en què s'haurien de fer les entrevistes però que tenia poca o nul·la experiència en

temes d'entrevistes de recerca. Ambdues possibilitats tenien avantatges i inconvenients.

Finalment vam optar per la segona opció: es va seleccionar dins del col·lectiu professional d'educadors socials de centres penitenciaris aquells que estiguessin motivats per participar en la recerca i poguessin dedicar, fora del seu horari laboral, un espai de treball, primer per a la formació específica i després per fer les entrevistes en un centre penitenciar diferent a aquell en el qual exercien la seva professió (condició indispensable), transcriure'n les respostes als qüestionaris en paper i assistir a les reunions de seguiment del treball de camp que des del CEJFE es van anar programant mentre va durar aquesta fase (juny -novembre 2008).

La selecció es va fer durant els mesos d'abril i maig de 2008.

Es va fer un curs de formació específica al CEJFE el mes de juny de 2008 de 20 hores de durada que incloïa sessions de formació i treball sobre tècniques d'entrevista exploratòria. També va ser el moment per familiaritzar-se amb el projecte de recerca en el qual participaven i, sobretot, per conèixer el qüestionari de preguntes que haurien de passar als interns estrangers que participessin i les dificultats que implicaven les preguntes i la forma de codificar-les. L'última part del temps es va destinar a qüestions organitzatives però també força bàsiques per garantir el desenvolupament del treball de camp: des de familiaritzar-se amb els protocols d'informació que s'havien de traspasar a les persones interessades respecte a la gestió de les dades que s'anava a fer fins al coneixement del funcionament de les gravadores digitals i el buidatge de la informació d'àudio i transcrita als arxius ja codificats (vegeu el punt sobre protecció de dades).

Durant la darrera setmana de juny i la primera de juliol es va fer un petit pilotatge de l'entrevista sencera per comprovar-ne el temps de durada i l'adequació del qüestionari a allò que es preguntava. La duració de l'entrevista oscil·lava, segons el coneixement de l'idioma que tingués l'intern i el seu tarannà a l'hora de respondre les preguntes, un mínim de 45 minuts i 2 hores en els casos de més durada.

Durant els mesos següents, dues professionals de l'equip de recerca del CEJFE es van responsabilitzar de fer el seguiment diari, la selecció de mostra, l'assignació de casos, la recollida d'informació, la tramitació i la gestió de permisos. Es van fer quatre reunions de seguiment del treball de camp amb el conjunt dels educadors implicats en aquesta tasca (juliol, setembre, octubre i novembre). En l'annex 6 es recullen els passos que s'han seguit per a l'organització de les entrevistes.

b) Dades jurídiques dels expedients penitenciaris

Per recollir aquestes dades teníem clar que els professionals seleccionats havien de ser juristes en actiu dels centres penitenciaris, per tal de garantir que estiguessin familiaritzats amb la documentació i els protocols dels expedients penitenciaris.

Durant el mes de maig de 2008 es va fer la captació de persones interessades amb força participació dels professionals candidats. Dels 22 currículums presentats es van seleccionar finalment 10 juristes de diferents centres penitenciaris en les mateixes condicions que hem explicat per als educadors socials (vegeu l'annex 7).

En un primer moment estava previst que els juristes també s'entrevistessin amb els interns que ja havien acceptat participar en la recerca per tal de completar la informació que no es tingués a l'expedient. Això implicava que el jurista tampoc pogués fer els casos de la seva pròpia presó. L'enorme complexitat que ha suposat concertar aquests contactes en la pràctica diària ens va fer replantejar aquest punt per no allargar més enllà del calendari previst el treball de camp. Finalment, els juristes no s'han entrevistat amb els interns i han utilitzat la informació disponible i els canals indirectes per completar en la mesura que ha estat possible la informació de la plantilla de recollida de dades que els tocava emplenar.

També es va dissenyar una formació específica per als juristes relacionada amb el contingut de la recerca i de la plantilla que havien d'emplenar i es van fer dues reunions de seguiment del projecte els mesos de maig i d'octubre de 2008.

c) Dades de la Subdelegació del Govern d'Espanya

El treball de camp es va fer el mes de desembre de 2008. Mesos abans s'havia fet la demanda a la Subdelegació i s'havia pactat el contingut de la plantilla i la forma de recollir la informació.

En tots els casos, com comentarem en l'apartat següent, els resultats es traspassaven a plantilles codificades que permetien mantenir els principis de protecció de dades establerts en la recerca.

2.2.4.3 Grups de discussió (grup d'estudi 3)

Els grups de discussió es van dur a terme durant els mesos de setembre i octubre de 2008. En tots els casos les sessions es van fer a les instal·lacions dels centres penitenciaris, excepte un grup del Centre Obert d'Homes Wad Ras, que es va traslladar a les dependències del CEJFE.

En l'apartat específic dedicat a explicar els resultats dels grups de discussió s'aprofundeix en tot el treball dut a terme en aquesta part de la recerca.

2.2.5. Protecció de dades

La recerca s'ha basat en el compliment estricte de la Llei orgànica 15/1999, de 13 de desembre, de protecció de dades de caràcter personal (LOPD). Es va crear un fitxer temporal en el qual es va eliminar el nom i els cognoms del subjecte un cop validades les dades que conté el fitxer, de manera que s'ha treballat amb dades dissociades i un codi d'identificació que no inclou cap dada personal que en permeti la identificació.

El fitxer on s'associava el nom amb el codi assignat estava separat i custodiat pel responsable de recerca. L'accés a aquest fitxer està limitat per claus d'accés que n'obstaculitzen l'obertura.

Per participar en la recerca i per al tractament de les seves dades, als interns estrangers se'ls va demanar el seu consentiment exprés i per escrit. La participació era voluntària i sense cap tipus de contraprestació, tret del

compromís de publicar de forma pública i agregada els resultats dels seus punts de vista respecte a la vida quotidiana a la presó, tot allò relacionat amb l'objectiu 4 de la recerca, i que es formulava en el plantejament dels grups de discussió duts a terme per l'equip de la Universitat de Lleida a totes les presons.

Com ja hem comentat anteriorment, aquest primer consentiment era el pas imprescindible perquè els interns fossin assignats a un entrevistador, que concertava amb ells i el personal de la presó dia i hora per dur a terme l'entrevista. El segon pas consistia a tornar a explicar a la persona interessada, abans de començar l'entrevista, el motiu de la recerca i l'ús que es faria de les dades. Si l'intern acceptava les condicions, signava un document que recollim a l'annex 8, en català i en castellà. El procediment era similar en el cas dels grups de discussió, amb petites matisacions en el text, atès que els grups de discussió, a més de ser gravats en àudio, ho van ser també en vídeo, per garantir el rigor metodològic en l'anàlisi dels resultats. Es reproduïx en l'annex 9 el consentiment informat específic.

Tots els investigadors i treballadors de camp participants en la recerca van signar un compromís de confidencialitat i de cessió de dades personalitzat pel CEJFE i adequat a la seva finalitat específica de recerca recollida a la llei de creació del Centre. Reproduïm el document de compromís en l'annex 10.

2.2.6 Anàlisi de les dades

Quan s'ha tractat de donar dades generals i representatives de la població estrangera encarcerada, la font de dades utilitzada ha estat la base 2007 (grup d'estudi 1). Quan s'ha tractat de concretar i baixar a l'especificitat concreta d'un tema, la font de dades utilitzada ha estat la base 2008 (grup d'estudi 2).

En el capítol específic referit a les dones, a més, es disposa en la base 2007 de les dades de tota la població femenina que estava als centres penitenciaris aquell any.

Pel que fa a l'anàlisi de dades, s'han utilitzat les freqüències, correlacions bivariades de Pearson, l'anàlisi de taules de contingència i l'anàlisi *Chi-quadrat* per a la comparació entre grups independents. S'han analitzat les diferències per grups, segons les variables de *gènere* (home i dona), *edat* (joves de 18-25 anys i adults més de 25 anys); *reincidència* (amb antecedents penitenciaris i sense); *àrea geogràfica de procedència* (UE, resta d'Europa, Magrib, resta d'Àfrica, Llatinoamèrica i Àsia); *documentació* (invisibles o sense NIE²³ i amb NIE); *destí de la migració* (Espanya com a destí buscat o casualitat); *valoració de la migració per part de l'estranger* (ha valgut la pena, no ha valgut la pena); *delicte principal* (contra les persones, contra la llibertat sexual, contra la propietat, per drogues, altres delictes).

Pel que fa a la comparació de mitjanes, s'ha utilitzat la prova T-test de comparació de mitjanes per a grups independents i ANOVA (anàlisi de la variància) que permet la comparació entre més de dos grups independents.

Pel que fa a les anàlisis multivariades, s'ha fet l'anàlisi factorial amb la matriu de correlacions de Kaiser-Meyer-Olkin, la prova de Bartlett i el mètode de rotació Varimax. També s'ha practicat l'anàlisi de fiabilitat amb el model Alfa de Cronbach.

Com ja hem avançat, es va constituir un grup d'experts per a l'assessorament i l'orientació tant en el disseny dels qüestionaris de preguntes, com en el procés de discussió de resultats i selecció de conclusions i propostes preferents per fer derivades dels resultats.

La metodologia plantejada en el grup d'experts era de lectura i treball personal sobre el traspàs d'informació i documentació que es lliurava en cadascuna de les fases. Enviant les propostes per correu electrònic o discutint-les en la reunió de seguiment es reprenien les aportacions d'aquests professionals i es treballaven fins a la següent fase.

²³ Número d'Identificació d'Estrangers. L'assigna la Delegació del Govern d'Espanya a qualsevol estranger quan cal fer un tràmit administratiu. És únic i intransferible.

En la taula següent es recull la tasca feta i la temporalització d'aquesta tasca.

Taula 33. Fases de treball del grup d'experts i cronologia

Fase	Data
Presentació de la recerca i treball sobre el disseny	maig 2008
Selecció i redacció de les variables de totes les plantilles	juliol 2008
Primers resultats en brut	abril 2009
Discussió sobre resultats i propostes de millora	gener 2010

2.2.7. Calendari de la recerca

Any 2008/2009/2010- Mes	2/3	4/5	6/7	8/9	10/ 11	12/ 1	2/3	4/5	6/7	8/9	10/ 11	12/ 1/2
Concreció encàrrec, recerca bibliogràfica i disseny recerca												
Presa de decisions i conformació equip de recerca												
Elaboració qüestionari, pilotatge i rectificacions												
Selecció equip de camp, formació juristes i educadors												
Treball de camp SIPC												
Treball de camp entrevistes												
Buidatge expedients jurídics i Subdelegació del Govern												
Grups de discussió presons												
Creació base de dades i introducció dades												
Anàlisi estadística												
Discussió de resultats												
Elaboració de l'informe final												
Presentació												

Els resultats

3. Perfil general de la població estrangera encarcerada a Catalunya l'any 2007

A continuació presentem les dades descriptives obtingudes de la mostra de població estrangera encarcerada l'any 2007 (grup d'estudi 1). Es presenten les dades obtingudes del SIPC (Sistema Informàtic Penitenciari Català) classificades segons impliquin dades de perfil personal, dades sobre el delictes i antecedents delictius i dades sobre el compliment penitenciari de l'intern, com a preventiu o com a penat. L'any 2007 es pren com a referència per fer qualsevol tipus d'anàlisi en aquesta primera part descriptiva.

Per emmarcar aquesta "fotografia" dels estrangers encarcerats l'any 2007 en un context evolutiu, les taules següents comparen les dades obtingudes aquest any de referència amb les dels estrangers condemnats que van sortir l'any 2002 de les presons catalanes.²⁴ S'aporten el percentatge vàlid i la diferència d'aquest percentatge entre ambdós períodes segons sigui creixent (positiu) o decreixent (negatiu). Per tenir també una perspectiva comparativa respecte als encarcerats autòctons, les dues darreres columnes de cada taula dels punts 3.1, 3.2 i 3.3 comparen els percentatges vàlids dels nacionals condemnats que van sortir l'any 2002 de les presons catalanes.

3.1. Perfil personal

De les dades presentades a la taula 34 destaquem que:

- Augmenta el percentatge de dones estrangeres encarcerades i s'apropa a la mitjana catalana (7,0%).²⁵

²⁴ Les dades s'han extret de la darrera recerca publicada pel CEJFE, amb les dades més actualitzades fins aquest moment. Capdevila i Ferrer (2009). *Taxa de reincidència penitenciària 2008*. Informe en pdf consultable a la web <http://www.gencat.cat/justicia/cejfe>.

²⁵ Departament de Justícia, *Informació estadística bàsica núm. 10 juliol 2009*. pàg. 26. <http://www.gencat.cat/justicia> [consultat el 29 de setembre de 2009]

- Per àrees geogràfiques, les persones procedents del Magrib (37,6%) es mantenen en primer lloc quant a nombre d'ingressos a presó, seguides de les procedents del centre i del sud d'Amèrica (25,0%) i dels països de la Unió Europea (18,0%). En aquest període evolutiu que comparem ha perdut pes el Magrib i ha augmentat força el percentatge de persones llatinoamericanes.
- En aquests cinc anys ha augmentat significativament el nombre de persones que quan ingressen a un centre penitenciari no coneixen cap dels dos idiomes oficials de Catalunya, aspecte que dificulta, i molt, les possibilitats de comunicació amb aquestes persones.
- Respecte als estudis i la formació laboral, ha augmentat el percentatge d'estrangers a les presons amb més qualificació professional, i ha canviat el percentatge d'estrangers amb formació escolar en tots dos extrems: baixen els estrangers sense estudis i neolectors i puja el percentatge d'estrangers universitaris.
- Augmenta significativament el percentatge d'estrangers encarcerats amb càrregues familiars.

Taula 34. Variables descriptives individuals del subjecte

Variable	Categorització	Estrangers 2007		Estrangers 2002	Diferència (1)	Nacionals 2002	Diferència (2)
		n	% vàlid	% vàlid		% vàlid	
Gènere	Home	1.542	93,2	95,7	-2,5	90,3	2,9
	Dona	112	6,8	4,3	2,5	9,7	-2,9
Àrea geogràfica de procedència	Unió Europea	297	18,0	14,1	3,9	-	-
	Resta d'Europa	122	7,4	10,4	-3,0	-	-
	Magrib	623	37,6	46,1	-8,3	-	-
	Resta d'Àfrica	120	7,3	9,3	-2,0	-	-
	Amèrica Central i del Sud	415	25,0	13,6	11,5	-	-
	Àsia	74	4,5	6,3	-1,8	-	-
	Resta del món	3	0,2	0,2	0,0	-	-

Variable	Categorització	Estrangers 2007		Estrangers 2002	Diferència (1)	Nacionals 2002	Diferència (2)
Lloc de residència declarat per l'intern	Comarques de Barcelona	954	57,7	77,6	-19,9	75,9	-18,2
	Comarques de Girona	132	8,0	5,9	2,1	6,9	1,1
	Comarques de Lleida	78	4,7	0,2	4,5	2,1	2,6
	Comarques de Tarragona	103	6,2	2,0	4,2	11,7	-5,5
	Resta d'Espanya	94	5,7	3,7	2,0	1,6	4,1
	Fora d'Espanya	93	5,6	3,2	2,4	0,2	5,4
	Sense domicili	200	12,1	7,4	4,7	1,6	10,5
Coneixement de l'idioma castellà	No l'entén	142	12,0	4,9	7,1	1,5	10,5
	L'entén	329	27,8	34,7	-6,9	5,0	22,7
	El parla	248	20,9	26,7	-5,8	11,9	9,0
	L'escriu	466	39,3	33,7	5,6	81,6	-42,2
Coneixement de l'idioma català	No consta	469	-	-	-	-	-
	No l'entén	811	72,5	73,5	-1,1	13,1	59,3
	L'entén	257	22,9	18,9	4,0	46,2	-23,3
	El parla	44	3,9	5,1	-1,2	23,6	-19,6
	L'escriu	8	0,7	2,5	-1,8	17,1	-16,4
Professió declarada per l'intern	No consta	534	-	-	-	-	-
	Feines manuals i oficis	698	42,1	35,2	7,1	42,2	0,0
	Transports i serveis	405	24,5	24,9	-0,4	26,4	-1,9
	Altres	221	13,4	12,0	1,4	12,7	0,7
	Sense ofici	319	19,3	27,2	-7,9	16,1	3,2
Estudis	Pensionista	11	0,7	0,7	0,0	2,6	-1,9
	1r o 2n primària	193	18,4	20,3	-1,9	7,1	11,3
	3r o 4t primària	212	20,2	24,5	-4,3	10,0	10,2
	5è o 6è primària	282	26,9	24,1	2,8	34,2	-7,3
	ESO o equivalent	301	28,6	27,6	1,1	46,2	-17,5
	Batxillerat o equivalent	9	0,9	0,8	0,1	0,1	0,7
	Universitat o equivalent	45	4,3	2,3	2,0	2,3	2,0
	F. no reglada/altres	7	0,7	0,4	0,3	0,1	0,5
Nombre de fills	No consta	605	-	-	-	-	-
	No en té	466	41,2	62,1	-20,9	48,4	-7,2
	1 o 2 fills	476	42	30,1	11,9	38,3	3,7
	3 o més	190	16,8	7,8	9,0	13,3	3,5
	No consta	522	-	-	-	-	-

Variable	Estrangers 2007		Estrangers 2002	Diferència (1)	Nacionals 2002	Diferència (2)
	Mitjana	Desviació típica	Mitjana		Mitjana	
Mitjana de fills	1,2	1,5	0,8	0,4	1,1	0,1

(1) Increment/decrement de la mitjana de la variable d'estrangers de l'any 2007 enfront de la mitjana dels estrangers de l'any 2002.

(2) Increment/decrement de la mitjana de la variable d'estrangers de l'any 2007 enfront de la mitjana dels nacionals de l'any 2002.

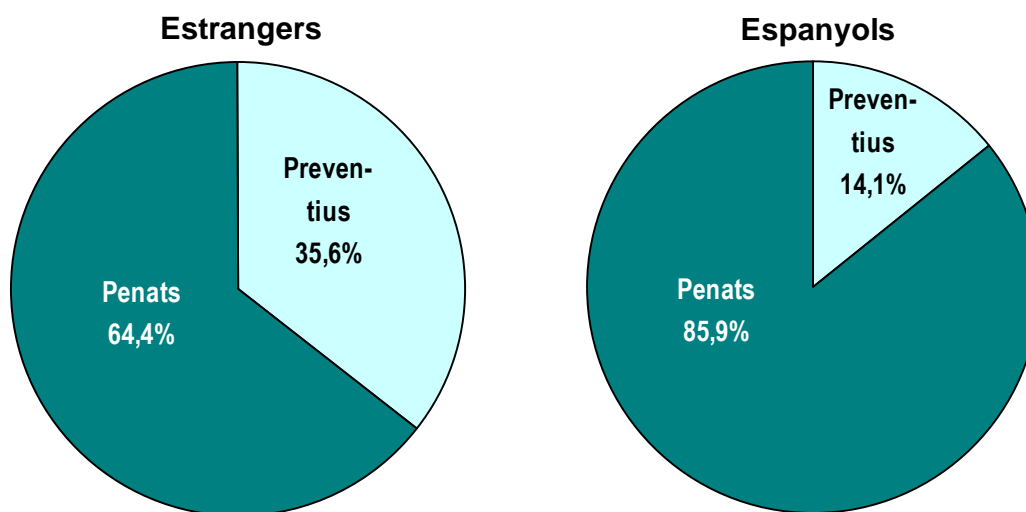
3.2. Perfil penal (respecte de l'ingrés base²⁶)

De les dades del perfil penal destaquem les següents:

- Augmenta el nombre d'estrangers encarcerats primaris, que suposen el 74,9% dels estrangers encarcerats l'any 2007. Una diferència del 23,2% respecte dels estrangers de l'any 2002 i del 40,8% respecte dels autòctons.
- Si ens fixem en el gràfic 17, s'observa una important diferència respecte a la distribució entre penats i preventius: hi ha un important percentatge de preventius (35,6%) entre els interns estrangers.
- Respecte al delicte principal comès, arran del qual va ingressar per complir la pena base, s'aprecia un augment molt important dels delictes violents que cometen els estrangers l'any 2007 (un 24% d'augment respecte de l'any 2002 entre els estrangers i un 11,8% d'augment respecte dels delictes violents comesos per autòctons l'any 2002). També és important l'augment de delictes relacionats amb el tràfic de drogues, que ja són els delictes que presenten un percentatge més elevat de les cinc grans agrupacions de delictes amb què es presenten les dades. Per contra, els delictes contra la propietat (32,6%) són força més baixos als percentatges dels autòctons de l'any 2002 (60,7%) i als dels mateixos estrangers també de l'any 2002 (54,7%).
- Es manté la mitjana d'edat dels estrangers tant en el seu primer ingrés a la presó, com en la comissió del delicte o l'ingrés penitenciari. Durant aquests anys no hi ha hagut canvis.

²⁶ En aquesta recerca fem servir el concepte d'*ingrés base*. Es refereix al període d'encarceració que compleix l'intern l'any 2007 i tirant endarrere fins al moment d'ingrés continuat, encara que s'acumulin altres causes en el compliment de la pena privativa de llibertat. En el cas de tenir més d'un període d'internament per causes diferents en el mateix any 2007, es comptabilitza el primer.

Gràfic 17. Percentatge de preventius i penats a les presons catalanes. Any 2007

Font: *Estrangers. Descriptors estadístics* núm. 12. Desembre 2007. pàg. 8. Secretaria de Serveis Penitenciaris, Rehabilitació i Justícia Juvenil. Dades en data 31 de desembre 2007.

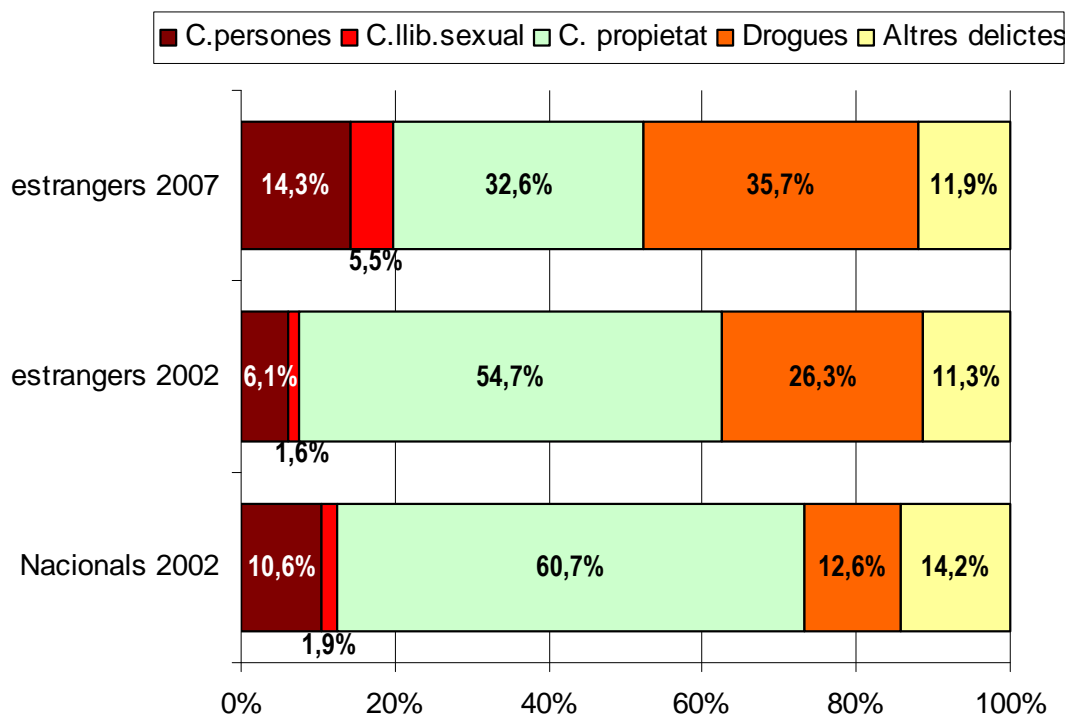
Taula 35. Variables referides als antecedents penitenciaris i al delictes de l'ingrés base

Variable	Categorització	Estrangers 2007		Estrangers 2002	Diferència (1)	Nacionals 2002	Diferència (2)
		n	% vàlid	% vàlid		% vàlid	
Ingressos previs a la presó	No	1.239	74,9	51,7	23,2	34,1	40,8
	Sí	415	25,1	48,3	-23,2	65,9	-40,8
Nombre d'ingressos per intervals	1 ingrés anterior	192	46,2	28,6	17,7	32,6	13,7
	De 2 a 5 ingressos anteriors	163	39,3	40,4	-1,1	53,2	-13,9
	Més de 5 ingressos anterior	60	14,5	31	-16,5	14,2	0,3
Delictes principal de l'ingrés base	Contra les persones	236	14,3	6,1	8,2	10,6	3,7
	Contra la llibertat sexual	91	5,5	1,6	3,9	1,9	3,6
	Contra la propietat	540	32,6	54,7	-22,0	60,7	-28,1
	Drogues	590	35,7	26,3	9,4	12,6	23,1
	Altres delictes	197	11,9	11,3	0,6	14,2	-2,3
Tipus de delictes segons la violència	Delictes violents	534	32,2	8,2	24,0	20,4	11,8
	Delictes no violents	1.120	67,8	91,8	-24,1	79,6	-11,9

(1) Increment/decrement del percentatge vàlid d'estrangers de l'any 2007 enfront dels estrangers de l'any 2002.

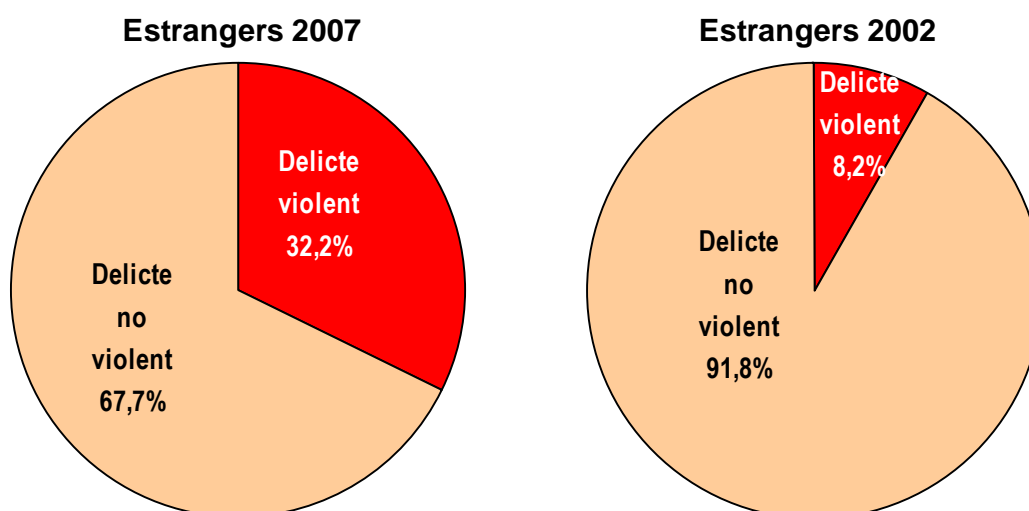
(2) Increment/decrement del percentatge vàlid d'estrangers de l'any 2007 enfront dels nacionals de l'any 2002.

Gràfic 18. Delicte principal de l'ingrés base. Comparativa estrangers 2007-2002 i amb nacionals 2002

Font: Estrangers 2007, dades pròpies de la recerca. Estrangers i nacionals 2002, dades de la recerca de Capdevila i Ferrer (2009), *Taxa de reincidència penitenciària 2008*.

Gràfic 19. Violència en el delicte principal de l'ingrés base. Comparativa estrangers 2007-2002

Font: Estrangers 2007, dades pròpies de la recerca. Estrangers 2002, dades de la recerca de Capdevila i Ferrer (2009), *Taxa de reincidència penitenciària 2008*.

Taula 36. Variables referides als antecedents penitenciaris i al delictes de l'ingrés base. Quantitatives

Variable	Estrangers 2007		Estrangers 2002	Diferència (1)	Nacionals 2002	Diferència (2)
	Mitjana	Desviació típica	Mitjana		Mitjana	
Edat en el primer ingrés a presó	27,3	7,5	26,6	0,7	27,1	0,2
Nombre d'ingressos apresó previs	3,3	4,6	5,0	-1,7	3,1	0,2
Edat en el delictes de l'ingrés base	30,6	9,0	30,6	0,0	33,0	-2,4
Edat en l'ingrés base	31,3	9,1	30,6	0,7	33,1	-1,8

(1) Increment/decrement de la mitjana de la variable d'estrangers de l'any 2007 enfront de la mitjana dels estrangers de l'any 2002.

(2) Increment/decrement de la mitjana de la variable d'estrangers de l'any 2007 enfront de la mitjana dels nacionals de l'any 2002.

3.3. Perfil penitenciar (respecte de l'ingrés base)

De les dades del perfil penitenciar destaquem les següents:

- Augmenta el nombre d'estrangers encarcerats que participen en les activitats del centre (del 62,8% l'any 2002 es passa al 74,8% l'any 2007).
- Per contra, disminueix la mitjana d'activitats que fan els estrangers encarcerats (10 de mitjana l'any 2007 enfront de les 18,9 de mitjana l'any 2002 i les 22,8 que feien els autòctons l'any 2002).
- Disminueix el percentatge de permisos ordinaris i extraordinaris concedits i de sortides programades. Lògicament, en disminuir la concessió dels permisos també disminueix el nombre d'incidències mentre es gaudeixen.
- No hi ha hagut diferències quant al registre d'incidències, faltes i sancions en el marge d'aquests anys, i es manté en els mateixos paràmetres de l'anterior recerca esmentada.

Taula 37. Variables referides al compliment penitenciari de l'ingrés base

Variable	Categorització	Estrangers 2007		Estrangers 2002	Diferència (1)	Nacionals 2002	Diferència (2)
		n	% vàlid	% vàlid		% vàlid	
Ha passat per altres CP per complir l'ingrés base?	No	879	53,1	59,4	-6,3	42,0	11,1
	Sí, un	494	29,9	20,9	9,0	28,5	1,4
	Sí, dos	169	10,2	9,3	0,9	13,1	-2,9
	Sí, tres o més	112	6,8	10,4	-3,6	16,4	-9,6
Fa activitats durant l'ingrés base?	No	417	25,2	37,2	-12,0	21,6	3,6
	Sí	1.237	74,8	62,8	12,0	78,4	-3,6
Ha gaudit de permisos ordinaris?	No	1.232	74,5	59	15,5	34,1	40,4
	Sí	422	25,5	41	-15,5	65,9	-40,4
Ha gaudit de permisos extraordinaris?	No	1.486	89,8	83,4	6,4	58,9	30,9
	Sí	168	10,2	16,6	-6,4	41,1	-30,9
Ha fet sortides programades?	No	1.486	89,8	85	4,8	74,6	15,2
	Sí	168	10,2	15	-4,8	25,4	-15,2
Consten incidents durant els permisos?	No	1.609	97,3	83,7	13,6	85,3	12,0
	Sí, en els permisos ordinaris	42	2,5	16,1	-13,6	13,2	-10,7
	Sí, en els extraordinaris	1	0,1	0,2	-0,1	0,2	-0,1
	Sí, en les sortides programades	2	0,1	0	0,1	0,4	-0,3

(1) Increment/decrement del percentatge vàlid d'estrangers de l'any 2007 enfront dels estrangers de l'any 2002.

(2) Increment/decrement del percentatge vàlid d'estrangers de l'any 2007 enfront dels nacionals de l'any 2002

Taula 38. Variables referides als antecedents penitenciaris i al delictes de l'ingrés base. Quantitatives.

Variable	Estrangers 2007		Estrangers 2002	Diferència (1)	Nacionals 2002	Diferència (2)
	Mitjana	Desviació típica	Mitjana		Mitjana	
Nombre de classificacions	0,7	0,9	0,9	-0,2	1,6	-0,9
Nombre d'ubicacions diferents	7,0	8,9	6,7	0,3	11,5	-4,5
Nombre de regressions	0,1	0,4	0,1	0,0	0,4	-0,3
Nombre total d'incidentes	0,5	1,3	0,5	0,0	1,6	-1,1
Nombre total de faltes	1,4	3,5	1,5	-0,1	3,4	-3,0
Nombre total de sancions	1,2	3,3	1,1	0,1	2,7	-1,5
Nombre total d'activitats	10,0	13,5	18,9	-8,9	22,8	-12,8

(1) Increment/decrement de la mitjana de la variable d'estrangers de l'any 2007 enfront de la mitjana dels estrangers de l'any 2002.

(2) Increment/decrement de la mitjana de la variable d'estrangers de l'any 2007 enfront de la mitjana dels nacionals de l'any 2002.

3.4. Diferències per àrees geogràfiques de procedència dels estrangers

En aquest apartat presentem només les diferències que són significatives entre les variables estudiades al SIPC, segons l'àrea geogràfica de procedència de l'estranger encarcerat. Hem eliminat d'aquesta mostra el grup de la *resta del món*, atès el baix nombre de persones que incloïa i la dispersió en la mostra (3 persones) i també en la població total de les persones estrangeres encarcerades l'any 2007 (13 persones).²⁷

3.4.1. Perfil personal i diferències per àrees geogràfiques

Taula 39. Gènere. Diferències en percentatges per àrees geogràfiques.

Variable	Categorització	UE	Resta Europa	Magrib	Resta Àfrica	Amèrica Central i del Sud	Àsia	Total	
Gènere	Home	n	265	114	617	117	355	71	1.539
		%	89,2%	93,4%	99,0%*	97,5%*	85,5%	95,9%	93,2%
	Dona	n	32	8	6	3	60	3	112
		%	10,8%*	6,6%	1,0%	2,5%	14,5%*	4,1%	6,8%
	Total	n	297	122	623	120	415	74	1.651
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

(*) Valors amb diferències significatives; $p \leq 0,05$.

El percentatge d'homes estrangers encarcerats és del 93,2%. El percentatge d'homes procedents del Magrib i de la resta d'Àfrica supera aquesta mitjana de manera estadísticament significativa.

²⁷ Durant l'any 2007 van passar per les presons catalanes dins de la categoria agrupada com a *resta del món* un australià, onze nord-americans i una persona d'origen desconegut.

El percentatge de dones estrangeres encarcerades és del 6,8%. El percentatge de dones procedents de la UE i sobretot de l'Amèrica Central i del Sud supera aquesta mitjana de manera estadísticament significativa.

Taula 40. Lloc de residència. Diferències en percentatges per àrees geogràfiques

Variable	Categorització	UE	Resta Europa	Magrib	Resta Àfrica	Amèrica Central i del Sud	Àsia	Total	
Lloc de residència declarat per l'intern	Comarques de Barcelona	n	115	69	381	60	276	52	953
		%	38,8%	56,5%	61,2%*	50,0%	66,5%*	70,2%*	57,7%
	Comarques de Girona	n	19	8	82	8	12	3	132
		%	6,4%	6,6%	13,2%*	6,7%	2,9%	4,1%	8,0%
	Comarques de Lleida	n	17	1	27	23	10	0	78
		%	5,7%	0,8%	4,3%	19,2%*	2,4%	0,0%	4,7%
	Comarques de Tarragona	n	17	7	55	3	20	1	103
		%	5,7%	5,7%	8,8%*	2,5%	4,8%	1,4%	6,2%
	Resta d'Espanya	n	17	9	30	9	23	6	94
		%	5,7%	7,4%	4,8%	7,5%	5,5%	8,1%	5,7%
	Fora d'Espanya	n	53	5	15	1	16	2	92
		%	17,8%*	4,1%	2,4%	0,8%	3,9%	2,7%	5,6%
	Sense domicili	n	59	23	33	16	58	10	199
		%	19,9%*	18,9%*	5,3%	13,3%	14,0%	13,5%	12,1%
Total	n	297	122	623	120	415	74	1.651	
	%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

(*) Valors amb diferències significatives; $p \leq 0,05$.

El percentatge d'estrangers encarcerats que manifesten tenir el seu lloc de residència a les comarques de Barcelona és del 57,7%. En el cas de les persones procedents del Magrib, de Llatinoamèrica i d'Àsia, aquest percentatge és superior de manera estadísticament significativa.

El percentatge d'estrangers encarcerats que manifesten tenir el seu lloc de residència a les comarques de Girona és del 8,0%. En el cas de les persones procedents del Magrib, aquest percentatge és superior de manera estadísticament significativa.

El percentatge d'estrangers encarcerats que manifesten tenir el seu lloc de residència a les comarques de Lleida és del 4,7%. En el cas de les persones procedents de la resta d'Àfrica, aquest percentatge és superior de manera estadísticament significativa.

El percentatge d'estrangers encarcerats que manifesten tenir el seu lloc de residència a les comarques de Tarragona és del 6,2%. En el cas de les

persones procedents del Magrib, aquest percentatge és superior de manera estadísticament significativa.

El percentatge d'estrangers encarcerats que manifesten tenir el seu lloc de residència a la resta d'Espanya és del 5,7%. No hi ha diferències significatives pel que fa a l'àrea geogràfica de procedència.

El percentatge d'estrangers encarcerats que manifesten tenir el seu lloc de residència fora d'Espanya és del 5,6%. En el cas de les persones procedents de la Unió Europea, aquest percentatge és superior de manera estadísticament significativa.

El percentatge d'estrangers encarcerats que manifesten no tenir cap domicili és del 12,1%. En el cas de les persones procedents de la Unió Europea i de l'Europa no comunitària, aquest percentatge és superior de manera estadísticament significativa.

Taula 41. Coneixement del castellà. Diferències en percentatges per àrees geogràfiques

Variable	Categorització	UE	Resta Europa	Magrib	Resta Àfrica	Amèrica Central i del Sud	Àsia	Total	
Coneixement de l'idioma castellà	No l'entén	n	56	17	38	9	7	14	141
		%	18,9%*	13,9%*	6,1%	7,5%	1,7%	18,9%*	8,5%
	L'entén	n	61	37	156	27	23	24	328
		%	20,5%	30,3%*	25,0%*	22,5%	5,5%	32,4%*	19,9%
	El parla	n	37	18	132	25	27	9	248
		%	12,5%	14,8%	21,2%*	20,8%*	6,5%	12,2%	15,0%
	L'escriu	n	34	12	111	18	284	7	466
		%	11,4%	9,8%	17,8%	15,0%	68,5%*	9,5%	28,2%
	No se sap	n	109	38	186	41	74	20	468
		%	36,7%*	31,2%	29,9%	34,2%	17,8%	27,0%	28,4%
	Total	n	297	122	623	120	415	74	1.651
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

(*) Valors amb diferències significatives; $p \leq 0,05$.

El percentatge d'estrangers encarcerats que no entenen gens l'idioma castellà és del 8,5%. En el cas de les persones procedents de la Unió Europea, de l'Europa no comunitària i d'Àsia, aquest percentatge és superior de manera estadísticament significativa.

Taula 42. Coneixement del català. Diferències en percentatges per àrees geogràfiques

Variable	Categorització	UE	Resta Europa	Magrib	Resta Àfrica	Amèrica Central i del Sud	Àsia	Total	
Coneixement de l'idioma català	No l'entén	n	146	71	263	51	239	39	809
		%	49,2%	58,2%*	42,3%	42,4%	57,6%*	52,7%	48,9%
	L'entén	n	25	4	133	20	68	7	257
		%	8,4%	3,3%	21,3%*	16,7%	16,4%	9,5%	15,6%
	El parla	n	5	1	22	2	12	2	44
		%	1,7%	0,8%	3,5%	1,7%	2,9%	2,7%	2,7%
	L'escriu	n	0	0	2	0	6	0	8
		%	0,0%	0,0%	0,3%	0,0%	1,4%*	0,0%	0,5%
	No se sap	n	121	46	203	47	90	26	533
		%	40,7%*	37,7%	32,6%	39,2%	21,7%	35,1%	32,3%
	Total	n	297	122	623	120	415	74	1.651
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

(*) Valors amb diferències significatives; $p \leq 0,05$.

El percentatge d'estrangers encarcerats que no entenen gens l'idioma català és del 48,9%. En el cas de les persones procedents de l'Europa no comunitària i de Llatinoamèrica, aquest percentatge és superior de manera estadísticament significativa.

Taula 43. Professions. Diferències en percentatges per àrees geogràfiques

Variable	Categorització	UE	Resta Europa	Magrib	Resta Àfrica	Amèrica Central i del Sud	Àsia	Total	
Professió declarada per l'intern	Feines manuals i oficis	n	90	42	319	63	161	22	697
		%	30,3%	34,4%	51,3%*	52,5%*	38,8%	29,8%	42,2%
	Transports i serveis	n	73	24	116	24	143	24	404
		%	24,6%	19,7%	18,6%	20,0%	34,5%*	32,4%	24,5%
	Altres	n	52	16	78	16	50	8	220
		%	17,5%*	13,1%	12,5%	13,3%	12,0%	10,8%	13,3%
	Sense ofici	n	74	39	108	17	61	20	319
		%	24,9%*	32,0%*	17,3%	14,2%	14,7%	27,0%	19,3%
	Pensionista	n	8	1	2	0	0	0	11
		%	2,7%*	0,8%	0,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,7%
	Total	n	297	122	623	120	415	74	1.651
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

(*) Valors amb diferències significatives; $p \leq 0,05$.

El percentatge d'estrangers encarcerats que declaren tenir com a professió tasques manuals i oficis és del 42,2%. En el cas de les persones procedents del Magrib i la resta d'Àfrica, aquest percentatge és superior de manera estadísticament significativa.

El percentatge d'estrangers encarcerats que declaren tenir com a professió tasques de transports i serveis és del 24,5%. En el cas de les persones procedents de Llatinoamèrica, aquest percentatge és superior de manera estadísticament significativa.

El percentatge d'estrangers encarcerats que declaren no tenir cap professió és del 19,3%. En el cas de les persones procedents de la Unió Europea i de la resta d'Europa, aquest percentatge és superior de manera estadísticament significativa.

Taula 44. Nivell d'estudis. Diferències en percentatges per àrees geogràfiques.

Variable	Categorització	UE	Resta Europa	Magrib	Resta Àfrica	Amèrica Central i del Sud	Àsia	Total	
Estudis	1r o 2n de primària	n	16	5	138	15	8	11	193
		%	5,4%	4,1%	22,2%*	12,5%	1,9%	14,9%	11,7%
	3r o 4t de primària	n	21	7	127	15	32	10	212
		%	7,1%	5,7%	20,4%*	12,5%	7,7%	13,5%	12,8%
	5è o 6è de primària	n	41	11	95	29	98	8	282
		%	13,8%	9,0%	15,2%	24,2%*	23,6%*	10,8%	17,1%
	ESO o equivalent	n	41	14	43	9	185	8	300
		%	13,8%	11,5%	6,9%	7,5%	44,6%*	10,8%	18,2%
	Batxillerat o equivalent	n	2	0	1	1	5	0	9
		%	0,7%	0,0%	0,2%	0,8%	1,2%*	0,0%	0,5%
	Universitat o equivalent	n	13	4	5	0	19	3	44
		%	4,4%*	3,3%	0,8%	0,0%	4,6%*	4,1%	2,7%
	Formació no reglada / altres	n	0	1	1	0	5	0	7
		%	0,0%	0,8%	0,2%	0,0%	1,2%*	0,0%	0,4%
	No consta	n	163	80	213	51	63	34	604
		%	54,8%*	65,6%*	34,1%	42,5%	15,2%	45,9%	36,6%
Total	n	297	122	623	120	415	74	1.651	
	%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

(*) Valors amb diferències significatives; $p \leq 0,05$.

El percentatge d'estrangers encarcerats amb estudis mínims (de 1r a 4t de primària) és del 24,5%. En el cas de les persones procedents del Magrib, aquest percentatge és superior de manera estadísticament significativa.

Els estrangers encarcerats que tenen formació universitària és del 2,7% de mitjana. En el cas de les persones procedents de la Unió Europea i

Llatinoamèrica, aquest percentatge és superior de manera estadísticament significativa.

No obstant això, la dada dels estudis i la formació escolar que tenen els estrangers encarcerats és una dada poc informada, fins i tot en alguns col·lectius que no hauria de ser difícil obtenir-la (Unió Europea i Europa no comunitària).

Taula 45. Nombre de fills. Diferències en percentatges per àrees geogràfiques.

Variable	Categorització		UE	Resta Europa	Magrib	Resta Àfrica	Amèrica Central i del Sud	Àsia	Total
Nombre de fills	No té fills	n	70	19	245	43	71	18	466
		%	37,0%	25,3%	61,0%*	47,8%	21,5%	40,0%	41,2%
	1 o 2 fills	n	96	35	122	40	163	20	476
		%	50,8%*	46,7%	30,3%	44,4%	49,2%*	44,4%	42,0%
	3 o més fills	n	23	21	35	7	97	7	190
		%	12,2%	28,0%*	8,7%	7,8%	29,3%*	15,6%	16,8%
	Total	n	189	75	402	90	331	45	1.132
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

(*) Valors amb diferències significatives; $p \leq 0,05$.

El percentatge d'estrangers encarcerats sense càrregues familiars és del 41,2%. En el cas de les persones procedents del Magrib, aquest percentatge és superior de manera estadísticament significativa.

El percentatge d'estrangers encarcerats amb càrregues familiars altes (3 o més fills) és del 16,8%. En el cas de les persones procedents de l'Europa no comunitària i de Llatinoamèrica, aquest percentatge és superior de manera estadísticament significativa.

Taula 46. Relació amb el consolat propi. Diferències en percentatges per àrees geogràfiques

Variable	Categorització		UE	Resta Europa	Magrib	Resta Àfrica	Amèrica Central i del Sud	Àsia	Total
Es pot informar el consolat?	No	n	202	103	541	90	271	54	1.261
		%	68,0%	84,4%*	86,8%*	75,0%	65,3%	73,0%	76,4%
	Sí	n	95	19	82	30	144	20	390
		%	32,0%*	15,6%	13,2%	25,0%	34,7%*	27,0%	23,6%
	Total	n	297	122	623	120	415	74	1.651
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

(*) Valors amb diferències significatives; $p \leq 0,05$.

El percentatge d'estrangers encarcerats que no volen que s'informi el seu propi consolat del fet que es troben a la presó és molt alt, del 76,4%. En el cas de les persones procedents de l'Europa no comunitària i del Magrib, aquest percentatge és superior de manera estadísticament significativa.

En canvi, els ciutadans procedents de la Unió Europea i de Llatinoamèrica volen posar-se en contacte amb el seu consolat en un percentatge superior a la resta.

3.4.2. Perfil penal i diferències per àrees geogràfiques

Taula 47. Antecedents penitenciaris. Diferències en percentatges per àrees geogràfiques

Variable	Categorització	UE	Resta Europa	Magrib	Resta Àfrica	Amèrica Central i del Sud	Àsia	Total	
Antecedents penitenciaris	No	n	260	92	392	82	357	53	1.236
		%	87,5%*	75,4%	62,9%	68,3%	86,0%*	71,6%	74,9%
	Sí	n	37	30	231	38	58	21	415
		%	12,5%	24,6%	37,1%*	31,7%	14,0%	28,4%	25,1%
	Total	n	297	122	623	120	415	74	1.651
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

(*) Valors amb diferències significatives; $p \leq 0,05$.

El percentatge d'estrangers encarcerats que no tenien antecedents penitenciaris a Catalunya amb anterioritat a l'ingrés base²⁸ és del 74,9%. En el cas de les persones procedents de la Unió Europea i de Llatinoamèrica, aquest percentatge és superior de manera estadísticament significativa.

²⁸ Recordem novament el concepte d'*ingrés base* que utilitzem en aquesta recerca. Els termes *ingrés* o *pena base* es refereixen al període d'encarceració que cada intern compleix durant l'any 2007 i que ens serveix de referència per calcular els seus antecedents penitenciaris (ingressos anteriors) i per informar les diferents variables de la recerca relacionades amb el període d'encarcerament. En el cas de tenir més d'un període d'internament per causes diferents en el mateix any 2007, es comptabilitza sempre el primer.

Per contra, entre els que tenen antecedents penitenciaris a Catalunya amb anterioritat a l'ingrés base, destaquen les persones procedents del Magrib amb una diferència estadísticament significativa.

Taula 48. Delicte principal de l'ingrés base. Diferències en percentatges per àrees geogràfiques

Variable	Categorització	UE	Resta Europa	Magrib	Resta Àfrica	Amèrica Central i del Sud	Àsia	Total	
Delicte principal de l'ingrés base	Contra les persones	n	26	14	89	10	84	12	235
		%	8,8%	11,5%	14,4%	8,3%	20,2%*	16,2%	14,2%
	Contra la llibertat sexual	n	14	6	40	5	22	4	91
		%	4,7%	4,9%	6,4%	4,2%	5,3%	5,4%	5,5%
	Contra la propietat	n	116	68	222	17	89	28	540
		%	39,0%*	55,7%*	35,6%*	14,2%	21,4%	37,9%	32,7%
	Drogues	n	82	9	222	76	181	18	588
		%	27,6%	7,4%	35,6%	63,3%*	43,7%*	24,3%	35,7%
	Altres delictes	n	59	25	50	12	39	12	197
		%	19,9%*	20,5%*	8,0%	10,0%	9,4%	16,2%	11,9%
	Total	n	297	122	623	120	415	74	1.651
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

(*) Valors amb diferències significatives; $p \leq 0,05$.

El percentatge d'estrangers encarcerats que cometen com a delicte principal fets delictius contra les persones és del 14,2%. En el cas de les persones procedents de Llatinoamèrica, aquest percentatge és superior de manera estadísticament significativa.

No hi ha diferències quant a àrees geogràfiques en el percentatge de delictes contra la llibertat sexual.

El percentatge d'estrangers encarcerats que cometen com a delicte principal fets delictius contra la propietat és del 32,7%. En el cas de les persones procedents d'Europa i del Magrib, aquest percentatge és superior de manera estadísticament significativa.

El percentatge d'estrangers encarcerats que cometen com a delicte principal fets delictius contra la salut pública (drogues) és del 35,7%. En el cas de les

persones procedents de la resta d'Àfrica i de Llatinoamèrica, aquest percentatge és superior de manera estadísticament significativa.

El percentatge d'estrangers encarcerats que cometen com a delictes principals fets delictius de la categoria *altres delictes* és del 11,9%. En el cas de les persones procedents d'Europa, aquest percentatge és superior de manera estadísticament significativa.

Taula 49. Delicte violent en l'ingrés base. Diferències en percentatges per àrees geogràfiques

Variable	Categorització	UE	Resta Europa	Magrib	Resta Àfrica	Amèrica Central i del Sud	Àsia	Total	
Delicte violent	Delicte violent	n	70	33	232	20	152	26	533
		%	23,6%	27,0%	37,2%*	16,7%	36,6%*	35,1%	32,3%
	Delicte no violent	n	227	89	391	100	263	48	1118
		%	76,4%*	73,0%	62,8%	83,3%*	63,4%	64,9%	67,7%
	Total	n	297	122	623	120	415	74	1.651
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

(*) Valors amb diferències significatives; $p \leq 0,05$.

El percentatge d'estrangers encarcerats que han comès un delicte violent com a delicte principal en l'ingrés base és del 32,3%. En el cas de les persones procedents del Magrib i de Llatinoamèrica, aquest percentatge és superior de manera estadísticament significativa.

Per contra, entre els que han comès delictes no violents (67,7%), les persones procedents de la Unió Europea i de la resta d'Àfrica superen aquesta mitjana de manera estadísticament significativa.

Taula 50. Edat. Diferències en percentatges per àrees geogràfiques

Categorització		UE	Resta Europa	Magrib	Resta Àfrica	Amèrica Central i del Sud	Àsia	Total
Edat en el primer ingrés a presó	Mitjana	29,0	29,5*	26,1*	27,8	29,0	28,1	27,3
	Desv. típica	7,5	8,0	7,2	5,5	9,0	7,3	7,5
Edat en el delicte de l'ingrés base	Mitjana	32,5	31,4	28,9	31,0	31,4	29,8	30,6
	Desv. típica	10,6	8,2	8,1	7,2	9,3	8,6	9,0
Edat en l'ingrés base	Mitjana	33,1*	31,9	29,9*	32,0	31,9	30,5	31,3
	Desv. típica	10,7	8,1	8,3	7,4	9,3	8,6	9,1

(*) Valors amb diferències significatives; $p \leq 0,05$.

L'edat mitjana quan es produeix el primer ingrés en presó és de 27,3 anys per al conjunt d'estrangers. Les persones procedents del Magrib són més joves de manera estadísticament significativa, 26,1 anys. Per contra les persones procedents de la resta d'Europa són les que ingressen per primer cop més grans, amb 29,5 anys de mitjana.

Quant a l'edat en el moment de l'ingrés base, l'edat mitjana per al conjunt d'estrangers es situa en 31,3 anys. Tornen a ser les persones procedents del Magrib (29,9 anys) les més joves de tots els col·lectius. Els més grans són els procedents de la Unió Europea (33,1 anys).

3.4.3. Perfil penitenciari i diferències per àrees geogràfiques

Taula 51. Llibertat provisional. Diferències en percentatges per àrees geogràfiques

Variable	Categorització		UE	Resta Europa	Magrib	Resta Àfrica	Amèrica Central i del Sud	Àsia	Total
Ha sortit en LP?	No	n	213	86	486	108	331	54	1.278
		%	71,7%	70,5%	78,0%	90,0%*	79,8%	73,0%	77,4%
	Sí	n	84	36	137	12	84	20	373
		%	28,3%*	29,5%*	22,0%	10,0%	20,2%	27,0%	22,6%
	Total	n	297	122	623	120	415	74	1.651
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

(*) Valors amb diferències significatives; $p \leq 0,05$.

El percentatge d'estrangers encarcerats que han sortit en llibertat provisional és del 22,6% de mitjana. En el cas de les persones procedents de tota Europa, se supera aquesta mitjana de manera estadísticament significativa. Per contra, per a les persones procedents de la resta d'Àfrica el percentatge està per sota de la mitjana de manera estadísticament significativa.

Taula 52. Fer activitats durant l'ingrés base. Diferències en percentatges per àrees geogràfiques

Variable	Categorització		UE	Resta Europa	Magrib	Resta Àfrica	Amèrica Central i del Sud	Àsia	Total
Fa activitats durant l'ingrés base?	No	n	98	54	139	23	84	18	416
		%	33,0%*	44,3%*	22,3%	19,2%	20,2%	24,3%	25,2%
	Sí	n	199	68	484	97	331	56	1.235
		%	67,0%	55,7%	77,7%*	80,8%*	79,8%	75,7%	74,8%
	Total	n	297	122	623	120	415	74	1.651
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

(*) Valors amb diferències significatives; $p \leq 0,05$.

El percentatge d'estrangers encarcerats que no fan activitats durant l'ingrés base és del 25,2% de mitjana, una quarta part. En el cas de les persones procedents de tota Europa, se supera aquesta mitjana de manera estadísticament significativa.. Per contra, les persones procedents del Magrib, la resta d'Àfrica i Llatinoamèrica fan més activitats de mitjana que la resta.

Taula 53. Gaudir de permisos i sortides durant l'ingrés base. Diferències en percentatges per àrees geogràfiques

Variable	Categorització		UE	Resta Europa	Magrib	Resta Àfrica	Amèrica Central i del Sud	Àsia	Total
Ha gaudit de permisos ordinaris?	No	n	254	112	419	81	300	64	1.230
		%	85,5%*	91,8%*	67,3%	67,5%	72,3%	86,5%*	74,5%
	Sí	n	43	10	204	39	115	10	421
		%	14,5%	8,2%	32,7%*	32,5%*	27,7%	13,5%	25,5%
Ha gaudit de permisos extraordinaris?	No	n	283	117	544	106	366	68	1.484
		%	95,3%*	95,9%*	87,3%	88,3%	88,2%	91,9%	89,9%
	Sí	n	14	5	79	14	49	6	167
		%	4,7%	4,1%	12,7%*	11,7%	11,8%	8,1%	10,1%
Ha fet sortides programades?	No	n	280	116	544	105	370	68	1.483
		%	94,3%*	95,1%*	87,3%	87,5%	89,2%	91,9%	89,8%
	Sí	n	17	6	79	15	45	6	168
		%	5,7%	4,9%	12,7%*	12,5%	10,8%	8,1%	10,2%
	Total	n	297	122	623	120	415	74	1.651
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

(*) Valors amb diferències significatives; $p \leq 0,05$.

El percentatge d'estrangers encarcerats que han gaudit de permisos ordinaris durant l'ingrés base és del 25,5% de mitjana. El percentatge dels que han gaudit de permisos extraordinaris és del 10,1%. I dels que han fet sortides programades també és del 10,2%. Estan per sota de la mitjana en la concessió dels tres tipus d'autoritzacions de sortida els col·lectius d'Europa. Està per sobre el col·lectiu del Magrib. Pel que fa exclusivament als permisos ordinaris, el col·lectiu d'Àsia ha gaudit de menys, mentre que els subsaharians han gaudit de més.

Taula 54. Incidències durant l'ingrés base. Diferències en percentatges per àrees geogràfiques

Categorització		UE	Resta Europa	Magrib	Resta Àfrica	Amèrica Central i del Sud	Àsia	Total
Nombre de classificacions	Mitjana	0,5	0,5	0,8	0,9	0,7	0,6	0,7
	Desv. típica	0,7	0,8	1,0	1,3	0,9	1,1	0,9
Nombre d'ubicacions diferents	Mitjana	5,7*	6,9	8,0*	7,4	6,7	6,5	7,0
	Desv. típica	6,7	8,9	10,8	7,3	7,8	7,0	8,9
Nombre total d'activitats	Mitjana	7,7*	7,2*	11,2*	10,2	11,0	7,3*	10,0
	Desv. típica	10,2	11,5	15,0	14,5	13,9	8,1	13,5
Nombre de regressions	Mitjana	0,0	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1
	Desv. típica	0,2	0,2	0,4	0,7	0,3	0,4	0,4
Nombre total d'incidents	Mitjana	0,3	0,5	0,6	0,4	0,4	0,5	0,5
	Desv. típica	1,0	1,1	1,5	1,3	1,1	1,2	1,3
Nombre total de faltes	Mitjana	1,1	1,5	1,7	1,5	1,1	1,5	1,4
	Desv. típica	2,6	3,7	4,3	3,2	2,6	4,1	3,5
Nombre total de sancions	Mitjana	0,9	1,4	1,5	1,4	0,9	1,3	1,2
	Desv. típica	2,4	3,5	3,9	3,1	2,4	3,9	3,3

(*) Valors amb diferències significatives; $p \leq 0,05$.

Respecte a aquestes variables quantitatives, les diferències entre àrees geogràfiques són quasi inexistentes o poc rellevants.

Destaca, doncs, aquesta conclusió: no hi ha diferències entre els diversos col·lectius pel que fa a l'aplicació de la normativa penitenciària. No hi ha cap grup que destaquï per sobre o per sota dels altres ni en incidents, ni en faltes, ni en sancions, ni en regressions.

Taula 55. Persones en 3r grau penitenciari o en llibertat condicional en data 31.12.07. Diferències en percentatges per àrees geogràfiques

Variable	Categorització	UE	Resta Europa	Magrib	Resta Àfrica	Amèrica Central i del Sud	Àsia	Total
Es troba en qualsevol de les situacions de 3r grau el dia 31.12.07	n	13	3	58	11	49	3	137
	%	4,4%*	2,5%*	9,3%	9,2%	11,8%*	4,1%	8,3%
Es troba en qualsevol de les situacions de llibertat condicional el dia 31.12.07	n	8	0	28	1	9	2	48
	%	2,7%	0,0%*	4,5%*	0,8%	2,2%	2,7%	2,9%

(*) Valors amb diferències significatives; $p \leq 0,05$.

El percentatge d'estrangers encarcerats que es troben en 3r grau el dia 31 de desembre de 2007 és del 8,3% de mitjana. En el cas de les persones procedents de Llatinoamèrica, se supera aquesta mitjana de manera estadísticament significativa. Per contra, per a les persones procedents de tota Europa, el percentatge està per sota de la mitjana que li correspondria, de manera estadísticament significativa.

El percentatge d'estrangers encarcerats que es troben en qualsevol de les modalitats de llibertat condicional el dia 31 de desembre de 2007 és del 2,9% de mitjana. En el cas de les persones procedents del Magrib, se supera aquesta mitjana de manera estadísticament significativa. Per contra, per a les persones procedents de la resta d'Europa, el percentatge està per sota de la mitjana que li correspondria, de manera estadísticament significativa.

3.5. Resum del capítol

En el perfil de l'estranger encarcerat l'any 2007 trobem com a característiques més significatives les següents:

- Els interns estrangers són homes en un 93,2% dels casos. El percentatge de dones ha augmentat respecte de l'estudi de 2002 però de forma no estadísticament significativa.

- Ha augmentat significativament el nombre d'estrangers que ingressen per primer cop a la presó a Catalunya. Suposen un 75% dels estrangers encarcerats l'any 2007. El percentatge general d'ingressos primaris a presó és del 40%.
- Trobem un alt percentatge de preventius entre els estrangers encarcerats (35,6%). El percentatge general de preventius a les presons catalanes era de 22,7% l'any 2007.
- Respecte dels estudis i la formació laboral, observem que ha augmentat el nivell de formació escolar i professional dels interns. Hi ha més estrangers amb estudis universitaris i menys que no tenen cap estudi o són neolectors. També la formació professional dels estrangers millora, i hi ha un percentatge més elevat de persones amb qualificació professional i d'oficis. Un 19,3% dels estrangers encarcerats manifesta no tenir cap ofici ni professió.
- Respecte al delicte principal comès, s'aprecia un augment molt important dels delictes violents (32,2% l'any 2007 enfront del 8,2% de l'any 2002). Per al global de la població penitenciària, comptant nacionals i estrangers, el percentatge de delictes violents se situava en el 16,5% l'any 2002. Els delictes contra les persones conformen el 14,3% del global; contra la llibertat sexual, el 5,5%; contra la propietat, el 35,7%, i altres delictes, el 11,9%. També és important l'augment de delictes relacionats amb el tràfic de drogues (35,7%) que ja són el principal tipus de delictes comesos pels estrangers. Els delictes més freqüents comesos per la població penitenciària en general continuen essent contra la propietat (58,9% del total l'any 2002).
- Es manté tant la mitjana d'edat dels estrangers en el seu primer ingrés a la presó (27,3 anys), com l'edat mitjana d'entrada per l'ingrés base (31,3 anys), i no hi ha hagut canvis durant aquests anys.
- Disminueix el percentatge de permisos ordinaris concedits als estrangers. També els extraordinaris i les sortides programades.

- Tres de cada quatre estrangers encarcerats no volen que el seu consolat sigui informat (76,4%).

Les diferències per àrees geogràfiques en el perfil de l'estranger encarcerat l'any 2007 les trobem resumides tot seguit. Si bé al llarg del capítol el lector ha trobat l'anàlisi de les diferències a partir de cadascuna de les variables estudiades, tot seguit en farem una descripció centrada en aquelles variables que han resultat ser més rellevants respecte a cadascuna de les àrees geogràfiques de procedència.

El Magrib

- És l'àrea geogràfica amb un percentatge superior de persones ingressades a la presó (37,7%). Els magribins són majoritàriament homes (99,0%). Són els més joves a entrar per primer cop a la presó (26,1 anys) i els més joves en l'ingrés base (29,9 anys). Són el col·lectiu amb menys càrregues familiars del conjunt de persones estrangeres que es troben a la presó (61,0%). Són el col·lectiu amb un percentatge més elevat de persones amb estudis mínims (de 1r a 4t de primària, amb un 42,6%). Són el col·lectiu que en més alta proporció no volen que el seu consolat sigui informat de la seva presència a presó (86,8%). També són els que més percentatge d'antecedents penitenciaris tenen (37,1%). Segons el tipus de delictes principal comès en l'ingrés base, els magribins estan sobrerrepresentats en delictes contra la propietat (35,6%) i també un dels dos col·lectius que més percentatge de delictes violents cometem (37,2%). També són els que més permisos tenen, ordinaris (32,7%), extraordinaris (12,7%) i sortides programades (12,7%).

Llatinoamèrica

- Les persones provinents de Llatinoamèrica són el segon grup en percentatge de persones estrangeres a presó (25,0%) i han doblat el seu

pes en els cinc anys que van d'un estudi a l'altre. Tenen un percentatge de dones (14,5%) notablement superior al de la mitjana de dones estrangeres (6,8%) i al percentatge general de dones encarcerades (7,4%). Pel que fa a l'àmbit familiar, són els col·lectius amb més càrrega familiar sobre les persones empresonades (tenen 3 o més fills el 29,3%). No tenen problemes amb la comprensió del castellà però, en canvi, són el col·lectiu que en un percentatge més alt no comprèn el català (57,6%, quan la mitjana se situa en un 48,9%). Són el col·lectiu que en més alta proporció volen que el seu consolat sigui informat de la seva presència a presó (34,7%). Són un dels dos col·lectius amb un percentatge més elevat d'ingressos primaris a presó (86,0%). Segons el tipus de delicte principal comès en l'ingrés base, els llatinoamericans estan sobrerrepresentats en els delictes contra les persones (20,2%) i també per delictes relacionats amb les drogues (43,7%). També, juntament amb els magribins, que acabem de comentar, els llatinoamericans cometem un percentatge més elevat de delictes violents que la resta (36,6%).

Unió Europea

- Els ciutadans de la Unió Europea representen el 18,0% dels estrangers encarcerats. També tenen un percentatge superior de dones (10,8%) que la mitjana d'estrangers i la mitjana general. Són el grup d'estrangers amb una mitjana d'edat més elevada en l'ingrés base (33,1 anys). Si un 8,5% dels estrangers manifesten no entendre gens el castellà, els procedents de la Unió Europea doblen aquest percentatge (18,9%) i es situen, amb els asiàtics, entre els col·lectius que menys l'entenen. Un de cada quatre (24,9%) manifesta no tenir cap ofici ni professió, quan la mitjana se situa en el 19,3% del total d'estrangers. Són el col·lectiu que té un percentatge més elevat de primers ingressos penitenciaris (87,5%). Segons el tipus de delicte principal comès en l'ingrés base, els ciutadans de la UE estan sobrerrepresentats en els delictes contra la propietat (un 39,0% són a presó per un delicte d'aquest tipus).

Europa no comunitària

- Els interns provinents de l'Europa no comunitària destaquen per ser els més grans en ingressar per primer cop a presó (29,5 anys). També són dels que menys comprenen el català (58,2%, quan la mitjana és del 48,9%) i els que manifesten en un percentatge més elevat no tenir cap ofici ni professió (32,0%, mentre que la mitjana és del 19,3%). Són un dels dos col·lectius que en més alta proporció no volen que el seu consolat sigui informat de la seva presència a la presó (84,4%). Segons el tipus de delictes principal comès en l'ingrés base, estan sobrerrepresentats en els delictes contra la propietat (55,7%). Dins de la presó són els que menys permisos tenen (ordinaris només el 8,2%; sortides programades només el 4,9%) i menys activitats fan (només el 55,7% en front del 74,8% de mitjana del total d'estrangers).

Àsia

- Els asiàtics són homes en un 95,9%. Les seves característiques són les descrites en general per a la població estrangera encarcerada, i l'única diferència significativa és el fet que són un dels dos col·lectius d'estrangers que menys entenen el castellà: si un 8,5% dels estrangers manifesten no entendre gens el castellà, els procedents d'Àsia doblen aquest percentatge (18,9%). El delictes principal més freqüent que se'ls atribueix és contra la propietat, seguit dels delictes de drogues.

Resta d'Àfrica

- Els interns d'aquesta procedència són majoritàriament homes (97,5%). Segons el tipus de delictes principal comès en l'ingrés base, els subsaharians estan sobrerrepresentats en els delictes relacionats amb les drogues (un 63,3% és a presó per aquest tipus de delictes). Destaquen per ser el col·lectiu que en menor percentatge comet delictes violents (83,3% són delictes no violents, quan la mitjana és de 67,7%). Són el col·lectiu al qual menys s'ha aplicat la llibertat provisional (només el 10,0% quan la mitjana pel col·lectiu d'estrangers és del 22,6%). Són el col·lectiu que en un percentatge més elevat participa en activitats dins de la presó (80,8%) i que en una proporció més elevada obté permisos ordinaris (32,5%).

**Grup d'estudi 2:
estrangers encarcerats
any 2008**

Entrevistes

4. Característiques dels estrangers ingressats als centres penitenciaris (any 2008)

Com hem explicat en el capítol 2, els resultats que presentem tot seguit corresponen a la part de la recerca en la qual hem utilitzat metodologia qualitativa. Específicament explicarem els resultats de les entrevistes dutes a terme a 212 estrangers que estaven d'alta en els centres penitenciaris de Catalunya en algun moment de l'any 2008. Les úniques condicions per incloure als entrevistats en l'estudi eren:

1. Que parlessin i entenguessin mínimament algun dels dos idiomes oficials de Catalunya (en tots els casos va ser el castellà) per no haver de fer l'entrevista amb traductor

2. Que no tinguessin la nacionalitat espanyola

3. Que volguessin participar en la recerca de forma totalment voluntària, anònima i sense contraprestacions de cap mena.

Recordem, com ja hem esmentat en el capítol 2, que en aquesta segona part de l'estudi es va buscar recollir la màxima amplitud de situacions, realitats i trajectòries de vida del ventall de nacionalitats de les persones ingressades. Volíem tenir testimonis de tots els mòduls de vida possibles dins de la presó, i de totes les àrees geogràfiques i nacionalitats possibles, sense buscar la representativitat de la mostra.

Els capítols que aborden els resultats d'aquesta part de recerca qualitativa són quatre. El primer d'aquests quatre capítols (capítol 4 de la recerca) se centra en l'anàlisi de tota la població general estrangera penitenciària, i també fa una comparativa entre els grups de subjectes provinents de les grans àrees geogràfiques de procedència estudiades: Unió Europea, resta d'Europa, Magrib, resta d'Àfrica, Amèrica Central i del Sud i Àsia. En el segon capítol (capítol 5 de la recerca) es parla específicament de la situació de la dona estrangera. En el tercer capítol (capítol 6 de la recerca) es fa esment a altres realitats prou específiques per dedicar-hi un espai: els joves (entre 18 i 25 anys), els reincidents (que tinguin antecedents penitenciaris) i els

indocumentats (els hem anomenat col·loquialment *invisibles* perquè pel que fa a documentació no existeixen enlloc). Finalment, el quart capítol d'aquesta part (capítol 7 de la recerca) l'hem dedicat a explicar els diferents grups en què es poden classificar els interns estrangers en funció del pronòstic que fem respecte de les possibilitats d'inserció social després de la presó.

En aquest capítol 4 presentem un seguit de temes que s'han tractat a través de les entrevistes als 212 interns esmentats. De cadascun dels temes abordats s'aporten els resultats d'altres estudis específics respecte a les característiques de la població immigrada estrangera en general i la informació obtinguda a partir de les 212 entrevistes de la nostra recerca amb persones estrangeres que han tingut problemes amb la justícia i han passat per la presó. Per a cada tema, ampliem la informació aportada pels altres estudis amb la nostra, que sovint corrobora o completa l'anterior o que, en alguns casos, mostra diferències.

Sempre que ha estat possible hem creuat la informació que donen els mateixos interns en les entrevistes personals amb l'obtinguda a partir d'altres fonts, com ara els seus expedients jurídics, penitenciaris o administratius.

El mateix criteri se seguirà en els capítols específics sobre les dones i sobre joves, reincidents i indocumentats.

Els temes que ens ha interessat tractar són els següents:

1. El procés migratori: característiques
2. La xarxa social i de suport de l'estranger: entorn, integració i regularització
3. La salut física i mental. El dol migratori. El consum de drogues
4. La situació penal de l'estranger: antecedents i delictes
5. L'estada a la presó
6. Demandes, preocupacions i expectatives de l'estranger encarcerat

4.1. Característiques del procés migratori

En sociologia, a la *teoria neoclàssica de les migracions* l'ha succeït la *teoria estructural de les migracions* (Aparicio i Tornos, 2005:21).

La primera és encara molt vigent als mitjans de comunicació i en l'imaginari social col·lectiu. Manté una imatge de l'immigrant com una persona maltractada per la vida al seu país que, per subsistir o per fer-ho amb una mica de dignitat, es veu obligada a emigrar. A l'arribada al destí, continuarà lluitant des de les seves limitacions dins d'una societat d'acollida que l'ignora.

La *teoria estructural de les migracions* introdueix, com a element nou per explicar als fluxos migratoris, l'èmfasi en l'economia dels països emissors d'immigrants que s'ha vist afectada per altres economies més poderoses d'altres països i això fa que es converteixin en el lloc de destí. Les persones migrants vénen i van en funció de l'oferta i la demanda dels fluxos econòmics dels països receptors i de les poques oportunitats de millorar la qualitat de vida en els països emissors. Aquest moviment no és estàtic ni unidireccional. Tampoc no és irreversible ni en sentit lineal. Les trajectòries migratòries poden incloure més d'un país, convertir-se en estacionals o replantejar-se continuadament.

Els mateixos autors (Aparicio i Tornos, 2005:24) subratllen que en l'època actual, amb la globalització de l'economia, dels fluxos d'informació i la facilitat del transport, les fronteres nacionals han perdut molt del seu sentit separador i ja no restringeixen els potencials immigrants als límits del seu país, sinó que són aquests i les seves voluntats d'interacció i d'intercanvi els que marcaran les pautes migratòries que duran a terme en el futur. Es parla, doncs, d'una nova teoria de les immigracions, on no hi ha un sol recorregut, ni una sola estada, ni un sol destí. Són els *espais socials transnacionals*. La potencialitat d'aquestes

pautes migratòries la donarà el capital social del qual disposi l'immigrant, en termes no *del què saps* o *del què coneixes* sinó *a qui coneixes*.²⁹

Al llarg de les entrevistes hem preguntat als estrangers empresonats un seguit de qüestions que ara anirem contestant per temàtiques. En alguns casos les mateixes preguntes han estat formulades en altres estudis a col·lectius d'immigrants "normalitzats" (sense constància que hagin passat per un centre penitenciari) i aprofitarem per comparar els resultats, amb la prudència que cal tenir atès que no són mostres equiparables.

4.1.1. Els motius per venir i les persones que més han influït en la vinguda

Les raons per haver marxat del seu país que donen els estrangers empresonats i els motius de l'emigració estan bàsicament relacionats amb el desig de millorar la seva situació econòmica i no tenir oportunitats de fer-ho al seu país. Majoritàriament, Espanya era per a ells el destí adient per assolir-ho.

Quins són els motius i les raons que l'han dut a marxar del seu país?

Quina raó principal els va fer venir a Espanya?

Taula 56. Motius per marxar	N	% vàlid
Millorar la situació econòmica	62	42,7%
Situació difícil al país d'origen	48	33,1%
Situacions familiars	14	9,7%
Altres	21	14,5%
Total	145	100,0%
No ho especifica	67	

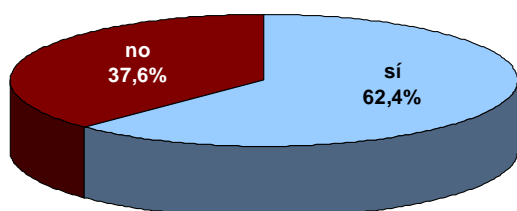
Taula 57. Motius per venir a Espanya	n	% vàlid
Destí buscat	125	65,8%
Casualitat	65	34,2%
Total	190	100,0%
No ho especifica	67	

²⁹ M. Woolcock i D. Narayan. *Capital social: implicaciones para la teoría, la investigación y las políticas sobre desarrollo* en la pàgina web del Banc Mundial. Citats per Aparicio i Tormos, pàg. 26.

Respecte a l'arribada a Espanya, destaquem que un 34,2% reconeix que va ser una casualitat arribar aquí. Aquest mateix percentatge (34,2%) és el de persones encarcerades que no coneixien el territori abans d'arribar a un centre penitenciari i és possible que es tracti de les persones que són detingudes a l'entrar al país per la comissió d'algun delicte i als quals se'ls porta directament a presó. Molts cops aquest grup té a veure amb delictes relacionats amb el tràfic d'estupefaents.

Coneixia algú a Espanya abans de venir i quina relació hi tenia?

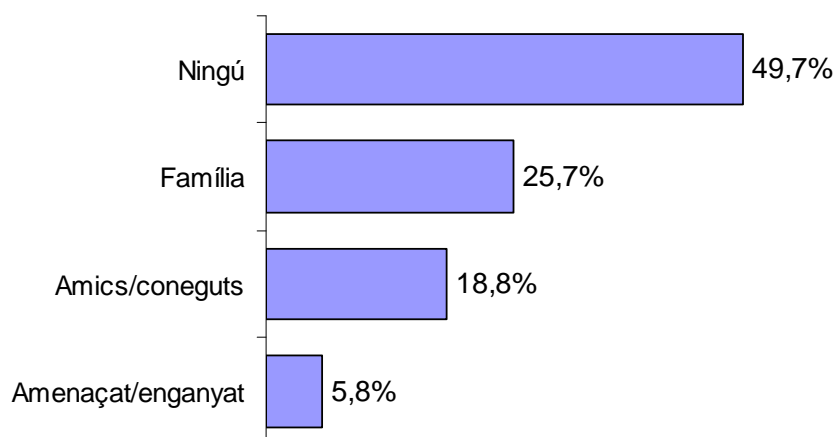
Gràfic 20. Coneixia algú abans de venir?

Taula 58. Qui coneixia?	n	% vàlid
Família	82	62,1
Amics	36	27,3
Connacionals	6	4,5
No ho especifica	8	6,1
Total	132	100,0%

Qui va influir perquè vingués a Espanya?

Gràfic 21. Qui va influir?

Són molt diferents aquests resultats que hem obtingut sobre població estrangera empresonada del que diuen altres estudis referits a la població estrangera en general? No.

San Juan, Vergara i Ocariz (2005) trobaven en el seu estudi³⁰ que les argumentacions dels immigrants per justificar les raons de la migració del seus països respectius anaven, per ordre d'importància, en aquest sentit: el desig de millorar el nivell de vida (56%), les dificultats per la situació econòmica al país d'origen (43%), ajudar la família (42%) i l'ansietat davant la criminalitat al país d'origen (18%).

Díez Nicolas (2004)³¹ troba que les raons (agafant només la principal que donen els immigrants) són: econòmiques (70%), familiars (10%), polítiques (8%), desig d'aventura (4%), estudis i/o formació (3%), afectives o personals (2%), religioses (1%) i altres (1%).

Segons Díez Nicolas (2004)³² la principal raó que els va fer venir a Espanya és que ja tenien familiars aquí (23%). Aquest percentatge és per al conjunt dels immigrants, si bé per col·lectius el pes d'aquest argument és molt més elevat en els llatinoamericans (33%) i en els asiàtics (35%). El segon argument per venir a Espanya més citat (18%) és que es tracta del país que més els agradava, si bé els de l'Europa no comunitària (31%), subsaharians (27%) i asiàtics (24%) ho diuen en proporcions més altes. El tercer argument (16%) era per ser el país més pròxim, argument que clarament el Magrib (37%) és el que més l'utilitza. El quart motiu esgrimit (15%) té a veure en el fet que és el país on és més fàcil entrar. El cinquè argument (12%) és tenir amics a Espanya. L'idioma és el sisè argument (7%), però clarament centrat en els

³⁰ San Juan, Vergara i Ocariz (2005). "La migración como estresor: pérdida de status, estrategias de afrontamiento e impacto psicosocial", dins de *Migraciones*, núm. 17. pàg. 91-110. Entrevistes a 107 immigrants escollits a l'atzar a les ciutats de Bilbao, San Sebastian i Vitòria.

³¹ Díez Nicolas (2004). *Las dos caras de la inmigración*. pàg. 51. Entrevistes a 3.048 immigrants de cinc grans àrees geogràfiques a les comunitats autònomes amb més immigració: Andalusia, Catalunya, Canàries, Madrid, Comunitat Valenciana i Múrcia.

³² Díez Nicolas (2004), *ob.cit.* pàg. 52.

llatinoamericans (17%). Tenir un contracte de treball previ (4%) o una demanda de feina (3%) o estudis (1%), raons polítiques (1%) o més llibertat (1%) són altres raons principals menys freqüentment esmentades pels estrangers immigrants.

Coincideixen Aparicio i Tornos³³ en el fet que troben que entre el 40% i el 50% dels immigrants que arriben a Espanya vénen estimulats per relacions personals amb gent que ja era aquí, principalment relacions familiars. La tracció familiar (venir perquè ja hi ha familiars que els han precedit) és un dels principals motors d'aquesta estimulació. Principalment són els germans els que exerceixen aquesta tracció.

Pel que fa als motius que els motiven més a quedar-se, segons un estudi de 2006,³⁴ els immigrants consideren que a Espanya tenen més oportunitat d'obtenir papers. És la porta d'Europa. S'ho prenen com una escala dins de la consecució dels seus objectius. La duresa de les condicions d'entrada a altres països ha fet que es quedessin a Catalunya.

De manera que en el grup dels estrangers empresonats hem trobat les mateixes proporcions de respostes que amb la població estrangera en general respecte als motius que fomenten la sortida del país d'origen, els factors i els agents de tracció cap a Espanya, la selecció del país com a destí i l'existència de capital social previ a la seva arribada.

4.1.2. Com han vingut?

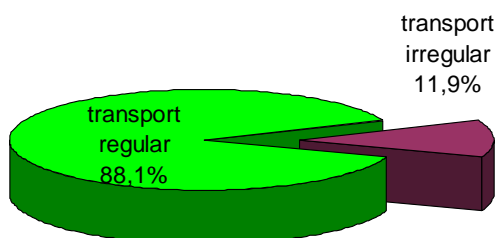
En el cas dels estrangers empresonats, la majoria de persones han passat per altres països abans d'arribar a Espanya (63,1%). Un 11,9% reconeix haver

³³ Aparicio i Tornos (2005). *Las redes sociales de los inmigrantes extranjeros en España*. Pàg. 58. Entrevistes a 522 immigrants de cinc nacionalitats diferents: xinesos (106); equatorians (100), marroquins (98); romanesos (112) i senegalesos (106) connectats a través d'ONG a Barcelona, Madrid, Múrcia i València.

³⁴ Artal, Pascual de Sans i Solana (2006). *Trajectòries migratòries de la població estrangera a Catalunya. Les poblacions marroquina, equatoriana i pakistanesa*. Entrevistes a 68 immigrants i 7 informants clau a Catalunya.

arribat amb un mitjà irregular de transport (pastera, baixos d'un camió, com a polissó, etc.).

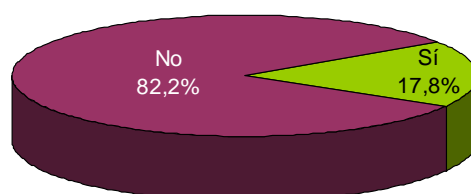
Gràfic 22. Amb quin mitjà de transport va arribar?

Taula 59. Va arribar directament a Espanya?	n	% vàlid
Sí	48	36,9%
Ha viscut a altres països	82	63,1%
Total	130	100.0%
No contesta	82	38,7%

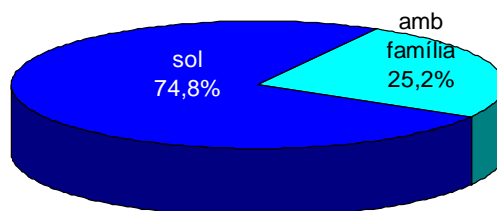
Respecte a la documentació necessària per entrar al país, quan aquesta és el visat el 82,2% declaren que no en tenien en el moment d'entrar.

Gràfic 23. En l'arribar el primer cop, consta visat d'entrada a la Subdelegació del Govern d'Espanya?

Una quarta part (25,2%) declara que va viatjar amb família.

Gràfic 24. Va arribar acompanyat de familiars?

Quant al moment de l'arribada, el 71,2% dels estrangers empresonats que hem entrevistat l'any 2008 han arribat a Espanya aquesta dècada. Només un 6%

porta menys d'un any a Espanya. Destaquem que la resta, un 28,8%, va arribar fa deu anys o més i, per tant, no se'ls pot considerar nouvinguts.

Taula 60. Quan va arribar?

	n	% vàlid
Dècada dels vuitanta	20	10,1%
Dècada dels noranta	37	18,7%
Període 2000-2004	64	32,3%
Període 2005-2008	77	38,9%
Total	198	100.0%
No contesta	14	

Pel que fa a la forma en què van venir, sí que trobem diferències entre la nostra població estrangera encarcerada i el que diuen els estudis de la població estrangera en general.

Segons Díez Nicolas³⁵ el mitjà de transport més utilitzat per arribar a Espanya ha estat l'avió (41%), si bé el percentatge augmenta en el cas dels llatinoamericans (69%) i dels asiàtics (63%). El segon mitjà de transport és el vaixell (19%). El percentatge dels que han utilitzat mitjans irregulars, com la pastera (5%) o altres (1%) és testimonial.

La manera d'entrar més utilitzada pels estrangers, segons el mateix estudi, és amb un visat turístic (45%), que quan caduca els converteix en irregulars. Les persones que reconeixen haver entrat sense cap tipus de visat malgrat saber que el necessitaven arriba al 19%.

Artal, Pascual de Sans i Solana (2006:72) expliquen dels llatinoamericans (concretament dels equatorians) que juntament amb el visat de turista porten la *bolsa*, un préstec d'entre 10.000 i 20.000 dòlars per poder demostrar que

³⁵ Díez Nicolas, *ob. cit.* pàg. 42 a 48.

entren a Espanya com a turistes. Aquests diners, els immigrants els demanen als *coyoters*³⁶ i després els han de tornar amb interessos.

En aquest mateix estudi s'esmenta que un 61% dels estrangers arriben sols, mentre que un 25% ho fan amb familiars. Els que més viatgen amb família són els asiàtics (31%) i els de l'Europa no comunitària (29%) i els que menys, els subsaharians (12%). Díez Nicolás (2004:46) afirma que hi ha menys arrelament entre els que arriben sols i són més propensos a ficar-se en problemes. Si vénen amb família és més fàcil que hi hagi arrelament i no es fiquin en problemes.

En general, el valor que més aprecien tots els immigrants nous és l'ajuda amb informació, per davant de diners³⁷, llar o feina.

4.2. Xarxa social i de suport

4.2.1. Les xarxes familiars, de feina i veïnatge

Aparicio i Tornos (2005:141) expliquen que hi ha diferents tipus de xarxes socials que utilitzen els immigrants en funció de les prestacions que els faciliten. Parlen concretament de tres.³⁸

- Les xarxes *bounding* (de vincle). Són xarxes que lliguen individus semblants entre si i que els aporten arrelament emocional i confiança mútua. El seu ús

³⁶ Anomenen així els prestamistes que, amb interessos abusius, els deixen els diners per poder justificar l'entrada com a turista. Lògicament no hi ha formalitat contractual amb aquest tipus de transaccions econòmiques.

³⁷ En aquest aspecte destaquem una dada que es recull en la recerca d'Aparicio i Tornos (pàg. 59): només el 20% dels immigrants nous ha rebut ajuda econòmica dels parents propers en arribar aquí. I un 5% dels amics.

³⁸ Els autors donen com a referència bibliogràfica per conèixer més sobre el tema de xarxes la pàgina web del Centre de les Nacions Unides per al Desenvolupament Regional (UNCRD): Mani, D. *Social Capital for Development*.

és el més generalitzat en la vida quotidiana. Són les xarxes d'iguals, de familiars, de coneguts connacionals, etc.

- Les xarxes *bridging* (de pont). Interconnecten diferents xarxes d'un mateix nivell socioeconòmic o de poder. Per exemple, les relacions entre marroquins i dominicans que comparteixen l'ús d'un espai físic com pot ser una plaça pública o bé la tasca a una obra com a companys de feina.
- Les xarxes *linking* (d'enllaç). Són relacions verticals entre individus i grups. Per exemple, un col·lectiu d'immigrants amb un partit polític, un sindicat o una PIME.

Per definició funcional, les xarxes *bounding* són fluïdes i faciliten els projectes d'inserció en la nova societat. També faciliten el trànsit els tres o quatre primers anys. Però més enllà, no faciliten la integració. Hi ha un perill, si aquestes xarxes es tanquen en sí mateixes, de convertir-se en guetos i quedar aïllades de la societat majoritària. Els autors concreten aquest risc en el seu estudi del col·lectiu dels romanesos i dels equatorians que, com a col·lectius, han detectat que són els més tancats respecte de la resta.

Les xarxes *bridging* i les xarxes *linking* són les més eficaces per facilitar la integració, malgrat que responen més a un plantejament utilitarista que no a un recolzament emocional, per la seva mateixa funció. Els autors esmentats conclouen en el seu estudi que ara per ara aquest tipus de xarxes són molt dèbils i poc utilitzades per part dels immigrants. Atribueixen els resultats discrets a la inadaptació de les institucions públiques i privades a les finalitats i als interessos dels immigrants, ja sigui per manca de recursos, ja sigui per condicions més estructurals.

Les xarxes socials i familiars

Pel que fa a les relacions familiars dels estrangers empresonats, segons el nostre estudi dues terceres parts dels estrangers empresonats tenen familiars a Espanya (66,3%) i hi mantenen contacte (93,4%). En la majoria de casos (72,4%) es veuen amb certa freqüència, malgrat que estiguin en aquests moments a la presó. No sembla que mantinguin aquesta situació en secret, i un

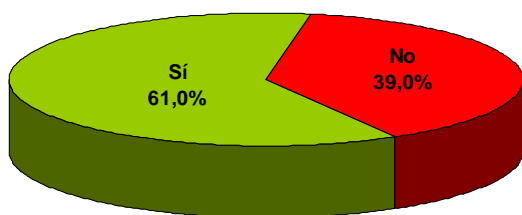
73,1% afirma que tota la seva família coneix la seva situació d'empresonament. De fet, el 62,3% dels interns manifesta que és la família qui s'ocupa dels seus assumptes mentre és dins de presó. Un 21,6% dels interns només ho ha dit al cercle més íntim de la família i només un 5,3% no ho ha volgut dir a ningú.

Segons les dades dels expedients penitenciaris, un 44,9% dels interns reben força visites (setmanalment), mentre que un 17,6% no en rep cap. Qui ve a les visites és la família en el 64,0% dels casos, amics en el 15,1% i altres un 20,9%.

Pel que fa a la Subdelegació del Govern d'Espanya a Catalunya, una dada molt significativa respecte de la xarxa familiar dels interns entrevistats és que no els consta que pràcticament cap (99,5%) hagi sol·licitat algun cop el reagrupament familiar.

Quan els preguntem per les seves relacions afectives, un 39,0% reconeix que en la actualitat no té parella. Dels que sí que en tenen, el 51,0% parlen d'una estabilitat en la relació i només un 10,0% porten amb la seva parella menys d'1 any.

Gràfic 25. Té parella?

Taula 61. Temps que porta amb la parella actual	n	% vàlid
Menys d'1 any	20	10,0%
D'1 a 5 anys	56	28,0%
Més de 5 anys	46	23,0%
No té parella	78	39,0%
Total	200	100,0%

El 76,0% manifesten que es troben satisfets amb la seva parella actual.

Un 67,4% explica que ha tingut relacions en el passat poc serioses (aventures) i el 52,1% del total de persones que contesten aquesta pregunta admeten que moltes (més de 5) de les seves relacions de parella han estat aventures.

Un 4,4% dels estrangers empresonats té registrat al seu expedient penitenciarí una ordre d'allunyament de la seva parella o exparella.

Cal destacar també que més d'una quarta part dels estrangers empresonats (27,4%) no té ningú que es pugui ocupar dels seus assumptes fora de la presó i només poden confiar en amics (9,0%). Aquest col·lectiu, l'únic amb què poden comptar és amb el paper dels professionals de tractament de la mateixa presó o de les ONG que hi col·laboren per ajudar-los en la integració a la sortida.

Creu que l'ajuden a preparar la seva sortida en llibertat? *Qui atén els seus assumptes fora, mentre és a la presó?*

Taula 62. Preparació de la sortida	n	% vàlid
Sí	85	45,5%
No	102	54,5%
Total	187	100,0%

Taula 63. Qui s'ocupa dels seus assumptes?	n	% vàlid
Família	132	62,1%
Amics	19	9,1%
Ningú	58	27,8%
Total	209	100,0%

Això ens porta a concloure que les xarxes *bounding* (de vincle) els estrangers empresonats són pobres.

Pel que fa a la població estrangera en general, els estudis que hem consultat ens diuen, respecte d'aquest punt, que les formes de convivència dels immigrants són molt heterogènies. Les variables que més influeixen són el lloc de procedència i la seva situació de legalitat (Ajenjo *et al.* 2008:19). Com més precària és la seva situació de legalitat, més diferències s'observen. Els magribins són els que conviuen amb més gent (4,4 persones per llar) però la diferència és d'una persona respecte a la mitjana catalana (3,1 persones per llar). Pel que fa a la convivència, s'aprecia que la migració ha comportat una ruptura del vincle de parella perquè només ha pogut migrar un dels membres (generalment l'home). Es dona, a més, una alta homogeneïtat, es a dir, una concentració de persones que són membres de la llar provinents de la mateixa cultura, nascuts al mateix país i que reproduïxen les mateixes estructures socials dels seus països d'origen, sense tenir en compte que es troben en un altre entorn. Un de cada quatre immigrants viu amb amics o companys de feina

(Díez Nicolas, 2004:312). Un de cada cinc magribins i subsaharians no tenen residència.

L'edat també resulta una variable discriminativa a l'hora de trobar suport en les diferents dificultats que es poden trobar els immigrants (Ajenjo *et al.*, 2008:168). Així, en el grup d'edat de 16 a 24 anys, la xarxa de suport més habitual és la dels pares (47%). En canvi, en el grup d'edat de 25 a 44 anys, el suport el dóna de manera majoritària la parella. Finalment, en el grup de 65 anys o més el recurs fonamental de suport gira al voltant dels familiars propers. Les xarxes de suport informal també tenen un paper diferent segons el moment vital dels immigrants.

Respecte a l'habitatge, el cost supera amb escreix el lílindar del 30% dels ingressos per a més de la meitat dels immigrants. Per col·lectius, els magribins són els que menys diners destinen al pagament de lloguers i despeses relacionades amb l'habitatge, com fan tots els col·lectius els ingressos dels quals són inferiors als 900 euros mensuals. La mobilitat residencial és molt elevada en els primers anys d'estada dels immigrants.

Les relacions de veïnatge

Respecte a les relacions de veïnatge dels estrangers encarcerats, els hem preguntat quin era el seu nivell de tracte amb els veïns quan es trobaven fora de la presó. Dels que han viscut a Catalunya en llibertat, el 37,2% reconeixia que hi tenia poc o cap tracte i un 60,4% el qualificaria de bo. La resta se situava en una escala intermèdia.

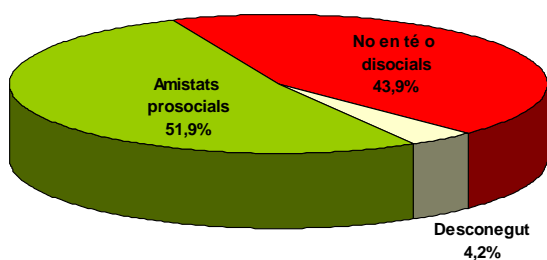
Un 55,0% no creu que aquests veïns el tractin diferent pel fet que hagi passat per presó, un 23,9% tenen clar que sí i un 19,4% tenen dubtes respecte a aquest tema.

Pel que fa a les amistats, quasi la meitat (48,0%) dels enquestats diu que té amistat amb persones de tot arreu: connacionals, espanyols i altres immigrants i, en l'altre extrem, un 24,6% només té amistats del seu propi país.

El 51,9% dels estrangers empresonats han conegut aquestes amistats entre els veïns i els companys de feina. Destaquem, en canvi, que un 28,8% ha conegut

les amistats actuals a la presó. I també que un 15,1% dels entrevistats diuen no tenir amics.

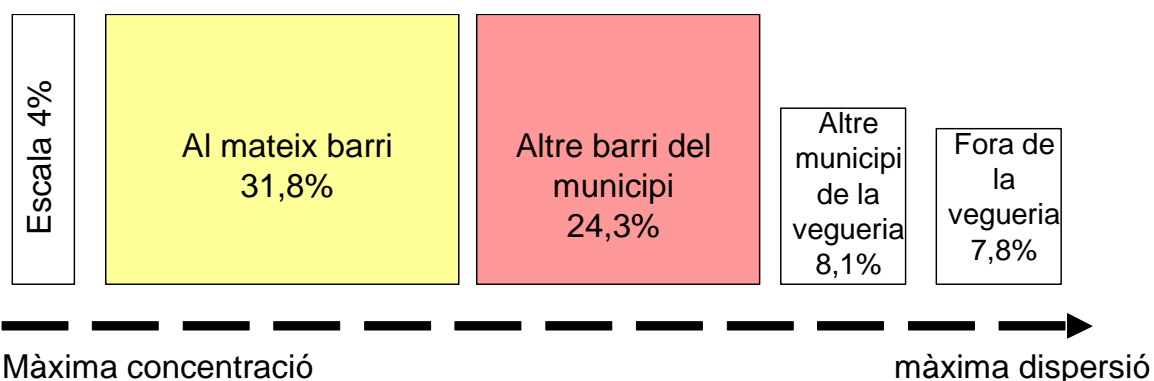
Gràfic 26. Té amistats prosocials?

Taula 64. On ha conegut les amistats?	n	%
On viu	83	39,2%
A la feina	27	12,7%
A la presó	61	28,8%
Altres	9	4,2%
No té amics	32	15,1%
Total	212	100.0%

Respecte a la comparació amb altres estudis amb població estrangera en general, en aquest punt ens diuen que els contactes dels immigrants se centren més al propi barri, tal com recull el gràfic 27. Majoritàriament, allà on resideixen és on es tendeixen a relacionar-se de manera més freqüent. (Ajenjo *et al.*, 2008:173). En aquestes relacions de veïnatge, el tracte quasi exclusiu amb persones del seu propi país és més freqüent entre els immigrants de baix nivell educatiu, entre els que es troben menys integrats socialment i entre els que viuen en barris amb gran proporció d'immigrants (Díez Nicolas, 2004: 315).

Gràfic 27. Distribució territorial dels llocs on resideixen les persones amb qui es relaciona la població immigrada no encarcerada més freqüentment

Font: Ajenjo *et al.* (2008:173).

L'espai d'oci es dibuixa com un espai de descans quan s'està a casa i de lleure quan se surt a fora. A casa, el que més es fa és veure la televisió, mentre que a fora aquest temps s'orienta més a les relacions socials i a la diversió que no pas al consum cultural. Per àrees geogràfiques, els que més diversifiquen l'oci són els europeus en el seu conjunt, i els que menys els asiàtics i els africans. El 62% no practica cap esport i per gènere els homes en practiquen el doble que les dones (Ajenjo *et al.*, 2008:158).

Associacionisme

Els estrangers empresonats tenen un nivell de participació en associacions escàs. Només el 26,5% diu participar en les activitats d'alguna associació (tenint en compte que la majoria són esportives i la majoria passen per la presó). No obstant això., el percentatge és molt similar al de la població d'estrangers en general, que té un índex de participació del 30%. Fins i tot l'existència de moltes associacions que amb caràcter voluntari entren a la presó per ajudar els interns no fa que aquests s'associïn a alguna d'elles (només ho fa un 1,6%).

A través de l'entrevista també se'ls feia la pregunta concreta de si han rebut algun tipus d'ajuda de les ONG, i només el 17,0% dels estrangers encarcerats contesta que sí. Dels que ho fan positivament, majoritàriament l'ajuda es refereix a assessorament i orientació (66,7%). Un 21,2% dels encarcerats expliciten que han obtingut ajuda per trobar feina , i un 12,1% per tramitar papers i per regularitzar la seva estada. Els estrangers empresonats no s'han format cap opinió ni saben respondre si rebran l'ajut de les institucions en la seva situació a la sortida. No sembla que ho esperin o s'ho hagin plantejat. Els pocs que contesten, confien majoritàriament que se'ls ajudarà.

Rep ajuda de les ONG que col·laboren amb el centre penitenciari?

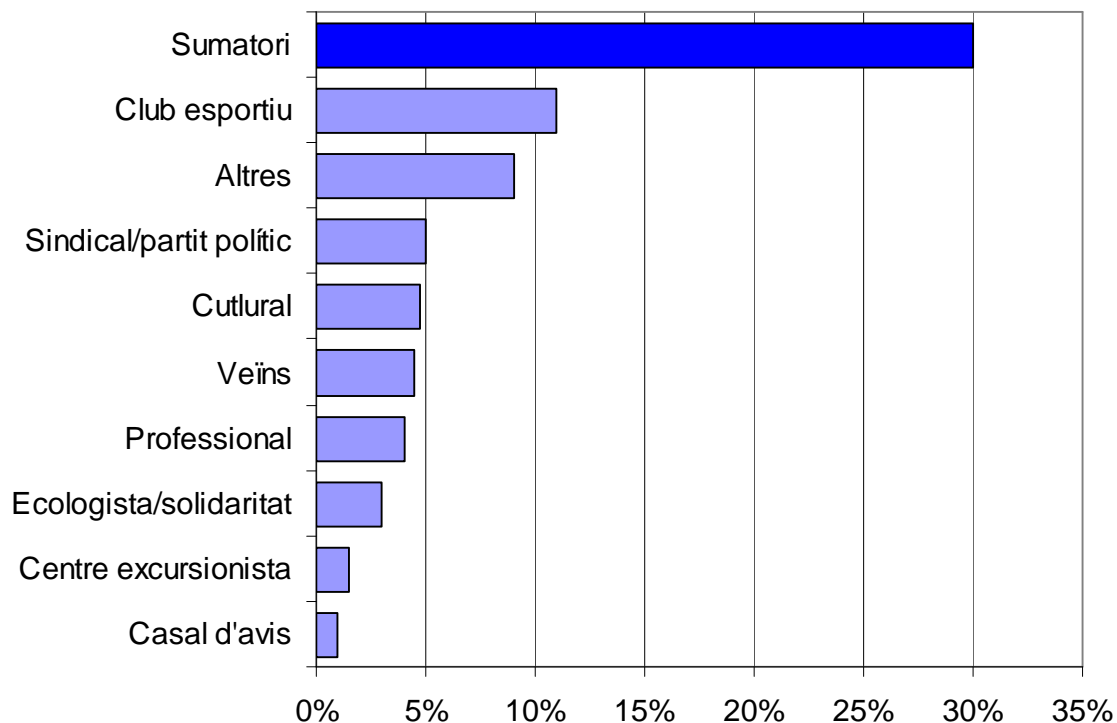
Sap si l'ajudaran les ONG en sortir?

Taula 65. Ajut ONG?	n	% vàlid
Sí	36	17,0%
No	176	83,0%
Total	212	100,0%

Taula 66. L'ajudaran les ONG?	n	% vàlid
Sí	10	4,7%
No	17	8,0%
Ns/nc	185	87,3%
Total	212	100,0%

En la població estrangera en general, també trobem que s'associen molt poc. D'aquest 30% que hem parlat, el tipus més majoritari és el club esportiu (11%). Molt pocs (1%) pertanyen a centres excursionistes, casals de joves, esplais o casals d'avis. Tampoc no és fàcil que es defineixin ideològicament o s'integrin en opcions polítiques o sindicals (només ho fa el 5%).

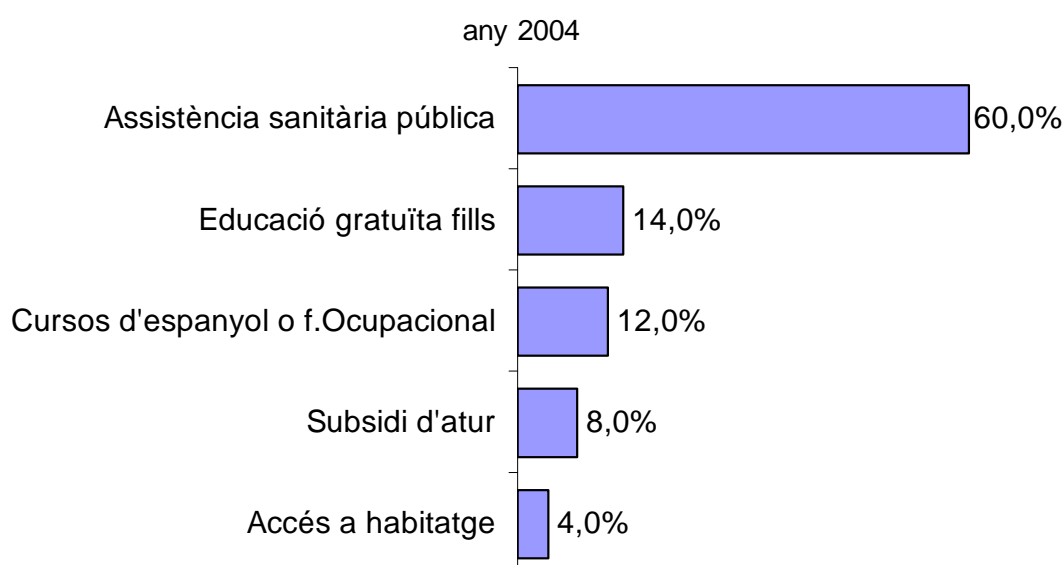
Gràfic 28. Pertinença de la població immigrada a organitzacions

Font: Ajenjo *et al.* (2008:173).

En general, tots els estudis consultats coincideixen a assenyalar que els immigrants reben molt poca ajuda de les associacions d'immigrants, però tampoc no en reben de les institucions públiques o privades. L'ajuda també és escassa en l'aspecte material, com ja hem vist, per part de la pròpia parentela.

Gràfic 29. Ajudes rebudes per l'immigrant no encarcerat d'algun organisme públic o privat

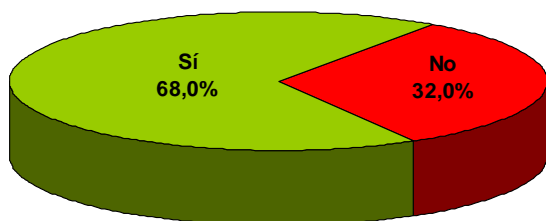

Font: Díez Nicolás, 2004:55.

El treball

En relació amb el tema del treball, a la nostra recerca el 68,0% dels **estrangers empresonats** diuen haver treballat a Espanya, malgrat que com veurem en l'apartat següent només d'un 4,8% consta que tinguin permís de treball. Al 90,5% dels que han treballat, els agradava la seva feina, i no els preocupava que no fos la que ells coneixien. Un de cada quatre reconeix que algun cop l'han acomiadat, i dos de cada cinc havien estat ells els que havien deixat la feina, tot i que no en donen els motius (el nivell de respostes a aquesta pregunta és molt baix).

Gràfic 30. Ha treballat a Espanya?

Taula 67. De què a treballat a Espanya?	n	%
Oficis	34	25,4%
Serveis	39	29,1%
Altres feines	57	42,5%
Feines no normatives	4	3,0%
Total	134	100,0%

Entre les feines que s'esmenten, la majoria comenta que ha fet tasques molt diverses. Entre les professions més esmentades, la restauració, la construcció el comerç i el servei domèstic són les més comunes. Només un 3% esmenta feines no normatives o d'economia submergida, com ara dedicar-se a la prostitució, a la venda ambulat pel carrer o altres.

Respecte a la formació ocupacional, un 34,4% afirma haver-ne fet d'algun tipus abans d'entrar a la presó, i un 16,7% dins de la presó. L'altra meitat no n'ha fet ni abans ni mentre era a la presó.

Tot això que hem comentat fins a aquest punt dels estrangers empresonats ens porta a concloure que també són molt pobres les xarxes *bridging* (de pont) i *linking* (d'enllaç).

Quan comparem les dades del nostre estudi amb les obtingudes d'altres estudis de població estrangera en general, trobem Díez Nicolás (2004:313) que esmenta com un de cada quatre immigrants afirma haver tingut moltes dificultats per trobar feina en arribar a Espanya, però una proporció similar diu que no n'ha tingut cap, de dificultat. Per àrees geogràfiques, els africans són els que més dificultats han tingut i els asiàtics els que menys. La resta comenten haver tingut algunes dificultats o bastantes dificultats.

L'obstacle principal per trobar feina per a la majoria d'immigrants és la manca de papers i, en proporció un pèl inferior, que no hi hagi oferta. Per col·lectius, els asiàtics veuen com a principal obstacle les dificultats amb l'idioma, mentre que els subsaharians esmenten la raça com a principal obstacle. La religió no és viscuda pels immigrants com una font d'obstacles perquè se'ls doni feina.

La via principal per obtenir feina és el contacte amb amics i familiars (55%); la segona fórmula és adreçar-se directament a les empreses (14%) o muntar-ne una de pròpia (10%). Les vies formals per buscar feina (com el Servei d'Ocupació de Catalunya, les ETT o altres) són molt poc utilitzades pels immigrants (Ajenjo *et al.*, 2008:84).

Els ingressos pels sous de les feines són inferiors als 900 euros mensuals per al 56% dels immigrants i un 87% no arriba als 1.500 euros mensuals. Un 15,9% dels entrevistats pels autors abans esmentats manifesten no tenir cap tipus d'ingrés.

Respecte a les motivacions laborals, un 48% acceptaria qualsevol tipus de feina. L'adequació de la feina a la seva professió, als seus estudis o a uns determinats horaris té un paper secundari.

Respecte als immigrants que es troben sense feina, el percentatge d'aturats arriba al 50% entre els subsaharians, al 40% entre els magribins, al 25% entre els llatinoamericans i al 12% entre els asiàtics. El grup de persones que é un baix nivell educatiu té un índex d'atur més elevat. I el grup de persones que porten menys temps a Espanya també (Díez Nicolás, 2004:314).

Per posició sectorial, hi ha una forta segregació ocupacional. Els homes estan sobrerrepresentats en l'agricultura i la construcció i les dones es concentren més en els serveis. L'immigrant obté la primera feina abans dels sis mesos d'estada al país, i té a veure amb algun d'aquests sectors: serveis, serveis domèstics o restauració. També es fa palès que hi ha una gran coincidència entre el sector en què l'immigrant va treballar per darrer cop abans de sortir del seu país i el primer treball que va trobar aquí.

Per nacionalitats, Aparicio i Tornos (2005) fan una comparació entre cinc col·lectius del seu propi estudi i, en funció de les variables de confiança amb els altres (*bridging* i *linking*) i solidaritat (*bounding*) estableixen la classificació que mostra el gràfic 31.

Gràfic 31. Relació de confiança i solidaritat de les xarxes d'immigrants

4.2.2. Integració en la societat receptora

En relació amb els **estrangers empresonats**, recordem que un 34% no coneix res del país en què es troben, atès que van ser empresonats només arribar. Per tant, seria un eufemisme parlar de país d'acollida en relació amb aquests nous nous i de la seva integració a Catalunya. Però la resta sí que hi han estat en períodes de llibertat i per tant, sí que podem parlar de la percepció que tenen de Catalunya i del seu procés d'integració.

A les persones a les quals s'ha fet l'entrevista, els hem preguntat respecte a la percepció que creuen que tenen d'ells els espanyols i si creuen que els tenen desconfiança. I, a les persones que han respost que sí que existeix aquesta desconfiança, els hem preguntat respecte a les causes a què l'atribueixen i què es pot fer per solucionar-la.

Pensa que els espanyols accepten que estiguin aquí?

Creu que els miren amb desconfiança?

Taula 68. Acceptació dels autòctons	n	% vàlid
Sí	88	47,8%
No	36	19,6%
Hi ha de tot	60	32,6%
Total	184	100,0%

Taula 69. Autòctons desconfiats?	n	% vàlid
Sí	98	48,7%
No	55	27,4%
Hi ha de tot	48	23,9%
Total	201	100,0%

Els estrangers empresonats creuen majoritàriament que els espanyols els accepten, encara que gairebé la meitat pensi que els miren amb desconfiança. Una quarta part pensa que això s'explica pel fet de la seva condició d'immigrant i, alhora, per haver passat per la presó. Més de la meitat, no obstant això, atribueix la responsabilitat als espanyols perquè tenen mentalitats tancades (26,5%) o directament parlen de racisme (29,8%).

Si se'ls pregunta què fer per canviar aquesta percepció, una part molt petita (13,4%) apel·la a la sensibilitat dels autòctons per donar noves oportunitats als estrangers encarcerats, i una altra part (el 42,5%) creu que ajudaria explicar els motius pels quals han hagut de sortir del país d'origen. No obstant això, una part força important dels enquestats no faria res per canviar la percepció dels autòctons quan aquesta és negativa (44,1%).

Quins motius explicarien que els autòctons tinguessin desconfiança? *Què els diria perquè canviessin d'opinió?*

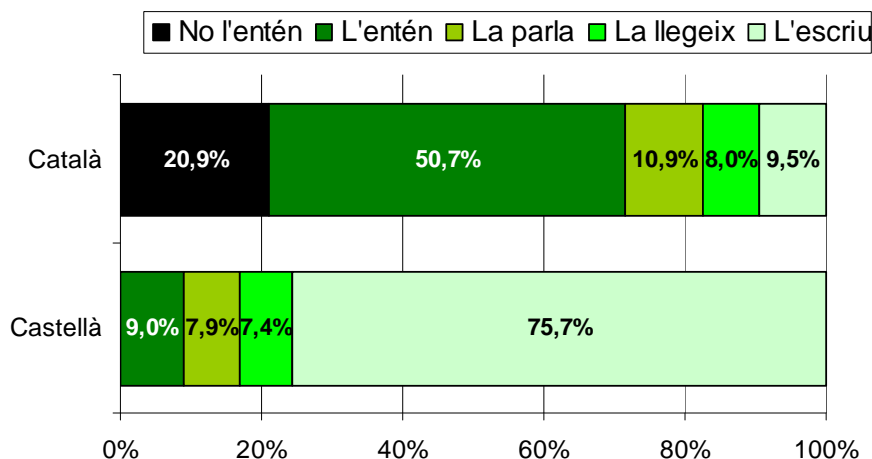
Taula 70. Motius per desconfiar	n	% vàlid
Es relaciona immigració i delinqüència, pel fet d'estar a la presó	42	27,8%
Mentalitats tancades	40	26,5%
Racisme	45	29,8%
Prenen llocs de treball	24	15,9%
Total	151	100,0%

Taula 71. Arguments per eliminar la desconfiança	n	% vàlid
S'ha de donar una oportunitat	18	13,4%
Explicar per què s'emigra	57	42,5%
Deixar-los estar	59	44,1%
Total	134	100,0%

Volíem saber el coneixement que tenen els immigrants encarcerats de les llengües oficials de Catalunya, tot i que en aquest estudi, almenys pel que fa al castellà, la informació és esbiaixada, ja que una de les condicions per poder participar-hi era conèixer com a mínim el castellà per tal de poder respondre les preguntes de l'entrevista.

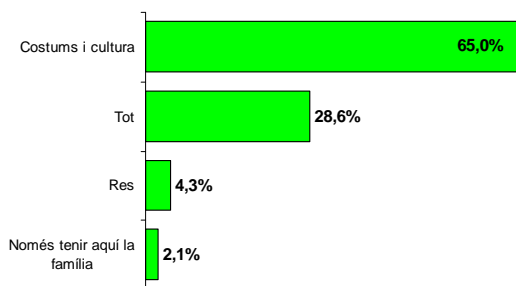
En el gràfic 32 es recullen i es comparen els resultats. Com sempre que hem recollit dades sobre el coneixement dels idiomes oficials, el domini del castellà és molt més elevat que el català, tot i que els immigrants empresonats saben identificar que existeixen ambdues llengües al país.

Gràfic 32. Coneixement de les llengües oficials de Catalunya

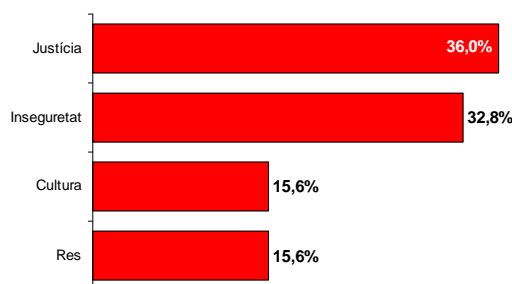

Hem preguntat als entrevistats el que més els agrada i el que menys de Catalunya. Recordem que són preguntes obertes, que després hem categoritzat i agrupat.

Gràfic 33. Què li agrada més de Catalunya?

Gràfic 34. Que li agrada menys de Catalunya?

Dos de cada tres estrangers empresonats diuen que els agraden els costums i la cultura de Catalunya. Parlen del tracte positiu de la gent i de la ciutat, dels serveis que donen i, en general, del nivell de vida que hi ha aquí. També la llibertat de moure's i fer la seva és un valor esmentat com a positiu. Una quarta part diu que li agrada tot sense definir-se per res en concret. Només un 6,4% sembla no estar gens content amb el que ha trobat aquí.

Respecte al que menys els agrada, un de cada tres esmenta les institucions relacionades amb la Justícia (forces de seguretat, òrgans judicials i presons). Aprofundirem posteriorment en aquest punt. Una altra tercera part esmenta la inseguretat ciutadana i un 15,6% diu que no li agrada la cultura d'aquí. Dins d'aquesta categoria trobem respostes que van des del fet que es parli el català, fins a la llibertat de costums, sobretot amb les dones i els fills (aspecte coincident amb l'estudi d'Artal, Pascual de Sans i Solana, 2006:160 com veurem a continuació). Finalment hi ha un altre grup, que representa 15,6% dels enquestats, que diuen que no hi ha res que els desagradi.

Una tercera part (36,6%) ha trobat moltes diferències en els hàbits (menjar, gestió del temps personal, professional, formes de vestir, etc.) que hi ha aquí respecte dels que ells coneixien. Una altra tercera part (37,7%) no troben tantes diferències, a excepció de la cultura (tradicions, llengua, etc.). I finalment una quarta part (25,7%) creuen que hi ha respecte als hàbits del seu país.

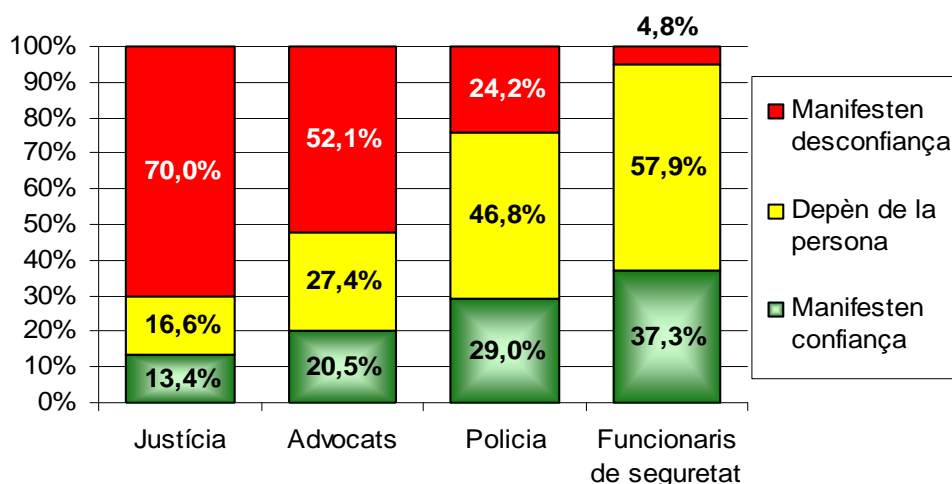
Si marxessin, diuen que trobarien a faltar la gent i la cultura (52,7%), tot (22,8%), res (14,0%) i l'entorn urbà i la qualitat de vida (10,5%).

Una altra de les preguntes fetes als entrevistats era sobre la seva percepció en relació amb les institucions vinculades a l'àmbit de la justícia penal. La percepció dels estrangers encarcerats és negativa, com potser no podria ser d'altra manera atès que d'aquestes institucions depèn que se'ls hagi detingut i tancat a la presó. No obstant això, hi ha matisacions que aporten elements interessants diferenciadors en els discursos.

El primer element és que dels quatre estaments sobre els quals preguntàvem directament, els que en surten més ben parats són els funcionaris de seguretat dels centres penitenciaris, seguits de les forces de seguretat.

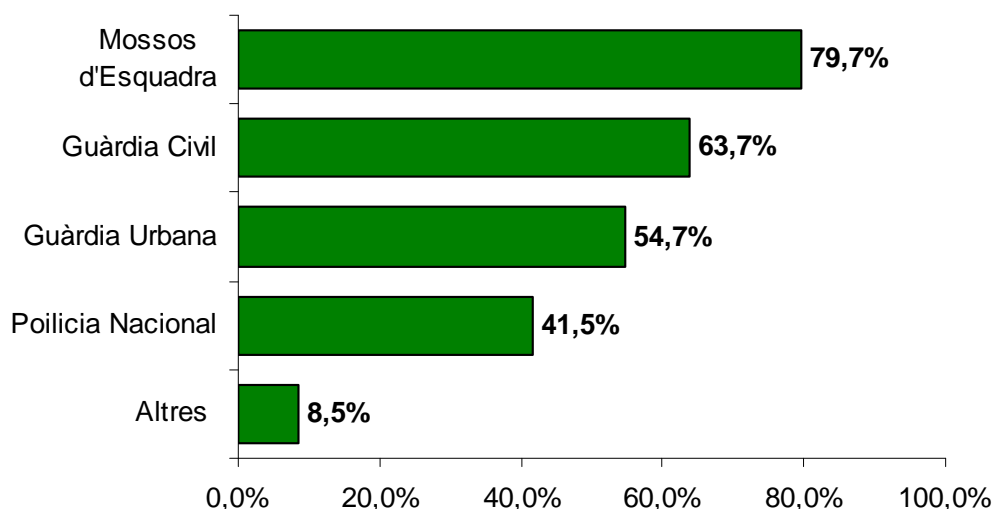
En relació amb la justícia (que ells identifiquen amb l'Administració de justícia) els qualificatius que utilitzen amb més freqüència per qualificar-la negativament (70,1%) són que és *dura*, *lenta* i *injusta*. Sorpren la duresa amb què valoren els advocats, als quals també qualifiquen majoritàriament de manera negativa (52,1%), si bé amb adjectius diferents, entre els quals els més utilitzats són *mentiders*, *interessats* i *incompetents*.

Gràfic 35. Percepció de la justícia penal i els seus representants

Un altre element interessant d'aquesta anàlisi és que saben anomenar la majoria de les forces de seguretat (excepte la Policia Nacional, a la qual citen menys de la meitat, el 41,5%), si bé no saben distingir les seves funcions específiques i les seves competències en la persecució dels delictes, i majoritàriament assenyalen les diferències en elements externs, com el color dels uniformes o els vehicles que duen. Sí que esmenten opinions diferents respecte del tracte que reben per part de cadascuna de les forces de seguretat, si bé les respostes són tan poques en freqüència i dispersió que no es poden extreure conclusions.

Gràfic 36. Forces de seguretat que cita/coneix

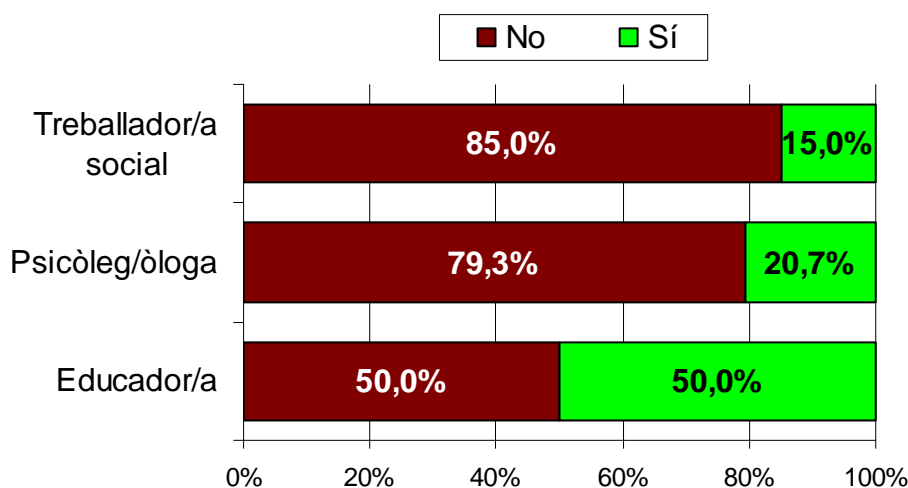
També els hem preguntat sobre el seu grau de confiança o desconfiança general cap a tot el personal de la institució penitenciària. A la pregunta de si es pot tenir confiança amb algú dins de la presó (sense especificar a qui ens referíem, si a professionals o a altres interns o voluntaris), el 59,1% contestava que no. Això ja ens aproxima al grau de desconfiança que d'entrada provoquen en els interns les relacions en el marc de la institució penitenciària.

En concret, també els hem preguntat per algunes de les figures professionals que treballen en l'àmbit de rehabilitació dins de la presó. El gràfic 37 recull l'opinió dels estrangers encarcerats respecte a la *confiança* que creuen que es pot tenir en aquests professionals de l'àmbit de la rehabilitació.³⁹

En general, en el món de la immigració i en temes d'exclusió social, el treballador social és la figura professional menys apreciada pels usuaris, ja que remena i demana explicacions sobre situacions familiars que per norma solen ser temes tabú entre els immigrants. No els agrada massa donar a conèixer la seva situació personal i familiar. Quelcom semblant passa amb la figura del psicòleg, que els obliga a pensar en aquells malestars i situacions incòmodes que el procés migratori els ha comportat i en altres situacions complicades, com les derivades dels problemes amb la justícia. Per contra, educadors i sobretot juristes són viscuts com a facilitadors de gestions, documentació i regulació i tenen una millor imatge i popularitat, ja que poden respondre més als seus interessos.

³⁹ També es va preguntar als entrevistats la seva opinió sobre els juristes dels centres penitenciaris però es descarta incloure-la perquè en els resultats de l'entrevista hem detectat que, en alguns casos, l'intern entrevistat ha confós aquest professional amb el seu advocat, o fins i tot amb el jutge de vigilància penitenciària. Com que no podem discriminar si ha estat una qüestió limitada als casos detectats o si pot ser un problema d'interpretació més general, hem anul·lat la pregunta per evitar conclusions errònies.

Gràfic 37. Es pot tenir confiança amb els següents professionals de tractament?

Curiosament, el grau de confiança disminuïa encara més quan es parlava no d'un professional en concret, sinó de tots ells i el jurista com a equip. El 89% contesten que no s'hi pot tenir confiança. És evident que la coordinació entre els professionals no la viuen com una cosa que els beneficiï, segurament pel mateix paper que té la seva proposta conjunta quan es porta a la Junta de tractament com a òrgan col·legiat en el mecanisme de control i presa de decisions sobre el seu règim de vida a la presó i el seu futur immediat.

Si fins ara en aquest apartat hem parlat dels estrangers empresonats que hem entrevistat i la seva integració en la societat receptora, ara ens interessa explicar què passa amb la població estrangera en general al nostre país.

John Berry (2000)⁴⁰ formula una teoria respecte els diferents models de contacte de cultures i les reaccions dels immigrants quan es troben amb la cultura del país d'acollida. Berry presenta quatre estratègies d'aculturació d'acord amb l'elecció d'una resposta a dues preguntes: 1. cal mantenir la seva cultura i la seva identitat d'origen? 2. cal tenir contacte amb els membres de la societat de l'entorn i participar en la vida social?

⁴⁰ Citat per M'hamed Abdelouahed Allaoui a "Els joves d'origen immigrant en el si de les societats d'acollida. Una pertinença diferent", dins de *Inf@ncia, butlletí dels professionals de la infància i l'adolescència*. Barcelona. Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència.

Taula 72. Teoria de John Berry. Estratègies d'aculturació

		ELECCIÓ 1 Mantenir la seva identitat cultural i les seves característiques és considerat com un valor?	
		SÍ	NO
ELECCIÓ 2 Mantenir relacions amb els altres grups és considerat com un valor?	SÍ	INTEGRACIÓ	ASSIMILACIÓ
	NO	SEPARACIÓ	MARGINACIÓ

Font: M'hamed Abdelouahed Allaoui, pàg. 51.

En funció del creuament d'aquestes dues preguntes obté quatre resultats possibles que anomena, del més positiu al més negatiu: integració, assimilació, separació i marginació.

San Juan, Vergara i Ocariz (2005) van aplicar aquest model al seu estudi al País Basc i van trobar que les estratègies d'adaptació i de vinculació utilitzades pels immigrants participants eren les següents, recollides a la taula 73.

Taula 73. Estratègies d'aculturació al País Basc

INTEGRACIÓ (72%) Vincles aquí amb paisans Vincles aquí amb autòctons	ASSIMILACIÓ (10,3%) Vincles aquí amb autòctons Cap vincle aquí amb paisans
SEPARACIÓ (16%) Vincles aquí amb paisans Cap vincle aquí amb autòctons	MARGINACIÓ (0,9%) Cap vincle aquí amb paisans Cap vincle aquí amb autòctons

Font: San Juan, Vergara i Ocariz (2005) pàg. 91-110.

Díez Nicolás (2004:61) va concloure en el seu estudi que els dos indicadors que millor reflectien la integració dels immigrants en la societat receptora eren el nivell d'empadronament i la possessió de la targeta sanitària (set de cada deu).

Concretament, l'autor va construir un indicador d'integració que es basava en cinc variables: 1. el temps que portaven els immigrants a Espanya, 2. si estaven o no empadronats, 3. si disposaven de targeta sanitària, 4. si tenien

una llar fixa o no i 5. si l'immigrant entrevistat o algú de la seva llar disposava de feina amb contracte legal.⁴¹

Els resultats reflectien que les cinc variables mostraven uns valors molt alts respecte a la dimensió que pretenien mesurar, la integració, considerada com a gran factor, l'indicador més rellevant del qual és l'empadronament.

La percepció dels immigrants respecte a la integració és que és fàcil a través del treball (Fundación Encuentro, 2003a). Altres elements integradors són l'accés fàcil a la salut (el 82% contesten que no tenen problemes per saber com accedir al sistema sanitari), i el fet que sigui gratuïta és un dels temes més apreciats pels estrangers. També es consideren integrats de manera fàcil als serveis especialitzats del seu ajuntament (62,5%).

Per contra, en altres aspectes els immigrants creuen que el mateix model de la societat d'acollida és un fre per a la integració. El que rebutgen més és la llibertat i la igualtat de les dones (Artal, Pascual de Sans i Solana, 2006:160) i l'educació dels fills. Pensen que hi ha una manca d'autoritat dels pares a casa, dels mestres a l'escola i de la llibertat en els usos i costums, que permet fumar, beure i tenir sexe amb massa facilitat pel que voldrien per als seus fills. Creuen que aquesta relaxació els farà malbé.

Per àrees geogràfiques, els llatinoamericans i els asiàtics són els més integrats en la societat espanyola (d'acord amb els criteris esmentats per Díez Nicolás). Els primers, per la seva afinitat lingüística, cultural i històrica. Els segons, perquè disposen de xarxes socials de recolzament molt eficaces que solen resoldre-ho tot dins de la seva pròpia comunitat nacional, si bé estarien més classificats en l'apartat *separació*. Els menys integrats semblen ser els subsaharians i els magribins. La religió i l'edat també incideixen en aquesta

⁴¹ Temps de residència a Espanya: el consideraven *integrat* si porta més de 2 anys vivint aquí (47%) i *no integrat* si en portava menys de 2 (53%).
Empadronament: sí (*integrat*, 67%); no (*no integrat*, 33%)
Targeta sanitària: sí (*integrat*, 68%); no (*no integrat*, 32%)
Domicili: llar fixa (*integrat*, 86%); llar no fixa o viure en institucions (*no integrat*, 14%)
Feina: té contracte legal (*integrat*, 58%); no té contracte legal (*no integrat*, 42%).

escala. Així, els llatinoamericans catòlics i adults tenen el grau d'integració social més alt en la seva escala, mentre que els joves no religiosos que provenen de l'Àfrica negra o del Magrib, els que menys.

A conclusions similars respecte a les diferències d'integració segons l'àrea geogràfica de procedència arriben autors com Zlovina, Besabé i Páez (2004) i d'altres, que ja hem esmentat: Fundación Encuentro (2003,a), Aparicio i Tornos (2005), Ajenjo *et al.* (2008), Artal, Pascual de Sans i Solana (2006).

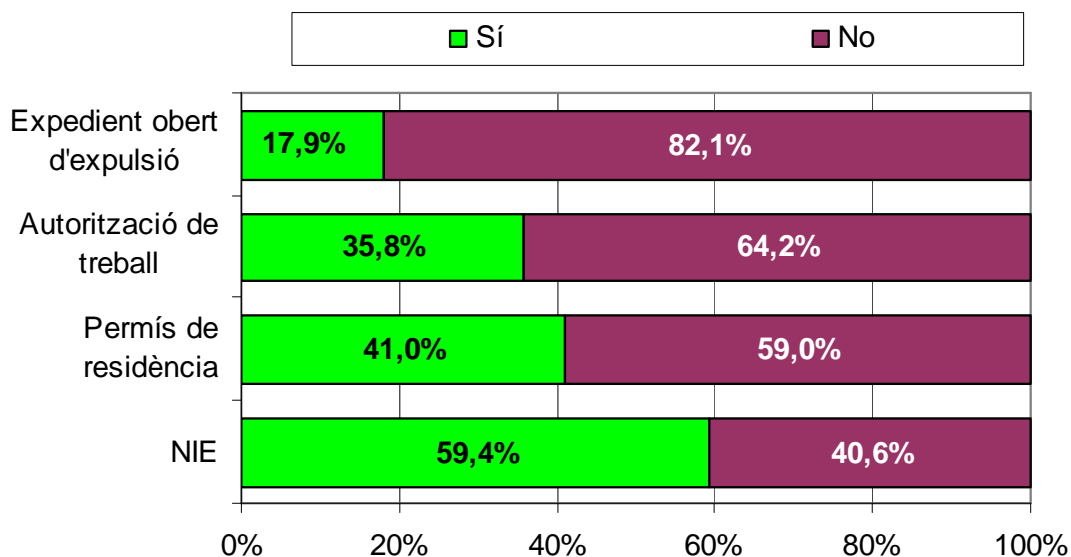
No obstant això, cal fer una matisació que recull Garcia España (2001) i que també apuntava Díez Nicolás (2004): No és l'àrea geogràfica la variable que discrimina la capacitat d'integració d'un col·lectiu, sinó l'arrelament en el territori i el control o el suport que exerceix la pròpia xarxa sobre el nouvingut. L'àrea geogràfica és una variable intervinguda pel fet que determinats col·lectius sembla que presenten diferències respecte a la xarxa social integradora de la qual disposen i, sobretot, per la possibilitat real de ser o no ser residents legals en aquell territori.

4.2.3. Documentació i regularització dels estrangers empresonats

Un 40,6% dels estrangers empresonats no apareixen registrats a la Subdelegació del Govern i, per tant, no tenen el NIE (número d'identificació d'estrangers). D'aquest percentatge, cal descomptar el 10,4% que són ciutadans europeus i que no el necessiten. El 59,4% restant sí que estan registrats per la Subdelegació del Govern. El NIE és el primer document que dóna constància a l'Administració de l'Estat que aquesta persona ha entrat al país i que, per tant, "existeix" a nivell oficial. Als centres penitenciaris només els consta que el tinguin el 22,1% dels interns entrevistats.

Posteriorment al NIE, es tramita la TIE (targeta identificativa d'estranger) que és la que possibilitaria qualsevol altre tràmit o recurs legal. El 47,4% dels estrangers empresonats que hem entrevistat han fet aquest tràmit. Normalment, l'han tramitat els mateixos interessats (91,9%), i en molt pocs casos (2,3%) ho ha fet l'Administració civil. En un 5,8% dels casos la targeta l'ha tramitat un empresari contractant.

Gràfic 38. Documentació de l'estranger encarcerat que consta a la Subdelegació del Govern d'Espanya

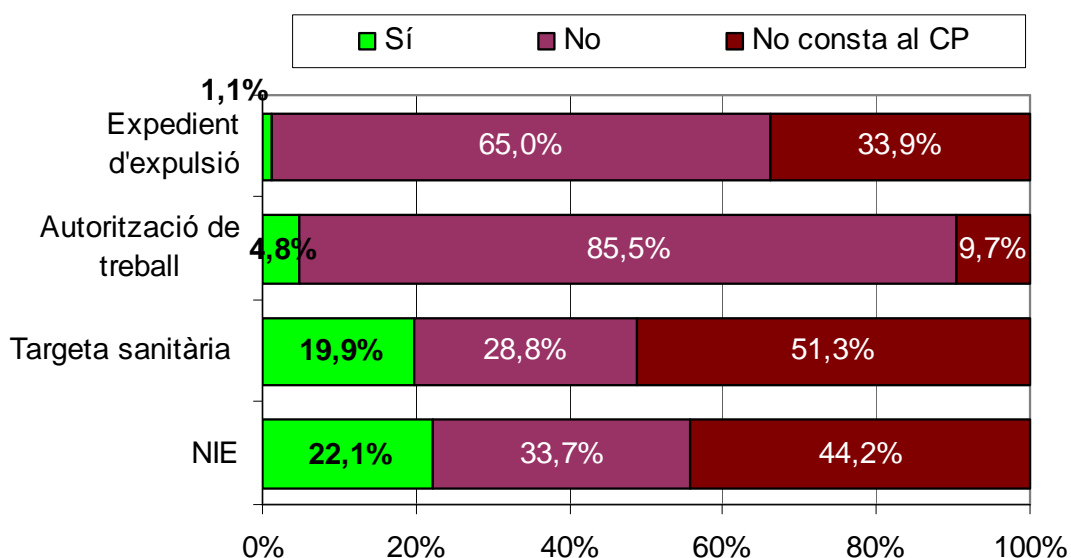

Hi ha un gran desconeixement respecte a la situació administrativa en què es troben els estrangers empresonats. En la meitat dels casos (51,5%) hem trobat alguna documentació a l'expedient del centre penitenciari on consta que s'ha demanat o tramitat alguna documentació per obtenir la regulació de la persona interessada.

En canvi, en l'altre 48,5% dels casos no consta cap tipus de documentació i no hem pogut saber quina era la seva situació administrativa actual, malgrat destinar-hi un jurista expert de serveis penitenciaris que ha revisat específicament tot el seu expedient al centre penitenciari.⁴²

⁴² Ja hem explicat en el capítol 2 que vam desestimar la proposta inicial d'entrevistar també aquests interns per part dels juristes o investigadors. Hi ha havia diverses argumentacions que ens ho van aconsellar. En primer lloc, ètiques: teníem por de crear entre els interns expectatives que això podria suposar algun benefici/perjudici per a la seva tramitació de papers o de regulació d'estrangeria. Dins d'aquest mateix paquet d'arguments, temíem interferir en el treball dels professionals juristes de referència del centre, que podien ser els juristes seleccionats per la recerca o no. Costaria molt d'entendre quan estaven actuant en un sentit o un altre. La nostra pretensió inicial hagués estat utilitzar experts juristes que no treballassin a la seva presó. En el segon bloc d'argumentacions per desestimar aquesta proposta hi ha les purament organitzatives i econòmiques (encaria molt el treball de camp i l'allargava massa temps segons les nostres previsions).

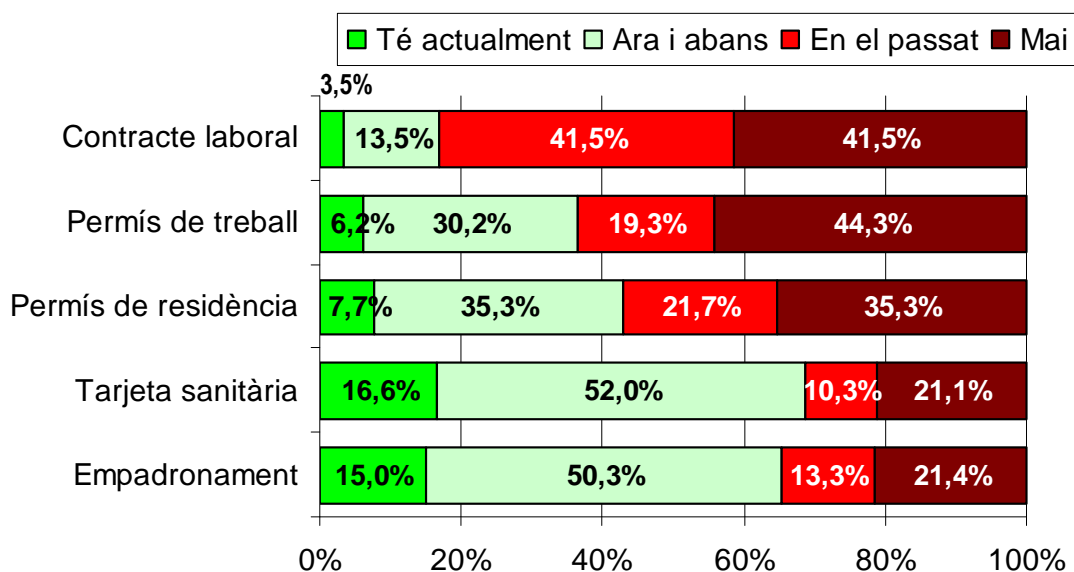
Gràfic 39. Documentació de l'estranger encarcerat que consta al centre penitenciari

Mentre que al centre penitenciari hem trobat només un 1,1% (2 subjectes) de la mostra escollida amb expedients administratius d'expulsió, a la Subdelegació del Govern els constaven 35 subjectes amb expedients oberts d'expulsió, el 17,9%.

Un cop traslladada als estrangers empresonats la pregunta relativa a la documentació administrativa que diuen tenir, ens han contestat els resultats que recull el gràfic 40.

Gràfic 40. Documentació que diu tenir l'estranger empresonat

Respecte a l'empadronament, només un 27,5% dels estrangers empresonats entrevistats es troben empadronats actualment, segons les dades que consten als seus expedients penitenciaris. Ja hem vist que Díez Nicolàs trobava que l'empadronament és l'indicador més potent d'integració. Set de cada deu estrangers es trobaven empadronats en el seu estudi. En el nostre, no arriba a tres de cada deu.

No obstant això, si els ho preguntem a ells, el 65,3% ens diuen que sí que estan empadronats, com es recull al gràfic 40. En les dades referides a documentació és on hem trobat més diferències en les variables que hem validat quan les hem buscat de diferents fonts. Creiem que la mateixa dispersió de les dades ens dóna una informació molt valuosa. L'estranger empresonat tendeix a sobreestimar les gestions que ha fet per demostrar el seu arrelament al territori i la institució penitenciària no té prou contrastada la informació entre el que diu i el que realment passa.

Com es pot veure, comparant els gràfics 38, 39 i 40 es veu que hi ha un decalatge entre la documentació administrativa que diuen tenir o creuen tenir els estrangers empresonats i la que consta realment als centres penitenciaris o a la Subdelegació de Govern. Entre les hipòtesis que poden explicar les diferències respecte el que ens diuen els estrangers i les dades obtingudes, una pot ser el fet que per a ells sigui un tema tan important que barregin el desig amb la realitat. Una altra és que tinguin interès de fer creure que es troben més documentats del que realment estan a una institució (justícia-presó) que els provoca desconfiança. I una tercera hipòtesi pot ser que realment l'Administració penitenciària no conegui efectivament l'existència d'aquesta documentació. Sense inclinar-nos totalment per aquesta darrera, sembla la més probable si ens fixem que els percentatges coincideixen força amb altres estudis que comentem i amb les dades diferents que tenim entre el que se sap al centre penitenciari i la informació que dóna la Subdelegació del Govern. Sigui quina sigui la més vàlida, el cert es que només el 16% dels entrevistats

ha sabut descriure els passos i els procediments que cal seguir per obtenir la documentació esmentada.⁴³

El que ens diuen les persones interessades respecte a la documentació, tal com hem vist recollit en el gràfic 40, és que, en el moment de l'entrevista:

- Un 65,3% es troben empadronats⁴⁴
- Un 68,6% tenen targeta sanitària⁴⁵
- Un 43% tenen permís de residència
- Un 36,4% tenen permís de treball
- Un 16,9% tenen contracte laboral

Un altre tema és que l'estranger empresonat vulgui que s'informi al seu consolat del fet que es troba ingressat a la presó. El 63,2% dels entrevistats no ho volen, i per tant el seu consolat no ho sap. Qualsevol tràmit documental que impliqui un paper actiu del consolat exigiria aquesta informació.

4.3. Salut

4.3.1. Salut física

Els estrangers empresonats tenen una bona percepció de la seva salut (82,5%). Aquesta percepció és més alta entre els homes (86,6%) que entre les dones (74,3%). Només un 6,6% afirma que ha empitjorat des que és a la presó i un 9,0% diu que la té dolenta. En general, no recorden malalties que els hagin

⁴³ No s'ha tingut en compte si hi havia errades en la seva descripció dels passos que cal fer o dels procediments que cal seguir. No era tan important que la resposta fos estrictament correcta, com que del seu discurs es recollís la percepció que aquella persona sabia on havia d'anar i qui s'ocupava de què.

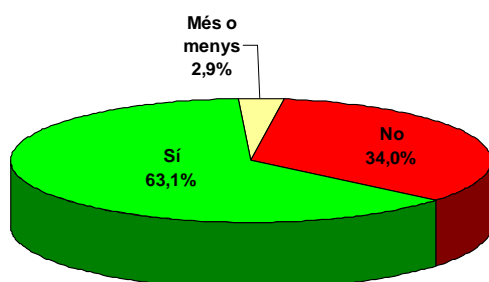
⁴⁴ 7 de cada 10 immigrants no encarcerats es troben empadronats en l'estudi de Díez Nicolás (2004).

⁴⁵ 8 de cada 10 immigrants no encarcerats tenen targeta sanitària en l'estudi de Díez Nicolás.

afectat en la seva vida quotidiana (53,8%), tret de malalties físiques puntuals (30,2%). Un petit col·lectiu reconeix patir malalties físiques cròniques (12,3%). Els entrevistats no reconeixen patir malalties mentals i/o psicossomàtiques (3,8%).

Hem preguntat als interns estrangers si ha canviat la seva salut pel fet de ser a la presó. Un 63,1% percep que sí que ha canviat. La sorpresa ve quan preguntem als que contesten afirmativament, si ha millorat o ha empitjorat la seva salut. Un 57,1% dels que contesten afirmativament, diuen que la seva salut ha millorat.

Gràfic 41. Ha canviat la seva salut a la presó?

Taula 74. En quin sentit ha canviat la seva salut?	n	%
Ha millorat	68	57,1%
Ha empitjorat	51	42,9%
Total	119	100.0%

Quan els preguntem per què creuen que ha canviat la seva salut, la majoria coincideix a dir que ara, malgrat trobar-se a la presó, tenen una vida més ordenada (79,5%). En canvi, la majoria dels que contesten que ha empitjorat ho relacionen amb malestars psicològics derivats de l'estrès de l'empresonament (pèrdua de control sobre la seva vida, sobre les seves decisions, inseguretat, etc.).

Pel que fa al consum de drogues, en l'apartat 4.3.3. ens hi referim específicament.

Pel que fa a la comparativa amb altres estudis que parlin de la salut dels estrangers en general, Larios i Nadal (2008:306) recullen en el seu treball *L'estat de la immigració a Catalunya 2007* un capítol específic dedicat a aquest tema.

Pel que fa a *la salut percebuda*, és a dir, com consideren les persones que és la seva pròpia salut, combinant l'experiència subjectiva de malalties agudes i/o cròniques i sensacions com l'esgotament, les autores ressalten que no es constaten diferències importants segons l'àrea geogràfica d'origen. En canvi, sí que s'aprecien diferències en funció del gènere i de la classe social de l'immigrant. Així, les dones tenen més mala salut que els homes i les classes més desfavorides també presenten més percepció subjectiva de mala salut que les més avantatjades, independentment de l'àrea geogràfica de procedència.

Els tipus de trastorns més freqüents són el mal d'esquena i l'obesitat. El primer és molt més present en les dones i en les classes que duen a terme tasques manuals. En canvi, l'obesitat es troba força repartida i no es pot parlar de cap grup que destaquï.

Respecte als estils de vida, en la població estrangera en general els homes són clarament més consumidors de tabac i tenen major consum de risc d'alcohol, consum de cànnabis, cocaïna i de tranquil·litzants que les dones. Els immigrants procedents de països desenvolupats presenten més risc que els que vénen de països que es troben en via de desenvolupament, i els que duen a terme tasques manuals més que els que duen a terme tasques no manuals.

4.3.2. Salut mental

Cada vegada estan més reconeguts els problemes que la immigració pot comportar per a la salut mental de l'immigrant, no tant pel mateix fet d'emigrar, sinó les experiències traumàtiques que es viuen durant el procés migratori. Ara ja és àmpliament acceptat que l'emigrant pateix un increment d'estrès els dos primers anys del seu procés migratori i que a poc a poc va baixant fins als nivells previs a l'inici del viatge, si tot va bé (Masanet, 2007:644).

Les principals patologies específiques que s'han diagnosticat en les persones immigrants són:

- *El dol migratori*: Entès com un procés de reorganització de la personalitat davant la pèrdua o separació d'algú o d'alguna cosa que és significativa per al subjecte (Bowlby, 1985). Entre els elements que s'han perdut, Achotegui (1995) n'assenyala set: 1. la família i els amics; 2. la llengua materna; 3. la cultura, els valors i la forma d'entendre la vida; 4. el paisatge i la terra, les arrels; 5. l'estatus social; 6. el contacte amb el seu grup ètnic i la identitat de pertinença al grup, i 7. la seguretat física i els riscos per a la salut.
- *La Síndrome d'Ulisses o trastorn d'estrès crònic i múltiple* (Achetegui, 2006). És una síndrome provocada per quatre grans estressors: 1. la soledat que acompanya l'immigrant que no té al seu costat la família; 2. el sentiment intern de fracàs, per haver patit tant per arribar i no poder accedir al mercat laboral o sentir el perill de ser retornat, que en el cas dels africans, per exemple, és viscut com un gran fracàs personal, quasi d'empestat o posseït per un malefici; 3. la lluita per la supervivència, per alimentar-se, per viure en un lloc digne; i, finalment, 4. la por, els perills respecte al viatge, la detenció per part de les autoritats o l'expulsió.
- *El trastorn per estrès posttraumàtic*, que se sol associar a immigrants forçosos per culpa de desastres naturals, desplaçats per les guerres, les neteges ètniques, etc. Va associat a altres estressors, com ara les repressions polítiques, la privació de llibertat, les tortures i, en general, vivències de perill extrem.

Achetegui (2006) en la seva experiència al SAPPIR (Servei d'Atenció Psicopatològica i Psicosocial a Immigrants i Refugiats) alerta que en els darrers cinc anys s'han disparat les situacions d'estrès límit que es donen entre els immigrants, molt més del que havia vist des que el 1980 va posar en marxa el servei. Segons argumenta, els motius són que s'han aguditzat un seguit de factors que potencien els estressors que provoquen la Síndrome d'Ulisses. Segons Achotegui, aquests factors són:

Taula 75. Factors i estressors de la Síndrome d'Ulisses

<i>La multiplicitat</i>	No és el mateix patir-ne un que molts a l'hora. Els estressors es potencien uns als altres
<i>La cronicitat</i>	No és el mateix passar-ho uns dies que viure-ho durant mesos o anys. L'estrès és acumulatiu. I més que dir que les persones que ho pateixen tenen un mal dia, cal dir que tenen una mala vida
<i>La intensitat i la rellevància dels estressors</i>	No és el mateix viure estrès per un embús de trànsit o per un examen final que per la soledat afectiva o el terror a ser deportat o a perdre els pares perquè han estat repatriats
<i>L'absència de sensació de control</i>	Si la persona que pateix estrès sap la manera de sortir-se'n reacciona diferent de la que no depèn d'ella mateixa per sortir-se'n
<i>L'absència d'una xarxa de suport social</i>	Els immigrants que no tenen ningú i són il·legals són els que estan en una situació pitjor, ja que no hi ha cap xarxa d'atenció i d'acollida per a ells
<i>Propis del dol migratori</i>	Canvi de llengua, de cultura, de paisatge, d'amics, de terra i d'estatus social
<i>Manca d'especialització del sistema sanitari per atendre la síndrome</i>	a) perquè els professionals no estan preparats o entrenats, i b) perquè la simptomatologia és diagnosticada erròniament

Font: Achotegui 2006 (pàg. 59-85).

Taula 76. Clínica de la síndrome i especificitats

ÀREA DEPRESSIVA	ÀREA DE L'ANSIETAT
Tristesa: per no preocupar o per educació, tendeixen a amagar-ho als seus	Tensió o nerviosisme
Plor: els homes culturalment no l'han de mostrar	Preocupacions excessives i recurrents: Han de prendre decisions greus en molt poc temps
Culpa: depèn molt de la cultura. Un pakistanès no en sent quasi mai. Un llatinoamericà, sempre. Un subsaharià la relaciona amb la bruixeria i la rebutja	Irritabilitat: poc freqüent en els immigrants si no són joves i estan agrupats en bandes juvenils
Idees de mort: no són freqüents en els immigrants, malgrat les situacions difícils que els toca viure	Insomni: molt agreujat. A més de per les condicions que han viscut, per les que viuen en el seu habitatge sense condicions mínimes o fins i tot perquè no tenen habitatge

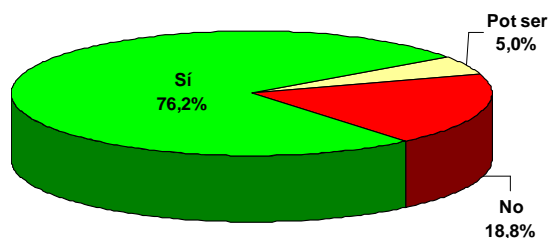
ÀREA DE LA SOMATITZACIÓ	ÀREA CONFUSSIONAL
Cefalees: superiors als nacionals. És on es manifesten les preocupacions i les tensions que viuen	Pèrdues de memòria Manca d'atenció Desorientació espacial Desorientació temporal
Fatiga: A causa de la cronicitat, es queden sense energia. Un mal diagnòstic els pot considerar maníacs	
Es provoca envelliment de manera prematura si es viu amb molta intensitat	

Font: Achotegui 2006 (pàg. 59-85).

Molts d'aquests factors potenciadors de l'estrès crònic i múltiple són presents de manera clara en els estrangers empresonats. La presó amplifica els efectes, tot i que no es pot mesurar en aquesta recerca la magnitud i el pes específic de cada factor.

Entre les qüestions de l'entrevista dedicades a l'estada a la presó, hem preguntat als estrangers empresonats diferents temes relacionats amb el seu estat d'ànim.

Gràfic 42. Ha canviat el seu estat d'ànim en entrar a la presó?

Taula 77. En quin sentit ha canviat l'estat d'ànim?	n	%
Ha millorat	48	30,0%
Depèn	18	11,3%
Ha empitjorat	94	58,8%
Total	160	100,0%

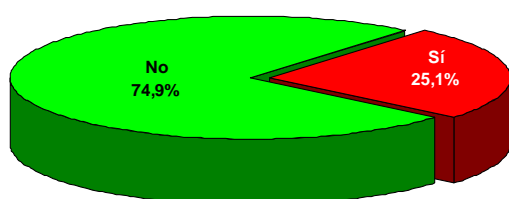
Els estrangers empresonats reconeixen que l'entrada a la presó ha canviat el seu estat d'ànim en tres de cada quatre casos. El que ens ha sobtat és que una tercera part dels interns afirmi que l'entrada a la presó ha fet que millorés el seu estat d'ànim. Aquesta afirmació tan sorprenent és coherent amb la que recollíem en el gràfic 41 i la taula 74, en el sentit que el 57,1% té la percepció que la seva salut ha millorat en la seva estada a presó i, d'aquests, un 18,3%

creu que el seu estat d'ànim ha millorat perquè l'empresonament l'ha ajudat a portar una vida ordenada. Això a una part del col·lectiu li millora l'estat d'ànim, de la qual cosa podem deduir que la seva situació anterior a l'empresonament era penosa. Un 15,3% dels que han percebut una millora en el seu estat d'ànim ho atribueixen al fet que ha millorat la seva situació a la presó en passar a 3r grau, i valoren molt positivament el canvi de vida, que ja els permet sortir unes hores del centre penitenciari.

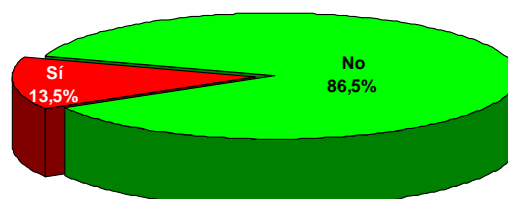
Tanmateix, això no impedeix que el 80,7% dels estrangers empresonats manifesti que s'ha trobat trist dins de la presó. Si els preguntem per què s'ha sentit tristos, el 66,4% donen respostes relacionades amb la situació derivada de l'empresonament, com ara no poder sortir, o sentir-se intranquil davant la incertesa respecte del que li passarà tant a dins com a fora quan surti.

També podem dir a partir de la nostra recerca que es confirma el punt que ja recollien altres experts en el sentit que aquesta tristor entre els estrangers no deriva en intents greus d'autolesió, ni temptatives o consumacions de suïcidi. No hem trobat incidents d'aquesta mena als seus expedients penitenciaris.⁴⁶ Malgrat això, una quarta part ha tingut algun cop desig de fer-se mal i la meitat d'aquest grup ha passat a l'acció amb autolesions lleus que han requerit la intervenció d'un metge, però no un trasllat a infermeria o un ingrés hospitalari.

Gràfic 43. Ha pensat algun cop en fer-se mal? (pensament)

Gràfic 44. Ha necessitat un metge per l'intent de fer-se mal? (pas a l'acció)

⁴⁶ Hem recollit en l'estudi els tres primers incidents registrats al SIPC (Sistema Informàtic Penitenciari Català) de cada un dels 212 interns. En números absoluts, consten 2 incidents per autolesió greu i 1 per autolesió lleu. No hi ha cap temptativa de suïcidi ni mort per aquesta causa al llarg del seu internament per la mesura base estudiada.

Els hem preguntat també, si s'han sentit atesos pels professionals quan han tingut aquestes crisis en els estats d'ànim. Un 32,7% diu que sí i un 43,9% diu que no. L'altre 23,5% diu que no ho ha necessitat o no ho va demanar.

A la pregunta sobre si han recorregut a drogues per millorar el seu estat d'ànim, majoritàriament diuen que no (el 82,6%). Un 17,4% diuen que sí.

4.3.3. Consum de drogues en l'estranger empresonat

En la nostra recerca, als 66 estrangers empresonats que han reconegut tenir problemes amb les drogues (el 31,1% del total d'estrangers empresonats entrevistats) els hem passat un qüestionari suplementari sobre aquest tema, que ara passarem a explicar amb detall.

D'aquest grup que reconeix consumir drogues, un 75,8% afirma haver-ne abusat greument i creuen que el consum està interferint de manera moderada en la seva vida (59,4%). Un percentatge similar (56,3%) reconeix haver fet coses perilloses anant drogat. A la pregunta sobre si El consum els ha portat a provocar i viure situacions violentes, un 50% reconeix haver perdut el control quan anava drogat i, d'aquests, una mica més de la meitat reconeix haver participat en baralles sota els efectes de l'alcohol o les drogues.

Una mica més de la meitat (56,7%) relacionen el consum amb la diversió, les ganes d'experimentar o trobar-se bé amb els amics, i reproduïxen paràmetres que podrien justificar el consum també entre els autòctons. El 43,3% argumenten com a motius per consumir la tristesa, la necessitat d'evadir-se o de neutralitzar la tensió que senten.

El 42,6% dels estrangers amb problemes de toxicomania, reconeix que beu més del que voldria, però només un de cada tres d'aquest grup (el 36,4%) reconeix tenir-hi dependència i estar enganxat al consum.

Una altra dada interessant és que el 72,9% dels estrangers empresonats amb problemes de toxicomania reconeixen que el delicte actual pel qual es troben a la presó està relacionat amb les drogues.

Taula 78. Prevalença del consum de tòxics en els estrangers empresonats

	Franja d'edat d'inici en el consum		Consumeix en l'actualitat?		Té relació amb el delictes actual pel que es troba a la presó?	
Alcohol	Menys de 15 anys	40,7%	Sí	24,1%	Sí	42,3%
	Entre 15 i 25 anys	51,9%				
	Més de 25 anys	7,4%	No	75,9%	No	57,7%
Cànnabis	Menys de 15 anys	47,5%	Sí	34,7%	Sí	19,1%
	Entre 15 i 25 anys	40,0%				
	Més de 25 anys	12,5%	No	65,3%	No	80,9%
Cocaïna	Menys de 15 anys	22,2%	Sí	15,6%	Sí	55,6%
	Entre 15 i 25 anys	52,8%				
	Més de 25 anys	25,0%	No	84,4%	No	44,4%
Heroïna	Menys de 15 anys	20,0%	Sí	3,2%	Sí	34,5%
	Entre 15 i 25 anys	45,0%				
	Més de 25 anys	35,0%	No	96,8%	No	65,5%
Drogues de disseny	Menys de 15 anys	21,4%	Sí	6,7%	Sí	17,9%
	Entre 15 i 25 anys	64,0%				
	Més de 25 anys	14,6%	No	93,3%	No	82,1%
Pastilles	Menys de 15 anys	17,6%	Sí	10,0%	Sí	16,7%
	Entre 15 i 25 anys	70,6%				
	Més de 25 anys	11,8%	No	90,0%	No	83,3%
Altres (dissolvents...)	Menys de 15 anys	50,0%	Sí	4,0%	Sí	8,0%
	Entre 15 i 25 anys	37,5%				
	Més de 25 anys	12,5%	No	96,0%	No	92,0%

El consum de drogues en aquest col·lectiu s'inicia majoritàriament en la franja que va dels 15 als 25 anys. El cànnabis és la droga que es comença a consumir més aviat, abans dels 15 anys, i el mateix passa amb les coles i els dissolvents, que els que en consumeixen normalment solen abandonar-los per altres drogues quan creixen o quan tenen més poder adquisitiu. Més enllà dels 25 anys no és freqüent que els entrevistats iniciïn el consum de drogues, si no és el cas de la cocaïna o l'heroïna quan ja n'han provat d'altres de més toves.

Cànnabis, alcohol i cocaïna són les drogues amb més prevalença de consum entre els estrangers empresonats. A la vegada, l'alcohol i la cocaïna tenen una relació directa amb el fet delictiu pel qual aquella persona es troba a la presó.

Wheatley (2007) afirma que entre el 60% i el 70% de les persones encarcerades abusen de les drogues en els dotze mesos anteriors a l'empresonament. El 55% cometes delictes relacionats amb la ingesta de

drogues i el 53% es veuen a ells mateixos com a abusadors problemàtics. Acabem de veure en els estils de vida que entre els estrangers encarcerats aquest patró no és exactament així, ja que només la meitat (31,1%) reconeixen tenir problemes amb les drogues.

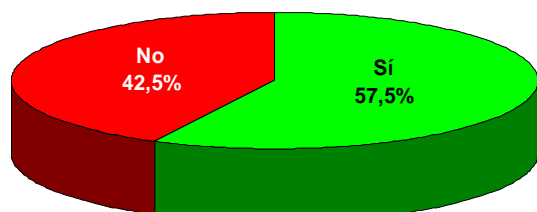
Moreno *et al.* (2008) han fet una recerca específica sobre consum de drogues a les presons recollint informació mitjançant un qüestionari fet a 246 nous ingressos primaris a un centre penitenciari de Castelló. Els resultats reflectien que els espanyols eren més consumidors que els immigrants de drogues il·legals i que presentaven una taxa de consum més elevada. En canvi, els immigrants sortien més representats en el consum de tabac i alcohol.

4.4. Situació penal de l'estranger empresonat

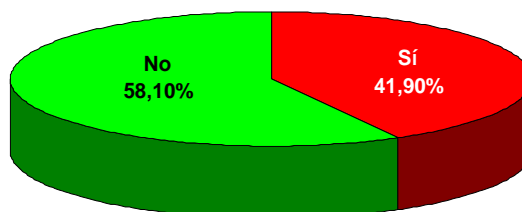
4.4.1. Antecedents delictius

El 57,5% es declara primari en el delicte que l'ha portat a presó. Quan hem buscat contrastar aquestes dades amb les que trobem al SIPC, en el 87,7% dels subjectes no hem trobat constància d'ingressos anteriors a presó, si bé en el seu expedient jurídic, els juristes dels centres penitenciaris que han participat en la recerca han trobat que un 41,9% té causes pendents de resolució judicial a Espanya.

Gràfic 45. És el primer cop que ingressa a la presó? (autoinformat entrevista)

Gràfic 46. Té més causes pendents de resolució judicial a Espanya? (jurista)

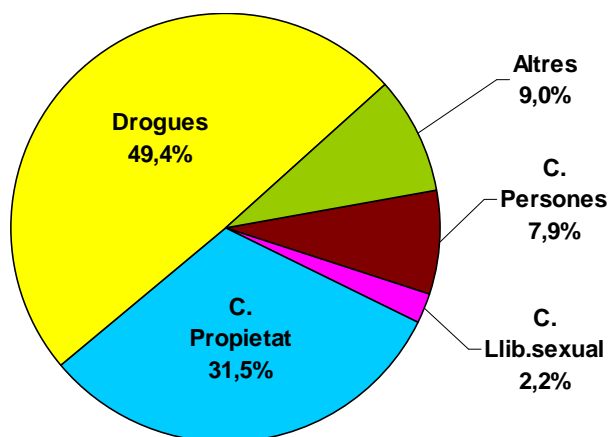
Per tres de cada cinc estrangers empresonats és el seu primer ingrés penitenciari i no tenen altres causes judicials pendents a Espanya.

Els que han contestat que han comès altres delictes amb anterioritat al que ara els ha portat a la presó, manifesten que majoritàriament el primer delicte el van cometre entre els 18 i els 25 anys (42,2%) o en la franja dels 26 als 39 anys (32,2%). Només un 11,1% diu haver-lo comès abans dels 18 anys.

Fora de la informació que ens han donat els mateixos interns (i amb un percentatge molt alt d'absència de resposta) no ha estat possible esbrinar si tenien antecedents com a menors o com adults, ni aquí, ni fora d'Espanya.

El tipus de fet delictiu que reconeixen haver comès en aquell primer delicte tenia majoritàriament motivació econòmica (80,9%).

Gràfic 47. Tipologia del primer delicte comès (anterior a l'ingrés base)

Nota: Parlem de 89 subjectes dels 212 entrevistats (42,0%) que reconeixen haver comès algun tipus de delicte anterior.

4.4.2. Delicte actual

Hem considerat com a *delicte actual* aquell delicte principal pel qual els estrangers entrevistats es troben tancats a la presó. El delicte principal és aquell amb més pena o, en el cas dels preventius, el delicte que mereixeria la qualificació més greu si fos condemnat, sense tenir en compte ni atenuants ni agreujants, ni altres circumstàncies modificatives de responsabilitat.

A les persones entrevistades se'ls va preguntar quin delicte els va portar a la presó. Només un 9,0% no vol contestar aquesta pregunta. Respecte als que sí que la contesten, la primera qüestió que volem destacar és que el 93,8%

reconeix el delicte segons la tipificació que consta al seu expedient, malgrat que com hem vist abans el 40,2% són presos preventius. Un 3,1% no reconeix haver comès cap delicte i un altre 3,1% ho atribueix a factors externs en els quals ell no ha tingut la responsabilitat principal.

Els fets delictius dels quals són acusats coincideixen força amb el tipus de delicte que consta com a delicte principal al SIPC i també segons la qualificació que han recollit dels expedients els juristes que han participat en la recerca, com es pot veure en la taula 79. Això ens dóna una idea aproximada de la sinceritat i validesa de les respostes dels entrevistats, com a mínim en aquest apartat.

Taula 79. Delicte principal de l'ingrés base, segons les fonts consultades

Tipus de delicte principal comès segons les fonts	Segons l'entrevistat % vàlid	Segons el jurista % vàlid	Segons el SIPC % vàlid
Contra les persones	10,3%	10,4%	9,4%
Contra la llibertat sexual	3,6%	3,7%	4,2%
Contra la propietat	19,6%	26,9%	20,3%
Drogues	61,9%	53,8%	60,4%
Altres delictes	4,6%	5,2%	5,7%

Els hem preguntat si el fet delictiu se'ls va ocórrer de sobte o ja l'havien pensat amb anterioritat. Malgrat que hi ha un percentatge alt que no ens contesten (43,4%), tres de cada quatre dels que sí que ho fan (70,8%) diuen que el delicte va ser de sobte. Només un 15,8% reconeix haver-ho pensat abans.

La pregunta sobre si anava sol o amb altres a l'hora de cometre el delicte també té un percentatge alt de manca de resposta (39,2%). Dels que sí que contesten, un 55% diu que anava sol i un 40,3% diu que anava acompanyat. Un 2,3% afirma que va cometre algun delicte sol i algun altre acompanyat.

A la pregunta sobre si es trobava sota els efectes de drogues en el moment de cometre el delicte, un percentatge alt no contesta (41,5%), i dels que sí que ho fan, dos de cada tres (66,1%) diuen que no es trobaven sota els efectes de drogues en el moment de cometre el delicte.

Dels expedients dels entrevistats, els juristes també han extret les dades següents:

Dos de cada tres dels que ja han estat condemnats (64,9%) tenen responsabilitat civil associada a la pena.

El 91,9% compleixen o han complert presó preventiva.

El codi penal que se'ls ha aplicat és el Codi penal vigent (99,3%).

Un 4,4% tenen una ordre d'allunyament de la seva parella afegida a la pena.

El 90,3% compleixen la mesura privativa de llibertat íntegrament a Catalunya.

Un 9,7% també han estat reclusos fora de Catalunya.

La majoria han passat per un centre penitenciari (36,7%) o dos (41,7%) per complir l'ingrés base. Només un 9,0% han passat per quatre o més centres penitenciaris per complir la pena que ha originat l'ingrés base.

Més de la meitat dels entrevistats es troben a disposició de l'Audiència Provincial (54,6%); una quarta part, a disposició d'un jutjat penal (24,8%) i la resta a d'altres jutjats (20,6%).

Només s'han aplicat mesures de seguretat al 1,3% dels casos estudiats.

En el 92,1% dels condemnats no consta al seu expedient que vulgui substituir la pena per l'expulsió del país. El 7,9% ho acceptaria.

Només un 3,5% acceptaria complir la pena de presó al seu país.

Pràcticament en la totalitat dels casos (98,9%) no consta a l'expedient jurídic dels estrangers empresonats que tinguin pendent una expulsió administrativa. Tampoc no consten antecedents d'expulsions administratives anteriors (97,4%), ni que tinguin causes pendents d'extradició (97,8%).

Les referències a l'expulsió fetes a l'entrevista o recollides dels expedients jurídics dels entrevistats, ja sigui com a mesura substitutiva de la pena imposada, ja sigui com a mesura per a l'aplicació de la llibertat condicional, o ja sigui per altres motius, és una realitat poc coneguda en els casos que formen

part de la mostra. Els interns estrangers entrevistats semblaven desconèixer les possibilitats que dona la llei espanyola respecte a la substitució de la pena o al compliment al seu país. També els seus expedients tenen moltes llacunes en aquest tema, en el sentit que no consta que se'ls hagi plantejat aquestes possibilitats ni a l'intern ni als diferents operadors jurídics. Aquesta constatació concorda amb la situació ja detectada per altres investigadors i en altres països (Femke Hofste-Van der Meulen, 2008). El context és tan poc clar que la indefinició sol ser la resposta més comuna al dilema dels diferents actors implicats de què fer amb l'estranger irregular. Costa trobar posicionaments clars i actuacions coherents en aquests posicionaments.

4.5. L'estada a la presó

4.5.1. El règim de vida i la normativa

Segons la informació extreta dels expedients dels entrevistats, la majoria dels estrangers empresonats condemnats han estat classificats per primer cop en segon grau penitenciari (89,1%) en l'ingrés base que estem estudiant, aquell pel qual complia condemna l'any 2008. Un 10,2% ha rebut com a primera classificació un tercer grau i només una persona va rebre com a primera classificació un primer grau. El 39,6% que es troben com a preventius tenen a tots els efectes un règim de vida assimilable a segon grau.

A un 22,0% se'ls ha aplicat l'article 100.2 del Reglament penitenciari.⁴⁷

Només a un 3% se'ls ha aplicat l'article 86.4 del Reglament penitenciari.⁴⁸

⁴⁷ Reial Decret 190/1996, de 9 de febrer, pel qual s'aprova el Reglament penitenciari. Article 100.2. *Classificació penitenciària i principi de flexibilitat: "[...] a fi de fer el sistema més flexible, l'equip tècnic pot proposar a la junta de tractament que, respecte de cada penat, s'adopti un model d'execució en el qual es puguin combinar aspectes característics de cada un dels graus esmentats, sempre que aquesta mesura es fonamenti en un programa específic de tractament que altrament no pugui ser executat. Aquesta mesura excepcional necessita l'aprovació ulterior del jutge de vigilància corresponent, sens perjudici de la seva executivitat immediata*". Això vol dir que a un penat se li pot aplicar un model d'execució en el qual es puguin combinar aspectes característics de cada un dels graus de classificació (primer, segon i tercer).

Un 20,3% han tingut progressions de *grau* (millores en les seves condicions de vida). Un 9,9% han patit regressions de *grau* (retrocessos en les seves condicions de vida). 7 de cada 10 estrangers empresonats entrevistats han mantingut el mateix *grau* (el segon) en tot el temps que ha durat la seva estada a la presó per l'ingrés base.

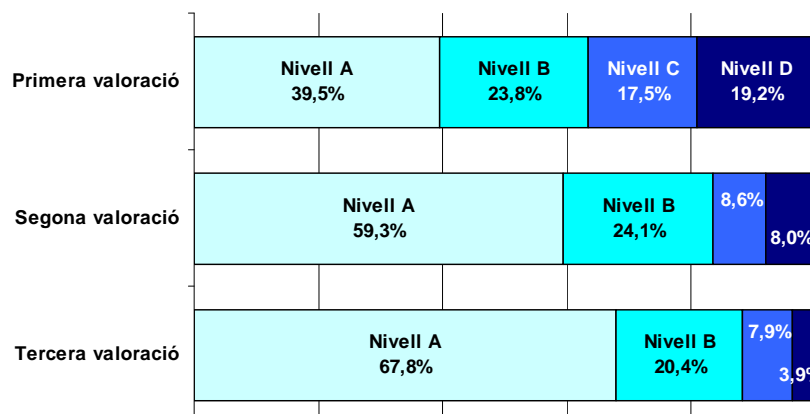
Del total de subjectes entrevistats (212), 7 han passat per primer *grau* penitenciari en algun moment d'aquesta condemna.

En el gràfic 48 es pot veure el nivell de valoració (A, B, C, D)⁴⁹ que s'ha assignat als estrangers encarcerats i les diferents valoracions trimestrals que se'ls ha fet (hem agafat les tres primeres). Si la millor valoració és la "A", es pot observar que al llarg de l'estada al centre penitenciari, els estrangers empresonats l'han assolit majoritàriament, de manera que es pot interpretar que la seva conducta i el seu comportament ha respost a les expectatives marcades per la institució penitenciària.

⁴⁸ *Sortides de l'establiment* (referit al règim obert). Article 86.4. "En general, el temps mínim de permanència al centre és de vuit hores diàries, i s'ha de pernoctar a l'establiment, llevat de quan, de manera voluntària, l'intern accepti el control de la seva presència fora del centre mitjançant dispositius telemàtics adequats proporcionats per l'Administració penitenciària o altres mecanismes de control suficient, cas en què només han de romandre a l'establiment durant el temps fixat pel seu programa de tractament per a la realització d'activitats de tractament, entrevistes i controls presencials".

⁴⁹ Els nivells de valoració formen part del SAM (Sistema d'Avaluació Motivacional Continuada), que consisteix en la classificació i l'assignació en períodes trimestrals dels interns en un dels quatre nivells possibles, en funció de la puntuació que hagin obtingut en diferents comportaments adaptatius (participació en activitats, conductes socialment adequades i compliment dels objectius en les sortides programades). Cada nivell està "retribuït" amb reforçadors determinats que serveixen per determinar el nombre i el tipus d'alternatives o beneficis als quals pot accedir l'intern. El nivell A seria el més positiu i el nivell D el més negatiu.

Gràfic 48. Nivell de valoració dels estrangers encarcerats en les tres primeres valoracions

Aquesta adaptació en general positiva a la normativa i al règim penitenciari es demostra que és millor que la que tenen els nacionals quan es compara amb el nombre d'incidents (0,4 de mitjana pels estrangers encarcerats enfront de l'1,6 de mitjana dels espanyols⁵⁰), el nombre de faltes (1,6 de mitjana pels estrangers encarcerats enfront de les 3,4 de mitjana dels espanyols) i el nombre de sancions (1,4 de mitjana pels estrangers encarcerats enfront de les 2,7 dels espanyols). Hem preguntat als estrangers entrevistats què en pensen de la normativa del centre penitenciari. Quasi la meitat (46,5%) creu que està bé. Una cinquena part (20,7%) la valora com a severa i dolenta i una tercera part (32,8%) en valora aspectes positius i d'altres de negatius.

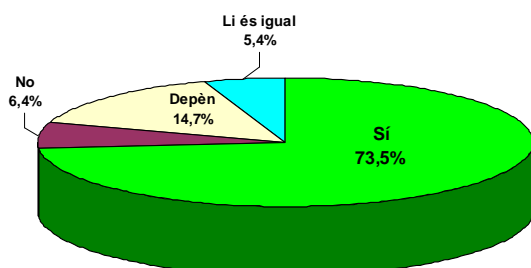
4.5.2. Les relacions socials dins de la presó

A la pregunta genèrica de com són les relacions entre els interns a la presó, la resposta majoritària (53,3%) és que hi ha de tot. Les valoren com a bones el 31,3% dels entrevistats i les valoren com a dolentes el 15,4%.

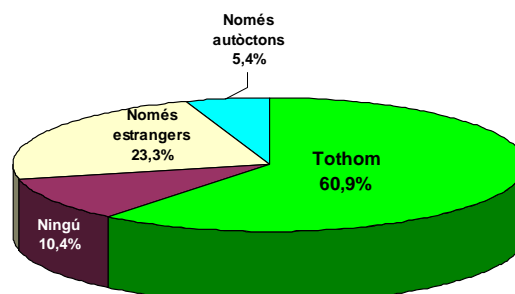
⁵⁰ *Taxa de reincidència penitenciària 2008*. CEJFE. Publicació en línia. Pàg. 176 <http://www.gencat.cat/justicia/cejfe>.

Una majoria creu que és acceptat pels altres interns (73,5%) i que es relaciona amb tothom (60,9%).

Gràfic 49. Creu que és acceptat pels altres interns?

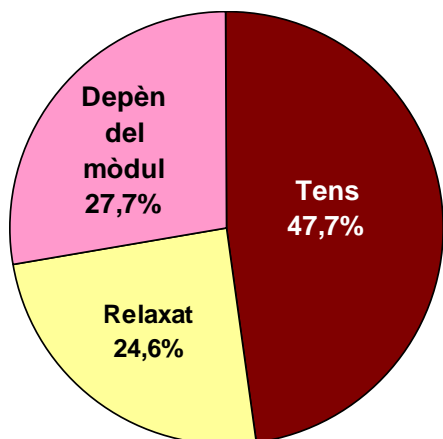

Gràfic 50. Amb qui és relaciona dins de la presó?

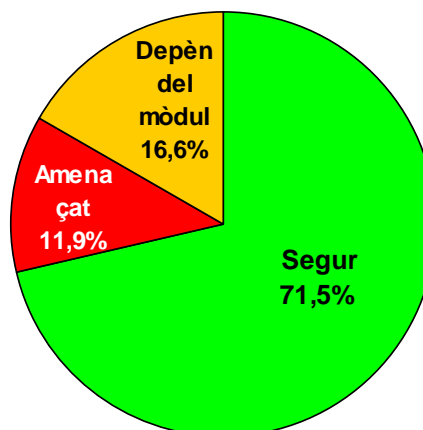

Teníem molt interès a saber quin era el seu parer respecte l'ambient que es viu dins de la presó. Quasi la meitat considera que és tens (47,7%) i una quarta part diu que depèn del mòdul (27,7%). L'altra quarta part valora l'ambient de la presó com a relaxat (24,6%).

Gràfic 51. Com és l'ambient dins de la presó?

Gràfic 52. Es sent segur o amenaçat dins de la presó?

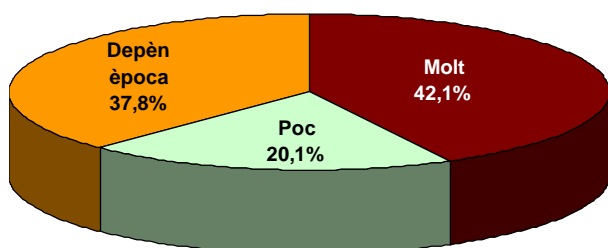

Aquesta percepció més prevalent de tensió no es tradueix en una por cap a la seva integritat personal. Tres de cada quatre entrevistats (71,5%) se senten segurs dins de la presó respecte de la seva integritat personal, i un 16,6% diu que això depèn del mòdul.

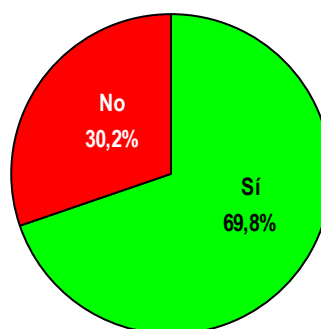
4.5.3. Les activitats dins de la presó

Pràcticament la totalitat dels estrangers empresonats entrevistats fan activitats dins de la presó (98,6%). En general, l'estranger empresonat considera una bona estratègia per passar més ràpid i millor el temps dins de la presó fer tot tipus d'activitats i com més millor (mitjana total d'activitats per intern durant el temps que es troba internat a l'ingrés base: 16,9). Els caps de setmana, els estius i les vacances de Nadal i Setmana Santa són els períodes on reconeixen que els costa més passar el temps. Aquests períodes solen coincidir amb períodes en què disminueix el nombre i el ritme d'activitats ofertes, que deixen molt temps per pensar. Tot i això, dos de cada cinc estrangers empresonats reconeix que li costa molt passar el temps dins de la presó, sigui l'època que sigui.

Gràfic 53. Costa passar el temps a la presó?

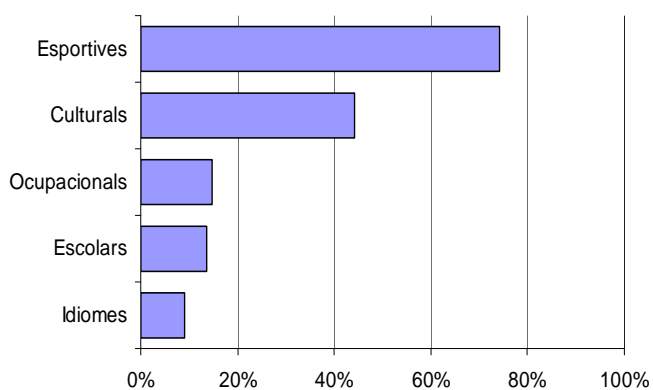
Gràfic 54. Fa algun curs formatiu?

Set de cada deu estrangers comenten que fan activitats formatives. Tot i això, les proporcions de les activitats ocupacionals, escolars i d'idiomes són les més baixes tant en nombre de subjectes com en nombre d'activitats. Que només el 9,0% dels estrangers entrevistats facin cursos d'idiomes es pot explicar pel fet que en la nostra recerca aquesta variable és una variable intervinguda, atès que era un requisit de selecció de la mostra que els entrevistats poguessin entendre el castellà i respondre en aquest idioma.

Si parlem d'activitats d'oci, els estrangers s'estimen més les tasques manuals i sobretot les relacionades amb destins laborals i, en el cas dels homes, les esportives.

Gràfic 55. Quin tipus d'activitats fa a la presó?

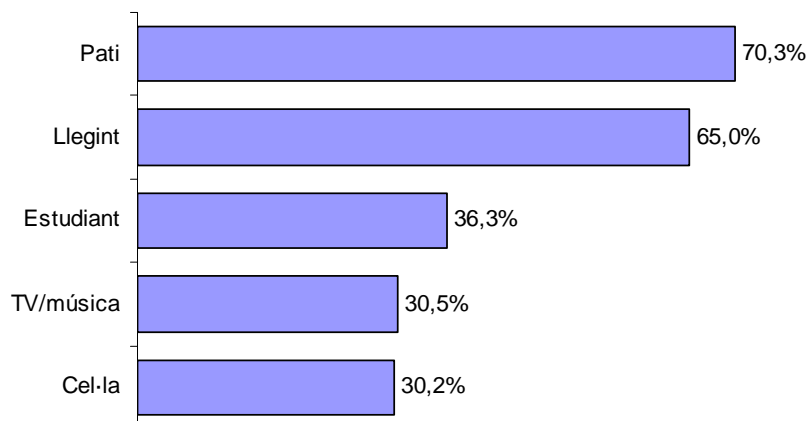

Taula 80. Mitjana d'activitats per intern en el període del seu internament a l'ingrés base

Tipus d'activitat	Mitjana d'activitats
Esportiva	4,2
Animació sociocultural	5,8
Formació ocupacional	1,9
Formació escolar	4,4
Destins i operari	4,5
Total d'activitats	16,9

Hem preguntat als interns com ocupen el temps lliure quan no fan activitats programades. Estar-se al pati i llegir són les dues més anomenades. Quedar-se a la cel·la és l'opció que esmenten un percentatge menor d'interns.

Gràfic 56. Com ocupa el temps lliure, quan no fa activitats programades?

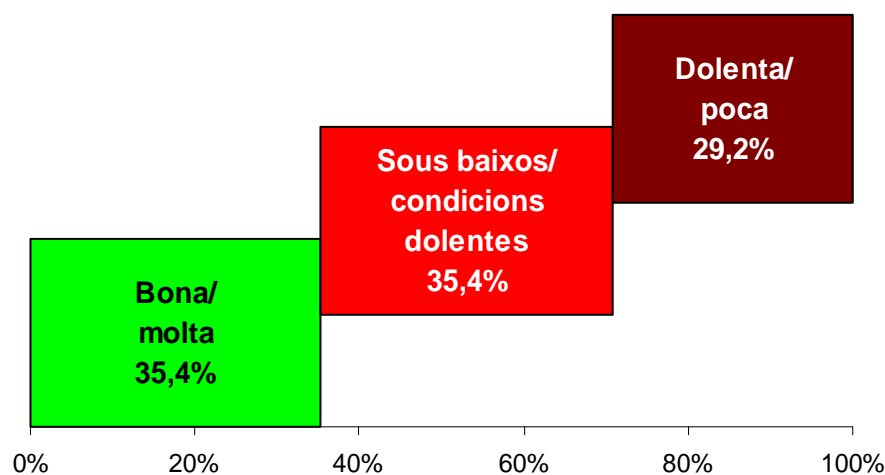

El treball és una de les activitats principals i més valorades a què volen tenir accés els estrangers empresonats. La majoria afirmen treballar (93,8%), tot i que inclouen com a feina els destins dins de la presó i els tallers ocupacionals. Els que realment tenen un contracte mitjançant el CIRE (Centre d'Iniciatives per a la Reinserció) són un 57,9% dels estrangers empresonats, segons les dades que hem pogut obtenir a partir dels juristes penitenciaris que han dut a terme el buidatge de dades dels expedients dels estrangers entrevistats.

Aquesta dada és paradoxal si tenim en compte que un 40,6% no existeixen documentalment a la Subdelegació de Govern i només un 4,8% consta als expedients jurídics de la presó que tinguin autorització de treball. En relació amb la situació legislativa dels estrangers a Espanya, ens trobem que tenir antecedents penals condiona la renovació del permís tant de residència com de treball a aquells que en tinguessin, i els en priva quasi amb tota seguretat si la concessió es fa per primer cop.⁵¹ Ens trobem davant la incongruència que els resulti més fàcil treballar des de la presó que no quan en surtin. La tasca de reinserció social esdevé un contrasentit en el cas dels estrangers encarcerats, tal com està ara dissenyada la regulació i la tramitació de documentació en les lleis i els reglaments d'estrangeria.

Una tercera part dels entrevistats (35,4%) consideren que hi ha molta oferta de feina dins de la presó i opinen que a més és bona. Una mica més de la quarta part (29,2%), per contra, creuen el contrari, que l'oferta és poca i d'escassa qualitat. L'altra tercera part es fixa amb els sous, que considera baixos, i en les condicions laborals, que opina que són dolentes.

Gràfic 57. Quina opinió té de la feina al centre penitenciari?

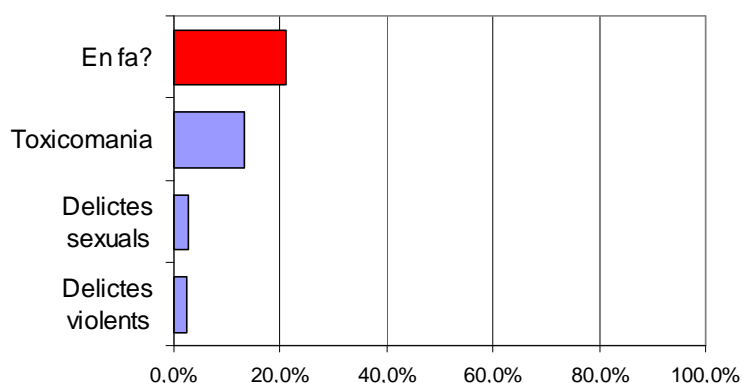
⁵¹ Reial Decret 2393/04, Reglament d'execució de la Llei orgànica 4/2000, de 30 de desembre, article 53.1.a): "es contempla com a causa de la denegació de les autoritzacions de residència i treball per compte aliè l'existència d'antecedents penals del treballador a Espanya."

4.5.4. El tractament i la preparació per a la sortida

Només un 21,2% dels estrangers empresonats diu que participa en algun tipus d'activitat de tractament específic (que no estan incloses en les activitats que hem esmentat fins ara). Aquestes activitats van encaminades a treballar aspectes conflictius relacionats amb el tipus de delicte que han comès (DEVI, delictes violents; VIDO violència domèstica; SAC, delictes sexuals) o més genèric, relacionat amb la problemàtica global de l'individu (tractament de toxicomanies).

Els estrangers empresonats que diuen participar en activitats de tractament ho fan en un 13,2% en activitats relacionades amb la seva toxicomania, un 2,8% segueixen programes de tractament per delictes sexuals, i un 2,4%, programes per a delictes violents.

Gràfic 58. Activitats de tractament que duen a terme

Poc menys de la meitat (45,5%) creu que l'estan ajudant per preparar la sortida de la presó.

Molt pocs entrevistats reconeixen rebre ajuda per part d'alguna ONG (17,0%). No obstant això, dos de cada tres estrangers (64,3%) tenen l'esperança que aquestes organitzacions l'ajudaran al sortir.

4.6. Demandes i preocupacions de l'estranger empresonat

4.6.1. L'interès pel retorn/expulsió al seu país i el balanç de la seva estada aquí

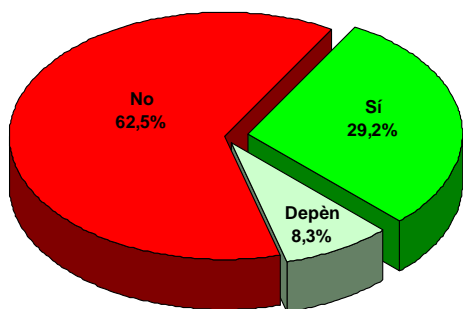
Un dels temes més polèmics i alhora més controvertits per les expectatives que hi dipositen tant les persones interessades com les autoritats administratives implicades és el tema del retorn o de l'expulsió de l'estranger empresonat al seu país.

Hem preguntat directament els interns sobre aquesta qüestió i alhora hem demanat als juristes dels centres penitenciaris implicats en aquesta recerca que busquessin en els expedients dels entrevistats les referències i gestions fetes en relació amb aquest tema.

Quant als estrangers empresonats, respecte a la qüestió de si acceptarien hipotèticament sortir de la presó a canvi de retornar al seu país i amb ajuts de diners prestats (microcrèdits), dos de cada tres (62,5%) diuen taxativament que no. S'estimen més continuar a la presó que sortir en llibertat, si això implica ser retornats al seu país. De la resta, un 8,3% ho acceptaria amb algunes condicions. El principal motiu que argumenten per a la negativa és que tenen la família o la vida muntada aquí (la meitat dels subjectes) mentre que una quarta part ho justifica per la situació difícil al país d'origen, que no els ofereix perspectives de futur.

A més, quan s'ha de concretar en la realitat aquesta hipotètica possibilitat de substituir la pena de presó pel retorn, és a dir, quan hem de comprovar si s'ha iniciat d'alguna manera el tràmit de retorn o expulsió, en el 92,1% dels casos on hi hauria possibilitat d'haver fet alguna cosa, el tràmit no s'ha iniciat. La manera d'obtenir aquesta informació ha estat buscar si constava efectivament com a mínim l'inici d'aquesta tramitació als expedients dels interns.

Gràfic 59. Si pogués sortir de presó a canvi de retornar al seu país i amb ajuts de diners prestats (microcrèdits) ho faria? (entrevista)

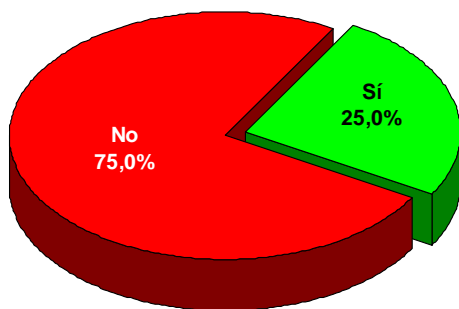
Taula 81. Consta a l'expedient de l'intern que es tramiti la substitució de la pena de presó per expulsió del país? (jurista)

	n	%	% vàlid
No	128	60,4	92,1
Sí	11	5,2	7,9
No consta/ no és procedent	73	34,4	
Total	212	100,0	100,0

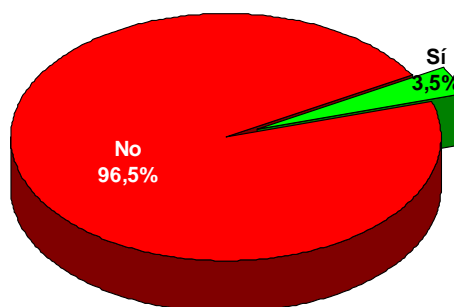
Encara és més extrema la resposta quan es planteja la possibilitat de complir la pena de presó al seu país. S'hi oposen tant en preguntar-los-ho directament com si es busca als seus expedients. En aquest tema del retorn i/o l'expulsió es repeteix un fenomen recurrent en alguns altres temes tabú per als estrangers, que és l'alt índex de preguntes sense respondre entre els entrevistats (56,6%). Ho veiem en altres respostes relacionades amb aquest tipus de preguntes. Als estrangers no els agrada parlar d'aquest tema i tenen més resistència a contestar sobre això que, per exemple, sobre el delicte pel qual es troben a presó, malgrat que siguin presos preventius.

El motiu que majoritàriament donen els que sí que contesten per no acceptar el compliment de la pena al seu país és la duresa de les condicions de compliment de presó als seus països (46,3%) i, en segon lloc, el fet de tenir la família al nostre país i/o no voler perdre les condicions de vida i les oportunitats que tenen aquí (26,9%).

Gràfic 60. Si pogués complir la pena de presó al seu país, ho faria? (entrevista)

Gràfic 61. Acceptaria complir presó al seu país? (jurista)

Taula 82. Consta interès en l'expulsió en penes inferiors a 6 anys? (jurista)

	n	%	% vàlid
No	70	33,0	95,9
Sí	3	1,4	4,1
No consta/ no és procedent	139	65,6	
Total	212	100,0	100,0

Taula 83. Consta interès en l'expulsió en penes superiors a 6 anys? (jurista)

	n	%	% vàlid
No	66	31,1	93,0
Sí	5	2,4	7,0
No consta/ no és procedent	141	66,5	
Total	212	100,0	100,0

Taula 84. On acceptaria complir la llibertat condicional? (jurista)

	n	%	% vàlid
Espanya	84	39,6	90,3
Fora d'Espanya	9	4,2	9,7
No consta/ no és procedent	119	56,1	
Total	212	100,0	100,0

Taula 85. Estaria interessat que es promogués el seu retorn? (entrevista)

	n	%	% vàlid
No	1	0,5	9,1
Sí	10	4,7	90,9
No contesta	201	94,8	
Total	212	100,0	100,0

Taula 86. Què faria que volgués tornar al seu país? (entrevista)

	n	%	% vàlid
Poder estar amb la família	10	4,7	7,8
Disposar d'ajuda econòmica i/o de feina	20	9,4	15,6
Marxaria en qualsevol cas, sense cap condició	31	14,6	24,2
Ni s'ho planteja com a possibilitat	67	31,6	52,3
No ho sap / no contesta	84	39,6	
Total	212	100,0	100,0

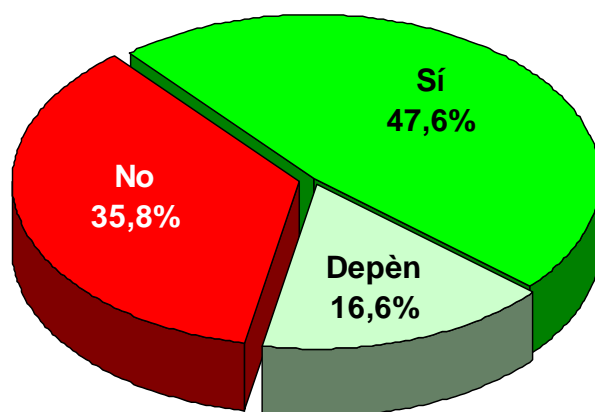
Del col·lectiu d'estrangers empresonats entrevistats sembla que hi ha un 14,6% que voldria marxar sense cap tipus de condició. És més, ho demana. Hi ha un altre grup (el 9,4%) que ho faria si es facilités l'acompanyament per tenir una feina i suport econòmic, i un altre grup petit (4,7%) marxaria si tingués opció de retornar amb la família, la qual cosa no sembla dependre exclusivament d'ells.

En tot cas, en el plantejament d'un hipotètic treball amb els estrangers empresonats per aconseguir que acceptin un retorn/expulsió, parlaríem d'un grup diana al voltant de la quarta part dels estrangers.

Per finalitzar aquest punt, hem preguntat als estrangers encarcerats si ha valgut la pena haver migrat, tenint en compte que han acabat a la presó.

Sorprenen tant els percentatges alts de resposta (88,2%), com els resultats que ens donen. Quasi la meitat dels estrangers responen que sí que ha valgut la pena migrar, i un 16,6% dipositen les esperances en la sortida de presó per valorar-ho en un sentit o un altre. També sorprèn que malgrat acabar a la presó, només una tercera part valori el seu procés migratori com un procés negatiu. Hem detectat que la resposta positiva va lligada al fet d'haver obtingut papers i documentació. Donen per fet que la seva situació ha millorat respecte de la que tenien malgrat que, insistim, es trobin a la presó. En canvi, no hi ha relació amb el fet d'haver passat per la presó ni el temps de condemna que han de complir.

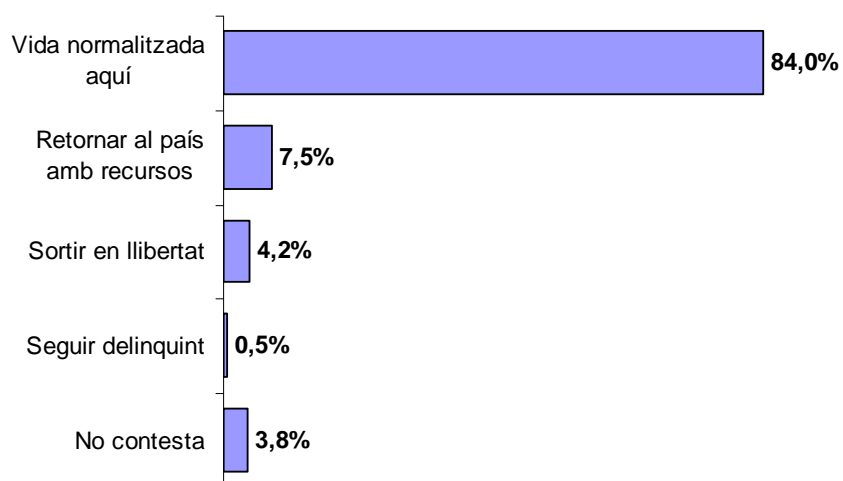
Gràfic 62. Ha valgut la pena emigrar amb tot el que li ha passat?

4.6.2. Les perspectives de futur

Quin són els seus desitjos de futur quan surti de la presó? Aquesta és una de les darreres preguntes que els hem formulat en l'entrevista. La majoria desitgen tenir una vida normalitzada al nostre país, entenent com a tal viure i treballar sense problemes amb el seu entorn.

Gràfic 63. Quins desitjos li agradaria que es poguessin complir quan surti en llibertat de la presó?

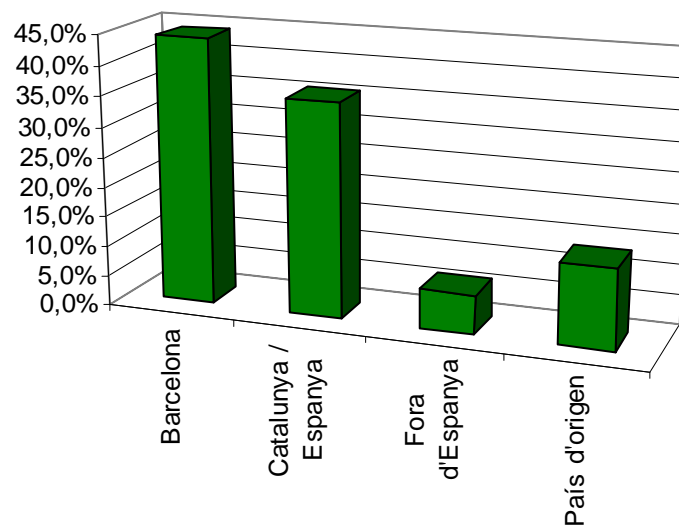

Aquests desitjos no estan ni molt menys basats en la realitat, i l'estranger encarcerat o bé no coneix la seva situació futura, que li farà quasi impossible

regularitzar la seva situació administrativa, o bé no en vol ser de cap manera conscient. Recordem que només el 47,4% d'aquests estrangers consten registrats a la Subdelegació del Govern Espanyol amb la TIE (targeta identificativa d'estranger) i només un 27,5% consten empadronats actualment. Amb la constància d'antecedents penals que porten a l'esquena, la legislació espanyola d'estrangeria actual nega qualsevol possibilitat objectiva per a la concessió del permís de residència i és molt difícil que les autoritats es puguin valorar circumstàncies subjectives concurrents, com pot ser un suposat arrelament familiar al nostre país o la convivència aquí amb familiars, i això afecta un gruix important d'estrangers empresonats, segons les dades que acabem de donar.

No obstant això, vuit de cada deu estrangers entrevistats tenen clar que es quedaran a viure a Espanya quan surtin de la presó i només un 13,5% tenen també clar que tornaran al seu país.

Gràfic 64. En quina ciutat viurà quan surti definitivament de la presó?

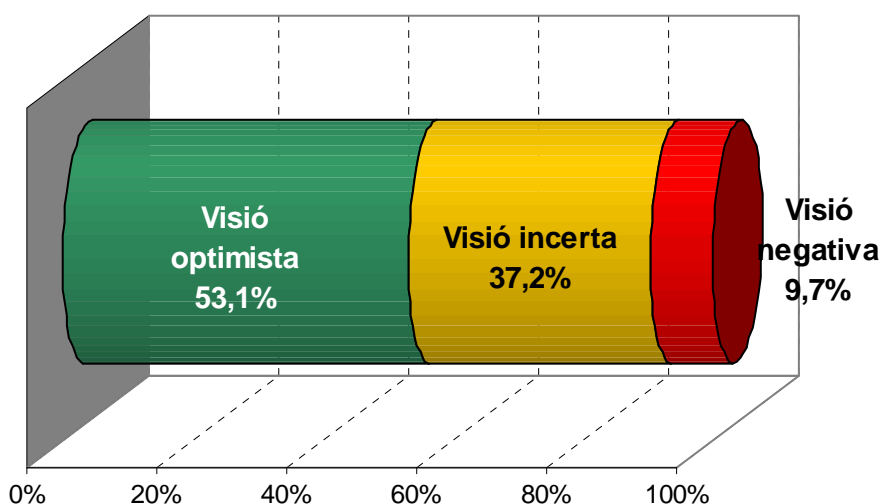
Tot i que no té cap validesa científica, hem demanat als entrevistadors que, en finalitzar la transcripció de l'entrevista, ens valoressin, des del seu criteri personal, quina és la percepció que els ha transmès el resum biogràfic de la trajectòria de l'entrevistat, i que centressin el seu criteri en si consideren que:

- a) El delicte ha estat un mal pas i tot apunta que segurament podria reintegrar-se sense delinquir.

- b) El pronòstic de futur és incert, és difícil concretar si podrà o no refer la seva vida sense delinquir.
- c) El pronòstic és molt pessimista. Les condicions en què es troba fan pensar que ho tindrà molt difícil.

Atès que la majoria dels entrevistadors tenen experiència professional com a educadors socials de centres penitenciaris, han conegut en el dia a dia professional experiències molt similars a les que s'han trobat explicades en les entrevistes, i han pogut veure com els ha anat a altres persones després de la sortida. Per tant, entenem que la seva opinió pot ser una opinió qualificada, encara que provingui d'una valoració subjectiva feta només amb el coneixement del que han explicat els entrevistats al llarg de l'entrevista.

Gràfic 65. Percepció de l'entrevistador

En la meitat dels casos, els professionals creuen que els estrangers empresonats se'n sortiran sense delinquir novament. Això és el que l'entrevistador ha cregut copsar de l'interès real per part dels estrangers empresonats per sortir-se'n un cop complerta la condemna. D'altra banda, en un altre 37,2% hi veuen possibilitats, malgrat que copsen dificultats poc tingudes en compte per l'intern, com la manca de capital social o de

regularització de documentació. Aquests dos percentatges sumats (90,3%) respecte a la visió que tenen els entrevistadors coincideixen força amb les intencions dels interns de dur una vida normalitzada aquí (84,0%) o en el seu país (7,5%). Malauradament, la realitat del nostre marc legislatiu en matèria d'estrangeria no contribuirà a facilitar aquestes perspectives de futur.

4.7. Resum del capítol

Tot seguit recollim els principals resultats de les entrevistes en profunditat dutes a terme en el marc de la nostra recerca en relació amb les característiques dels estrangers ingressats als centres penitenciaris catalans l'any 2008.

Característiques del procés migratori

En el grup dels estrangers empresonats hem trobat les mateixes proporcions de respostes que en la població estrangera en general respecte a:

1. Els motius que fomenten la sortida del país d'origen.
2. Els factors i els agents de tracció cap a Espanya.
3. L'existència de capital social previ a la seva arribada.
4. El fet que vénen en la mateixa proporció (25,2%) amb família.

Sí que trobem diferències en els estrangers empresonats respecte a:

1. La forma de viatjar. Els estrangers empresonats viatgen menys directament des del seu país d'origen al nostre que la resta (36,9% enfront del 87%).
2. Utilitzen més el sistema de transport irregular (pastera, baixos del camió, polissó, etc.), concretament el doble que la població estrangera general (11,9% enfront del 6%).
3. L'absència de la documentació requerida a l'entrada, quan aquesta és necessària en forma de visat. La proporció dels que no el porten entre

els estrangers empresonats quadruplica el de la població estrangera general (82,2% enfront del 19%).

4. Tenen més sovint una trajectòria erràtica, és a dir, no tenen clar el seu destí des del principi.
5. Una tercera part han estat detinguts només arribar i han ingressat directament a la presó.

La xarxa social i de suport (entorn, integració i regularització)

Les xarxes socials *bounding* (de vincle) dels estrangers empresonats són en general pobres. Si bé un 66,3% diuen que tenen familiars a Espanya, en tres de cada quatre d'aquests casos els presos es veuen amb certa freqüència amb els seus familiars mentre es troben a presó, però només a dos de cada tres els ajuden amb els seus assumptes mentre es troben encarcerats. Un 27,8% dels estrangers empresonats no tenen ningú que s'ocupi dels seus assumptes mentre es troben a la presó i un 17,6% no reben cap visita. Un 39% no té parella.

En el mateix sentit, podem parlar de les xarxes de *bridging* (de pont) i *linking* (d'enllaç). El 37,2% reconeix que no tenia cap tipus de relació amb els seus veïns quan vivia fora de la presó i un 43,9% afirma que només té amics coneguts a la presó o no en té. Un 24,6% només té amics del seu propi país. Fan molt poc ús de les associacions (26,5%) i encara perquè les tenen fàcilment a l'abast dins de la presó. Malgrat que el 68,0% diu haver treballat algun cop a Espanya, només el 4,8% consta que hagin tingut permís de treball.

L'àrea geogràfica és una variable molt utilitzada per entendre la capacitat d'integració de cada col·lectiu. No obstant això, coincidim amb altres experts que no és l'àrea geogràfica la variable que discrimina la capacitat d'integració d'un col·lectiu, sinó l'arrelament en el territori i el control o suport que exerceix la xarxa sobre el nouvingut. L'àrea geogràfica és una variable intervinguda pel fet que determinats col·lectius sembla que presenten diferències respecte a la xarxa social integradora de la qual disposen i, sobretot, per la possibilitat real de ser o no ser residents legals en aquell territori. Aquesta conclusió és molt

important perquè després es veurà reflectida en tots els resultats que donem sobre els estrangers a les presons.

Respecte a la documentació, un 40,6% dels estrangers empresonats no apareixen registrats a la Subdelegació del Govern. D'aquest percentatge, cal descomptar el 10,4%, que són ciutadans de països de la UE i que no el necessiten. Un 65,3% diuen que es troben empadronats (percentatge força semblant a la població estrangera en general: 7 de cada 10): Un 68,6% tenen targeta sanitària (percentatge inferior a la població estrangera en general: 8 de cada 10). Un 43% tenen permís de residència (percentatge força ajustat a les dades que tenen a la Subdelegació del Govern: 46,0%). Un 36,4% diuen que tenien permís de treball (percentatge força ajustat a les dades que tenen a la Subdelegació del Govern: 39,3%). Un 16,9% tenien contracte laboral.

El 63,2% dels entrevistats no vol que es comuniqui al seu consolat el fet que es troba a la presó.

La salut

Un 63,1% dels entrevistats té la percepció que la seva salut ha canviat a causa del seu pas per la presó. D'aquest grup, més de la meitat contesta que la seva percepció de la pròpia salut física ha millorat d'ençà que es troba a la presó i ho atribueix al fet que ara duu una vida ordenada que no havia pogut fer a fora. Respecte al seu estat d'ànim i a la salut mental, un 76,2% creuen que ha canviat pel fet d'haver passat per presó. D'aquests, més de la meitat consideren que la seva situació anímica ha empitjorat (58,8%) i una tercera part, en canvi, creuen que ha millorat (30,0%). Ara bé, el 80,7% dels estrangers empresonats manifesta haver-se trobat trist a la presó pel fet de no gaudir de llibertat i no poder estar amb la seva família.

Pel que fa al consum de tòxics, una tercera part dels estrangers empresonats es reconeix consumidor fins al punt de considerar-ho una interferència en la seva vida. D'aquests estrangers empresonats que reconeixen ser consumidors

de drogues, el 72,9% es troben a la presó per un delicte relacionat amb el consum de drogues. Cànnabis, alcohol i cocaïna són les drogues amb més prevalença de consum entre els estrangers empresonats. A la vegada, l'alcohol i la cocaïna tenen una relació directa amb el fet delictiu pel qual es troben a la presó.

La situació penal de l'estranger

Per a tres de cada cinc estrangers empresonats, aquest és el seu primer ingrés penitenciari i no tenen altres causes judicials pendents a Espanya.

El 93,8% reconeix el delicte segons la tipificació que consta al seu expedient, malgrat que el 40,2% es troba ingressat a presó com a pres preventiu. Un 3,1% no reconeix haver comès cap delicte i un altre 3,1% atribueix la seva condemna a factors externs en els quals ell no ha tingut la responsabilitat principal.

La droga és el principal delicte pel qual els estrangers empresonats ingressen a presó (53,8%), ja sigui per tinença o tràfic.

Un 4,4% dels estrangers empresonats té registrat al seu expedient penitenciari una ordre d'allunyament de la seva parella o exparella.

L'estada a la presó

La meitat dels entrevistats creuen que l'ambient dins de la presó és tens, però tres de cada quatre se senten segurs dins del centre penitenciari i no pateixen per a la seva integritat personal. La seva vida a la presó es pot considerar menys conflictiva que la dels empresonats autòctons, ja que tenen menys incidents, menys faltes, menys sancions i reben bones puntuacions en els nivells de valoració del Sistema d'Avaluació Motivacional (SAM) que fan servir els centres penitenciaris catalans. Tres de cada quatre es consideren acceptats per la resta d'interns i tres de cada cinc assegura tenir una relació acceptable amb tothom.

Respecte als professionals, el 89% dels entrevistats creu que no es pot tenir cap tipus de confiança amb ningú dins de la presó. Els educadors socials són, entre el personal de tractament, el col·lectiu en qui consideren que més es pot confiar (50%).

Tres de cada cinc entrevistats reconeixen que els costa molt passar el temps dins de la presó, sigui l'època que sigui. En general, l'estranger empresonat considera una bona estratègia per passar més ràpid i millor el temps dins de la presó fer tot tipus d'activitats i com més millor (mitjana total d'activitats per intern durant el temps que es troba internat durant l'ingrés base: 16,9). Els caps de setmana, els estius i les vacances de Nadal i Setmana Santa són els períodes on reconeixen que els costa més passar el temps.

El treball és una de les activitats més ben valorades pels entrevistats. Un 57,9% tenen o han tingut un contracte mitjançant el CIRE (Centre d'Iniciatives per a la Reinserció) segons les dades estretes dels expedients. Resulta paradoxal que els sigui més fàcil treballar quan es troben dins de la presó que no pas fora (només un 11,9% consta a la Subdelegació del Govern que tinguessin permís de treball).

Demandes, preocupacions i expectatives de l'estranger empresonat

La principal preocupació dels estrangers empresonats és la seva sortida de la presó i què passarà en aquell moment.

Respecte a la preparació per a la sortida, poc menys de la meitat dels estrangers empresonats (45,5%) creu que l'estan ajudant a preparar-la. Molt pocs entrevistats reconeixen rebre ajuda per part d'alguna ONG (17,0%), i dos de cada tres tenen l'esperança que aquestes organitzacions els ajudin al sortir.

L'expulsió i la repatriació no són una opció de sortida per a dos de cada tres estrangers empresonats. En canvi, hi ha una quarta part que ho podria acceptar: un 14,6% perquè voldrien marxar sense cap condició prèvia, atès que tenen els vincles en altres llocs fora d'Espanya. El 9,4% marxaria si tingués unes condicions d'acompanyament econòmiques i laborals. I un 4,7% marxaria si pogués estar amb la família.

Respecte a la preparació per a la sortida i la seva reinserció social, ja hem comentat que es produeix una important incongruència en l'àmbit de l'ocupació laboral: és més senzill poder treballar mentre s'està complint una pena que quan aquesta s'acaba. L'obtenció o la renovació de documentació amb antecedents penals serà després encara més difícil que abans d'entrar a la presó (ja hem dit que només un 4,8% tenia permís de treball quan era fora). Previsiblement, les situacions irregulars es mantindran o s'ampliaran. La legislació preveu que amb antecedents penals és molt difícil obtenir la renovació dels permisos d'estada al nostre país, atès que és una condició objectiva marcada a la llei per excloure la possibilitat de renovació. En els casos que sigui el primer cop que es demani, les opcions amb antecedents encara són molt més minses. Això vol dir que la majoria dels estrangers empresonats quedarà fora del sistema regular en sortir.

Malgrat aquestes perspectives, la meitat dels estrangers empresonats creuen que ha valgut la pena haver migrat, tot i haver acabat a la presó, i un 84,0% manifesta com a principal desig en sortir el fet de poder gaudir d'una vida normalitzada. I fer-ho aquí. Justament aquesta és la proporció: vuit de cada deu manifesten que es quedaran a viure a Espanya un cop acabi la condemna.

En el 92,1% dels condemnats no consta al seu expedient que vulguin substituir la pena per l'expulsió del país. El 7,9% ho acceptaria.

Només un 3,5% acceptaria complir la pena de presó al seu país.

Pràcticament en la totalitat dels casos (98,9%) no consta a l'expedient jurídic de l'estranger empresonat que tingui pendent una expulsió administrativa. Tampoc no consten antecedents d'expulsions administratives anteriors (97,4%), ni que tingui causes pendents d'extradició (97,8%).

5. La dona estrangera a la presó

En totes les nostres darreres recerques hem fet una aproximació a les realitats objecte d'estudi amb la perspectiva de gènere. Aquesta és la intenció d'aquest capítol, que aporta informació específica sobre la dona estrangera que es troba a la presó seguint una estructura molt similar a la que hem desenvolupat en el capítol 3: En primer lloc presentem el perfil personal, penal i penitenciari de tota la població femenina estrangera encarcerada l'any 2007, un total de 469 dones (recordem que la mostra total d'aquest grup d'estudi era de 1.654 persones). En els casos en què hi hagi diferències respecte als homes, s'expliciten específicament. En segon lloc, presentem les peculiaritats de les dones estrangeres encarcerades segons les àrees geogràfiques de procedència (les sis grans agrupacions treballades fins ara). I, finalment, en relació amb el grup de 212 persones entrevistades, es recullen les principals diferències que distingeixen com a grup el conjunt de les 70 dones entrevistades, en contrast amb els 142 homes.

Tot plegat ajuda a conèixer la realitat actual d'un segment social força desconegut fins ara, el de la dona estrangera empresonada.

5.1. Perfil personal

De les dades presentades a la taula 87 destaquem:

- Per àrees geogràfiques, la meitat de les dones encarcerades provenen de Llatinoamèrica (50,7%) i una quarta part de països de la Unió Europea⁵² (27,0%). L'altra quarta part de dones encarcerades es reparteixen per la

⁵² Cal tenir en compte que de les 126 dones de la Unió Europea ingressades als centres penitenciaris de Catalunya durant el 2007, el 60,5% corresponien a Romania, que a partir de l'1 de gener de 2007 és país de ple dret de la UE. El següent país de la Unió amb més representació a les presons catalanes és França, amb 15 encarcerades l'any 2007 (un 12,1% del total). Cal tenir en compte aquesta informació a l'hora d'interpretar els resultats perquè les dones romaneses i la seva problemàtica específica mediatitzen molt els resultats que s'obtenen.

resta d'àrees geogràfiques. Com es pot veure, la distribució no té res a veure amb els homes, en els quals els procedents del Magrib ocupaven el primer lloc (40,1%) i doblaven el segon col·lectiu, que estava format pels que provenien de l'Amèrica Central i del Sud (23,1%).

- Respecte al lloc de residència, destaquem que entre les dones hi ha un percentatge més alt de persones que viuen fora d'Espanya (19,6%) enfront del 4,7% que hi havia d'homes. Com veurem, aquesta és una realitat lligada al tipus de delicte comès per les dones, més relacionat amb el tràfic de drogues. Moltes d'aquestes dones es trobaven de pas al nostre país i van ser detingudes a l'aeroport quan intentaven passar droga. En canvi, el nombre de dones que declaren trobar-se sense domicili és mínim (4,1%) enfront del percentatge dels homes (12,7%). Aquestes diferències que hem esmentat en ambdós casos són estadísticament significatives.
- Respecte als estudis i la formació, les dones estrangeres encarcerades tenen i completen en més percentatge els estudis obligatoris (ESO) i postobligatoris (batxillerat i universitaris) que els homes. ESO o equivalent: dones, 32,0%; homes, 28,0%. Batxillerat: dones, 5,2%; homes, 0,5%. Estudis universitaris: dones, 9,1%; homes, 4,0%. Les diferències entre tots els percentatges són estadísticament significatives.
- Pel que fa al coneixement dels idiomes oficials del nostre país, les dones estrangeres encarcerades presenten percentatges més elevats en ambdós extrems. És a dir, hi ha més dones que no entenen el castellà ni el català. No entenen el castellà el 14,8% de dones enfront del 11,7% d'homes; i no entenen el català el 80,2% de dones enfront del 71,7% d'homes. En l'altre extrem, també hi ha més percentatge de dones amb capacitat per escriure els 2 idiomes: escriuen el castellà el 45,5% de dones enfront del 38,5% d'homes; escriuen el català l'1,6% de dones enfront del 0,6% d'homes. Les diferències en tots els percentatges són estadísticament significatives.
- Respecte a les professions, les dones destaquen en el sector serveis (47,4% enfront del 22,5% dels homes). També hi ha més dones que es

declaren que no tenen ofici (39,4% enfront del 18,4% dels homes). Les diferències són estadísticament significatives.

- Respecte a les càrregues familiars, clarament es pot afirmar que en el cas dels homes hi ha menys responsabilitats familiars.

Taula 87. Variables descriptives individuals de les dones. Comparativa amb els homes

Variable	Categorització	Dones estrangeres 2007		Homes estrangers 2007
		N	% vàlid	% vàlid
Àrea geogràfica de procedència	Unió Europea	126	27,0	17,2
	Resta d'Europa	44	9,4	7,4
	Magrib	22	4,7	40,1
	Resta d'Àfrica	24	5,2	7,6
	Amèrica Central i del Sud	236	50,7	23,1
	Àsia	14	3,0	4,6
	Resta del món ⁵³	3	-	-
Lloc de residència declarat per la interna	Comarques de Barcelona	259	55,2	57,8
	Comarques de Girona	16	3,4	8,3
	Comarques de Lleida	14	3,0	4,8
	Comarques de Tarragona	35	7,5	6,0
	Resta d'Espanya	34	7,2	5,7
	Fora d'Espanya	92	19,6	4,7
	Sense domicili	19	4,1	12,7
Coneixement de l'idioma castellà	No l'entén	60	14,8	11,7
	L'entén	101	24,9	28,0
	El parla	60	14,8	21,8
	L'escriu	184	45,5	38,5
Coneixement de l'idioma català	No consta	64	-	-
	No l'entén	308	80,2	71,7
	L'entén	61	15,9	23,7
	El parla	9	2,3	4,0
	L'escriu	6	1,6	0,6
Professió declarada per la interna	No consta	85	-	-
	Feines manuals i oficis	17	3,6	44,8
	Transports i serveis	222	47,4	22,5
	Altres	45	9,6	13,6
	Sense ofici	185	39,4	18,4
	Pensionista	0	-	0,7

⁵³ Recordem que hem extret de les anàlisi les persones procedents de la resta del món, atesa la seva poca representativitat en la mostra i l'heterogeneïtat dels llocs de procedència, que no permeten extreure cap conclusió.

Variable	Categorització	Dones estrangeres 2007		Homes estrangers 2007
Estudis	1r o 2n primària	61	18,5	18,9
	3r o 4t primària	31	9,4	21,2
	5è o 6è primària	81	24,6	26,8
	ESO o equivalent	105	32,0	28,0
	Batxillerat o equivalent	17	5,2	0,5
	Universitat o equivalent	30	9,1	4,0
	F. no reglada / altres	4	1,2	0,6
	No consta	140	-	-
Nombre de fills	No en té	48	13,2	43,2
	1 o 2 fills	197	54,3	41,7
	3 o més	118	32,5	15,1
	No consta	106	-	-

Podríem concloure, a partir d'aquestes dades, que ens trobem davant de dos perfils de dona ben diferenciats. Un perfil de dona amb un nivell cultural mitjà-alt i que coneix almenys una de les llengües oficials a Catalunya, la qual cosa li ha de facilitar la integració; i un altre perfil que respon a un grup de dones amb molt poca formació escolar i professional i que a més no poden tenir gaire contacte amb la societat receptora ja que no en coneixen les llengües oficials.

5.2. Perfil penal (respecte de l'ingrés base⁵⁴)

De les dades del perfil penal de les dones i de la comparativa amb els homes destaquem les conclusions següents:

- El percentatge de dones per a les quals l'ingrés penitenciari base és el primer ingrés en un centre penitenciari català és molt alt (90,2% enfront del 73,6% dels homes). La mitjana d'ingressos anteriors a la presó entre les dones (46 tenen antecedents) és de 2,5 ingressos anteriors. En canvi, entre els homes amb antecedents, la mitjana és de 3,4 ingressos anteriors. Queda clar que la dona estrangera és menys reincident, tant en percentatge com en nombre de vegades, almenys en el nostre territori (ja que tant en el

⁵⁴ En aquesta recerca fem servir el concepte d'*ingrés base*. Es refereix al període d'encarceració que compleix l'intern l'any 2007 i tirant enrere fins al moment d'ingrés continuat, encara que s'acumulin altres causes en el compliment de la pena privativa de llibertat. En el cas de tenir més d'un període d'internament per causes diferents en el mateix any 2007, es comptabilitza el primer.

cas dels homes com en el de les dones desconeixem possibles ingressos penitenciaris anteriors en els seus països d'origen o en altres països).

- Les dones estrangeres ingressen per primer cop a la presó catalana més grans (32,9 anys) que els homes (27,2 anys).
- La meitat dels delictes principals pels quals les dones es troben empresonades tenen a veure amb el tràfic i la tinença de drogues (54,5%). En els delictes contra les persones, contra la llibertat sexual i contra la propietat, els homes doblen els percentatges de les dones i, en el cas de la suma de delictes violents,⁵⁵ el nombre d'homes estrangers presos tripliquen el de les dones.
- En canvi, això no es reflecteix en el temps total de condemna imposat quan ja han estat condemnats. Veiem que és molt més elevat entre les dones (5 anys de mitjana) que entre els homes (4 anys de mitjana). I amb una dispersió de 3,5 anys en ambdós casos.

Totes les diferències que acabem d'esmentar són estadísticament significatives.

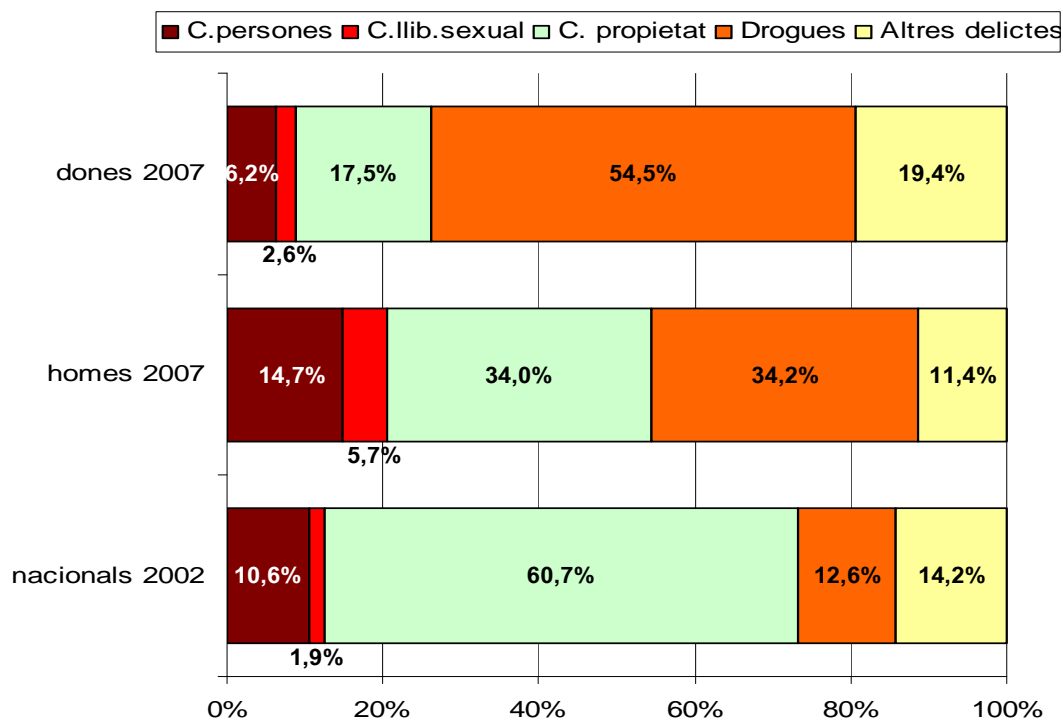
Taula 88. Variables referides als antecedents penitenciaris i al delicte de l'ingrés base de les dones. Comparativa amb els homes

Variable	Categorització	Dones estrangeres 2007		Homes estrangers 2007
		N	% vàlid	% vàlid
Ingressos anteriors a la presó	No	423	90,2	73,6
	Sí	46	9,8	26,4
Delicte principal de l'ingrés base	Contra les persones	29	6,2	14,7
	Contra la llibertat sexual	12	2,6	5,7
	Contra la propietat	82	17,5	34,0
	Drogues	255	54,5	34,2
	Altres delictes	91	19,4	11,4
Delicte violent	Delicte violent	54	11,5	33,7
	Delicte no violent	415	88,5	66,3

⁵⁵ Recordem que en els nostres estudis agrupem dins de la categoria de delictes violents tots els delictes que s'agrupen dins de la categoria contra les persones i contra la llibertat sexual, i, dins dels delictes contra la propietat, aquells que impliquen intimidació i/o violència.

Temps total de condemna en dies	Dones estrangeres 2007		Homes estrangeres 2007	
	Mitjana	Desviació típica	Mitjana	Desviació típica
	1.876,8	1379,0	1.407,7	1.353,9

Gràfic 66. Delicte principal de l'ingrés base. Comparativa entre homes i dones 2007 i amb nacionals 2002

Font: Estrangers 2007, dades pròpies de la recerca. Nacionals 2002, dades de la recerca *Taxa de reincidència penitenciària 2008*.

5.3. Perfil penitenciari (respecte de l'ingrés base)

De les dades del perfil penitenciari destaquem les següents:

- Tres de cada cinc dones no s'han mogut del centre penitenciari al qual se les va ingressar. Els percentatges són similars als dels homes i no hi ha diferències estadísticament significatives.
- Són poques les dones que gaudeixen de permisos ordinaris, i menys encara de permisos extraordinaris o de sortides programades. Els percentatges són similars als dels homes i no hi ha diferències significatives.

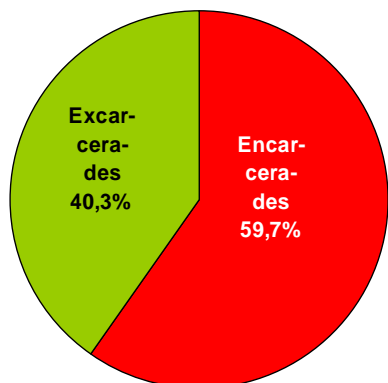
- Quatre de cada cinc dones fan activitats dins del centre penitenciari. En els homes, la proporció és més baixa (tres de cada quatre). La diferència és significativa. També ho és el nombre d'activitats que fan (12,7 de mitjana les dones enfront de les 9,7 dels homes).
- L'edat en el moment de l'ingrés a presó per la causa base és per a les dones de 30,7 anys, mig any més joves que els homes (31,3 anys).

Taula 89. Variables referides al compliment penitenciari de l'ingrés base de les dones. Comparativa amb els homes

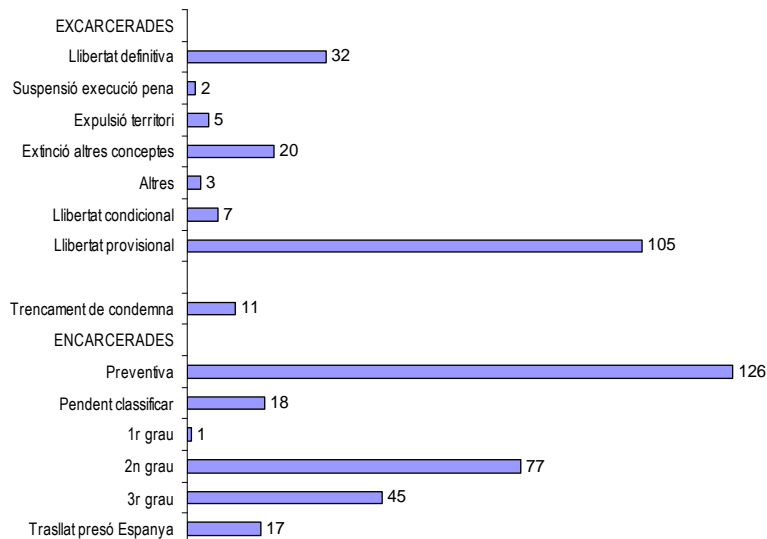
Variable	Categorització	Dones estrangeres 2007		Homes estrangers 2007
		N	% vàlid	% vàlid
Ha passat per altres CP per complir l'ingrés base?	No	293	62,5	53,0
	Sí, un	145	30,9	29,5
	Sí, dos	17	3,6	10,6
	Sí, tres o més	14	3,0	6,9
Fa activitats durant l'ingrés base?	No	83	17,7	26,1
	Sí	386	82,3	73,9
Ha gaudit de permisos ordinaris?	No	367	78,3	74,7
	Sí	102	21,7	25,3
Ha gaudit de permisos extraordinaris?	No	440	93,8	89,7
	Sí	29	6,2	10,3
Ha fet sortides programades?	No	408	87,0	90,0
	Sí	61	13,0	10,0

Quant a la situació en què es trobaven el conjunt de les 469 dones que havien passat per centres penitenciaris de Catalunya l'any 2007 el 31 de desembre de 2007, dos de cada cinc estaven excarcerades. La meitat (49,3%) es trobaven en situació d'imputades sense condemna, dins de presó com a preventives o en llibertat provisional.

Gràfic 67. Situació de les dones estrangeres que han passat per presó l'any 2007 en data 31.12.2007

Gràfic 68. Desglossament de la situació de les dones estrangeres que han passat per presó l'any 2007 en data 31.12.07

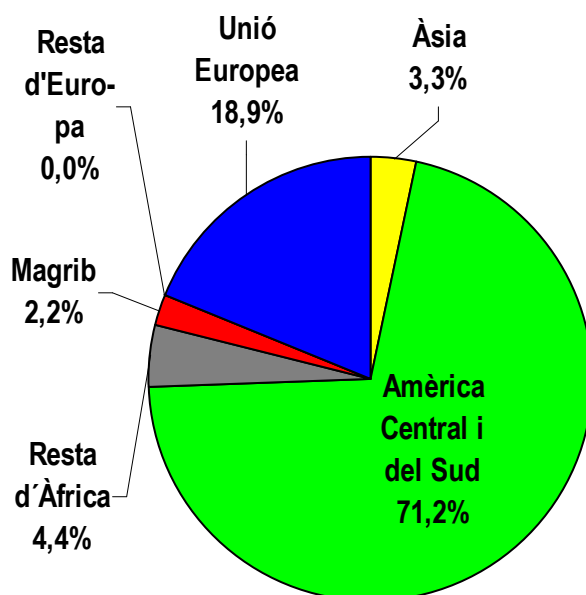

5.4. Diferències per àrees geogràfiques de procedència

Com en l'apartat 3.4., en aquest presentem només les diferències que són significatives entre les variables estudiades al SIPC, segons l'àrea geogràfica de procedència, de tot el conjunt de dones que han passat per presó l'any 2007. Hem eliminat d'aquesta anàlisi el grup de la resta del món, atès el nombre reduït de persones que el formen (3 dones).

Trobem més proporció de joves entre les dones estrangeres europees (mitjana d'edat al moment d'entrar a complir l'ingrés base de la Unió Europea, 28,9 anys; a la resta d'Europa, 27,4 anys) i per contra trobem més proporció de dones més grans entre el col·lectiu de les asiàtiques (35,0 anys). La mitjana d'edat entre les dones en el moment d'ingressar per complir l'ingrés base és de 30,6 anys.

Gràfic 69. Lloc de residència. Dones que declaren residir fora d'Espanya per àrees geogràfiques

El percentatge d'estrangeres encarcerades que manifesten tenir el seu lloc de residència fora d'Espanya és del 19,2%. En el cas de les persones procedents de Llatinoamèrica, aquest percentatge (27,1%) és superior de manera estadísticament significativa. Com podem veure en el gràfic 69, el 71,2% de totes les dones que resideixen fora d'Espanya, provenen d'aquella àrea geogràfica.

El percentatge d'estrangeres encarcerades que manifesten tenir un nivell d'estudis i formació equivalent a 1r o 2n de primària, és a dir, pràcticament analfabetes o neolectores, és del 13,1%. En el cas de les dones procedents de la Unió Europea⁵⁶ (20,6%), de la resta d'Europa (43,2%) i del Magrib (36,4%) aquest percentatge és superior de manera estadísticament significativa.

El percentatge d'estrangeres encarcerades que manifesten no tenir cap ofici ja hem vist que era del 39,4%. En el cas de les dones procedents de la Unió

⁵⁶ Insistim a recordar el pes que té en aquests resultats la població de dones romaneses (60,5% del total de dones estrangeres encarcerades de la Unió europea a Catalunya l'any 2007).

europaea (51,6%) i de la resta d'Europa (54,5%) aquest percentatge és superior de manera estadísticament significativa.

El percentatge d'estrangeres que no volen que s'informi el consolat del seu país del seu pas per la presó és del 61,8%. En el cas de les dones procedents de la resta d'Europa (79,5%) aquest percentatge és superior de manera estadísticament significativa.

El percentatge d'estrangeres que tenen antecedents penitenciaris coneguts és del 9,8%. En el cas de les dones procedents de la resta d'Europa (40,9%) i del Magrib (22,7%) aquest percentatge és superior de manera estadísticament significativa.

Taula 90. Delicte principal de l'ingrés base comès per les dones. Diferències en percentatges per àrees geogràfiques

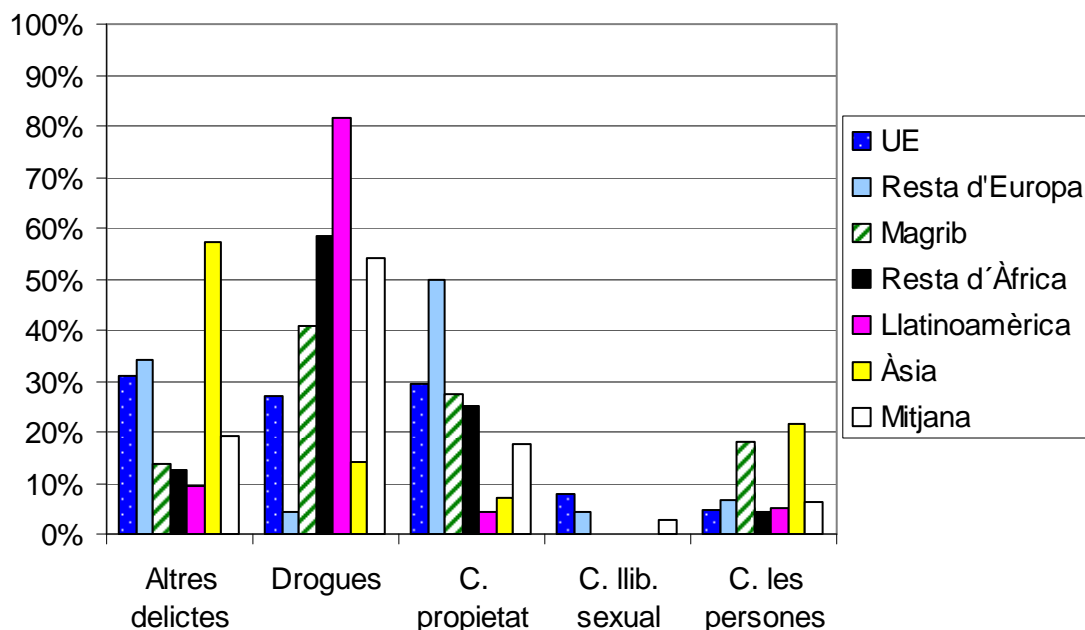
Variable	Categorització	UE	Resta Europa	Magrib	Resta Àfrica	Amèrica Central i del Sud	Àsia	Total	
Delicte principal de l'ingrés base	Contra les persones	n	6	3	4	1	12	3	29
		%	4,8%	6,8%	18,2%*	4,2%	5,1%	21,4%*	6,2%
	Contra la llibertat sexual	n	10	2	0	0	0	0	12
		%	7,9%*	4,5%	,0%	,0%	,0%	,0%	2,6%
	Contra la propietat	n	37	22	6	6	10	1	82
		%	29,4%*	50,1%*	27,3%	25,0%	4,2%	7,1%	17,6%
	Drogues	n	34	2	9	14	192	2	253
		%	27,0%	4,5%	40,9%	58,3%	81,4%*	14,3%	54,3%
	Altres delictes	n	39	15	3	3	22	8	90
		%	31,0%*	34,1%*	13,6%	12,5%	9,3%	57,1%*	19,3%
	Total	n	126	44	22	24	236	14	466
		%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

(*) Valors amb diferències significatives; $p \leq 0,05$.

Ja hem vist en el gràfic 66 de l'apartat anterior la distribució dels percentatges segons el tipus de delicte principal comès per les dones estrangeres 2007 i que va motivar l'ingrés base. Sembla que hi hagi una certa especialització en el tipus de delicte segons l'àrea geogràfica de procedència. En delictes contra les persones es troben sobrerrepresentades les dones del Magrib i d'Àsia. En delictes contra la llibertat sexual es troben sobrerrepresentades les dones de la Unió Europea. En delictes contra la propietat i altres delictes es troben sobrerrepresentades les dones de la Unió Europea i de la resta d'Europa. En

delictes relacionats amb drogues es troben sobrerrepresentades les dones procedents de l'Amèrica Central i del Sud. Finalment en els altres delictes trobem les dones de la resta d'Europa i d'Àsia. Totes les diferències esmentades són estadísticament significatives.

Gràfic 70. Especialització de les dones en tipus de delictes segons l'àrea geogràfica de procedència. Any 2007

En el conjunt de dones que han sortit en llibertat provisional, també trobem diferències en funció de l'àrea geogràfica. Han sortit en un percentatge més elevat les dones de la Unió Europea i de la resta d'Europa, mentre que ho han fet en un percentatge molt menys elevat les dones llatinoamericanes. Segurament el fet de la sortida no té tant a veure amb la seva nacionalitat com amb la possibilitat de fugida a causa de la manca d'arrelament i amb la necessitat de garantir la seva presència en el moment del judici.

En canvi, pel que fa als permisos ordinaris, en reben en més proporció les llatinoamericanes i les asiàtiques, mentre que en reben menys les dones europees, tant les de la Unió Europea com les de la resta d'Europa.

El comportament amb els permisos extraordinaris i les sortides programades és similar, si bé només trobem significació entre les dones de la Unió Europea (a les quals se'ls en concedeixen menys).

5.5. Diferències en les dones entrevistades respecte als homes

A continuació presentem només les diferències entre les respostes d'homes i dones a les preguntes fetes en les entrevistes que són significatives.

La trajectòria migratòria de les dones és més recent que la dels homes. Més de la meitat (55,7%) han arribat en el període 2005-2008. En els homes, aquesta proporció era molt més baixa (31,4%).

Les dones es troben més mal documentades. Tres fets sustenten aquesta afirmació:

- Un 51,6% no tenen NIE (número d'identificació d'estrangers) a la Subdelegació del Govern i, per tant, no existeixen a efectes de la institució de l'Estat que hauria de fer qualsevol tràmit de regularització. No existeixen en les estadístiques oficials. Entre els homes, aquesta proporció era de la meitat (26,2%).
- Un 44,3% de les dones no han tramitat la targeta sanitària, enfront del 30,3% dels homes.
- Un 53,0% de les dones no han treballat a Espanya, enfront del 21,9% dels homes.

Les dones es relacionen menys amb el seu entorn veïnal més proper. El 85,7% de les dones estrangeres empresonades entrevistades no ha participat en cap associació a Catalunya (en els homes aquesta proporció era del 70,7%).

Dins de la presó, en canvi, han aconseguit treballar pel CIRE (Centre d'Iniciatives per a la Reinserció) el 75,4% de les dones (enfront del 50,0% dels homes).

Les dones tenen més predisposició a confiar en el personal de la presó (53,0% enfront del 34,8% dels homes).

Quan se'ls pregunta que facin un balanç dels resultats que han obtingut amb el seu procés migratori, la meitat valoren negativament aquest procés migratori

pel fet d'haver acabat a la presó i creuen que no ha valgut la pena (el 50,8% de les dones enfront del 28,6% dels homes).

En canvi, la percepció de l'entrevistador en finalitzar l'entrevista és molt més optimista respecte a les possibilitats de sortir-se'n sense delinquir en el cas de les dones (66,7% enfront del 46,4% dels homes).

5.6. Resum del capítol

En el perfil de la dona estrangera encarcerada l'any 2007 trobem com a característiques més significatives les següents:

- La meitat de les dones encarcerades provenen de Llatinoamèrica (50,7%) i una quarta part de països de la Unió Europea⁵⁷ (27,0%). L'altra quarta part de dones encarcerades es reparteix per la resta d'àrees geogràfiques.
- Una de cada cinc dones tenen el seu domicili fora d'Espanya (19,6%), i són molt poques les que es troben sense domicili (4,1%).
- Respecte als estudis i la formació, les dones estrangeres encarcerades tenen i completen en més percentatge els estudis obligatoris (ESO) i postobligatoris (batxillerat i universitaris) que els homes. ESO o equivalent: dones, el 32,0%; homes, el 28,0%. Batxillerat: dones, el 5,2%; homes, el 0,5%. Estudis universitaris: dones, el 9,1%; homes, el 4,0%.
- Pel que fa al coneixement dels idiomes oficials del nostre país, les dones estrangeres encarcerades presenten percentatges més elevats en ambdós extrems. És a dir, hi ha un percentatge més alt de dones que d'homes que

⁵⁷ Recordem que cal tenir en compte que de les 126 dones de la Unió Europea ingressades als centres penitenciaris de Catalunya durant el 2007, el 60,5% corresponien a Romania, que des de l'1 de gener de 2007 és país de ple dret de la UE. El següent país de la Unió amb més representació a les presons catalanes és França, amb 15 encarcerades l'any 2007 (un 12,1% del total). Cal tenir en compte aquesta informació a l'hora d'interpretar els resultats perquè les dones romaneses i la seva específica problemàtica mediatitzen molt els resultats que s'obtenen.

no entenen el castellà ni el català, però en l'altre extrem també hi ha un percentatge superior de dones amb capacitat per escriure aquests dos idiomes.

- Podríem concloure, a partir d'aquestes dades, que estem davant de dos perfils de dona ben diferenciats. Un perfil de dona amb un nivell cultural mitjà-alt i que coneix almenys una de les llengües oficials a Catalunya, la qual cosa li ha de facilitar la integració; i un altre perfil que respon a un grup de dones amb molt poca formació escolar i professional i que a més no poden tenir gaire contacte amb la societat receptora ja que no en coneixen les llengües oficials.
- Respecte a les professions, les dones destaquen en el sector serveis (47,3% enfront del 22,5% dels homes). També hi ha més dones que es declaren sense ofici (39,4% enfront del 18,4% dels homes).
- Respecte les càrregues familiars, clarament es pot afirmar que les dones en tenen moltes més que els homes.
- La seva trajectòria migratòria és més recent que en el cas dels homes. Més de la meitat (55,7%) han arribat en el període 2005-2008.
- Les dones es troben més mal documentades. Tres fets sustenten aquesta afirmació: un 51,6% no tenen NIE (número d'identificació d'estrangers) a la Subdelegació de Govern, la qual cosa implica que l'Administració de l'Estat, responsable de qualsevol regularització administrativa, no té constància documental que existeixin. El 44,3% tampoc no han tramitat la targeta sanitària, i el 53,0% no han treballat a Espanya.
- El 85,7% de les dones estrangeres empresonades entrevistades no ha participat en cap associació a Catalunya (en els homes aquest percentatge era del 70,7%).
- La meitat dels delictes principals pels quals les dones es troben empresonades tenen a veure amb el tràfic i/o la tinença de drogues (54,5%)

- El 90,2% de dones són primàries en l'ingrés a presó, és a dir, que és la primera vegada que ingressen a una presó catalana. A més, les que tenen antecedents penitenciaris presenten una mitjana inferior d'ingressos previs (2,5 ingressos) que la dels homes (3,4 ingressos). La dona estrangera és menys reincident en el delictes que l'home estranger, tant en percentatge com en nombre de vegades, almenys segons les dades de què disposem.
- Per edat, les dones són més grans en el moment de l'ingrés (28,5 anys enfront dels 27,2 anys dels homes).
- La dona estrangera rep una condemna més alta (5 anys de mitjana) que l'home estranger (4 anys de mitjana), segurament pel tipus de delictes comès (tot i que les dones estan percentualment menys representades que els homes en els delictes amb violència i en els delictes contra les persones).

Per àrees geogràfiques podríem resumir les següents conclusions:

Unió Europea

- El pes poblacional de les dones d'aquesta regió dins del conjunt de dones encarcerades és alt (26,9%). Per edat, són de les que ingressen més joves, tenen menys nivell escolar i també menys preparació professional. Cometen proporcionalment més delictes contra la llibertat sexual, contra la propietat i altres delictes. Reben amb més facilitat la llibertat provisional, però, en canvi, dins de la presó gaudeixen de menys permisos ordinaris, extraordinaris i sortides. Ja hem comentat reiteradament el pes que té en aquests resultats la població romanesa (60,5% del total de les dones de la Unió Europea encarcerades l'any 2007).

Resta d'Europa

- El seu pes poblacional dins del conjunt de dones encarcerades és moderat (9,4%). Per edat, són les que ingressen més joves, i, com les de la Unió Europea, tenen menys nivell escolar i també menys preparació professional. En delictes estan sobrerrepresentades en la categoria d'*altres delictes* i

tenen més antecedents penitenciaris. No volen que es comuniqui al seu consolat el fet que es troben a la presó.

Magrib

- El seu pes poblacional dins del conjunt de dones encarcerades és baix (4,7%). Això pot influir en la poca informació diferencial que podem donar en relació amb aquest col·lectiu. Tenen pitjor formació escolar i presenten més antecedents penitenciaris. Pel que fa als delictes, estan sobrerrepresentades en delictes contra les persones.

Resta d'Àfrica

- El seu pes poblacional dins del conjunt de dones encarcerades també és baix (5,1%).

Llatinoamericanes

- El seu pes poblacional dins del conjunt de dones encarcerades és molt alt (50,3%). És el col·lectiu en què hi ha més dones amb residència fora d'Espanya. Com a principal delicte pel qual es troben a la presó destaquen els delictes de drogues. Surten molt menys en llibertat provisional, però en canvi gaudeixen de més permisos ordinaris.

Asiàtiques

- El seu pes poblacional dins del conjunt de dones encarcerades és el més baix de tots els col·lectius (3,0%). Estan sobrerrepresentades en els delictes contra les persones i en la categoria d'*altres delictes*, i reben proporcionalment més permisos ordinaris.

6. Joves, reincidents i no documentats: diferències en les respostes als entrevistats

En aquest capítol abordem el tema dels estrangers més joves que es troben a les presons catalanes i mirem de saber si presenten algunes particularitats remarcables respecte dels adults. A efectes de l'estudi hem considerat *joves* les persones que pertanyen a la franja d'edat de 18 a 25 anys. Són un total de 66 joves dels 212 entrevistats. Un 31,1%.

També examinem si hi ha diferències en contrastar les respostes de les persones reincidents amb les de les que són primàries en el seu ingrés penitenciari. A efectes de l'estudi hem considerat reincidents penitenciaris aquelles persones que ja havien estat ingressades a presó amb anterioritat a la causa base estudiada. Són un total de 26 reincidents dels 212 entrevistats. Un 12,3%.

Finalment, la darrera part d'aquest capítol està dirigida a analitzar el col·lectiu de persones indocumentades per saber si presenten un perfil diferent d'aquelles que sí que han tingut algun tipus de documentació, encara que en l'actualitat es trobin en situació irregular. A efectes de l'estudi hem considerat el màxim grau d'indocumentació, és a dir, que l'estranger no disposi de NIE (número d'identificació d'estranger), la qual cosa significa que a la Subdelegació del Govern central espanyol no li consta l'existència d'aquestes persones al nostre país. De manera col·loquial i per distingir-los els hem anomenat els *invisibles*. Són un total de 86 persones les que es troben en aquesta situació. Un 40,6% dels 212 entrevistats.

6.1. Els joves: diferències entre estrangers segons l'edat

Respecte al seu procés migratori i la xarxa social de suport, no hem trobat en els joves característiques diferenciades dels adults. Allò que val per a tot el col·lectiu, també val per als joves.

Els estrangers empresonats procedents de la Unió Europea i també de Llatinoamèrica són els que menys temps fa que es troben al nostre país, i els

magribins són els que fa més anys que ho són. Però ambdues afirmacions són compartides també pels adults.

Esperàvem trobar diferències en els joves provinents del Magrib (joves que haguessin vingut sols sense cap suport familiar quan eren menors i que acabessin a la presó, justament per aquesta manca de factors de protecció), i també en els joves llatinoamericans (reagrupats en la seva adolescència pels seus pares i que no s'haguessin integrat en la societat receptora). Cap de les dues realitats, àmpliament documentades en la bibliografia científica, han aparegut de manera diferenciada en el col·lectiu de persones entrevistades. Això pot ser degut al fet que les mateixes característiques de la recerca deixaven fora de l'objecte d'estudi les persones que havien adquirit la nacionalitat espanyola, la qual cosa podria passar amb els joves nascuts aquí de pares estrangers o en altres situacions assimilades.

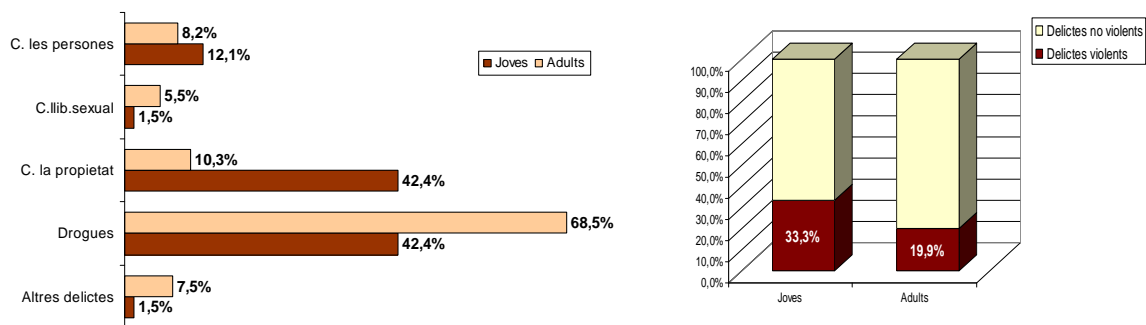
Hem trobat diferències en el procés de regularització. Hi ha més joves que no estan empadronats que no pas adults (el 49,1% enfront del 73,3%); també són menys els que disposaven de permís de residència en ser detinguts (el 38,1% dels joves enfront del 54,3% dels adults) i havien rebut menys permisos de treball (el 20,7% dels joves enfront del 47,4% dels adults).

No hi ha diferències en el reconeixement de l'abús de drogues.

Dins de les variables penals i penitenciàries, no trobem diferències quant als antecedents, si bé seria lògic pensar que els adults han tingut més temps per reincidir i per tant haurien d'estar més sobrerrepresentats.

Sí que hi ha diferències en el tipus de delicte que causa l'ingrés base. Els joves cometen en major proporció delictes contra la propietat (el 42,4% dels joves enfront del 10,3% dels adults) i, entre aquests, més robatoris amb violència i intimidació. També cometen més delictes violents (el 33,3% dels joves enfront del 19,9% dels adults). En canvi, els adults cometen en major proporció delictes de drogues i altres delictes.

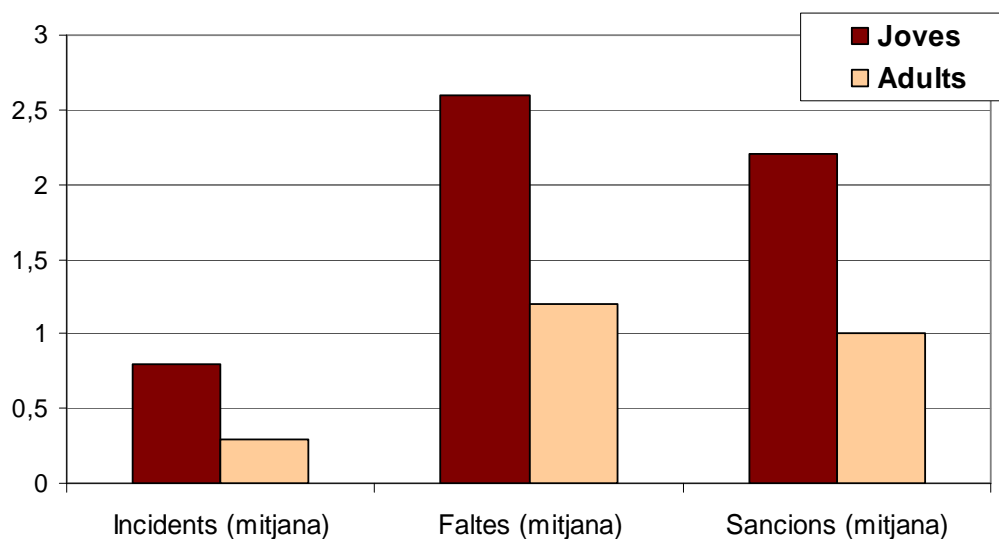
Gràfic 71. Comparació del tipus de delictes principal comès en l'ingrés base. Diferències entre joves i adults

Els joves reben menys condemna que els adults (1.777,5 dies de mitjana enfront dels 2.424,6 dies dels adults).

El seu pas per la presó és més conflictiu que el dels adults i tenen més incidents, faltes i sancions de mitjana, amb diferències estadísticament significatives.

Gràfic 72. Mitjana d'incidentes, faltes i sancions. Comparativa joves i adults.

No hi ha demandes, preocupacions ni expectatives de futur entre els joves empresonats diferenciades de la resta d'estrangers entrevistats, si bé la percepció de l'entrevistador respecte del futur del jove estranger empresonat, en el sentit que se'n pugui sortir sense delinquir, és més negativa i preval la percepció de pronòstic incert (49,2% per als joves enfront del 31,7% per als adults).

6.2. Els reincidents: diferències segons els antecedents penitenciaris

Hi ha més homes que tenen antecedents (15,5%) que dones (5,7%).

Per àrees geogràfiques, també trobem diferències respecte a la reincidència: els presos de l'Europa no comunitària (35,3%), el Magrib (25,0%) i Àsia (30,8%) són més reincidents en la nostra mostra, i els de l'Amèrica Central i del Sud són els que menys antecedents penitenciaris presenten (3,4%). Aquesta variable pot estar condicionada pels anys que fa que són al nostre país (coincideix que els més veterans, per àrees geogràfiques, en arribar són els que més antecedents tenen) i també per la manca d'informació de què disposem respecte de les seves trajectòries penitenciàries fora del nostre país.

Respecte al procés migratori de reincidents i no reincidents, l'única diferència que hem trobat entre els dos col·lectius és en la resposta a la pregunta següent: "Qui va influir més perquè vingúes aquí?". Els reincidents van venir més influïts per la família en una proporció més elevada (el 50,0% reincidents enfront del 22,5% dels no reincidents). En canvi, trobem una proporció més alta de no reincidents entre els que contesten que ningú no va influir perquè vinguessin (el 52,1% de no reincidents enfront del 31,8% de reincidents).

Un cop neutralitzat l'efecte del temps que fa que aquestes persones es troben al nostre país, no trobem diferències significatives en la xarxa social de suport d'adults i joves, ni en el procés d'integració, ni tampoc en la documentació, si bé la mostra és massa petita per poder extreure conclusions significatives.

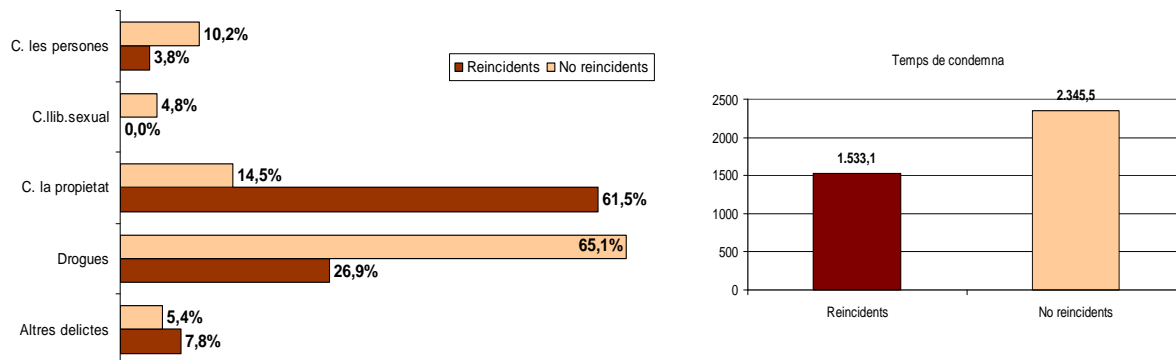
El tipus de delictes comès en l'ingrés base sí que diferencia els dos grups, com també ho fa el temps total de condemna que tenen els presos ja sentenciats i l'edat en el moment de cometre aquest delictes.

Els reincidents es troben més representats en delictes contra la propietat i els no reincidents en delictes de drogues.

Respecte a la condemna, els reincidents tenen condemnes més curtes de mitjana (1.533,1 dies) que les dels no reincidents, que són més llargues (2.345,5 dies).

Els reincidents són més joves en el moment de cometre el delictes de l'ingrés base (27,1 anys enfront dels 31,0 anys dels no reincidents).

Gràfic 73. Delictes principals comès en l'ingrés base. Temps de condemna. Diferència entre els reincidents i els no reincidents

On trobem les principals diferències en el conjunt de variables estudiades és en l'estada a la presó i en l'opinió dels entrevistats sobre aquesta qüestió. En general els reincidents opinen en totes les preguntes de manera més negativa i presenten més factors de problemàtica personal i social (menys capital social, menys suport familiar, més relació conflictiva dins de la presó, menys activitats, més problemàtica d'abús de tòxics reconeguda) i en canvi els no reincidents opinen de forma més positiva i presenten menys factors de problemàtica personal i social.

Els reincidents se senten més insegurs i amenaçats dins del centre penitenciari, manifesten que les relacions amb els funcionaris són dolentes, consideren que la normativa del centre és dolenta i severa, reconeixen en una proporció més elevada dependència de tòxics i segueixen dins de la presó un tractament específic per a la seva toxicomania. Treballen en menys proporció dins de la presó. També tenen més faltes i sancions.

Per contra, els no reincidents manifesten sentir-se segurs dins del centre penitenciari, creuen que les relacions amb els funcionaris són bones, consideren que la normativa del centre està bé, no reconeixen en tanta proporció dependència de tòxics i tenen menys faltes i sancions. Treballen en una proporció més elevada dins del centre penitenciari.

Taula 91. Estada a la presó. Diferències entre els reincidents i els no reincidents

Variable	Categorització		No reincidents	Reincidents	Total
Se sent segur o amenaçat?	Amenaçat, insegur	n	18	5	23
		%	10,5%	22,7%*	11,9%
	Depèn del mòdul	n	25	7	32
		%	14,6%	31,8%*	16,6%
	Segur	n	128	10	138
	%	74,9%*	45,5%	71,5%	
	Total	n	171	22	193
		%	100,0%	100,0%	100,0%
Com són les relacions amb els funcionaris de seguretat?	Dolentes	n	7	3	10
		%	3,8%	11,5%*	4,8%
	Hi ha de tot	n	102	19	121
		%	55,7%	73,1%*	57,9%
	Bones	n	74	4	78
	%	40,4%*	15,4%	37,3%	
	Total	n	183	26	209
		%	100,0%	100,0%	100,0%
Què pensa de la normativa del centre?	Està bé	n	87	5	92
		%	49,7%*	21,7%	46,5%
	Dolenta i severa	n	31	10	41
		%	17,7%	43,5%*	20,7%
	Hi ha de tot	n	57	8	65
	%	32,6%	34,8%	32,8%	
	Total	n	175	23	198
		%	100,0%	100,0%	100,0%
Reconeix dependència toxicomania?	No	n	136	10	146
		%	73,1%*	38,5%	68,9%
	Sí	n	50	16	66
	%	26,9%	61,5%*	31,1%	
	Total	n	186	26	212
		%	100,0%	100,0%	100,0%
Fa tractament a la presó per a la seva toxicomania?	No	n	168	16	184
		%	90,3%*	61,5%	86,8%
	Sí	n	18	10	28
	%	9,7%	38,5%*	13,2%	
	Total	n	186	26	212
		%	100,0%	100,0%	100,0%
Treballa al centre penitenciari?	No	n	9	4	13
		%	4,9%	15,4%*	6,2%
	Sí	n	175	22	197
	%	95,1%*	84,6%	93,8%	
	Total	n	184	26	210
		%	100,0%	100,0%	100,0%

(*) Valors amb diferències significatives; $p \leq 0,05$.

	No reincidents		Reincidents	
	Mitjana	Desviació típica	Mitjana	Desviació típica
Incidents	0,4	1,1	0,6	0,8
Faltes	1,5*	2,9	3,0*	4,0
Sancions	1,2*	2,5	2,8*	3,7

(*) Valors amb diferències significatives; $p \leq 0,05$.

Paral·lelament, el pronòstic de l'entrevistador respecte del futur de l'estranger empresonat és dolent per als reincidents i bo per als no reincidents.

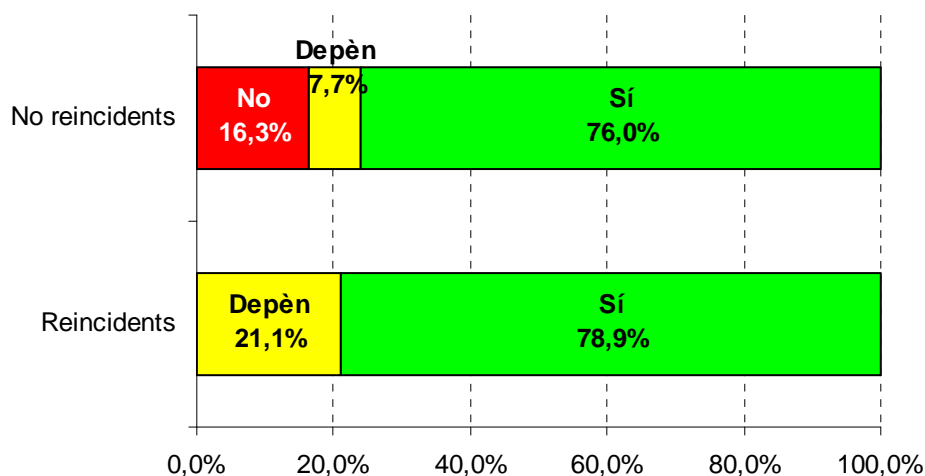
Taula 92. Percepció de l'entrevistador. Diferències entre els reincidents i els no reincidents

Variable	Categorització		No reincidents	Reincidents	Total
Percepció de l'entrevistador	Dolenta	n	12	8	20
		%	6,6%	32,0%*	9,7%
	Regular	n	64	13	77
		%	35,2%	52,0%	37,2%
	Bona	n	106	4	110
		%	58,2%*	16,0%	53,1%
	Total	n	182	25	207
		%	100,0%	100,0%	100,0%

(*) Valors amb diferències significatives; $p \leq 0,05$.

Els antecedents penitenciaris no marquen diferències respecte a les preguntes referides al retorn, l'acceptació de l'expulsió com a alternativa a la presó ni a les expectatives i els interessos de quedar-se al nostre país o marxar un cop acabada la condemna. Tot i així, els únics que manifesten que no volen mantenir la residència a Espanya en sortir de presó són persones no reincidents, que ja no la tenien quan van ser detinguts (13,8% del total que responen la pregunta).

Gràfic 74. Vol mantenir la residència a Espanya en sortir de la presó? Comparativa entre reincidents i no reincidents

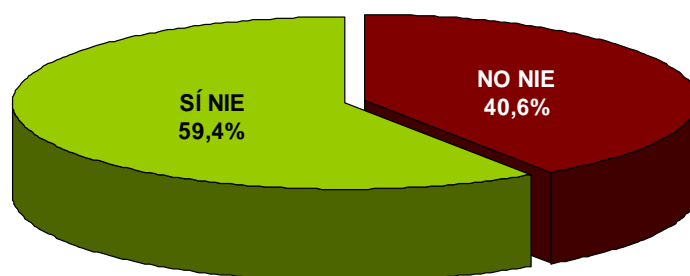

6.3. Els invisibles: diferències segons la manca de documentació

Com hem assenyalat al principi d'aquest capítol, anomenem *invisibles* les persones indocumentades que no tenen ni tant sols el número d'identificació d'estranger (NIE), assignat pel Govern de l'Estat espanyol a totes les persones estrangeres que es troben al nostre país, siguin irregulars o no, siguin comunitàries o extracomunitàries, i que és el primer tràmit que s'obté respecte a la seva identificació i que és necessari per fer qualsevol altra gestió davant qualsevol administració.

El percentatge d'invisibles respecte del total de persones entrevistades és del 40,6%. Dit d'una altra manera, dues de cada cinc persones ingressades a la presó no existeixen a cap efecte documental per a l'Estat espanyol, responsable dels permisos posteriors d'estada regular. Això no ha de ser un problema per al 10,4% dels estrangers empresonats que són de la Unió Europea i que, per tant, no necessiten el NIE a l'hora de quedar-se al nostre país (del total dels que no tenen NIE suposen una quarta part, el 25,6%).

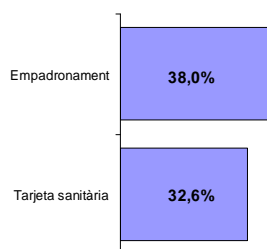
Gràfic 75. Percentatge d'invisibles a les presons catalanes

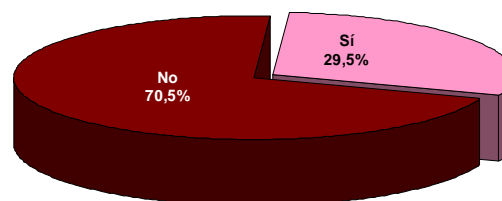
Aquests invisibles no tenen cap altra documentació tramitada? Hem volgut saber quantes d'aquestes persones tenen o han tingut algun tipus de documentació o si han arribat a treballar a Espanya, òbviament com irregulars.

Gràfic 76. Percentatge d'invisibles amb empadronament als municipis catalans. Percentatge d'invisibles amb targeta sanitària. Percentatge d'invisibles que han treballat irregularment.

Empadronament i targeta sanitària dels invisibles

Han treballat a Espanya?

Dos de cada cinc invisibles (el 9,0% dels empresonats entrevistats) s'han empadronat en algun municipi. Per tant, no consten a la Subdelegació del Govern però els ajuntaments sí que tenen constància que es trobaven a Catalunya abans d'entrar a la presó. En canvi, hi ha un altre 14,6% del total d'empresonats entrevistats (tres de cada cinc invisibles) que, a part de no tenir NIE, tampoc no es troben empadronats.

Un de cada tres invisibles han tramitat la targeta sanitària. Això vol dir que el 27,4% dels empresonats entrevistats, a part de no tenir NIE, tampoc no tenen cap tipus de cobertura sanitària fora de l'entorn penitenciari. En canvi, un 13,2% del conjunt, malgrat estar en aquest grup, sí que han tramitat la targeta sanitària.

Quasi un de cada tres invisibles ha treballat de forma irregular a Espanya.

Quines són les diferències entre els invisibles?

Pel que fa al gènere, hi ha més proporció de dones sense NIE que no pas d'homes, amb diferències que són estadísticament significatives.

Taula 93. Gènere. Diferències entre els presos que tenen NIE i els que no en tenen

Variable	Categorització		No NIE	Sí NIE	Total
Gènere	Home	n	46	96	142
		%	53,5%	76,2%*	67,0%
	Dona	n	40	30	70
		%	46,5%*	23,8%	33,0%
	Total	n	86	126	212
		%	100,0%	100,0%	100,0%

(*) Valors amb diferències significatives; $p \leq 0,05$.

Per àrees geogràfiques, les diferències també són significatives. Els ciutadans procedents de Llatinoamèrica (51,2%) i de la Unió Europea (25,6%) són els dos col·lectius que estan sobrerrepresentats en les persones sense NIE. Per contra, els procedents del Magrib (22,2%), la resta d'Àfrica (20,6%) i Àsia (9,5%) són els tres col·lectius que estan sobrerrepresentats entre les persones que sí que tenen, com a mínim, NIE.

Taula 94. Àrea geogràfica. Diferències entre els que tenen NIE i els que no en tenen

Variable	Categorització		No NIE	Sí NIE	Total
Unió Europea	UE	n	22	7	29
		%	25,6%*	5,6%	13,7%
	Resta d'àrees geogràfiques	n	64	119	183
		%	74,4%	94,4%*	86,3%
	Total	n	86	126	212
		%	100,0%	100,0%	100,0%
Resta d'Europa	Resta d'Europa	n	8	9	17
		%	9,3%	7,1%	8,0%
	Resta d'àrees geogràfiques	n	78	117	195
		%	90,7%	92,9%	92,0%
	Total	n	86	126	212
		%	100,0%	100,0%	100,0%
Magrib	Magrib	n	4	28	32
		%	4,7%	22,2%*	15,1%
	Resta d'àrees geogràfiques	n	82	98	180
		%	95,3%*	77,8%	84,9%
	Total	n	86	126	212
		%	100,0%	100,0%	100,0%

Variable	Categorització		No NIE	Si NIE	Total
Resta d'Àfrica	Resta d'Àfrica	n	4	26	30
		%	4,7%	20,6%*	14,2%
	Resta d'àrees geogràfiques	n	82	100	182
		%	95,3%*	79,4%	85,8%
	Total	n	86	126	212
%		100,0%	100,0%	100,0%	
Amèrica Central i del Sud	Amèrica Central i del Sud	n	44	44	88
		%	51,2%*	43,9%	41,5%
	Resta d'àrees geogràfiques	n	42	82	124
		%	48,8%	65,1%*	58,5%
	Total	n	86	126	212
%		100,0%	100,0%	100,0%	
Àsia	Àsia	n	1	12	13
		%	1,2%	9,5%*	6,1%
	Resta d'àrees geogràfiques	n	85	114	199
		%	98,8%*	90,5%	93,9%
	Total	n	86	126	212
%		100,0%	100,0%	100,0%	

(*) Valors amb diferències significatives; $p \leq 0,05$.

6.3.1. El procés migratori i la xarxa social dels invisibles

Un altre aspecte que hem volgut saber és si el procés migratori i la xarxa social de suport dels que no tenen NIE és diferent d'aquells que sí que es troben registrats com a estrangers. La resposta és afirmativa.

Els invisibles no tenien un projecte migratori clar, almenys per venir a Catalunya, ni disposen de la mateixa xarxa social de suport respecte als que sí que tenen NIE.

El percentatge d'invisibles que han arribat a Catalunya, han estat detinguts i directament han anat a parar a la presó és del 21,2% del total de la mostra entrevistada. Com ja hem vist, un percentatge important correspon a dones llatinoamericanes detingudes a l'aeroport d'entrada per tràfic de drogues.

Taula 95. Procés migratori i xarxa social de suport. Diferències entre els que tenen NIE i els que no en tenen

Variable	Categorització		No NIE	Sí NIE	Total
Coneixia algú abans de venir?	No	n	49	30	79
		%	57,6%*	24,0%	37,6%
	Sí	n	36	95	131
		%	42,4%	76,0%*	62,4%
	Total	n	85	125	210
		%	100,0%	100,0%	100,0%
Qui va influir més perquè vingúes aquí?	Amenaçat, enganyat	n	7	4	11
		%	9,5%	3,4%	5,8%
	Ningú	n	40	55	95
		%	54,0%	47,0%	49,7%
	Amics/coneguts	n	20	16	36
		%	27,0%*	13,7%	18,8%
Família	n	7	42	49	
	%	9,5%	35,9%*	25,7%	
Total	n	74	117	191	
		%	100,0%	100,0%	100,0%
Catalunya i Espanya era el seu destí o va ser casualitat que acabés aquí?	Casualitat	N	35	30	65
		%	46,7%*	26,1%	34,2%
	Destí buscat	n	40	85	125
		%	53,3%	73,9%*	65,8%
Total	n	75	115	190	
		%	100,0%	100,0%	100,0%
Per què volia sortir del país?	Millorar la situació econòmica	n	26	36	62
		%	45,6%	40,9%	42,7%
	Situació difícil al país d'origen	n	15	33	48
		%	26,3%	37,5%	33,1%
	Situacions familiars	n	2	12	14
		%	3,5%	13,6%*	9,7%
Altres	n	14	7	21	
	%	24,6%*	8,0%	14,5%	
Total	n	57	88	145	
		%	100,0%	100,0%	100,0%
Quan va arribar?	2005-2008	n	61	16	77
		%	75,3%*	13,7%	38,9%
	2000-2004	n	11	53	64
		%	13,6%	45,3%*	32,3%
	Dècada dels noranta	n	7	30	37
		%	8,6%	25,6%*	18,7%
	Dècada dels vuitanta	n	2	18	20
		%	2,5%	15,4%*	10,1%
Total	n	81	117	198	
		%	100,0%	100,0%	100,0%

(*) Valors amb diferències significatives; $p \leq 0,05$.

Variable	Categorització		No NIE	Si NIE	Total
Va rebre ajuda en arribar aquí?	No	n	56	41	97
		%	75,7%*	33,6%	49,5%
	Sí	n	18	81	99
		%	24,3%	66,4%*	50,5%
	Total	n	74	122	196
		%	100,0%	100,0%	100,0%
Es veu amb els familiars d'aquí?	No	n	19	18	37
		%	44,2%*	19,8%	27,6%
	Sí	n	24	73	97
		%	55,8%	80,2%*	72,4%
	Total	n	43	91	134
		%	100,0%	100,0%	100,0%
On ha conegut les amitats?	No té amics	n	19	13	32
		%	22,1%*	10,3%	15,1%
	A la presó	n	42	19	61
		%	48,8%*	15,1%	28,8%
	Altres	n	3	6	9
		%	3,5%	4,8%	4,2%
	Feina	n	8	19	27
		%	9,3%	15,1%	12,7%
	On viu fora de la presó	n	14	69	83
		%	16,3%	54,7%*	39,2%
Total	n	89	126	212	
	%	100,0%	100,0%	100,0%	
Si té parella, quan temps fa?	No té parella	n	34	44	78
		%	43,0%	36,4%	39,0%
	Menys d'1 any	n	12	8	20
		%	15,2%*	6,6%	10,0%
	Més d'1 any	n	33	69	102
		%	41,8%	57,0%*	51,0%
Total	n	79	121	200	
	%	100,0%	100,0%	100,0%	
Ha participat en alguna associació a Catalunya?	No	n	63	79	142
		%	92,6%*	65,3%	75,1%
	Sí	n	5	42	47
		%	7,4%	34,7%*	24,9%
Total	n	68	121	189	
	%	100,0%	100,0%	100,0%	
Ha treballat a Espanya?	No	n	55	10	65
		%	70,5%*	8,0%	32,0%
	Sí	n	23	115	138
		%	29,5%	92,0%*	68,0%
	Total	n	78	125	203
%		100,0%	100,0%	100,0%	

(*) Valors amb diferències significatives; $p \leq 0,05$.

Variable	Categorització		No NIE	Si NIE	Total
Ha fet algun curs de formació?	No	n	39	55	94
		%	58,2%*	44,0%	48,9%
	Sí, però només a la presó	n	16	16	32
		%	23,9%*	12,8%	16,7%
	Sí, també fora de la presó	n	12	54	66
		%	17,9%	43,2%*	34,4%
	Total	n	67	125	192
%		100,0%	100,0%	100,0%	

(*) Valors amb diferències significatives; $p \leq 0,05$.

La major part dels invisibles no coneixien ningú abans de venir aquí (el 57,6% enfront del 24,% del grup amb NIE); la majoria (54,1%) diuen que ningú no els va influir perquè vinguessin, però entre els que sí que es van deixar convèncer, van ser amics o coneguts els que hi van influir (el 27,0% enfront del 13,7% del grup amb NIE); el motiu de la sortida del país d'origen no tenia tant a veure amb un procés migratori planificat com amb una categoria que hem agrupat dins d'*altres motius*, on s'inclouen interessos dispars com ara venir de vacances, per negocis, per conèixer noves experiències, ser independent, etc. (el 24,6% enfront del 8,0% del grup amb NIE); també són més els que reconeixen que va ser una casualitat el fet que acabessin aquí (el 46,7% enfront del 26,1% del grup amb NIE); quan van arribar aquí no van rebre ajuda (el 75,7% enfront del 33,6% del grup amb NIE); són els que fa menys temps que han arribat, ja que ho han fet en el període 2005-2008 (el 75,3% enfront del 13,7% del grup amb NIE); els que tenen familiars aquí, no els veuen (el 44,2% enfront del 19,8% del grup amb NIE); les amistats les han conegut a la presó (el 48,8% enfront del 15,1% del grup amb NIE) o no en tenen (el 22,1% enfront del 10,3% del grup amb NIE); no han participat en cap associació a Catalunya (el 92,6% enfront del 65,3% del grup amb NIE); no han fet cap curs de formació (el 58,2% enfront del 44,0% del grup amb NIE) i com a variable més destacada de tot aquest conjunt que acabem de descriure, no han treballat a Espanya (el 70,5% enfront del 8,0% del grup amb NIE).

Taula 96. Documentació i regularització. Diferències entre els que tenen NIE i els que no en tenen

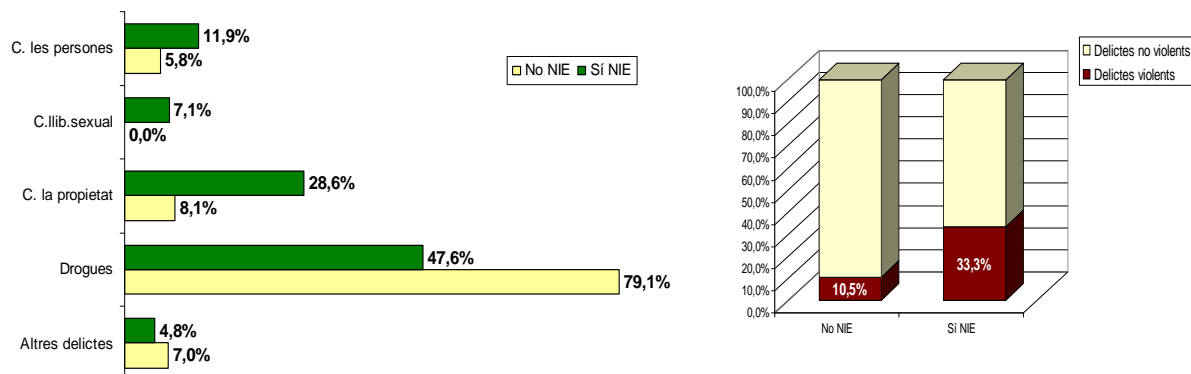
Variable	Categorització		No NIE	Sí NIE	Total
Es pot informar el consolat?	No	n	42	92	134
		%	48,8%	73,0%*	63,2%
	Sí	n	44	34	78
		%	51,2%*	27,0%	36,8%
	Total	n	86	126	212
		%	100,0%	100,0%	100,0%
Ha tingut algun empadronament?	No	N	31	29	60
		%	62,0%*	23,6%	34,7%
	Sí	n	19	94	113
		%	38,0%	76,4%*	65,3%
	Total	n	50	123	173
		%	100,0%	100,0%	100,0%
Té targeta sanitària?	No	N	58	16	74
		%	67,4%*	12,7%	34,9%
	Sí	n	28	110	138
		%	32,6%	87,3%*	65,1%
	Total	n	86	126	212
		%	100,0%	100,0%	100,0%

(*) Valors amb diferències significatives; $p \leq 0,05$.

Respecte a la documentació, ja hem avançat en començar aquest apartat que els invisibles constitueixen el 40,6% dels estrangers empresonats entrevistats. D'aquests, només el 38,0% s'han empadronat (enfrent del 76,4% dels que sí que tenen NIE) i el 32,6% han demanat la targeta sanitària (enfrent del 87,3% dels que sí que tenen NIE).

Respecte al delicte principal que han comès els invisibles i pel qual es troben a la presó és, amb diferència respecte a altres categories, un delicte relacionat amb les drogues (79,1% enfrent del 47,6% que sí que tenen NIE).

Gràfic 77. Comparació tipus de delicte principal comès en l'ingrés base. Diferències entre els invisibles i els que tenen NIE

També hi ha diferències significatives quant a l'edat en què cometen el delictes de l'ingrés base. Els invisibles són més grans de mitjana (32,3 anys enfront dels 29,4 anys dels que sí que tenen NIE).

Dels que ja han estat condemnats, trobem que la condemna és superior de manera significativa en els invisibles (2.697,1 dies enfront dels 1.901,4 dies dels que sí que tenen NIE). Hem volgut saber si aquesta diferència és deguda al tipus d'especialització del delictes (drogues) que acabem de veure o es pot deure a altres factors. Per fer-ho, hem agafat només els estrangers empresonats que han estat condemnats per delictes relacionats amb les drogues i hem comparat els que tenen NIE amb els que no, i les diferències en relació amb el temps de condemna continuen sent significatives entre els invisibles (2.817,0 dies) enfront dels que sí que tenen NIE (2.041,8 dies).

Taula 97. Temps de condemna total en dies pels que han comès delictes de drogues. Comparativa entre els invisibles i els que sí que tenen NIE

	Invisibles (No NIE)			Sí NIE		
	n	Mitjana dies	Desviació típica	n	Mitjana dies	Desviació típica
Condemna total en dies	44	2.817,0	828,4	32	2.041,8	1.070,0

(*) Valors amb diferències significatives; $p \leq 0,05$.

Dins de la presó, en canvi, les diferències són poques entre ambdós grups. Els invisibles reben molts menys permisos ordinaris (el 19,8% enfront del 32,5% dels que sí que tenen NIE), però no hi ha diferències respecte als permisos extraordinaris ni a les sortides programades. Fan menys programes de tractament (l'11,6% enfront del 27,8% dels que sí que tenen NIE). Fan més activitats (19,2 de mitjana enfront de les 15,3 dels que sí que tenen NIE).

No trobem diferències en les faltes ni en les sancions que reben. Tampoc en la possibilitat de treballar per al CIRE, ni en la percepció que tenen de la relació entre els interns i l'ambient a la presó, ni de la relació amb els funcionaris de seguretat i els funcionaris de tractament, ni en el nivell de confiança que es pot tenir en el personal penitenciari. No hi ha diferències tampoc en l'opinió respecte a la normativa del centre ni en la valoració de les d'activitats.

Un aspecte que cal destacar són les demandes, preocupacions i expectatives de futur dels invisibles.

Taula 98. Expectatives de futur a la sortida de presó. Diferències entre els que tenen NIE i els que no en tenen

Variable	Categorització		No NIE	Sí NIE	Total
Acceptaria el retorn al seu país a canvi de sortir de la presó?	Sí	n	44	23	67
		%	53,6%*	19,2%	33,2%
	Depèn	n	14	19	33
		%	17,1%	15,8%	16,3%
	No	n	24	78	102
		%	29,3%	65,0%*	50,5%
Total	n	82	120	202	
	%	100,0%	100,0%	100,0%	
Què faria que volgués tornar al seu país?	No s'ho planteja	n	18	49	67
		%	32,7%	67,1%*	52,3%
	Marxaria en qualsevol cas	n	22	9	31
		%	40,0%*	12,3%	24,2%
	Ajuda econòmica/feina	n	9	11	20
		%	16,4%	15,1%	15,6%
Estar amb la família	n	6	4	10	
	%	10,9%	5,5%	7,8%	
Total	n	55	73	128	
	%	100,0%	100,0%	100,0%	
On viurà en sortir de la presó?	País d'origen	n	22	3	25
		%	31,0%*	2,6%	13,5%
	Fora d'Espanya	n	11	1	12
		%	15,5%*	0,9%	6,5%
	Resta de Catalunya/Espanya	n	12	54	66
		%	16,9%	47,4%*	35,7%
Barcelona	n	26	56	82	
	%	36,6%	49,1%	44,3%	
Total	n	71	114	185	
	%	100,0%	100,0%	100,0%	
Val la pena haver migrat?	No	n	47	20	67
		%	61,8%*	18,0%	35,8%
	Depèn	n	10	21	31
		%	13,2%	18,9%	16,6%
	Sí	n	19	70	89
		%	25,0%	63,1%*	47,6%
Total	n	76	111	187	
	%	100,0%	100,0%	100,0%	

(*) Valors amb diferències significatives; $p \leq 0,05$.

El col·lectiu dels invisibles és l'únic que acceptaria voluntàriament retornar al seu país a canvi de sortir de la presó (el 53,6% enfront del 19,2% dels que sí que tenen NIE). Marxarien de bon grat i sense cap altra condició (el 40% enfront del 12,3% dels que sí que tenen NIE) i en més proporció tenen clar que

en sortir de la presó no volen mantenir la residència a Espanya i viuran al seu país d'origen (el 31,0% enfront del 2,6% dels que sí que tenen NIE) o fora d'Espanya (el 15,5% enfront del 0,9% dels que sí que tenen NIE).

També són els que valoren més negativament la seva trajectòria migratòria i conclouen que no ha valgut la pena la migració (el 61,8% enfront del 18,0% dels que sí que tenen NIE), però aquesta valoració negativa no està produïda pel fet d'haver acabat a la presó, sinó pel fet de trobar-se sense documentació, sense possibilitats de regularització, sense feina ni família aquí. Aquests factors pesen més que el fet del seu pas per la presó.

6.4. Resum del capítol

Els joves

Hem trobat poques diferències entre la població empresonada immigrada adulta i la població jove estudiada. Les úniques diferències que mereixen l'atenció del lector en aquest resum són:

- Els joves cometen en més proporció delictes contra la propietat (el 42,4% dels joves enfront del 10,3% dels adults) i, dins d'aquesta categoria, més robatoris amb violència i intimidació. Entre els adults hi ha una proporció més elevada de delictes de drogues i altres delictes. Una proporció més elevada de joves cometen delictes violents (33,3% de joves i 19,9% d'adults).
- L'estada a la presó del jove és més conflictiva en termes d'incidents, faltes i sancions, que de mitjana són més nombrosos que en el cas dels adults amb diferències estadísticament significatives.

Els reincidents penitenciaris

Les diferències principals entre els reincidents penitenciaris i els que no ho són estan mediatitzades pel temps que fa que es troben al nostre país. Hem comparat els dos grups controlant aquesta variable i les diferències no les hem trobat en el procés migratori ni en la xarxa social de suport dels subjectes, ni en l'accés a la documentació o regularització, ni en les expectatives de futur al sortir de la presó.

Les diferències es troben en el tipus de delicte comès i sobretot en l'estada a la presó.

- Els reincidents es troben més representats en delictes contra la propietat i els no reincidents en delictes de drogues.
- Respecte a la condemna, els reincidents tenen condemnes més curtes de mitjana (1.533,1 dies), enfront dels no reincidents, les condemnes dels quals són més llargues (2.345,5 dies).
- Els reincidents són més joves en el moment de cometre el delicte de l'ingrés base (27,1 anys enfront dels 31,0 anys dels no reincidents).
- En general els reincidents opinen en totes les preguntes relacionades amb la seva estada a la presó de manera més negativa que els no reincidents. Alhora, presenten més factors de problemàtica personal i social que els no reincidents.
- Els reincidents se senten més insegurs i amenaçats dins del centre penitenciari, manifesten que les relacions amb els funcionaris són dolentes, consideren que la normativa del centre és dolenta i severa, reconeixen en una proporció més elevada dependència de tòxics i fan més sovint dins de la presó tractament específic per a la seva toxicomania. Treballen en menys proporció dins de la presó. També tenen més faltes i sancions.
- Per contra, els no reincidents manifesten sentir-se segurs dins del centre penitenciari, creuen que les relacions amb els funcionaris són bones, consideren que la normativa del centre està bé, no reconeixen en tanta

proporció dependència de tòxics i tenen menys faltes i sancions. Treballen en més proporció dins del centre penitenciari.

Els invisibles

En aquest grup hem inclòs aquelles persones que es troben ingressades a la presó i de les quals a la Subdelegació del Govern Espanyol a Barcelona no li consta que existeixin, ja que ni tant sols tenen NIE (número d'identificació d'estrangers). Dos de cada cinc estrangers empresonats de la mostra estudiada es troben dins de la categoria d'invisibles documentalment. D'aquests invisibles, una quarta part provenen de la Unió Europea, la qual cosa els implicarà, a efectes de regularització, molts menys problemes que a la resta.

- El 38% dels invisibles s'han empadronat a municipis de referència; el 32,6% han tramitat la targeta sanitària, i un de cada tres han treballat irregularment al nostre país.
- Per àrees geogràfiques, també les diferències són significatives. Els ciutadans procedents de Llatinoamèrica (51,2%) i de la Unió Europea (25,6%) són els dos col·lectius que estan sobrerrepresentats en les persones sense NIE. Per contra, els procedents del Magrib (22,2%), la resta d'Àfrica (20,6%) i Àsia (9,5%) són els tres col·lectius que estan sobrerrepresentats entre les persones que sí que tenen, com a mínim, NIE.
- Els invisibles no tenien un projecte migratori clar, almenys per venir a Catalunya, ni disposen de la mateixa xarxa social de suport respecte dels que sí que tenien NIE. La majoria dels invisibles no coneixien ningú abans de venir aquí (el 57,6% enfront del 24,% del grup amb NIE); la majoria (54,0%) diuen que ningú no els va influir perquè vinguessin, però entre els que sí que es van deixar convèncer, van ser amics o coneguts els que van influir (el 27,0% enfront del 13,7% del grup amb NIE).

- El motiu de la sortida del país no tenia tant a veure amb un procés migratori planificat com amb una categoria que hem agrupat dins d'altres motius, on s'inclouen interessos dispars com ara venir de vacances, per negocis, per conèixer noves experiències, ser independent, etc. (el 24,0% enfront del 8,0% del grup amb NIE); també són més els que reconeixen que van acabar aquí per casualitat (el 46,7% enfront del 26,1% del grup amb NIE); en general, quan van arribar aquí no van rebre ajuda (el 75,7% enfront del 33,6% del grup amb NIE); i són els que fa menys temps que han arribat, ja que ho van fer en el període 2005-2008 (el 75,3% enfront del 13,7% del grup amb NIE).
- Els que tenen familiars aquí no els veuen (el 44,2% enfront del 19,8% del grup amb NIE); les amistats les han conegut a la presó (el 48,8% enfront del 15,1% del grup amb NIE) o no en tenen (el 22,1% enfront del 10,3% del grup amb NIE); no han participat en cap associació a Catalunya (el 92,6% enfront del 65,3% del grup amb NIE); no han fet cap curs de formació (el 58,2% enfront del 44,0% del grup amb NIE) i com a variable més destacada de tot aquest conjunt de variables que acabem de descriure, no han treballat a Espanya (el 70,5% enfront del 8,0% del grup amb NIE).
- El delicte principal que han comés els invisibles i pel qual es troben a la presó és, amb diferència, un delicte relacionat amb les drogues (el 79,1% enfront del 47,6% del grup amb NIE).
- Dels que ja han estat condemnats, trobem que la condemna és superior de manera significativa en els invisibles (2.697,1 dies enfront dels 1.901,4 dies del grup amb NIE). Quan es compara només els delictes relacionats amb les drogues, les diferències quant al temps de condemna continuen sent significatives entre els invisibles (2.817,0 dies enfront dels 2.041,8 dies del grup amb NIE).
- El percentatge d'invisibles que han arribat a Catalunya, han estat detinguts i directament han anat a parar a la presó és del 21,2% del total de la mostra entrevistada. Un percentatge important correspon a dones llatinoamericanes detingudes a l'aeroport d'entrada per tràfic de drogues.

- No es troben gaire diferències entre ambdós grups en la vida en l'entorn penitenciari. Si bé els invisibles reben molts menys permisos ordinaris (el 19,8% enfront del 32,5% del grup amb NIE) no hi ha diferències respecte als permisos extraordinaris ni a les sortides programades. No hi ha diferències en les faltes ni en les sancions que reben. Tampoc en la possibilitat de treballar per al CIRE, ni en la percepció que tenen de la relació entre els interns i l'ambient a la presó, ni en la relació amb els funcionaris de seguretat i els funcionaris de tractament o el nivell de confiança que es pot tenir en el personal penitenciari. No hi ha diferències tampoc en l'opinió respecte a la normativa del centre ni en la valoració de les d'activitats. Sí que trobem diferències en el fet que els invisibles fan menys programes específics (l'11,6% enfront del 27,8% del grup amb NIE) i fan més activitats dins de la presó (19,2 de mitjana enfront de les 15,3 del grup amb NIE).
- Un aspecte que cal destacar són les demandes, preocupacions i expectatives de futur dels invisibles. És l'únic col·lectiu que acceptaria voluntàriament retornar al seu país a canvi de sortir de la presó (el 53,6% enfront del 19,2% del grup amb NIE). Marxarien de bon grat i sense cap altra condició (el 40% enfront del 12,3% del grup amb NIE) i tenen clar que quan surtin de la presó no volen mantenir la residència a Espanya i viuran al seu país d'origen (el 31,0% enfront del 2,6% del grup amb NIE) o fora d'Espanya (el 15,5% enfront del 0,9% del grup amb NIE).
- També són els que valoren més negativament la seva trajectòria migratòria i conclouen que no ha valgut la pena la migració (el 61,8% enfront del 18,0% dels que sí que tenen NIE), però no ho fan per haver acabat a la presó, sinó pel fet de trobar-se sense documentació, sense possibilitats de regularització i sense feina ni família aquí. Aquests factors pesen més que el fet del seu pas per la presó.

7. La inserció social després de la presó

Un dels objectius de la recerca era determinar, en funció de tots els resultats presentats fins ara en els capítols anteriors i en les anàlisis multifactorials que fem en aquest capítol, quines són les necessitats prioritàries dels interns penitenciaris estrangers envers la seva reinserció social. La concreció de les necessitats de cada grup ha de servir per orientar la intervenció penitenciària, tant per la tasca que s'ha de fer dins de la presó per millorar la seva qualitat de vida, com a fora per preparar la seva sortida i fomentar la seva reinserció social. Alhora, aquesta detecció de necessitats ha d'ajudar a focalitzar la tasca dels professionals en aquells aspectes més importants per al futur.

7.1. Els factors més rellevants per a la inserció

Ja hem explicat en el capítol 2 que el grup d'estudi 2 el constitueixen les persones que hem entrevistat a les presons (n=212 individus) i de les quals s'ha recollit de diferents fonts un seguit d'informació sobre variables molt diverses. En aquell capítol s'ha definit exhaustivament el contingut de cada variable i el percentatge de resposta obtinguda en cadascuna de les preguntes i, per tant, convidem el lector a rellegir aquell punt per recordar tant la descripció de la variable com la seva codificació. També s'ha comentat que a efectes de l'estudi i per a l'anàlisi de dades hem desestimat totes les variables que no estaven informades en un percentatge del 40% o més, si bé en les anàlisis multifactorials que ens ocupen ara hem descartat totes les variables que superessin el 20% de valors perduts. Finalment, tampoc no hem utilitzat les variables de validació que no han sortit consistents entre elles.

De les 371 variables recollides directament a partir de les diferents fonts de la recerca hem pogut agrupar en grans factors les que han resultat més rellevants per descriure les possibilitats d'inserció social dels estrangers en sortir de la presó, ja que permeten classificar-los en grups que tenen importants característiques diferenciadores.

L'objectiu d'aquest apartat és explicar breument quins han estat aquests grans factors i el seu pes en els resultats. A l'annex 11 es recullen les anàlisis

factorials significatives que hem fet, i també les anàlisis de fiabilitat relacionades.

7.1.1. Projecte migratori i capital social

Hem trobat un factor que hem anomenat capital social, en què s'agrupen un seguit de variables relacionades entre si. Alhora, dins d'aquests factor, hem configurat en la nostra recerca a partir de tres blocs de variables interrelacionades significativament:

- variables relacionades amb el concepte que hem anomenat *tracció*: persones o circumstàncies que més han influït perquè la persona estrangera vingui.
- variables relacionades amb el concepte que hem anomenat *d'integració*: tenen a veure amb les coneixences, les amistats i els ancoratges que tenen quan es troben ja al país receptor.
- variables relacionades amb el concepte *suport*: tenen a veure amb el suport emocional que rep l'estranger empresonat de la parella o de la família, i respecte a les gestions personals que cal fer fora mentre està dins de la presó.

Taula 99. Factors de capital social i projecte migratori

FACTOR	Variables incloses
CAPITAL SOCIAL I PROJECTE MIGRATORI TRACCIÓ	- Coneixia algú abans de venir? - Ajuda en l'arribar aquí? - Qui va influir més perquè vingui? - Casualtat que acabés a Espanya?
CAPITAL SOCIAL INTEGRACIÓ	- Quan va arribar? - On ha conegut les amistats? - Ha treballat a Espanya? - Ha participat en alguna associació a Catalunya?
CAPITAL SOCIAL SUPORT	- Si té parella, quant de temps fa? - Qui atén els seus assumptes fora?

L'anàlisi factorial ens dóna una mesura KMO i una prova de Barlett per a aquestes variables amb resultats significatius però mitjans (0,712) i un estadístic de fiabilitat feble (Alfa de Cronbach 0,595).

Per tant, podríem concloure que per a la nostra recerca aquests factors tenen un pes moderat en les explicacions dels resultats.

7.1.2. Documentació

En aquest factor anomenat *documentació* s'agrupen les variables recollides a la taula 100.

Taula 100. Factor documentació

FACTOR	Variables incloses
DOCUMENTACIÓ	<ul style="list-style-type: none">- Té targeta identificativa de residència (TIE)?- Té permís de residència?- Ha tingut autorització de treball algun cop?- Tenia permís de residència quan va ser detingut?- Té número identificatiu d'estranger (NIE)?- Ha tingut targeta sanitària?- Ha tingut algun empadronament?- Consta expedient d'expulsió obert en l'actualitat?

L'anàlisi factorial ens dóna una mesura KMO i una prova de Barlett per a aquestes variables amb resultats significatius molt vàlids (0,842) i un estadístic de fiabilitat també molt potent (Alfa de Cronbach 0,845) (vegeu l'annex 11).

Per tant, podríem concloure que per a la nostra recerca el factor *documentació* en les diferents anàlisi dutes a terme es manifesta sempre com un factor altament consistent i, com veurem, ajuda a explicar les diferències entre els grups d'estrangers que se'ns perfilen a l'estudi.

7.1.3. Antecedents penals i penitenciaris

En aquest factor anomenat *antecedents* s'agrupen les variables recollides a la taula 101.

Taula 101. Factor antecedents

FACTOR	Variables incloses
ANTECEDENTS	<ul style="list-style-type: none">- Té ingressos anteriors a la presó?- Nombre de causes acumulades a l'expedient- Nombre de causes per delictes no violents- Nombre de causes per delictes violents- Ha fet tractament de toxicomania?

L'anàlisi factorial ens dóna una mesura KMO i una prova de Barlett per a aquestes variables amb resultats significatius força discrets (0,548) i un estadístic de fiabilitat acceptable (Alfa de Cronbach 0,765) (vegeu l'annex 11).

Per tant, podríem concloure que per a la nostra recerca el factor *antecedents* té un pes moderat en l'explicació dels resultats de les anàlisis. En part, el poc pes explicatiu d'aquestes variables és lògic pel desconeixement que tenim dels antecedents dels estrangers abans que arribessin a Catalunya, més enllà del que han volgut explicar.

7.1.4. Comportament disciplinari

En aquest factor anomenat *comportament disciplinari* s'agrupen les variables recollides a la taula 102.

Taula 102. Factor comportament disciplinari

FACTOR	Variables incloses
COMPORTAMENT DISCIPLINARI	<ul style="list-style-type: none">- Incidents- Faltes- Sancions- Primer grau- Regressions de grau- Ubicacions diferents- Nombre de classificacions diferents- SAM

L'anàlisi factorial ens dóna una mesura KMO i una prova de Barlett per a aquestes variables amb resultats significatius molt vàlids (0,818) i un estadístic de fiabilitat també molt potent (Alfa de Cronbach 0,914) (vegeu l'annex 11).

Per tant, podríem concloure que per a la nostra recerca el factor *comportament disciplinari* té un pes important en l'explicació dels resultats de les anàlisis.

Cal destacar que si bé les valoracions del SAM (Sistema d'Avaluació Motivacional) correlacionen amb els incidents, les faltes i les sancions, no ho fan amb els permisos, ni tampoc amb les relacions dins de la presó, l'ambient, la percepció de seguretat o la percepció de la normativa. És a dir, mantenir un bon comportament dins de la presó no garanteix obtenir més permisos ni progressions de grau, ni implica que les relacions amb la resta d'interns, els funcionaris o la percepció de seguretat siguin bones o dolentes. Els interns que obtenen bones puntuacions en el SAM, tendeixen a complir per evitar problemes i almenys no entorpir les possibilitats de progressió i d'obtenció de beneficis penitenciaris.

7.1.5. Procés rehabilitador i permisos

En aquest factor anomenat *procés rehabilitador* s'agrupen les variables recollides a la taula 103.

Taula 103. Factor procés rehabilitador

FACTOR	Variables incloses
PROCÉS REHABILITADOR	<ul style="list-style-type: none">- Pas per altres centres penitenciaris- Permisos ordinaris- Permisos extraordinaris- Sortides programades- Nombre total d'activitats fetes- Nombre d'activitats d'operari o serveis- Nombre d'activitats d'educació física- Nombre d'activitats d'educació reglada

L'anàlisi factorial ens dóna una mesura KMO i una prova de Barlett per a aquestes variables amb resultats significatius i mitjans (0,726) i un estadístic de fiabilitat potent (Alfa de Cronbach 0,834) (vegeu l'annex 11).

Per tant, podríem concloure que per a la nostra recerca aquest factor té un pes acceptable en l'explicació dels resultats.

7.1.6. Voluntat de retorn

En aquest factor anomenat *voluntat de retorn* s'agrupen les variables recollides a la taula 104.

Taula 104. Factor voluntat de retorn

FACTOR	Variables incloses
VOLUNTAT DE	- Acceptaria tornar al país a canvi de sortir de la presó?
RETORN	- On viurà quan surti?
	- Val la pena haver migrat?

L'anàlisi factorial ens dóna una mesura KMO i una prova de Barlett per a aquestes variables amb resultats significatius però discrets (0,621) i un estadístic de fiabilitat també feble (Alfa de Cronbach 0,613) (vegeu l'annex 11).

Per tant, podríem concloure que per a la nostra recerca aquest factor té un pes moderat en l'explicació dels resultats. En canvi, la variable *ha valgut la pena haver migrat?* correlaciona de manera molt intensa amb el factor *documentació*. L'explicació ja l'hem donat en capítols anteriors. L'estranger empresonat valora positivament o negativament el seu procés migratori no tant pel seu pas per la presó i el temps que li queda de compliment com pel fet d'haver obtingut en algun moment documentació que li hagi permès l'estada regular al país, independentment que les condicions actuals li dificultin la renovació pel fet de tenir antecedents penals.

7.1.7. Relacions i ambient a la presó

En aquest factor anomenat *relacions a la presó* s'agrupen les variables recollides a la taula 105.

Taula 105. Factor de relacions i ambient a la presó

FACTOR	Variables incloses
RELACIONS A LA PRESÓ	<ul style="list-style-type: none">- Com és l'ambient dins de la presó?- Percepció de seguretat personal- Relacions entre els interns- Relacions en els funcionaris de seguretat- Relacions en els funcionaris de tractament- Confiança en els funcionaris- Té confiança en algú dins de la presó?

L'anàlisi factorial ens dona una mesura KMO i una prova de Barlett per aquestes variables amb resultats significatius però discrets (0,623) i un estadístic de fiabilitat potent (Alfa de Cronbach 0,811) (vegeu l'annex 11).

Per tant, podríem concloure que per a la nostra recerca aquest factor té un pes moderat en l'explicació dels resultats.

Trobem, en canvi, que la percepció de l'ambient dins de la presó (si és tens o relaxat) correlaciona amb les relacions entre els interns, amb la percepció de seguretat (sentir-se segur o amenaçat) i amb les relacions amb els funcionaris de seguretat. És a dir, els qui creuen que l'ambient és tens dins de la presó ho atribueixen a unes relacions complicades entre els interns i a una percepció d'inseguretat i creuen que la intervenció dels funcionaris de seguretat no serveix per canviar aquesta percepció. Alhora, són els que es mostren més disruptius en el règim disciplinari.

Per contra, els que consideren que l'ambient és relaxat també manifesten una percepció de sentir-se segurs, de valorar com a bones les relacions entre els interns i entre aquests i els funcionaris de seguretat. Alhora són els que

presenten menys conductes disruptives dins de la presó i menys incidències disciplinàries.

7.1.8. Variables de control

Hem utilitzat algunes variables com a variables de control de la resta, per saber i contrastar les diferències que ja en els capítols anteriors hem comentat.

Les variables de control que millor han explicat diferències han estat el gènere, la reincidència (tenir antecedents o no) i el fet de trobar-se registrat o no a la Delegació del Govern.

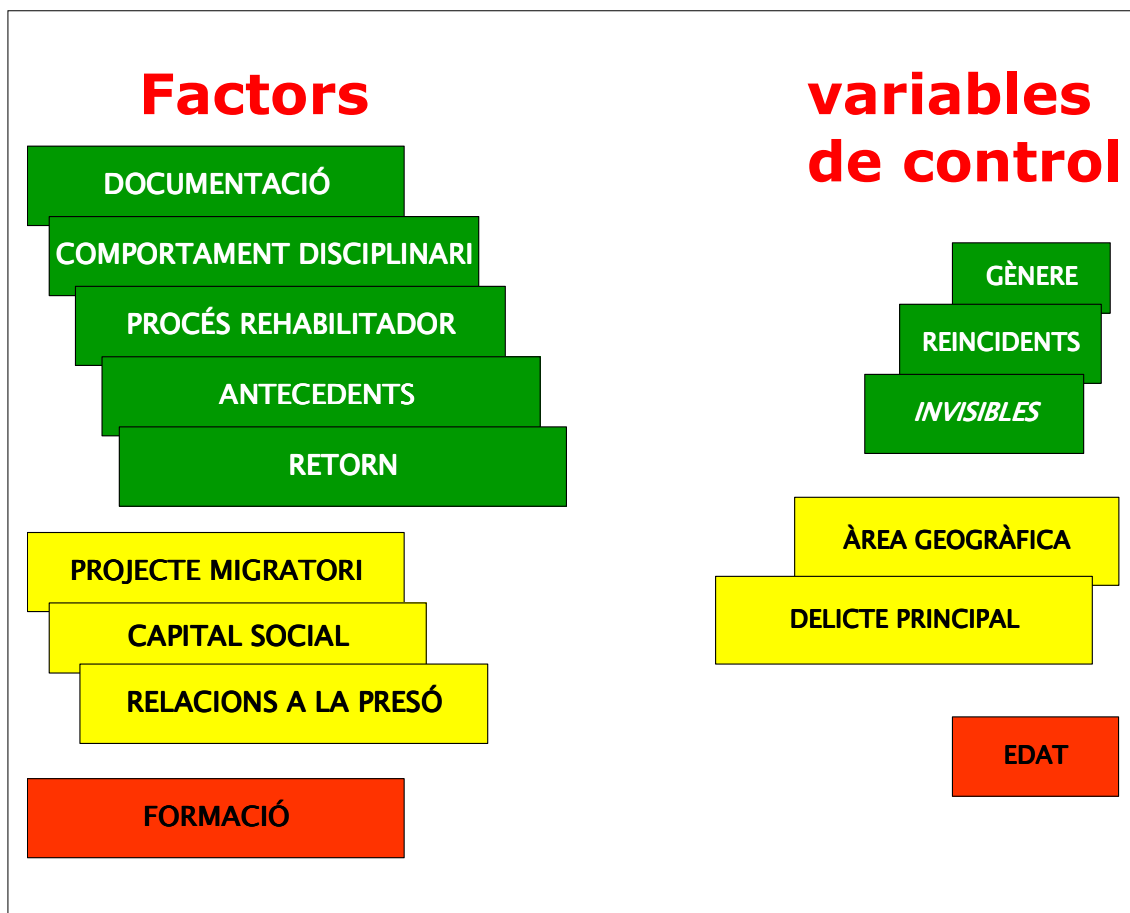
Amb menys força i segurament no com a variables explicatives sinó com a variables intervingudes per altres, trobem l'àrea geogràfica (les sis agrupacions) i el delictes principal comès en l'ingrés base (cinc agrupacions). Respecte a l'àrea geogràfica, hem observat que dins de la Unió Europea calia distingir entre els països de darrera incorporació l'any 2007 (Romania i Bulgària) i la resta de països. Romania i Bulgària, a efectes d'aquesta recerca, mostraven resultats diferenciats i més propers al col·lectiu representat per l'àrea de la resta d'Europa.

L'edat (dicotomitzada: joves, entre 18 i 25 anys i adults, més de 25 anys) no ha estat una variable que expliqui pràcticament res en la nostra recerca. L'única variable sobre la qual l'edat té incidència és sobre el comportament dins de la presó, clarament més disruptiu entre els joves que entre els adults. Aquesta diferència es dona en general i també quan s'analitza específicament el col·lectiu de persones provinents del Magrib (diferències internes importants entre els joves magrebins i els adults magrebins en el mateix sentit).

Les variables relacionades amb la formació tampoc no han explicat pràcticament res, si bé com ja hem comentat, el coneixement de l'idioma en la nostra recerca és una variable contaminada, atès que era una de les condicions per seleccionar la mostra del grup d'estudi 2 (que entenguessin mínimament el castellà i sabessin expressar-se per no haver de fer l'entrevista amb traductor).

Com a resum general presentem al lector els principals factors i variables de control que han resultat significatius en el nostre estudi per explicar les diferents realitats en relació amb el pronòstic d'inserció social a la sortida de la presó.

Gràfic 78. Resum de factors i variables de control

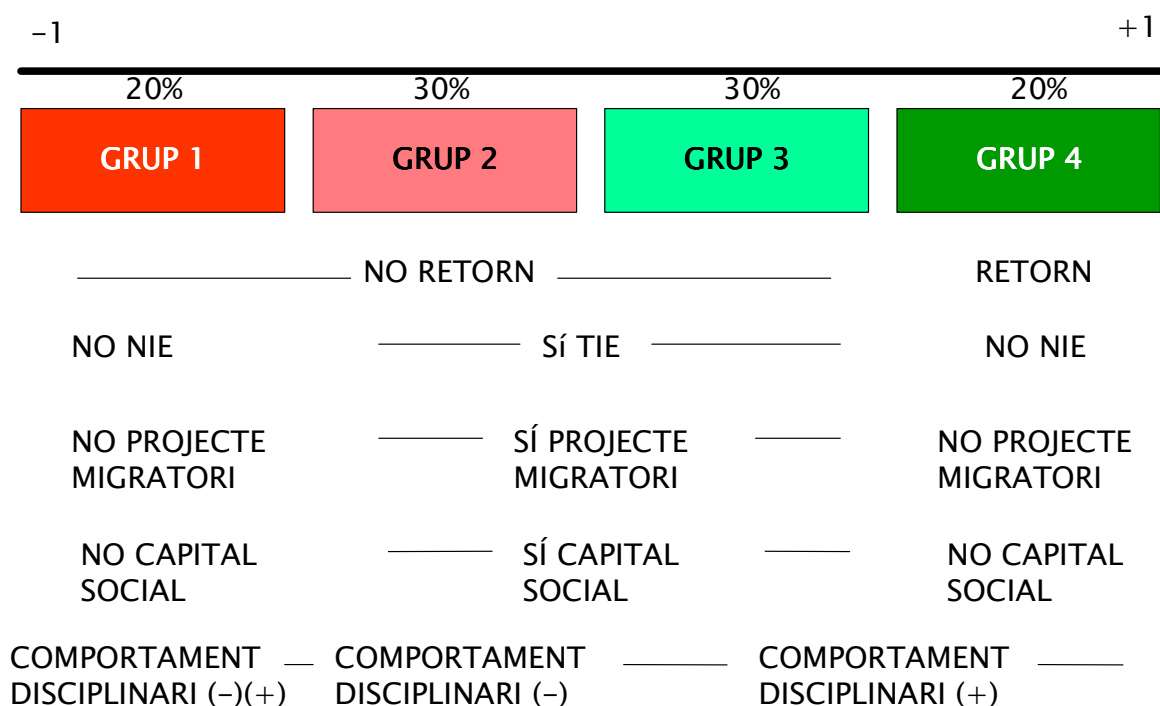
7.2. Els grups d'estrangers i el pronòstic d'inserció social en sortir de la presó

Hem dissenyat la presentació d'aquest punt classificant els estrangers en grups en funció de la dificultat d'inserció social que pensem que poden tenir quan surtin de la presó. El gràfic 79 recull aquesta classificació. Per elaborar aquests grups hem utilitzat els factors i les variables que en el punt anterior hem explicat que han resultat significatius, i també els diferents creuaments i correlacions de totes les variables que agrupen els estrangers en un lloc o un

altre. Si establim una línia que vagi de la màxima dificultat per a la reinserció (grup 1) fins a la més optimista (grup 4), podríem classificar els estrangers que hem entrevistat en quatre grups.

A partir de l'extrem de més dificultat d'inserció i en direcció cap a l'altre extrem, el pronòstic d'inserció varia en funció dels factors que hem anat esmentant al punt anterior. Sovint la realitat que pensem que es trobarà l'estranger de cada grup a la sortida del centre penitenciari entra en conflicte amb els seus interessos i la seva voluntat de quedar-se aquí a qualsevol preu. Les propostes de solució passen per apropar aquests interessos a la viabilitat real d'integració en la societat espanyola.

Gràfic 79. Pronòstic d'inserció social dels estrangers en sortir de la presó

7.2.1. El grup 1

Al grup 1 hi trobem aproximadament el 20% dels entrevistats. Aquestes persones no volen marxar del país i expressen la seva voluntat de quedar-se aquí, però alhora no tenen clar què fer de la seva vida, no tenen un projecte

migratori clar ni unes perspectives coherents de futur. No tenen documentació que acrediti la seva entrada al país ni han regularitzat mai la seva situació, no s'han empadronat a cap municipi ni han sol·licitat la targeta sanitària. Diuen haver treballat sense papers.

La presència d'antecedents penals en els seus expedients fa del tot inviable que s'iniciï qualsevol tràmit de regulació. La mitjana de condemna és de 5,3 anys, la qual cosa implica que quan surtin en llibertat definitiva no poden demanar la cancel·lació dels antecedents delictius fins passats cinc anys més.⁵⁸ La cancel·lació dels antecedents delictius és una condició indispensable per poder demanar el permís de residència i, lògicament, també el de treball. Al mateix temps no disposen de capital social que els pugui ajudar fora de la presó.

Dins del centre penitenciari, el seu comportament no ha estat homogeni i una part del grup acumula expedients disciplinaris i sancions. No gaudeixen de permisos ni sortides. No creuen que es pugui confiar en ningú. No han treballat pel CIRE (Centre d'Iniciatives per a la Reinserció).

Un altre element que en dificulta la inserció és que es troben d'un dia per l'altre en llibertat, un cop acabada íntegrament la condemna, amb tots aquests factors que hem esmentat presents en les seves històries personals i sense preparació prèvia per afrontar les dificultats que els implica la seva situació.

La seva arribada es va produir després de l'any 2000. Valoren que no ha valgut la pena haver migrat però aquesta valoració correlaciona amb el fet de no tenir papers i no amb el fet d'haver estat a la presó.

No hi ha un col·lectiu geogràfic que pertanyi en exclusiva únicament a aquest grup, però sí que hi trobem més percentatge de persones provinents de la resta d'Europa i de Romania i Bulgària (que malgrat pertànyer a la Unió Europea presenten uns trets diferencials respecte a la resta de països de la UE).

⁵⁸ Article 136 del Codi penal. Llei orgànica 10/1995, de 23 de novembre.

El grup 1 no és homogeni sinó que, en alguns aspectes, podríem diferenciar-hi dos subgrups que mantenen uns aspectes en comú i d'altres de diferenciats, tal com recollim a la taula 106.

Taula 106. Factors i variables presents en el grup 1

Aspectes diferencials Subgrup A	GRUP 1 ASPECTES COMUNS	Aspectes diferencials Subgrup B
	No vol retornar al país d'origen	
	No ha tingut mai documentació	
	No NIE ni TIE	
	No empadronament	
	No targeta sanitària	
Espanya era el seu destí	Sense projecte migratori. Volia sortir del país	Espanya ha estat una casualitat
Té coneguts fora de la presó però no té suport	Sense capital social aquí	No coneix ningú fora de la presó
Arriben 2005-2008	L'arribada a Espanya es produeix amb posterioritat a l'any 2000	Arriben 2000-2004
No consten antecedents penitenciaris		Sí que tenen antecedents penitenciaris
	Ha treballat a Espanya sense papers	
	No treballa dins de la presó per al CIRE	
No té incidents ni sancions	No gaudeix de permisos ni sortides dins de la presó	Té incidents i sancions
No reconeix abús de drogues		Reconeix toxicomania
Principal delictes: altres	Mitjana de condemna: 5,3 anys	Principal delictes: contra la propietat
Romania i Bulgària		països de l'Europa no comunitària

El pronòstic d'inserció social a la sortida de la presó pel grup 1 és negatiu.

7.2.2. El grup 2 i el grup 3

Aquests dos grups inclouen aproximadament el 60% dels entrevistats.

Ambdós grups presenten unes característiques comunes respecte al seu estatus d'estranger immigrant però també unes diferències significatives respecte al seu passat delictiu que clarament els classifica en dos grups.

El grup 2 presenta moltes similituds amb els espanyols empresonats amb una trajectòria penitenciària més cronificada. Són més joves, tenen més antecedents penitenciaris i reconeixen problemes de toxicomania. Alhora, dins de la presó, el seu comportament és disruptiu. No obstant això, tenen capital social fora de la presó i poden sortir de permís quan compleixen les condicions exigides per fer-ho. Aquests són aproximadament el 30% dels casos entrevistats.

Taula 107. Factors i variables presents en els grups 2 i 3

Aspectes diferencials ----- GRUP 2 -----	-- ASPECTES COMUNS --	Aspectes diferencials ----- GRUP 3 -----
30% del total d'entrevistats	No vol retornar (60% del total d'entrevistats)	30% del total d'entrevistats
	Ha tingut documentació	
	Projecte migratori clar	
	Té capital social	
	Fa temps que ha arribat (anterior a l'any 2000)	
	Ha treballat a Espanya	
Amb antecedents penitenciaris		Sense antecedents penitenciaris
Reconeix toxicomania		No reconeix abús de drogues
Comportament penitenciar conflictiu	Gaudeix de permisos i sortides	Comportament penitenciar no conflictiu
	Delictes contra la propietat	No delictes violents
	Mitjana de condemna: 5,8 anys	
Joves		Adults
Magrib		Magrib Resta d'Àfrica Àsia

Als integrants del grup 3 no els consten antecedents penitenciaris, no reconeixen abús de drogues i entre ells hi ha una proporció més elevada d'adults (persones amb edat superior a 25 anys). Treballen actualment per al CIRE i miren de tenir ocupat el màxim de temps dins de la presó, amb moltes activitats, destins i feines. El delicte pel qual es troben a la presó és un delicte no violent. Impliquen l'altre 30% dels casos entrevistats.

En comú entre els dos grups trobem que tenen clar que en sortir de la presó es volen quedar aquí. Tenen família i/o capital social. Han fet un projecte migratori que implicava venir a Espanya i fa temps que han arribat (abans del 2000). Han tingut documentació o encara en tenen i han treballat abans d'entrar a la presó. Gaudeixen de permisos i sortides i el delicte principal pel qual es troben ingressats és majoritàriament un delicte contra la propietat.

La mitjana de condemna és de 5,8 anys, la qual cosa implica, com en el grup 1, que quan surtin en llibertat definitiva no podran demanar la cancel·lació dels antecedents delictius fins passats cinc anys més. La cancel·lació dels antecedents delictius és una condició objectiva per renovar el permís de residència i de treball.

Potser perquè no són conscients de la dificultat de renovació dels papers, valoren positivament l'esforç de la migració i malgrat que es trobin a la presó creuen que ha valgut la pena emigrar pel fet que tenen -o tenien- documentació, que aspiren mantenir quan surtin.

Com en el grup 1, no trobem cap col·lectiu geogràfic que pertanyi exclusivament ni únicament a aquests dos grups, però sí que trobem més percentatge de persones que provenen del Magrib i que són joves en el grup 2, mentre que en el grup 3 trobem un percentatge més elevat de persones adultes del Magrib i també d'altres que provenen de la resta d'Àfrica i d'Àsia.

El pronòstic d'inserció social del grup 2 és molt incert, ja que s'haurien d'abordar les seves característiques criminògenes, similars a les de la població penitenciària autòctona, i a més presenten totes les dificultats derivades de la immigració, la falta de documentació i d'arrelament social.

El pronòstic d'inserció social del grup 3 és moderadament optimista, atès que com a col·lectiu és el més predisposat a restablir una vida normalitzada sense delinquir. El principal handicap que han de superar és l'escull de la renovació dels permisos de residència i treball.

7.2.3. El grup 4

El grup 4 inclou aproximadament el 20% dels entrevistats.

Com a característiques comunes dels entrevistats que conformen aquest grup podem destacar el fet que és l'únic grup que expressa que vol marxar. Mai no han tingut documentació emesa pel Govern de l'Estat espanyol ni tampoc s'han empadronat a cap municipi ni han sol·licitat la targeta sanitària. No tenien cap projecte migratori. El pas pel nostre territori ha estat una casualitat i una part del grup, tal com ha arribat, ha anat a parar directament a la presó. Això explica que tampoc no tinguin cap tipus de capital social. No han treballat mai aquí. No consta que tinguin antecedents penitenciaris a Catalunya. El seu comportament penitenciar no és conflictiu. No tenen incidents ni faltes i en el SAM (Sistema d'Avaluació Motivacional) puntuen alt, amb bona nota. Malgrat això, no gaudeixen de permisos ni sortides programades. Fa poc que han arribat (període 2005-2008). El delictes principal pel qual es troben a la presó té relació amb les drogues i la mitjana de condemna és molt alta: 7 anys. Valoren que no ha valgut la pena haver migrat.

Com en els grups anteriors, cap col·lectiu de mateixa procedència geogràfica pertany exclusivament ni únicament a aquest grup, però sí que hi trobem més percentatge de dones procedents de llatinoamèrica i també d'homes de la Unió Europea (exclosos romanesos i búlgars) amb les matisacions que recollim a la taula 108.

Si bé les característiques dels dos col·lectius converteixen el grup 4 en un grup molt homogeni enfront dels factors principals, hi ha algunes matisacions importants en altres variables que els diferencien clarament, a part del gènere.

Taula 108. Factors i variables presents en el grup 4

Aspectes diferencials	GRUP 4 ASPECTES COMUNS	Aspectes diferencials
	Volen marxar	
	No han tingut mai documentació	
	No NIE ni TIE	
	No empadronament	
	No targeta sanitària	
	No tenien projecte migratori. El pas pel país era una escala	Dones detingudes a l'aeroport i directament a la presó
Homes. Són els únics que es reconeixen no tenir domicili enlloc	Sense capital social aquí	El pas del temps a la presó fa que busquin capital social
	L'arribada a Espanya es produeix en el període 2005-2008	
	Sense antecedents penitenciaris a Catalunya	
No treballen dins de la presó per al CIRE	No han treballat mai a Espanya	Treballen dins de la presó per al CIRE
	Bon comportament dins de la presó.	
	No hi ha incidents ni sancions disciplinàries	
	No gaudeixen de permisos ni sortides	
		Sí que tenen confiança en els professionals
	Principal delictes: drogues	
	Mitjana de condemna: 7 anys	
UE (excepte Romania i Bulgària)		Llatinoamèrica

Els europeus tenen clar que volen marxar, ja sigui en l'acabar la condemna o abans. Les queixes cap a la lentitud de la justícia són respostes comunes en aquest subgrup. Malgrat aquesta voluntat de marxar, també reconeixen un capital social dèbil fora d'Espanya, que no sembla preocupar-los excessivament. Juntament amb el grup 2, aquest subgrup és el més crític respecte a les preguntes referides a la vida a la presó. Tenen un percentatge

baix d'activitats en general i tampoc no treballen per al CIRE, justament perquè consideren les condicions de treball i els sous dolents.

En canvi, el subgrup de les dones llatinoamericanes té un desig important de tornar al seu país d'origen al començament de la seva estada a la presó, atès que el seu capital social es troba allà. Molts cops la situació d'estar pendent de judici i les llargues tramitacions burocràtiques fan que aquestes dones canviïn d'opinió respecte al desig de marxar. Si passen molt de temps empresonades, canvien l'estratègia i poden intentar el reagrupament de familiars aquí, principalment dels fills. O buscar una nova parella espanyola per aconseguir documentació. Una altra estratègia és quedar-se embarassades per assegurar-se el permís de residència un cop neixi el nadó.

Aquest subgrup de dones és l'únic col·lectiu que manifesta que es pot tenir confiança amb algú dins de la presó i dipositen expectatives en els professionals del centre penitenciari.

El pronòstic d'inserció social a la sortida de la presó per al grup 4 és positiu, sempre que es puguin apropar els interessos inicials de retornar al seu país a les possibilitats reals de tornar-hi. El temps que es triga a gestionar aquest tema és vital per no perdre la oportunitat de resoldre-ho satisfactòriament.

7.3. Les propostes de millora per a cada grup

7.3.1. Propostes per al grup 1

Aquest grup té molt poques possibilitats de sortir-se'n al nostre país. Quan un estranger reuneix les característiques d'aquest grup, considerem que cal informar-lo clarament des del primer dia de les poques possibilitats que té de quedar-se a Espanya amb garanties d'inserció social i sense delinquir, i caldria convèncer-lo que accepti el retorn voluntari i treballar per recolzar de la millor manera possible la seva part social al seu lloc d'origen. El retorn ha d'anar acompanyat de mesures alternatives de suport.

És molt important que els professionals que intervenen (mediadors, voluntaris, associacions, el mateix servei d'orientació jurídica) no facin interpretacions i

actuacions contradictòries que desorientin la persona interessada i puguin significar problemes en la resolució de l'expedient i les perspectives de futur.

Des del punt de vista jurídic, entenem que caldria treballar de manera més decidida per aconseguir la substitució de la segona part de la condemna per l'expulsió.

Consideració a part mereix la situació dels romanesos i búlgars, que com a membres de la Comunitat Europea, no tenen la mateixa problemàtica de documentació que la resta i, per tant, els principals obstacles són amb què es troben la manca de capital social i les dificultats de mantenir una forma de vida socialment acceptable allunyada d'activitats marginals i delictives.

7.3.2. Propostes per al grup 2

El tipus de problemàtica personal dels que formarien part d'aquest grup implica un treball amb intervencions molt individualitzades i centrades en els factors criminògens que presenten. Hi ha una manca d'expectatives i possibilitats de regularitzar la seva situació administrativa a Espanya per la presència d'antecedents penals, a la qual cal sumar l'alta probabilitat de reincidència en el delicte a causa de la seva problemàtica. Sense un treball sobre aquestes dificultats personals i sense el suport del seu capital social serà molt difícil assolir objectius d'inserció.

En definitiva, el treball a la presó hauria de dirigir-se a aconseguir que el màxim de subjectes possibles s'incorporin al grup 3, després de superar les dificultats personals que els ho impedeixen.

7.3.3. Propostes per al grup 3

La principal línia de treball en aquest grup és l'assoliment del màxim de capital social. Cal aconseguir que refacin el vincle amb el seu entorn familiar i social i,

alhora, treballar les seves possibilitats d'inclusió social a través de la formació i el treball.

Atès que la majoria treballen pel CIRE, proposem fomentar tan aviat com sigui possible l'accés al 3r grau penitenciari, les propostes de l'article 86.4 del reglament penitenciari⁵⁹ i l'accés a la llibertat condicional.

Des de la part jurídica, cal fomentar la tramitació de renovació de permisos de residència i treball malgrat que les condicions objectives no ho permetin. Existeixen condicions subjectives de pes que haurien de ser tingudes en compte i, per tant, seria convenient que la Delegació del Govern d'Espanya estudiés individualment cada situació. En aquest sentit, els professionals de tractament dels centres penitenciaris haurien de fer tots els esforços possibles per assolir els objectius de normalització social i regularització de les persones integrades en aquest grup com a objectiu en la sortida.

7.3.4. Propostes per al grup 4

El treball amb aquest grup passa per resoldre de manera àgil el retorn al seu país en les circumstàncies i condicions que cada cas requereixi, explotant al màxim les possibilitats que dóna la llei.

Paral·lelament, caldria establir convenis de col·laboració amb entitats en origen que fomentin el suport social de l'estranger.

Com més eficient sigui la tramitació del retorn, més possibilitats d'èxit i satisfacció per a totes les parts hi haurà. En cas contrari, el perill és que els estrangers empresonats recorrin a altres estratègies que generin nous problemes d'exclusió social.

⁵⁹ Permet que l'intern no hagi d'anar ni tant sols a dormir els dies laborables a la presó a canvi de sotmetre's a un control telemàtic o d'altres tipus. Això els permet portar una vida relativament normalitzada molt propera a la que podrien portar en llibertat condicional quan encara no es donen les condicions per accedir-hi.

7.4. Resum del capítol

Respecte als factors i a les variables destacats:

- Els factors que en la nostra recerca millor classifiquen els estrangers encarcerats en funció del pronòstic d'inserció social quan surtin de la presó són: la documentació, el règim penitenciari, el procés rehabilitador, els antecedents penitenciaris i la voluntat de retorn.
- Altres factors que també ajuden a aquesta classificació però amb menys intensitat són: el procés migratori, el capital social i les relacions a la presó.
- Les variables de control que millor classifiquen els estrangers encarcerats en funció del pronòstic d'inserció social en sortir de la presó són: el gènere, la reincidència i la invisibilitat (condició de no disposar de cap mena de documentació al nostre país).
- L'àrea geogràfica no és una variable significativa per explicar les diferències en les classificacions, ni tampoc ho és el delictes principal comès en l'ingrés base. Són variables intervingudes per altres i poden orientar algunes classificacions, tot i que no es poden prendre com a variables explicatives de cap resultat (són les condicions de les persones les que expliquen els resultat, i alguns grups d'estrangers tenen condicions personals i socials similars).

En funció del pronòstic de reinserció social després de sortir de la presó hem pogut identificar 4 grans grups:

- El grup 1 és el que té el pitjor pronòstic d'inserció social a la sortida de la presó. Correspon al 20% dels entrevistats. Com a principals característiques destaquem que les persones que conformen aquest grup són estrangers que no volen marxar, que no han tingut mai cap tipus de documentació, que no disposen de capital social aquí i que no tenen un projecte migratori definit. En aquest grup, trobem un percentatge més elevat de persones de l'Europa no comunitària i, dins de la Unió Europea, de romanesos i búlgars.

- El grup 2 inclou el 30% dels casos entrevistats. Tampoc no volen marxar del país, però sí que han tingut o tenen documentació regularitzada. Tenen un projecte migratori i disposen de capital social. Són el grup d'estrangers que presenta més similituds amb els espanyols amb una trajectòria penitenciària més cronificada. És el grup on hi ha estrangers amb una mitjana d'edat més jove, tenen més sovint antecedents penitenciaris i reconeixen més sovint problemes de toxicomania. Dins de la presó, el seu comportament és disruptiu. No obstant això, quan compleixen els requisits, surten de permís. En aquest grup, hi trobem un percentatge més elevat de persones procedents del Magrib. El pronòstic d'inserció social és molt incert.
- El grup 3 correspon a un altre 30% dels casos entrevistats. Com els estrangers del grup 2, no volen marxar del país, però sí que han tingut o tenen documentació regularitzada. Tenen un projecte migratori i disposen de capital social. Les diferències es troben en el seu comportament dins de la presó, sense incidents. Tampoc no tenen una trajectòria criminògena coneguda a Catalunya: no tenen antecedents penitenciaris i no reconeixen problemes d'abús de drogues. Per edat, són més grans en el moment d'entrar a la presó. En aquest grup, hi trobem un percentatge més elevat de persones procedents del Magrib, la resta d'Àfrica i Àsia. El pronòstic d'inserció social és moderadament optimista, atès que com a col·lectiu és el més predisposat a restablir una vida normalitzada sense delinquir. El principal handicap que han de superar és l'escull de la renovació dels permisos de residència i treball, ja que durant els cinc 5 anys posteriors a la seva sortida definitiva de la presó no poden cancel·lar els antecedents penitenciaris, requisit objectiu per a la renovació d'aquests permisos. Caldria examinar les possibilitats legals de solucionar aquest problema que dificulta enormement la reinserció.
- El grup 4 es correspon al 20% dels entrevistats. És l'únic grup d'estrangers que volen marxar. No disposen de documentació, tot i que per a una part del grup això no és un problema greu. No disposen de capital social aquí ni tenen projecte migratori. No tenen problemes disciplinaris dins de la presó. En aquest grup, hi trobem un percentatge més elevat de persones de la

Unió Europea (excepte els romanesos i els búlgars) i de dones llatinoamericanes. El pronòstic d'inserció social a la sortida de la presó és moderadament optimista si s'aconsegueix treballar amb rapidesa els principals problemes de cadascun dels col·lectius que l'integren: en el cas dels europeus de la Unió és la manca de suport social i capital social al seu propi territori; en el cas de les dones llatinoamericanes és el retorn ràpid per impedir que perdin el capital social que tenen als seus països d'origen.

Respecte a les propostes per millorar la inserció social de cada grup:

- Per al grup 1: treballar des del primer dia perquè acceptin el retorn voluntari, atès que tenen poques possibilitats de quedar-se a Espanya amb garanties de no trobar-se en situació d'exclusió social. Cal treballar el suport al seu capital social en el país d'origen i acompanyar-los amb mesures alternatives de suport. Des de la part jurídica, caldria treballar per aconseguir la substitució de la segona part de la condemna per l'expulsió. Els juristes haurien d'aplicar aquesta mesura de manera més decidida. En el cas dels romanesos i els búlgars les principals problemàtiques són la manca de capital social i les dificultats de mantenir una forma de vida allunyada d'activitats marginals i delictives.
- Per al grup 2: des de dins de la presó cal treballar perquè passin com més aviat millor al grup 3. Això implica treballar la seva problemàtica personal de manera molt individualitzada ja que els factors de risc d'exclusió són alts i són més susceptibles de recaure en reincidències en el delictes.
- Per al grup 3: cal treballar amb l'intern perquè consolidi el màxim capital social i les seves possibilitats d'inclusió social a través de la formació i el treball. Atès que la majoria treballen al CIRE, cal fomentar tan ràpid com sigui possible l'accés al 3r grau penitenciari, les propostes de l'article 86.4 del reglament penitenciari i l'accés a la llibertat condicional. En la part juridicoadministrativa, cal fomentar la tramitació de renovació de permisos de residència i treball malgrat que les condicions objectives no ho permetin. Hi ha condicions subjectives de pes que considerem que s'haurien de tenir en compte i, per tant, cal que la Delegació del Govern d'Espanya estudiï

individualment cada situació. En aquest sentit, els professionals de tractament dels centres penitenciaris haurien d'esmerçar-se per assolir els objectius de normalització social i regularització de les persones integrades en aquest grup com a objectiu en la sortida.

- Per al grup 4: s'haurien de facilitar com més aviat millor solucions de retorn al país d'origen dels immigrants en les circumstàncies i condicions que cada cas requereixi, explotant al màxim les possibilitats que dóna la llei. Paral·lelament, caldria establir convenis de col·laboració amb entitats en origen que fomentin el suport social de l'estranger.

8. Referències bibliogràfiques

ABDELOUAHED ALLAQUI, M'hamed (2008). "Els joves d'origen immigrant en el si de les societats d'acollida. Una pertinença diferent". Dins de: *Inf@ncia, butlletí dels professionals de la infància i l'adolescència*. Barcelona: Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència, setembre 2008. Pàg. 49 i seg..

ACHOTEGUI LOIZATE, Joseba (2006). "Estrés limite y salud mental: el síndrome del inmigrante con estrés crónico y múltiple (síndrome de Ulises)". Dins de: *Migraciones*, núm 19. Madrid: Instituto Universitario de estudios sobre inmigraciones. Universidad Pontificia Comillas, juny 2006. Pàg. 59-85.

ACHOTEGUI, J (1995). "Migrar: duelo y dolor". Dins de: *El viejo Topo* núm. 90. Barcelona. Pàg. 31-38.

AJA, Eliseo; NADAL, Mònica (dir.) (2004). *La immigració a Catalunya avui. Anuari 2003*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill. Editorial Mediterrània (Col. Polítiques, 41). Pàg. 351.

AJENJO, M.; et al. (2008). *Les condicions de vida de la població immigrada a Catalunya*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill. Editorial Mediterrània (Col. Polítiques; 63). Pàg. 193.

ALCALDE CAMPOS, Rosalina (2008). "Els reagrupaments familiars a Catalunya: evolució i característiques dels fluxos de reagrupament familiar". Dins de: Larios, M. Jesús; Nadal, Mònica (dir.). *L'estat de la immigració a Catalunya. Anuari 2007*. Barcelona: Ed. Mediterrània. Pàg. 117-139. (publicació electrònica) <http://www.migracat.cat/document/443de8b787bed01.pdf> [consultat: 1 de juny de 2009].

ALEGRE, M. A.; RICARD, B.; GONZÁLEZ, S. (2007). *Els sistemes educatius als països d'origen de l'alumnat immigrant. Una aproximació*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill (Col. Informes Breus Immigració; 8) (publicació electrònica) <http://www.fbofill.cat/intra/fbofill/documents/publicacions/459.pdf> [consultat: 7 d'agost de 2008].

APARICIO, Rosa; TORNOS, A. (2003). *Buenas prácticas de integración de los inmigrantes. Estudio exploratorio en las comunidades de Madrid, Cataluña, Andalucía y Comunidad de Murcia*. Madrid: IMSERSO (publicació electrònica) <http://www.seg-social.es/imserso/investigacion/estud2004/bpintinmig.pdf>

[consultat: 7 d'agost de 2008].

APARICIO, R; TORNOS, A. (2005). *Las redes sociales de los inmigrantes extranjeros en España*. Madrid: Documentos del Observatorio Permanente de la Inmigración, Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales. 152 pàg.

ARTAL RODRIGUEZ, Carmen; PASCUAL DE SANS, Àngels, SOLANA SOLANA, Miguel (2006). *Trajectòries migratòries de la població estrangera a Catalunya. Les poblacions marroquina, equatoriana i pakistanesa*. Bellaterra: Grup de Recerca sobre Immigracions, Universitat Autònoma de Barcelona. (publicació electrònica)

<http://www.gencat.net/benestar/societat/convivencia/recursos/publicacions/index.htm>. [consultat: 4 d'agost de 2008].

AUBARELL, Gemma (2000). "Una propuesta de recorrido bibliográfico por las migraciones femeninas en España". Dins de: *Papers, Revista de sociología*, núm. 60. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona. Pàg. 391-413. (publicació electrònica) <http://selene.uab.es/dep-sociologia/revista.htm>

[consultat: 4 de juliol de 2009].

AYUSO VIVANCOS, Alejandro (2003). *Visión crítica de la reeducación penitenciaria en España*. Valencia: Nau Llibres. 135 pàg. BALADO RUIZ-GALLEGOS, Manuel (dir.) (2008). *Inmigración, estado y derecho. Perspectivas desde el siglo XXI*. Barcelona: Bosch. 1.190 pàg.

BENITO, F.; GIL, M.; VICENTE, M. A. (2007). "Efectos aparejados por el hecho de compartir celda". Dins de: *Revista de Estudios Penitenciarios*, núm. 253. Pàg. 9-29.

BENTHAM, J.; FOUCAULT, M. (1979). *El ojo del poder. El panóptico*. Madrid: La piqueta. 145 pàg.

BESALÚ, X. (2008). "Educación, inmigración y diversidad cultural". Dins de: *Cuadernos de pedagogía*, núm. 380, juny 2008. Pàg. 84-90.

BOWLBY, J. (1985). *La separación afectiva*. Paidós. Biblioteca de Psicología profunda; 49. 444 pàg.

CAPDEVILA, M.; FERRER, M. (2009). *Taxa de reincidència penitenciària 2008*. Barcelona: CEJFE. [Informe en pdf]. <http://www.gencat.cat/justicia/cejfe>.

CAPDEVILA, M.; FERRER, M. (2008). *Salut mental i execució penal*. Barcelona: CEJFE. Col·lecció Justícia i Societat, núm. 29. 316 pàg. CARRASCOSA, J.; DURAN, A.; CARRILLO, B. (2008). *Curso de nacionalidad y extranjería*. 2a ed. Madrid: Colex (Col. Derecho de la globalización; 11). 526 pàg.

CASTLES, Stephen (2004). "Por qué fracasan las políticas migratorias?". Dins de: *Migraciones*, núm 15. Madrid: Instituto Universitario de Estudios sobre Inmigraciones, Universidad Pontificia de Comillas, Juny 2004. Pàg. 147-184.

CENTRE D'ESTUDIS D'OPINIÓ. Departament d'Economia i Finances. Generalitat de Catalunya. *Òmnibus juliol 2007 (estudi REO 390) i Òmnibus juliol 2008 (estudi REO 440)* (publicació electrònica) <http://www.gencat.cat/economia/ceo/> [consultat: 17 de juliol de 2008].

CENTRE D'ESTUDIS JURÍDICS I FORMACIÓ ESPECIALITZADA (CEJFE):

INVEBREU 18. *Avaluació de l'efectivitat dels programes de tractament amb delinqüents a Europa*. Barcelona: Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada (CEJFE), gener 2001.

JUSTIDATA 49. *La llibertat condicional a Catalunya (període 2002-2006)*. Barcelona: Abril 2009

JUSTIDATA 45. *L'opinió de les dones recluses a Catalunya sobre l'encarcerament*. Barcelona: CEJFE, novembre 2006.

JUSTIDATA 44. *Evolució de la població penitenciària a Catalunya i al conjunt de l'Estat espanyol 1999-2005*. Barcelona: CEJFE, maig 2006.

JUSTIDATA 41. *Els estrangers a les presons de Catalunya (període 2000-2004)*. Barcelona: CEJFE, juny 2005.

JUSTIDATA 33. *La llibertat condicional a Catalunya en els darrers 5 anys (1997-2001)*. Barcelona: CEJFE, novembre 2002.

JUSTIDATA 29. *Evolució de la població penitenciària a Catalunya des de l'aplicació del Codi penal de 1995*. Barcelona: CEJFE, febrer 2002.

JUSTIDATA 26. *Els estrangers a les presons de Catalunya 1995-1999*. Barcelona: CEJFE, desembre 2000.

JUSTIDATA 19. *Evolució de la població encarcerada per delictes contra la llibertat sexual. Catalunya maig 1996 - desembre 1997*. Barcelona: CEJFE, desembre 1998.

JUSTIDATA 18. *Evolució de la població encarcerada per delictes contra les persones. Catalunya maig 1996 - desembre 1997*. Barcelona: CEJFE, novembre 1998.

JUSTIDATA 17. *Evolució de la població encarcerada per delictes contra la salut pública i contra la seguretat del trànsit. Catalunya maig 1996 - desembre 1997*. Barcelona: CEJFE, setembre 1998.

JUSTIDATA 16. *Evolució de la població encarcerada per delictes contra el patrimoni i contra l'ordre socioeconòmic. Catalunya maig 1996 - desembre 1997*. Barcelona: CEJFE, maig 1998.

JUSTIDATA 15. *Evolució de la població penitenciària. Catalunya abril 1993 - octubre 1997*. Barcelona: CEJFE, novembre 1997.

JUSTIDATA 1. *Evolució de la població penitenciària. Catalunya 1985 - 1991*. Barcelona: CEJFE, juliol 1992.

CENTRO DE INVESTIGACIONES SOCIOLOGICAS. *Barómetros de opinión*. Consulta en web els estudis del gener de 2001 fins al juliol de 2009. <http://www.cis.es/> [consultat: 17 de juliol de 2008 i 1 de setembre de 2009].

CEP i Reclasing Nederland (2008). "Els estrangers a les presons europees: de les bones pràctiques a les bones polítiques". Dins de les jornades organitzades el 16 i 17 d'octubre de 2008 per l'Àrea Internacional de Reclasing Nederland, Ministeri de Justícia d'Holanda, de Prisoners Aroad i Prison Watch.

CEREZO DOMINGUEZ, Ana Isabel; GARCIA ESPAÑA, Elisa (coord.) (2007). *La prisión en España: una perspectiva criminológica*. Granada: Comares. 419 pàg.

CIRE. Servei d'Estrangeria. Preguntes més freqüents. Consulta en línia. <http://europa-oaid.uab.es/proexit/borsatreball/estrangeriaFAQ.html> [darrera visita: 29 de març de 2010]

CITE (2008). *Jornades de reflexió. Dones immigrades: treball i sindicat*. Barcelona: Dianagraf. 163 pàg.

CONSELL D'EUROPA (1984). *Recommendation No. R (84) 12 of the Committee of Ministers to member states concerning foreign prisoners*. 4 pàg. <https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=603781&SecMode=1&DocId=682798&Usage=2> [consultat: 12 d'agost de 2009].

CONSELL D'EUROPA (2008). *Estadístiques Penals Anuals del Consell d'Europa SPACE I i SPACE II. Anys 1997 a 2008*. http://www.coe.int/T/F/Affaires_juridiques/Coop%E9ration_juridique/Emprisonnement_et_alternatives/Statistiques_SPACE_I/ [consultat: 29 d'octubre de 2008 i juliol de 2009].

CORONA, Víctor (2007). *Ser latino a l'escola catalana: reflexions al voltant de les identitats, l'aprenentatge de les llengües i el fracàs escolar*. Barcelona: Observatori de la Migració a Catalunya (Informe; 10). 107 pàg. <http://www.migracat.cat/document/1bf19907a1036d9.pdf> [consultat: 1 de juny de 2009]

DE LA CUESTA, J.L. (2007). "Spain". Dins de: *Foreigners in European Prisons*, volum II. Pàg. 753-783.

DEPARTAMENT DE JUSTÍCIA, *Informació estadística bàsica núm. 11, desembre 2009; núm. 10, juliol 2009; núm. 8, juliol 2008; núm. 1, març 2005*. Generalitat de Catalunya. www.gencat.cat/justicia [consultat: 27 d'octubre de 2008, 29 de setembre de 2009 i 10 de març de 2010]

DEPARTAMENT DE JUSTÍCIA. *Estrangers, descriptors estadístics*. Núm.12. Generalitat de Catalunya. Àrea de Planificació i Projectes Estratègics. Desembre 2007. Pàg. 62. www.gencat.cat/justicia [consultat: 27 d'octubre de 2008].

DEPARTAMENT DE JUSTÍCIA. *Memòria del Departament de Justícia*. 2007. Generalitat de Catalunya, setembre 2008. www.gencat.cat/justicia/ [consultat: 27 d'octubre de 2008].

DIAZ GARCIA CONLLEDO, Miguel (dir.) (2007). *Protección y expulsión de extranjeros en derecho penal*. Madrid: La Ley. 758 pàg.

DÍEZ NICOLAS, Juan (2004). *Las dos caras de la inmigración*. Madrid: Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales. <http://www.seg-social.es/imserso/investigacion/estud2004/inmigspana.pdf> [consultat: 7 d'agost de 2008]

DÍEZ RIPOLLÉS, Jose Luís; GARCIA ESPAÑA, E. (dirs.) (2009). *Encuesta a víctimas en España*. Màlaga: Ed. Fundación Cajasol i Instituto Andaluz Interuniversitario de Criminología. 205 pàg.

DÍEZ RIPOLLÉS, José Luís (2004). "El nuevo modelo penal de la seguridad ciudadana". Dins de: *Revista Electrónica de Ciencia Penal y Criminología* (en línia) núm. 06-03, pàg. 03:1-03:34. <http://criminet.ugr.es/recpc> [consultat: novembre de 2008].

DIEZ RIPOLLÉS, José Luís (2005). "De la sociedad del riesgo a la seguridad ciudadana: un debate desenfocado". Dins de: *Revista Electrónica de Ciencia Penal y Criminología* (en línia) núm. 07-01, pàg. 01:1-01:37. <http://criminet.ugr.es/recpc> [consultat: novembre de 2008].

DÜNKEL, F.; KESTERMANN, C.; ZOLONDEK, J. (Dir.) (2005). *Estudio internacional sobre el régimen penitenciario de mujeres. Evaluación, estudio de necesidades y "mejores prácticas"*. Greifswald: University of Greifswald, Department of Criminology. 45 pàg.

EDGAR, K. (2007). "Black and minority ethnic prisoners". Dins de: *Handbook on prisons*. Devon: Willan Publishing. Pàg. 268-292.

ESVERTIT COBES, Natalia (2008). *El teixit organitzatiu d'origen equatorià a la regió de Barcelona i el seu entorn*. Barcelona: Observatori de la Migració a

Catalunya. 171 pàg. <http://www.migracat.cat/document/73a351036b942b1.pdf>
[consultat: 1 de juny de 2009].

FERNÁNDEZ APARICIO, J. M. (2006). "El extranjero como delincuente y víctima". Dins de: *SepinNET*, novembre (publicació electrònica). Pàg. 14-26
<http://clasica.sepin.es/sepinnet/visor/?referencia=sp/doct/2756> [consultat: 12 d'agost de 2009].

FERNÁNDEZ ARTIACH, Pilar (2006). *El trabajo de los internos en establecimientos penitenciarios* (cap. 3). València: Tirant Lo Blanch. 590 pàg.

FILELLA, Gemma (1998). *L'orientació ocupacional en els centres penitenciaris*. Lleida: Pagès Editors. 192 pàg.

Fundación ENCUENTRO (2003a). "Inmigrantes: el reto de la integración". Dins de: *Informe España 2003*. Madrid: Centro de Estudios de Cambio Social.
<http://www.fund-encuentro.org/informe/2003/Notas%202003%20pdf/00-2pIlinmi.pdf>
[consultat: 7 d'agost de 2008].

Fundación ENCUENTRO (2003b). *Informe España 2003*. Madrid: Centro de Estudios de Cambio Social. 468 pàg.

GARCIA ALFARAZ, A.I. (2005). "Reflexión criminológica de la inmigración". Dins de: *Revista general de derecho penal* núm. 4. www.iustel.com. Novembre 2005.

GARCIA ESPAÑA, Elisa (2001). *Inmigración y delincuencia en España: análisis criminológico*. Valencia: Tirant lo Blanch. 569 pàg.

GARLAND, David (2005). *La cultura del control*. Barcelona: Editorial Gedisa. 462 pàg.

GARRETA, J. (2008). "Familias inmigradas-escuela: proximidades y distancias". Dins de: *Cuadernos de pedagogía*, núm. 380. Juny 2008. Pàg. 90-95.

HAMMOND, N. (2007). "United Kingdom". Dins de: *Foreigners in European Prisons*, volum II. Pàg. 809-851.

HM Prison Service (2004). *Información y consejos para reclusos extranjeros*.
(publicació electrònica)
http://www.hmprisonservice.gov.uk/assets/documents/1000109Aresource_pack_spanish.pdf [consultat: 12 d'agost de 2009].

HOFSTEE-VAN DER MEULE, F. (2007). "*Treatment of foreing prisoners*".
Presentació duta a terme en el marc de la conferència bianual de directors
d'administracions penitenciàries organitzada pel Consell d'Europa. Viena,
novembre de 2007.

HOFSTEE-VAN DER MEULE, F (2008). "Life after Prison: Resettling Adult Offenders.
Resettlement of Foreign National Prisoners". Resum de la conferència *PrisonWatch,*
The Netherlands Hindpal Bhui, HM Inspectorate of Prison, England and Wales.
Pàgina web de la Probation European Conference (CEP).

IBAÑEZ, J. M. (2000). *Inmigración en España*. Zaragoza: Editorial Combra.

IGLESIAS MACHADO, Salvador; BECERRA DOMÍNGUEZ, Miguel (2007). *La
inmigración: el reto del siglo XXI* (Cuadernos de seguridad y policía; 5). Madrid:
Dykinson.332 pàg.

IDESCAT. <http://www.idescat.net/> [consultat: 2 de setembre de 2009].

INSTITUTO NACIONAL DE ESTADÍSTICA. <http://www.ine.es/inebase/cgi/axi>
[consultat: 2 de setembre de 2009].

INE (2008). *Estadística de condenados. Estadística de menores. Año 2007*.
Notes de premsa de l'Institut Nacional d'Estadística (INE).
<http://www.ine.es/prensa/np520.pdf> [consultat: 10 de desembre de 2008].

LARIOS, M. Jesús; NADAL, Mònica (dir.) (2008). *L'estat de la immigració a
Catalunya. Anuari 2007*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill. Editorial
Mediterrània. Pàg.464.

(2005). *La immigració a Catalunya avui. Anuari 2004*. Pàg. 452.

LEGANÉS, S. (2006). "Extranjeros en prisión". Dins de: *La ley penal* núm. 30.
Editorial La ley, setembre 2006. Pàg. 32-64.

London Probations (2004). *Información y consejos para los reclusos extranjeros*. 54 pàg.

MALGESINI, G. (comp.) (1998). *Cruzando fronteras. Migraciones en el sistema mundial*. Col. Economía Crítica; 14. Barcelona: Icaria. 236 pàg.

MASANET, J. M. (coord.) (2007). *Manual práctico orientativo de Extranjería. Aspectos jurídicos y sociales del fenómeno de la inmigración en España*. Madrid: Difusión Jurídica y Temas de Actualidad. 673 pàg.

MEDLICOTT, Diana (2007). "Women in prison". Dins de: *Handbook on prisons*. Devon: Willan Publishing. Pàg. 245-267.

MONCLÚS, M. (2008). *La gestión penal de la inmigración*. Col·lecció Tesis Doctoral núm. 9. Argentina: Editores del Puerto s.r.l. 544 pàg.

MORENO, R.; *et al.* (2008). "Consumo de drogas al ingreso en prisión: comparación entre población española y extranjera". Dins de: *Revista Española de Sanidad Penitenciaria*, núm. 10. Pàg. 41-47.

NACIONES UNIDES (1984a). *Recomanacions de Nacions Unides sobre el Tractament de Presos Estrangers*. Comitè de les NU sobre Prevenció i Control del Crim.

NACIONES UNIDES (1984b). *Acuerdo Modelo sobre el Traslado de Reclusos Extranjeros*. Setè Congrés de les Nacions Unides sobre Prevenció del Delicte i Tractament del Delinqüent.

PAJARES, M. (1999). *La inmigración en España. Retos y propuestas*. Barcelona: Icaria & Antrazyt. Ministeri de Treball i Assumptes Socials. 336 pàg. [Fitxa 37].

PARELLA, Sònia; SABADÍ, Marc (2008). *L'autoocupació de la població estrangera a Catalunya. Una aproximació quantitativa*. (Informe de l'Observatori de la Migració a Catalunya; 9). Barcelona: Mediterrània. Pàg. 269-307. <http://www.migracat.cat/document/3111f0a3f1550b3.pdf> [consultat: 1 de juny de 2009].

PASCUAL DE SANS, A. (dir.) (2002). *Migracions a Catalunya: l'estat de la qüestió*. Bellaterra: Servei de publicacions de la UAB. <http://geografia.uab.es/migracions/cat/publicacions.htm> [consultat: 1 d'agost de 2008].

PEDRO DORES, Antonio (2008). *Espíritu de sumisión. La justicia vista por los emigrantes*. Barcelona: Anthropos. 305 pàg.

PEREZ-DIAZ, V.; ÁLVAREZ-MIRANDA, B.; CHULIÁ, E. (2004) *La inmigració musulmana a Europa: turcs a Alemanya, algerians a França i marroquins a Espanya*. (Col. Estudis Socials; 15). Barcelona: Fundació "La Caixa". 326 pàg.

PINYOL, G. (coord.) (2005). *Cinc anys després de Tampere. II Seminari Immigració i Europa*. Barcelona: Fundació CIDOB, Diputació de Barcelona. 221 pàg.

Prison Reform Trust. Prison Service United Kingdom (2002). *Libro de información del recluso*. Imprès pel Servei de Presons de Sa Majestat. www.prisonreformtrust.org.uk [consultat: 12 d'agost de 2009].

PUIGPINOS, Rosa; et al. (2008). *La salut de la població a Catalunya. El paper de la immigració*. (Informe de l'Observatori de la migració a Catalunya; 10). Barcelona: Mediterrània. Pàg. 309-338. <http://www.migracat.cat/document/487dc61f234837a.pdf> [consultat: 1 de juny de 2009].

RAMÍREZ EGAÑA, Mercedes (2007). "Sesión 8: El extranjero en prisión". Dins de: *Seminario Permanente sobre Migraciones Internacionales y Extranjería*. 23 de juliol de 2008. <http://www.intermigra.info/intermigra/archivos/sesion8/CONCLUSIONESsesion8.pdf> [consultat: 10 d'agost de 2009].

REIG, D. (coord.) (2007). *Quan viatjar no és un plaer. Immigrants, exiliats, desplaçats i refugiats*. Barcelona: Linguapax i Unescocat. Unitat didàctica. 56 pàg.

Reuters. "El Gobierno italiano deportará a presos extranjeros para acabar con la saturación de las cárceles". *RTVE.es Noticias* (8 de setembre de 2008). <http://www.rtve.es/noticias/20080908/gobierno-italiano-deportara-presos-extranjeros-para-acabar-con-saturacion-las-carceles/152825.shtml> [Consultat: 2 de març 2010].

RUMBAUT, R. *et al.* (2008). "Inmigración, encarcelamiento y delincuencia en los Estados unidos de América. La percepción pública frente a la evidencia empírica". Dins de: *Procesos de Infracción de normas y de reacción a la infracción de normas: dos tradiciones criminológicas*. Madrid: Ed.Dykinson. 426 pàg.

SAMPER, Sarai; MORENO, Raquel (2009). *Integració i interculturalitat: anàlisi de les trajectòries migratòries i de la integració subjectiva de la població estrangera extra comunitària a la ciutat de Barcelona*. Ajuntament de Barcelona. Direcció d'Immigració pàg. 78. <http://www.migracat.cat/document/> [consultat: 3 de setembre de 2009].

SAN JUAN, César; VERGARA, Anabel; OCÁRIZ, Estefania (2005). "La migración como estresor: pérdida de status, estrategias de afrontamiento e impacto psicosocial". Dins de: *Migraciones*, núm. 17. Madrid: Instituto Universitario de Estudios sobre Inmigraciones, Universidad Pontificia Comillas. Pàg. 91-110.

SANTIBÁÑEZ GRUBER; Rosa; MAIZTEGUI OÑATE; Concepción (ed.) (2007). *Inmigración: miradas y reflejos. Historias, identidades y claves de intervención social*. Bilbao: Universidad de Deusto. 266 pàg.

SIGUAN, Miquel (2003). *Inmigración y adolescencia. Los retos de la interculturalidad*. Barcelona: Paidós. 240 pàg.

SOLANA SOLANA, Miguel; *et al.* (2002). "Migraciones en Cataluña (1975-2000) Reflexiones sobre el estado de la cuestión desde las Ciencias Sociales". Dins de: *Migraciones*, núm 11. Madrid: Instituto Universitario de Estudios sobre Inmigraciones, Universidad Pontificia Comillas. Pàg.141-172.

SUAREZ-OROZCO, C.; SUAREZ-OROZCO, M. (2008). *Històries d'immigració: la comprensió dels patrons de rendiment escolar dels joves immigrants nousvinguts*. (Col. Informes Breus; 12). Barcelona: Fundació Jaume Bofill 91 pàg. <http://www.fbofill.cat/intra/fbofill/documents/publicacions/473.pdf> [consultat: 16 de setembre de 2008].

SUBIRATS, J. *et al.* (2009). *Polítiques del càstig? Anàlisi del discurs de la política penitenciària a Dinamarca, França, Anglaterra i Gal·les i el Canadà*. Barcelona: CEJFE. [Informe en pdf]. <http://www.gencat.cat/justicia/cejfe>.

TOURNIER, P. *et al.* (1997). "Au de la liberatio: observation suivi d'une cohorte d'entrants en prison". Dins de: *Études & Données pénales* núm. 76. París: Centre National de Recherche Scientifique.

UNPFA (2006). *Estado de la población Mundial 2006. Hacia la esperanza: Las mujeres y la migración internacional*. Fondo de Población de las Naciones Unidas. http://www.unfpa.org/upload/lib_pub_file/652_filename_sowp06-sp.pdf [consultat: 10 d'agost de 2009].

VAN KALMTHOUT, A; HOFSTEE-VAN DER MEULEN, F.; DÜNKEL, F. (2007) "Comparative overview, conclusions and recommentacions". Dins de: *Foreigners in European Prisons*, volum I, pàg. 7-90.

WHEATLEY, Michael (2007). "Drugs in prison". Dins de: *Handbook on prisons*. Devon: Willan Publishing. pàg. 399-422.

ZLOVINA, Anna; BESABE, Nekane; PÁEZ, Darío (2004). "Adaptación de los inmigrantes extranjeros en España: superando el choque cultural". Dins de: *Migraciones*, núm 15, Madrid: Instituto Universitario de Estudios sobre Inmigraciones, Universidad Pontificia Comillas. pàg. 43-84.

Annexos

Annex 1: Plantilla de recollida de dades de l'expedient informàtic del Sistema Penitenciari Català (SIPC)

Plantilla de recollida de dades (estrangers i presons 2007)

SITUACIÓ A LA PRESÓ			
Encarcerats	☐	Excarcerats	☐
Obert BCN.....	☐	CP Girona	☐
CP Homes BCN	☐	CP Figueres	☐
CP Briens 1	☐	CP Ponent...	☐
CP Quatre Camins	☐	Obert Lleida	☐
Obert Wad-Ras BCN	☐	CP Tarragona	☐
Dones CP BCN	☐	Hospital Psiquiàtric.....	☐
Joves BCN	☐		

Observacions:
Investigador que omple les dades _____

3. Id. Expedient NIS											
Cognoms, nom											
4. Data naixement											
5. Sexe	1	Home									
	2	Dona									
6. Es pot informar al consolat?	0	No									
	1	Sí									
7. Nacionalitat	Veure annex 1										
8. Residència (comarca)	Veure annex 2										
9. Idioma castellà	0	No l'entén									
	1	L'entén									
	2	El parla									
	3	L'escriu									
	9	No se sap									
10. Idioma català	0	No l'entén									
	1	L'entén									
	2	El parla									
	3	L'escriu									
	9	No se sap									
11. Profesió	Veure annex 4										
12. N fills											
13. Estudis (grau d'instrucció)	1	Analfabet									
	2	1r nivell etapa instrumental									
	3	2n nivell etapa instrumental									
	4	3r nivell etapa instrumental									
	5	ESO/ Equivalent									
	6	Batxillerat / Equivalent									
	7	Universitat/ Equivalent									
	8	Formació no reglada /altres									
	9	Ns/ nc									
14. Ingressos anterior a presó?	0	No									
	1	Sí									
15. Quants?											
16. Data primer ingrès a la presó											

Pena Base (principal condemna propera 31.12.07)

17. Delictes principal pena base	Veure annex 5				
18. Data delictes pena base					
19. Temps de condemna anys, mesos i dies					
20. Data ingrès pena base (PREVENTIU)					
21. Ha sortit en Llibertat provisional?	0	No			
	1	Sí			
22. Data ingrès pena base (PENAT)					
23. Ha passat per altres CP per complir la pena base?	0	No			
	1	Sí, un			
	2	Sí, dos			
	3	Sí, tres o més			

24. Total causes acumulades expedient			
25. Tipus delictes acumulats a l'expedient	Delictes	(veure annex 5)	n
	1	Contra les persones	
	2	Contra la llibertat sexual	
	3	Contra la propietat	
	4	Drogues	
	5	Altres	

26. Tipus delictes acumulats a l'expedient	Delictes	(veure annex 5)	n
	1	Delictes violents	
	2	Delictes no violents	

27. Nombre de classificacions diferents			
28. Nombre d'ubicacions diferents			
29. Nombre de regressions de grau			
30. Classificació en 1r grau			

31. Tipus d'activitat que fa, nombre i dies	Activitat (veure annex 3)	n
0	No en fa	
1	ASC	
2	Operari i aux. oficina	
3	Educació reglada	
4	Program. específic tractament	
5	educació física i esports	
6	formació ocupacional	
7	Altres(definir)	
9	NC	

32. Nombre d'activitats que fa			
--------------------------------	--	--	--

33. Gaudeix de permisos ordinaris?	0	No
	1	Sí

34. Gaudeix de permisos extraordinaris?	0	No
	1	Sí

35. Fa sortides programades amb acompanyants?	0	No
	1	Sí

36. Consten incidents en els permisos o sortides?	0	No
	1	Sí, en els permisos ordinaris
	2	Sí, en els permisos extraordinaris
	3	Sí, en les sortides
4	Sí, en varis o en tots	

37.1. Incident 1	Veure annex 6			
------------------	---------------	--	--	--

38.1 Tipus de falta	Veure annex 7			
---------------------	---------------	--	--	--

39.1 Sanció	Veure annex 8		
-------------	---------------	--	--

37.2. Incident 2	Veure annex 6			
------------------	---------------	--	--	--

38.2 Tipus de falta	Veure annex 7			
---------------------	---------------	--	--	--

39.2. Sanció	Veure annex 8		
--------------	---------------	--	--

37.3. Incident 3	Veure annex 6			
------------------	---------------	--	--	--

38.3. Tipus de falta	Veure annex 7			
----------------------	---------------	--	--	--

39.3. Sanció	Veure annex 8		
--------------	---------------	--	--

40. Nombre total incidents			
----------------------------	--	--	--

41. Nombre total faltes			
-------------------------	--	--	--

42. Nombre total sancions			
---------------------------	--	--	--

43. Tipus de situació en la que es troba a 31. 2.2007	1	Llibertat definitiva
	2	Llibertat condicional art.205 (2/3 parts)
	3	Llibertat condicional art.196.1 (edat)
	4	Llibertat condicional art.192 (3/4 parts)
	5	Llibertat condicional art.196.2 (malaltia)
	6	Suspensió execució pena
	7	Llibertat per indult
	8	Llibertat per absolució
	9	Ns/hc
	10	Extradició
	11	Expulsió del territori nacional
	12	Compliment condemna país origen
	13	Extinció altres conceptes
	14	No reingressa diligències
	15	No retorn permis ordinari
	16	no retorn permis extraordinari
	17	no retorn permis cap de setmana
	18	Evasió sortida programada
	19	Evasió del centre
	20	Evasió de sortida laboral
	21	Evasió de centre dependent
	22	Evasió custòdia policial
	23	Finat
	24	Preventiu
	25	Pendent de classificar
	26	Penat amb preventiu
	27	2n grau o similars
	28	1r grau o similars
	29	3r grau restringit (art.82)
	30	3r grau comú (art.83)
	31	3r grau altres
	32	Altres (definir)

35. Data excarceració							
-----------------------	--	--	--	--	--	--	--

Annex 2: Plantilla de recollida de dades jurídiques (juristes centres penitenciaris)

Plantilla de recollida de dades jurídiques (immigració i presó)

1. PRESÓ DE REFERÈNCIA											
Obert BCN	☐	CP Homes BCN	☐	CP Brians 1	☐	CP Quatre Camins	☐	Obert Wad-Ras BCN	☐		
Dones CP BCN	☐	Joves BCN	☐	CP Girona	☐	CP Figueres	☐	CP Ponent.....	☐		
Obert Lleida	☐	CP Tarragona	☐	CP Brians 2.....	☐	Altres.....	☐	Hospital Psiquiàtric	☐		

2. Id. Expedient NIS										
3. Situació a la presó	1	Detingut								
	2	Pres								
	3	Penat								
	4	Penat amb preventiva								
4. Any primera entrada al nostre país										
5. Ingressos a presó al nostre país	5.1. Sumatori Ingressos com a presó continuada									
	5.2 Sumatori Ingressos com a penat									
	5.3 Sumatori ingressos com a preventiu									
6. Temps en llibertat entre estades a presó										
7. Data del 1r ingrès a la presó del nostre país										
8. Data de presó continuada ingrès actual										
9.1 Ingressos a presó fora d'Espanya	0	No								
	1	Sí								
9.2. Total ingressos										
10. Ingressos en justícia juvenil fora d'Espanya	0	No								
	1	Sí								
11. Ingressos en justícia juvenil a Espanya	0	No								
	1	Sí								
12. Causes pendents a Espanya										
13. Causes pendents a fora d' Espanya										
14. Temps condemna real penats										
15. Temps de condemna efectiva penats										
16. Responsabilitat penal subsidiària										
17. Localització permanent										
18. Responsabilitat civil	0	No								
	1	Sí								
19. Acumulació de condemnes Té aplicat l'art.70 CP?	0	No								
	1	Sí								
20. Nombre condemnes acumulades										

21. Delicte principal - penats	1	Homicidi i les seves formes
	2	Lesions
	3	Contra la llibertat sexual
	4	Contra el patrimoni i l'ordre socioeconòmic
	5	Contra els drets dels treballadors
	6	Contra la seguretat col·lectiva
	7	Falsedats
	8	Trencament de condemna
	9	Contra l'ordre públic
	10	Violència de gènere
	11	Faltes
	12	Altres
22. Altres delictes pels que compleix la pena (es pot marcar més d'un)	1	Homicidi i les seves formes
	2	Lesions
	3	Contra la llibertat sexual
	4	Contra el patrimoni i l'ordre socioeconòmic
	5	Contra els drets dels treballadors
	6	Contra la seguretat col·lectiva
	7	Falsedats
	8	Trencament de condemna
	9	Contra l'ordre públic
	10	Violència de gènere
	11	Faltes
	12	Altres
23. Delictes violents		

24. Delictes dels ingressos anteriors (es pot marcar més d'un)	1	Contra les persones
	2	Contra la llibertat sexual
	3	Contra el patrimoni i l'ordre socioeconòmic
	4	Contra els drets dels treballadors
	5	Contra la seguretat
	6	Violència de gènere
	7	Altres
25. Pena principal imposada - penats		
26. Presó preventiva?	0	No
	1	Sí
27. Abonament presó preventiva		
28. Codi penal de compliment	1	CP Derogat
	2	CP Vigent
	3	Tots dos
29. Ordre d'allunyament ?	0	No
	1	Sí

30. Centres penitenciaris de residència	1	Un	
	2	Dos	
	3	Tres	
	4	Quatre o més	
31. Ubicació dels centres penitenciaris de residència	1	Catalunya	
	2	També fora de Catalunya	
32. Delicte principal - preventius	1	Contra les persones	
	2	Contra la llibertat sexual	
	3	Contra el patrimoni i l'ordre socioeconòmic	
	4	Contra els drets dels treballadors	
	5	Contra la seguretat col·lectiva	
	6	Violència de gènere	
	7	Altres	
33. A disposició de quina autoritat?	1	Audiència Provincial	
	2	Jutjat Penal	
	3	Altres	
34. MPA	34.1. Algun cop li han aplicat MPA?	0	No
		1	Sí
	34.2. Identificació de les MPA	1	TBC
		2	Multa
3		LP	
4	Altres		
35. Li han aplicat mesures de seguretat?	0	No	
	1	Sí	
36. CMRC	36.1. CMRC Agreujant en sentència	0	No
		1	Sí
	36.2. CMRC Atenuant en sentència	0	No
		1	Sí
	36.3. Identificació de la CMRC	1	Toxicomania
		2	Alcoholisme
		3	Reincidència
		4	Altres
37. Padró Actual	0	No	
	1	Sí	
	9	No consta al CP	
38.1 Padró anterior	0	No	
	1	Sí	
	9	No consta al CP	
38.2. Data caducitat			
39. Situació administrativa	1	Permis de residència	
	2	Permis de residència i treball	
	3	Sense permís	
	4	Altres	
	9	No consta	
40.1. Documentació al Centre Penitenciari?	0	No	
	1	Sí	
	9	No consta	
40.2. Data caducitat			
41.1. Documentació fora el Centre Penitenciari?	0	No	
	1	Sí	
	9	No consta	
41.2. Data caducitat			
42. Documentació DNI	0	No	
	1	Sí	
	9	No consta	
43. Documentació NIE?	0	No	
	1	Sí	
	9	No consta	

44. Targeta sanitària?	0	No
	1	Sí
	9	No consta
45. Ha tingut ATP? @	0	No
	1	Sí
	9	No consta
46. Expulsió Administrativa	0	No
	1	Sí
	9	No consta
47. Expulsió Administrativa anteriors ingressos	0	No
	1	Sí
	9	No consta
48. Substitució de la pena per expulsió	0	No
	1	Sí
	9	No consta
49. Interès en l'expulsió <6/0/0	0	No
	1	Sí
50. Interès en l'expulsió >=6/0/0	0	No
	1	Sí
51. Compliment país d'origen	0	No
	1	Sí
52. Interès en compliment país d'origen @	0	No
	1	Sí
53. Llibertat condicional on?	1	Espanya
	2	Fora d'Espanya
54. Extradició @	0	No
	1	Sí
55. Relació laboral CIRE		0 No
		1 Sí
56. Nivell SAM	Primera	0 A B C D
	Segona	0 A B C D
	Tercera	0 A B C D
	Quarta	0 A B C D
	Cinquena	0 A B C D
	Sisena	0 A B C D
	Setena	0 A B C D
	Vuitena	0 A B C D
	Novena	0 A B C D
	Desena	0 A B C D
	57. Classificació Inicial	1
2		2n Grau
3		3r Grau
58. Ha tingut progressions de grau?	0	No
	1	Sí
59. Ha tingut regressions de grau?	0	No
	1	Sí
60. Nombre de cops que ha estat en Règim tancat	0	0
	1	1
	2	2
	3	3 o més
61. Se li ha aplicat l'art. 86.4?	0	No
	1	Sí
62. Comunica?	0	No
	1	Poc
	2	Molt
63. Tipus de Comunicació	1	Familiar
	2	Àmics
	3	Altres
64. Se li ha aplicat l'art. 100.2?	0	No
	1	Sí

Annex 3: Plantilla de recollida de dades de la Subdelegació del Govern (regularització documentació d'estrangeria)

PLANTILLA SUBDELEGACIÓN

CODI _____

1. ¿Tiene NIE? Si - no
2. ¿Tiene TIE? Si - no ¿En vigor? Si - no
3. ¿Quien lo ha solicitado? (él mismo, la Administración, Administración penitenciaria, Alguna ONG)
4. ¿Ha entrado irregularmente en el país? Sí - no
5. ¿Ha entrado en el país con un visado? Si -no

6. ¿De que tipo?	Por motivos de turismo, visita familiar o negocio Reagrupación familiar UE Estancia territorial limitada Estancia búsqueda empleo Estudios hasta 180 días Estudios Residencia sin finalidad laboral Reagrupación familiar régimen general Residencia por concesión de asilo Contingente anual estable Contingente i trabajo hasta 180 días Trabajo y residencia cuenta ajena Trabajo y residencia cuenta propia
------------------	---

7. ¿Se le ha notificado algún tipo de autorización de residencia? Si - no
8. ¿Ha tramitado la TIE? Si - no

9. ¿De que tipo?	10. ¿Con qué plazo de validez?
Medios de vida o no lucrativo	Inicial 1 año ;
Reagrupación familiar	1a renovación 2 años
Arraigo	2a renovación 2 años
Razones humanitarias	Permanente
Protección internacional	Por reagrupación familiar de duración
Hijos del residente legal	
Colaboración Administración	Es hijo de residente
Circunstancias excepcionales	

11. ¿Consta domicilio en Catalunya? Si - no - no consta ningún domicilio en España
12. ¿Ha tenido autorización de trabajo? Sí - no

1. ¿De que tipo?	Cuenta propia	1a renovación 2a. renovación
	Cuenta ajena	1a renovación 2a. renovación
	Por estudios	
	Por reagrupación familiar	
	Por circunstancias excepcionales	

2. ¿Ha sido solicitante de asilo? Si-no
3. ¿Ha formalizado la petición de cédula de inscripción? Si-no
4. ¿Ha formalizado alguna solicitud de reagrupación familiar? Sí- no
5. ¿Para quien? Mujer – Hijos – Mujer e hijos – ascendentes -
6. ¿Constan antecedentes penales?
7. ¿Existe un expediente de expulsión abierto del sujeto? Si - no ¿Pendiente de ejecutar?
Si - no ¿Pendiente de recurso? Si - no
8. ¿Por que motivo? Expulsión por sentencia judicial penal o por causa administrativa

9. Si el motivo tiene que ver con la comisión de hechos delictivos, por cual de ellos se le aplica el expediente de expulsión	<p>Art.57.7 LOE. Expulsión por delito o falta inferior a 6 años y acreditado expediente de expulsión</p> <p>Art.89.1 CP. Sustitución de penas privativas de libertad inferior a 6 años por la expulsión, y penas superiores una vez alcanzadas las $\frac{3}{4}$ partes</p> <p>Art.197 RP. Disfrute de Libertad condicional en su país de origen</p>
---	---

10. ¿Se ha ejecutado en alguna ocasión una orden de expulsión contra él/la? Sí – no.
11. ¿Cuántas?
12. ¿Consta alguna orden de repatriación como menor? Si – no ¿Se ejecutó? Si - no

Annex 4: Plantilla unificada d'entrevista als interns estrangers

ENTREVISTA

1. **Respecte al delicte (per preventius)** *(Si està penat substituiu-la pel bloc 1 específic de penats)*
 - 1.1. Per què es troba a la presó?
 - 1.2. De quins fets l'acusen?
 - 1.3. **[Només a penats]** El delicte va passar de sobte o ja l'havia pensat abans?
 - 1.4. **[Només a penats]** Anava sol o amb altres persones quan va succeir?
 - 1.5. **[Només a penats]** Recorda si quan va cometre el delicte estava sota els efectes de l'alcohol o d'alguna altra droga?
 - 1.6. **[Només a penats]** Quins motius creu que l'han portat a cometre delictes?
 - 1.7. S'ha trobat alguna vegada en situacions violentes que podrien haver-lo portat a la presó? *(si contesta afirmativament i no ho diu espontàniament, demaneu-li quantes vegades s'ha produït i que les descrigui breument)*
 - 1.8. *Si contesta afirmativament l'anterior.* Aquestes situacions es produïen ja en el seu país?
 - 1.9. Va estar alguna vegada ingressat a la presó en el seu país o en qualsevol altre?
 - 1.10. Recorda l'edat que tenia quan va cometre el seu primer delicte? Què va fer?
 - 1.11. Ha estat ingressat en algun centre de justícia juvenil, aquí o en el seu país?
 - 1.12. ® Si pogués sortir de la presó a canvi de tornar al seu país, ho faria? Per què?
 - 1.13. Si pogués complir la pena de presó en el seu país, ho faria? Per què?
 - 1.14. *(en el cas que hagi contestat afirmativament les preguntes 1.11 o 1.12)* Ho ha sol·licitat? I si no ho ha fet, hi estaria interessat?
 - 1.15. ® Quan surti de la presó, té la intenció de mantenir la residència a Catalunya o Espanya? Per què?

2. Arribada i estada a Espanya

- 2.1. En el seu país a què es dedicava?
- 2.2. Abans de venir, tenia persones conegudes a Espanya? 2.2.1. Qui?
(parella, pares, fills, cosins o tiets, amics del país, amics espanyols, altres (per definir), ningú)
- 2.3. Qui va influir més perquè vingués aquí? 2.3.1. Per què?
- 2.4. Va rebre algun tipus d'ajuda quan va arribar aquí per part dels seus coneguts? 2.4.1. De quin tipus? *(diners / habitatge / recolzament material / lloc de treball / informacions / recolzament emocional / altres)*
- 2.5. Com va arribar? *(a part del mitjà de transport, cal preguntar si l'entrada va ser de forma regular o irregular, sol o acompanyat, de forma improvisada o ben organitzada)*
- 2.6. Quin any va arribar? 2.6.1. Quant temps porta al nostre país?
- 2.7. Es va emportar amb vostè algú de la seva família?
- 2.8. Vostè volia venir a Espanya o ha estat una casualitat que acabés aquí?
- 2.9. *(Si no l'ha contestat abans)* Per què volia sortir del seu país? 2.9.1. Què és el que el va motivar a abandonar-lo?
- 2.10. Ha viscut en altres llocs? 2.10.1. ciutats d'Espanya? 2.10.2. Altres països?
- 2.11. Ha treballat a Espanya? 2.11.1. De què? 2.11.2. En quines condicions? *(salaris, problemes...)*
- 2.12. Alguna vegada l'han despatxat?
 - 2.12.1. Ha abandonat alguna vegada una feina sense estar contractat en alguna altra?
 - 2.12.2. Defineixi l'última feina que va tenir.
 - 2.12.3. L'hi agradava?
- 2.13. Té més formació professional de la que ha necessitat per fer les feines que ha fet?
- 2.14. Ha tingut algun d'aquests documents en la seva estada a Espanya?
(Marqueu els quadres que corresponguin)

	En va tenir el passat	En té actualment	En va tenir el passat	En té actualment
2.14.1. Empadronament			2.14.4. Permís de residència	
2.14.2. Targeta sanitària			2.14.5. Permís de treball	
2.14.3. Petició d'asil			2.14.6. Contracte	

- 2.15. Sap quins passos s'ha de seguir per obtenir els documents anteriors? Descrigui'ls.
- 2.16.® Tenia permís de residència quan el van detenir?
- 2.17. Ha valgut la pena emigrar amb tot el que li ha passat?
- 2.18. Si li oferissin sortir de la presó en llibertat a canvi de tornar al seu país i amb l'ajut de diners prestats (microcrèdits), ho acceptaria?
- 2.19. **[Només en la general]** Què hauria de succeir perquè acceptés tornar al seu país?
- 2.20. A quina ciutat viurà quan surti de la presó?

3. Família i contactes. Relacions socials i entorn

- 3.1. Abans li hem preguntat si va venir sol o amb algú de la seva família. Ara ens agradaria que ens aclarís si té altres familiars al seu país o aquí. *(anoteu només els que anomeni)*
- 3.1.1. Al seu país 3.1.2. A Espanya 3.1.3. A Catalunya
- 3.1.4. Amb quin d'ells manté algun tipus de contacte?
- 3.2. Els que estan aquí el vénen a veure?
- 3.3. Mentre va poder, enviava diners a la seva família? 3.3.1. Molts/pocs?
3.3.2. Amb quina freqüència?
- 3.4. **[Només 3r grau]** Amb qui viu quan surt de la presó?
- 3.5. Quines persones de la seva família saben que es troba a la presó?
- 3.6. **[Només 3r grau]** Hi ha persones de la seva família que no saben que ha estat a la presó? 3.6.1. Per què no els ho ha dit?
- 3.7. A la resta, per què no els ho ha dit?

- 3.8. Les seves amistats són del seu propi país, d'aquí, altres immigrants?
- 3.9. On ha conegut les seves amistats d'Espanya? *(al barri, a la feina, a la presó, a alguna associació, no en té)*
- 3.10. Quin era el nivell de tracte amb els seus veïns del barri? *(del mateix immoble?, del mateix carrer?, del mateix barri?, de la mateixa ciutat?) (cap tracte, tracte ocasional, bon veïnatge, amiat, no es dona el cas)*
- 3.11. Creu que per haver estat a la presó el poden tractar d'una manera diferent els seus familiars, amics o veïns? 3.11.1. Per què?
- 3.12. Si té parella, quant temps fa? 3.12.1. Està content? 3.12.2. Si no té parella, respecte a la seva última relació, quant temps va durar? 3.12.3. Estava content?
- 3.13. Ha tingut parelles abans? (Digui un número aproximat) 3.13.1. D'aquestes, quantes han estat relacions ocasionals (parelles d'una nit)?
- 3.14. **[Només joves]** Havia estat tutelat per protecció de menors?
- 3.15. **[Només joves]** Els seus amics més íntims tenen o han tingut problemes amb la justícia?
- 3.16. **[Només joves]** Quan està amb els seus amics, quines són les principals activitats que solen fer per passar-s'ho bé i/o passar el temps?

4. Coneixement i integració al país

- 4.1. Sap quines llengües es parlen a Catalunya?
- 4.2. Si les cita, què sap de cadascuna: *(marqueu només la màxima)*
4.2.1.	No l'entén	L'entén	La parla	La llegeix	L'escriu
Llengua castellana					
4.2.2.	No l'entén	L'entén	La parla	La llegeix	L'escriu
Llengua catalana					
- 4.3. Què és el que més li agrada de Catalunya? 4.3.1. I el que menys?
- 4.4. Quines festes tradicionals coneix que se celebrin aquí?
- 4.5. Quines coses han canviat de la seva forma de fer en el seu país i de les que fa aquí? 4.5.1. Quines diferències cap a bé o malament ha trobat entre els hàbits i costums d'aquí i d'allà?
- 4.6. Quines coses trobaria a faltar de Catalunya si no estigués aquí?

- 4.7. Ha participat en alguna associació a Catalunya? 4.7.1. Quines? *(associacions culturals, esportives, gastronòmiques, de recolzament, etc.)* 4.7.2. Com les va conèixer? 4.7.3. Li van agradar?
- 4.8. Ha fet algun curs de formació a Catalunya? 4.8.1. De què? *(idiomes, laboral, escolar, cultural...)*
- 4.9. Pensa que els espanyols accepten que estiguin aquí?
- 4.10. Creu que hi ha gent espanyola que els mira malament o pensa malament de vostès? 4.10.1. Per què creu que passa?
- 4.11. *(Si ha contestat l'anterior afirmativament)* Què els diria perquè canviessin d'opinió?

5. Percepció respecte de la justícia, de les seves institucions

- 5.1. Què pensa de la justícia espanyola?
5.1.1. I en concret, dels advocats?
- 5.2. Què pensa de la policia espanyola?
- 5.3. Sabria citar les diferents policies que actuen a Catalunya? *(marqueu les que cita)*
Policia Nacional	Guàrdia Civil	Mossos d'Esquadra	Policia /Guàrdia Urbana	Local
- 5.4. Veu alguna diferència entre les diferents policies que actuen a Catalunya?
- 5.5. Hi ha algun col·lectiu de persones amb les quals no li agradaria conviure? (per exemple, el veí, o aquí a la presó compartir mòdul)
- 5.6. *(Si ha contestat l'anterior afirmativament)* Podria explicar almenys un motiu?

6. La vida a la presó

- 6.1. Com descriu les relacions entre els interns a la presó?
- 6.2. Creu que és acceptat per la resta d'interns de la presó?
- 6.3. Amb qui es relaciona dins de la presó? 6.3.1. Per què? *(només de la seva nacionalitat?, mixt amb altres estrangers?, mixt amb autòctons?, segons la llengua?, segons la seva religió?...)*

- 6.4. Amb aquestes persones, fan totes les activitats junts o només algunes? *(menjar, compartir cel·la, compartir pati, compartir activitats formatives...)*
- 6.5. Com qualificaria l'ambient dins de la presó: és tens o relaxat?
- 6.5.1. Se sent segur o amenaçat?
- 6.6. Com són les relacions amb els funcionaris de seguretat? *(creu que els tracten amb respecte?, s'hi pot confiar?, exerceixen molt control?, li fan sentir por?, creu que fan la seva feina i ja està?)*
- 6.7. I amb la resta del personal que treballa a la presó, hi ha algú a qui sigui més fàcil tenir-hi confiança?
- 6.8. Què pensa de la normativa del centre penitenciari?
- 6.9. Té interès a seguir els programes de formació? *(Si contesta afirmativament) Digui quins.*
- 6.10. Creu que hi ha oferta de programes de formació o ampliació d'estudis al centre penitenciari? 6.10.1. N'està fent algun? 6.10.2. Per què?
- 6.11. Pot treballar dins del centre penitenciari? 6.11.1. Què opina de l'oferta laboral del centre penitenciari?
- 6.12. Fa algun programa de tractament específic? 6.12.1. Quin? 6.12.2. Què n'opina?
- 6.13. Duu a terme altres activitats programades pel centre penitenciari? *(esports, manualitats, teatre, arts plàstiques...)*
- 6.14. Com ocupa el temps a la presó, fora d'aquestes activitats programades?
- 6.15. En general, diria que li costa poc o molt passar el dia a la presó?
- 6.16. Quines coses farien millorar la seva vida a la presó?
- 6.17. Creu que l'ajuden a preparar la seva sortida en llibertat? 6.17.1. Quin tipus d'ajuda rep? *(assessorament, orientació, papers, casa, feina, dubtes legals...)*
- 6.18. Rep atenció per part de l'organització d'ajuda a l'intern que ve de tant en tant a la presó? 6.18.1. Quin tipus d'ajuda ha rebut? 6.18.2. Sap si l'ajudaran aquestes organitzacions quant surti?
- 6.19. ® Qui atén els seus assumptes de fora la presó mentre vostè és aquí? *(qui s'ocupa dels seus fills si en té?, qui li pot tramitar la documentació?, i el seu patrimoni?)*

7. Salut i estat d'ànim

- 7.1. En general, com qualificaria la seva salut?
- 7.2. Quines malalties recorda que més l'han afectat al llarg de la seva vida?
- 7.3. Ha necessitat prendre alguna medicació? 7.3.1. Per a què? 7.3.2. Molt temps?
- 7.4. Ha canviat la seva salut física des del seu ingrés a la presó? 7.4.1. Per millorar o per empitjorar? 7.4.2. En quin sentit?
- 7.5. ® S'ha sentit trist per la seva situació actual o anterior?
- 7.6. Ha sentit tanta tristesa com per pensar a fer-se mal?
- 7.7. Ha estat necessari que l'atengués un metge alguna vegada a causa de les ferides que s'ha fet?
- 7.8. ® El seu estat d'ànim ha canviat des que va entrar a la presó? 7.8.1. Ha millorat o ha empitjorat? 7.8.2. En quin sentit?
- 7.9. S'ha sentit atès pels professionals que treballen a la presó quan ha estat en aquestes situacions?
- 7.10. Ha sentit la necessitat de consumir alcohol o altres substàncies per millorar el seu estat d'ànim? 7.10.1. Quines?

8. Tancament (perspectives de futur)

- 8.1. Per acabar, quins desitjos li agradaria que es complissin quan surti en llibertat de la presó?

9. Percepció de l'entrevistador de la situació de risc de l'entrevistat

El delictes ha estat un mal pas i tot apunta que segurament podria reintegrar-se sense delinquir.

El pronòstic de futur és incert, és difícil concretar si podrà o no refer la seva vida sense delinquir.

El pronòstic és molt pessimista. Les condicions en què es troba fan pensar que ho tindrà molt difícil.

Barcelona, de de 2008

Temps que ha durat l'entrevista: _____

OBSERVACIONS DE L' ENTREVISTADOR:

10. Drogues

- 10.1. Ha arribat a abusar greument de l'alcohol o de les drogues? 10.1.1 Ha estat enganxat alguna vegada a una d'elles?
- 10.2. Creu que té problemes amb l'alcohol? 10.2.1 Beu més del que li agradaria?
- 10.3. L'alcohol o les drogues han arribat a interferir molt en la seva vida?
- 10.4. Per què consumeix drogues? (estimulació, evasió, relaxació...)
- 10.5. Alguna vegada ha fet alguna cosa perillosa o ha tingut problemes pel fet d'anar begut, o sota els efectes de les drogues (conduir sense estar en bones condicions, barallar-se, estar detingut, etc.)
- 10.6. Ha estat en baralles físiques quan ha consumit alcohol o drogues? 10.6.1. Alguna vegada ha perdut el control? 10.6.2. Quina ha estat la pitjor lesió que ha causat a algú?
- 10.7. El delicte pel qual compleix condemna està relacionat amb el consum d'alcohol o drogues?
- 10.8. Pregunteu quines substàncies consumeix, quan en va iniciar el consum, si ara les consumeix i si té que a veure amb el delicte pel qual està ingressat. Aquest quadre pot ajudar.

	Inici del consum (edat)	Consumeix en l'actualitat?	Té relació amb el delicte actual?
10.8.1. Alcohol			
10.8.2. Cànnabis			
10.8.3. Cocaïna/crack			
10.8.4. Heroïna			
10.8.5. Drogues de disseny			
10.8.6. Pastilles			
10.8.7. Altres (dissolvents...)			

Annex 5: Operativització i codificació de les variables

Totes les variables es recullen directament, excepte aquelles en les quals s'especifica el contrari. La darrera columna explicita el percentatge de valors perduts d'aquella variable. A efectes de l'estudi i per a l'anàlisi de dades, hem desestimat totes les que no estaven informades en un percentatge del 40% o més, de manera que, malgrat aparèixer en l'operativització i codificació i haver estat introduïdes en la base, no s'han utilitzat en l'elaboració dels resultats. Per tal que el lector les identifiqui més fàcilment, la fila de la variable es troba emmascarada. En les anàlisis multivariades, s'han desestimat totes les variables que no arribaven al 80% de resposta.

2.2.3.1. Font de dades: SIPC (Sistema informàtic penitenciari català)

A. Variables referides a aspectes individuals i/o personals del subjecte

Variable	Definició	Tipus	Categories	% de valors perduts
Sexe		Qualitativa dicotòmica	Home - Dona	0%
Nacionalitat		Qualitativa politòmica	Països	0%
Àrea geogràfica de procedència	Agrupacions segons grans àrees geogràfiques (1)	Qualitativa politòmica	UE - resta d'Europa - Magrib - resta d'Àfrica - Amèrica Central i del Sud - Àsia - resta del món - ns/nc	0%
Consolat?	Es pot informar el consolat ?	Qualitativa dicotòmica	Sí - no	0%
Data de naixement		ddmmaaaa, data		0%
Residència	Comarca catalana o lloc d'Espanya on figura que viu	Qualitativa politòmica	Comarques de Catalunya - resta d'Espanya - fora d'Espanya - sense domicili - no se sap	0%
Idioma castellà	Coneixement de l'idioma castellà	Qualitativa politòmica	No l'entén - l'entén - el parla - l'escriu - no se sap	28,4%
Idioma català	Coneixement de l'idioma català	Qualitativa politòmica	No l'entén - l'entén - el parla - l'escriu - no se sap	32,3%
Professió	Professió declarada per l'intern	Qualitativa politòmica	Agrupacions d'oficis segons llistat	0%
N fills	Nombre de fills que ha declarat que té	Quantitativa	Numèrica, dos dígits	31,6%
Agrupació nombre fills	Agrupació per intervals (2)	Qualitativa politòmica	No en té - 1 o 2 fills - 3 o més	31,6%
Estudis	Nivell d'estudis declarat	Qualitativa politòmica	Segons estudis	36,6%

Nota: Totes es recullen directament, excepte (1), que es genera a partir de la nacionalitat, i (2), que es genera a partir de N fills.

B. Variables referides als antecedents penitenciaris

Variable	Definició	Tipus	Categories	% de valors perduts
Edat en el moment del primer ingrés a presó	Edat del subjecte quan va entrar per primera vegada en un centre penitenciar, sigui com a preventiu, sigui com a penat (3)	Quantitativa		
Ingressos previs a la presó?	Consten entrades anteriors a la presó per altres causes	Qualitativa dicotòmica	Sí - no	0%
Quants?	Nombre d'ingressos previs. Si s'ha entrat com a preventiu i després com a penat es compta un sol cop	Quantitativa	Numèrica, dos dígit	
Ingressos previs per intervals	Agrupació per intervals dels ingressos anteriors penitenciaris (4)	Qualitativa politòmica	1 ingrés - de 2 a 5 - més de 5 ingressos	
Temps que triga a reingressar	Temps que passa entre el primer ingrés a presó i la data d'ingrés de la pena base, en anys i en mesos (5)	Quantitativa	Numèrica, dos dígit	

Nota: Es recullen directament, excepte (3), que es genera a partir de la data de naixement i la data en què ingressa per primera vegada a la presó, (4), que es genera a partir de N total d'ingressos previs, i (5), que es genera a partir de la data del primer ingrés a la presó i la data d'ingrés en la pena base.

C. Variables referides al compliment de la pena base

Variable	Definició	Tipus	Categories	% de valors perduts
Delicte pena base	Delicte més greu en temps de condemna. Si és preventiu, el més greu en criteris de violència. Si ja ha sortit, el més proper a la data 31.12.07	Qualitativa politòmica	Tots els delictes recollits al codi penal	0%
Agrupació delictes pena base	Delicte pena base agrupat en 5 categories (6)	Qualitativa politòmica	C. persones - C. llibertat sexual - C. propietat Drogues Altres	0%
Agrupació delicte violent	Delicte pena base agrupat segons si és violent ⁶⁰ o no (7)	Qualitativa dicotòmica	Violent - no violent	0%
Data delicte pena base		ddmmaaaa		0,1%
Temps de condemna	Temps imposat en el delicte principal	dd/mm/aa		48,9%
Data ingrés preventiu		ddmmaaaa		0,1%
LP?	Ha sortit en llibertat provisional?	Qualitativa dicotòmica	Sí - no	0%
Data ingrés penat		ddmmaaaa		42,1%

⁶⁰ Hem considerat com a delictes violents: tots els delictes contra les persones, tots els delictes contra la llibertat sexual i, entre els delictes contra la propietat, aquells que han implicat robatoris amb violència, amb intimidació o amb intimidació i violència. La resta de delictes tenen la consideració de delictes no violents.

Altres CP	Ha passat per altres centres penitenciaris per complir la pena base?	Qualitativa politòmica	No – sí, un – sí, dos – sí, tres	0%
N causes acumulades	Nombre de causes diferents acumulades en l'expedient	Quantitativa	Numèrica, dos dígits	0%
Tipologia de delictes acumulats	Nombre de delictes comesos agrupats per les 5 categories	Quantitativa	Numèrica, dos dígits	0%
Violència en el delicte acumulat	Nombre de delictes violents i no violents comesos en tot l'expedient	Quantitativa	Numèrica, dos dígits	0%
N classificacions	Nombre total de classificacions diferents que han viscut a la pena base, comptades només quan hi ha canvi de grau	Quantitativa	Numèrica, dos dígits	0%
Agrupació classificacions	Nombre total de classificacions per intervals (8)	Qualitativa politòmica	Sense classificar 1 classificació 2 classificacions 3 o més classificacions	0%
N ubicacions	Nombre total d'ubicacions a mòduls i galeries diferents de la presó, comptant tots els CP pels qual ha passat en el compliment de la pena base	Quantitativa	Numèrica, dos dígits	0%
Agrupació ubicacions	Nombre total d'ubicacions per intervals (9)	Qualitativa politòmica	Entre 1 i 4 Entre 5 i 9 Entre 10 i 20 Més de 20	0%
Regressions	N'ha viscut o no?	Qualitativa dicotòmica	Sí - no	0%
N regressions	Nombre de cops que ha viscut durant la pena base regressions de grau	Quantitativa	Numèrica, dos dígits	0%
1r grau	Nombre de cops que ha estat en primer grau per l'aplicació de l'art. 10	Quantitativa	Numèrica, dos dígits	0%
Fa activitats?	Durant la pena base consta al SIPC algun tipus d'activitat dins de la presó	Qualitativa dicotòmica	Sí - no	0%
N activitats ASC	Quantes són d'animació sociocultural?	Quantitativa	Numèrica, dos dígits	0%
N activitats operari	Quantes són d'operari o auxiliar d'oficina?	Quantitativa	Numèrica, dos dígits	0%
N activitats educació	Quantes són d'educació per estudis reglats?	Quantitativa	Numèrica, dos dígits	0%
N activitats tractament	Quantes són per fer programes de tractament específic?	Quantitativa	Numèrica, dos dígits	0%
N activitats ed. física i esports	Quantes són per fer activitats fisicoesportives?	Quantitativa	Numèrica, dos dígits	0%
N formació ocupacional	Quantes són per fer formació ocupacional dins del centre?	Quantitativa	Numèrica, dos dígits	0%
N altres activitats	Quantes són per fer altres activitats?	Quantitativa	Numèrica, dos dígits	0%
N total activitats	Quantes són en total les que ha fet?	Quantitativa	Numèrica, dos dígits	0%
Permisos ordinaris?	Gaudeix o ha gaudit de permisos ordinaris al llarg del compliment de la pena base?	Qualitativa	Sí - no	0%
Permisos extraordinaris?	Gaudeix o ha gaudit de permisos extraordinaris?	Qualitativa	Sí - no	0%
Sortides programades?	Ha sortit en activitats programades amb educador durant la pena base?	Qualitativa	Sí - no	0%
Consten incidents en els permisos?	Durant els permisos o sortides consten incidents?	Qualitativa	Sí - no	0%
N incidents	Nombre total d'incidentes registrats durant la pena base	Quantitativa	Numèrica, dos dígits	0%

N faltes	Nombre total de faltes	Quantitativa	Numèrica, dos dígits	0%
N sancions	Nombre total de sancions	Quantitativa	Numèrica, dos dígits	0%
Incident 1	Quin incident ha comès durant la pena base	Qualitativa politòmica	Numèrica, quatre dígits	
Falta 1	Quina qualificació ha tingut la falta principal que ha comès	Qualitativa politòmica	Numèrica, quatre dígits	
Sanció 1	Sanció que ha rebut	Qualitativa politòmica	Numèrica, quatre dígits	
Incident 2	Quin incident ha comès durant la pena base	Qualitativa politòmica	Numèrica, quatre dígits	
Falta 2	Quina qualificació ha tingut la falta principal que ha comès	Qualitativa politòmica	Numèrica, quatre dígits	
Sanció 2	Sanció que ha rebut	Qualitativa politòmica	Numèrica, quatre dígits	
Incident 3	Quin incident ha comès durant la pena base	Qualitativa politòmica	Numèrica, quatre dígits	
Falta 3	Quina qualificació ha tingut la falta principal que ha comès	Qualitativa politòmica	Numèrica, quatre dígits	
Sanció 3	Sanció que ha rebut	Qualitativa politòmica	Numèrica, quatre dígits	
Edat en el moment de l'ingrés a presó per pena base	Edat del subjecte quan va entrar en la pena base (10)	Quantitativa		0,5%
Data d'excrceració	Si és el cas, data de l'excrceració de la pena base complerta l'any 2007	ddmmaaaa		0%
Tipus de situació el 31.12.07	En quina situació es troba en la data del tancament del treball de camp	Qualitativa politòmica	Numèrica, dos dígits	0%

Nota: Es recullen directament, excepte (6) i (7), que es generen a partir del delictes de la pena base, (8), que es genera a partir de N total de classificacions, (9), que es genera a partir de N total ubicacions, i (10), que es genera a partir de la data de naixement i la data en què ingressa per la pena base.

2.2.3.2. Font de dades: Expedient jurídic de l'intern

A. Variables referides a aspectes individuals i/o personals del subjecte

Variable	Definició	Tipus	Categories	% de valors perduts
NIS	Identificació de l'intern		Numèric, 12 dígits	0%
Any d'entrada al nostre país		aaaa		63,2%
Padró actual®	Si està empadronat o no	Qualitativa politòmica	No - Sí - No consta al centre penitenciari	16,0%
Padró anterior	Si ha estat empadronat abans	Qualitativa politòmica	No - Sí - No consta al centre penitenciari	28,3%
Data caducitat padró anterior		ddmmaaaa, data		99,5%
Situació administrativa®	Quina documentació administrativa consta al CP en aquests moments?	Qualitativa politòmica	Permís residència - permís resid. i treball - sense permís - altres - no consta	16,5%
Documentació®	Té passaport o documentació del seu país que l'identifiqui al centre penitenciari?	Qualitativa politòmica	No - Sí - No consta	22,2%
Data caducitat	De la documentació anterior	ddmmaaaa,		79,2%

data				
Documentació fora CP®	Té passaport o documentació del seu país que l'identifiqui fora del centre penitenciari?	Qualitativa politòmica	No - Sí - No consta	32,1%
Data caducitat	De la documentació anterior	ddmmaaaa, data		98,6%
Documentació DNI®	Si consta que té DNI	Qualitativa politòmica	No - Sí - No consta	27,4%
Documentació NIE®	Si consta que té NIE	Qualitativa politòmica	No - Sí - No consta	23,1%
Targeta sanitària®	Si consta que té targeta sanitària	Qualitativa politòmica	No - Sí - No consta	26,4%
Ha tingut ATP?	Si ha tingut autorització de treball per a penats	Qualitativa politòmica	No - Sí - No consta	31,6%
Expulsió administrativa®	Si ha tingut expulsió administrativa d'Espanya (LOE)	Qualitativa politòmica	No - Sí - No consta	15,1%

Nota: Es recullen directament

® les variables que tinguin aquest símbol són preguntes de validació.

B. Variables referides als antecedents delictius i al compliment de la pena

Variable	Definició	Tipus	Categories	% de valors perduts
Presó de referència	Darrer centre on està complint la mesura	Qualitativa politòmica	Vegeu annex 2	0%
Situació a la presó	Situació penal en què es troba l'intern penitenciari	Qualitativa politòmica	Detingut - pres - penat - penat amb preventiva	1,4%
Ingressos a presó al nostre país continuat	Sumatori d'ingressos a la presó de forma continuada	Quantitativa	Numèric, 2 dígits	10,8%
Ingressos a presó com a penat	Sumatori d'ingressos a la presó com a penat	Quantitativa	Numèric, 2 dígits	17,9%
Ingressos a presó com a preventiu	Sumatori d'ingressos a la presó com a preventiu	Quantitativa	Numèric, 2 dígits	27,4%
Temps en llibertat entre estades a presó	Temps màxim en llibertat entre les diferents estades a la presó	mmaa, data		57,1%
Data de la primera presó	Data del primer ingrés a presó, al nostre país	ddmmaaaa, data		2,4%
Data de presó continuada	Data de presó ininterrompuda en l'ingrés actual	ddmmaaaa, data		2,4%
Ingressos a presó fora	Consten ingressos anteriors de presó fora d'Espanya	Qualitativa dicotòmica	Sí - no	79,2%
Quants?	Sumatori dels ingressos a altres països	Quantitativa	Numèric, dígits dos	97,2%
Ingressos a justícia juvenil fora d'Espanya	Hi ha ingressos a justícia juvenil que constin fora d'Espanya?	Qualitativa dicotòmica	Sí - no	77,8%
Ingressos a justícia juvenil dins d'Espanya	hi ha ingressos a justícia juvenil que constin dins d'Espanya?	Qualitativa dicotòmica	Sí - no	67,0%
Causes pendents a Espanya?	Nombre de causes pendents de jutjar al nostre país	Quantitativa	Numèric, dígits dos	26,9%
Causes pendents fora d'Espanya?	Nombre de causes pendents de jutjar fora d'Espanya	Quantitativa	Numèric, dígits dos	53,3%
Condemna real penats	Total de temps condemna imposada pels tribunals	aa/mm/dd		37,3%
Condemna efectiva penats	Total de temps condemna efectiva complida	aa/mm/dd		37,3%

RPS	Té imposada una responsabilitat penal subsidiària?	ddd	Numèrica, tres dígits	46,2%
Localització permanent	Ha de complir un nombre de dies de localització permanent	dd	Numèrica, dos dígits	53,3%
Responsabilitat civil	Té assignada pel jutge una responsabilitat civil?	Qualitativa dicotòmica	Sí - no	36,8%
Acumulació de condemnes	Té aplicat l'art. 70 del Codi penal?	Qualitativa dicotòmica	Sí - no	38,7%
N condemnes	Nombre de condemnes diferents en la interlocutòria d'acumulació	Quantitativa	Numèrica, dos dígits	89,6%
Delicte principal penats®	Delicte pel qual compleix pena més elevada	Qualitativa politòmica	Vegeu annex 2	36,8%
Altres delictes pels quals compleix pena	Altres delictes pels quals ha estat condemnat en l'ingrés actual (se'n pot assenyalar més d'un)	Qualitativa politòmica	Vegeu annex 2	82,1%
Delictes violents®	Delictes que compleix que presenten violència	Quantitativa	Numèrica, dos dígits	56,1%
Delictes ingressos anteriors	Penes complertes en ingressos anteriors (se'n pot assenyalar més d'un) (agrupats en categories)	Qualitativa Politòmica	Vegeu annex 2	90,1%
Pena principal imposada penats®	Pena imposada més elevada	aa/mm/dd		40,1%
Presó preventiva®	Ha tingut presó preventiva per alguna de les causes que compleix actualment?	Qualitativa dicotòmica	Sí - no	30,2%
Abonament presó preventiva	Temps total en dies de presó preventiva abonat	Quantitativa	Numèrica, quatre dígits	41,0%
Codi penal de compliment	Per quin codi penal està complint condemna	Qualitativa politòmica	CP derogat - CP vigent - Tots dos	32,1%
Ordre d'allunyament	Té decretada ordre d'allunyament?	Qualitativa dicotòmica	Sí - no	25,5%
Centres penitenciaris de residència®	Durant l'ingrés actual en quants CP ha estat?	Qualitativa politòmica	Un - dos - tres - quatre o més	6,1%
Ubicació dels CP	Durant l'ingrés actual ha residit sempre a CP de Catalunya o també de fora?	Qualitativa dicotòmica	Catalunya - També fora Cat.	2,8%
Delicte principal preventiu®	Delicte principal pel qual s'ha dictat la presó preventiva agrupat per categories	Qualitativa politòmica	Vegeu annex	44,3%
A disposició de quina autoritat	En quin jutjat se segueix el procediment	Qualitativa politòmica	Audiència provincial - jutjat penal - altres	33,5%
Algun cop li han aplicat MPA?	Se li ha aplicat una mesura penal alternativa?	Qualitativa dicotòmica	Sí - no	54,2%
Identificació MPA	Tipus de mesura penal alternativa	Qualitativa politòmica	TBC - Multa - LP - Altres	97,6%
Mesures de seguretat	Li han aplicat algun cop mesures de seguretat?	Qualitativa dicotòmica	Sí - no	29,7%
CMRC agreujant	Té aplicada alguna circumstància modificativa de responsabilitat com a agreujant en la sentència?	Qualitativa dicotòmica	Sí - no	41,0%
CMRC atenuant	Té aplicada alguna circumstància modificativa de responsabilitat com a atenuant en la sentència?	Qualitativa dicotòmica	Sí - no	44,8%
Identificació CMRC	Quin tipus de fet motiva la CMRC	Qualitativa politòmica	Toxicomania- Alcoholisme - reincidència - Altres	86,8%
Substitució de	Si li han substituït la pena per	Qualitativa	No - Sí - No	34,4%

la pena per expulsió	l'expulsió al seu país	polítomica	consta	
Interès en l'expulsió <6/0/0	Estaria disposat a marxar del país a canvi de no complir la pena? (inferior a 6 anys)	Qualitativa dicotòmica	Sí - no	65,6%
Interès en l'expulsió >=6/0/0	Estaria disposat a marxar del país a canvi de no complir la pena? (igual o superior a 6 anys)	Qualitativa dicotòmica	Sí - no	66,5%
Compliment al país d'origen	Té sol·licitat el compliment de pena al seu país?	Qualitativa dicotòmica	Sí - no	45,3%
Interès en compliment pena país d'origen®	Estaria disposat a complir la pena al país d'origen?	Qualitativa dicotòmica	Sí - no	19,3%
Llibertat condicional on?	On està interessat de gaudir de la llibertat condicional?	Qualitativa dicotòmica	Espanya - fora d'Espanya	56,1%
Extradició®	Té alguna causa pendent de procediment d'extradició?	Qualitativa dicotòmica	Sí - no	16,0%
Relació laboral CIRE	Ha treballat o treballa en algun moment per al centre de reinserció?	Qualitativa dicotòmica	Sí - no	4,7%
Nivell SAM	Quin nivell de vida tenia al centre penitenciari mes a mes?	Qualitativa polítomica	O - A - B - C - D	16,0%
Classificació inicial®	Quina classificació va ser la primera?	Qualitativa polítomica	Primer grau - segon grau - tercer grau	39,6%
progressions®	Ha progressat de grau durant el compliment de la condemna?	Qualitativa dicotòmica	Sí - no	37,3%
regressions®	Ha tingut regressions de grau durant el compliment de la condemna?	Qualitativa dicotòmica	Sí - no	38,2%
N primer grau®	Nombre de cops que ha estat classificat en primer grau	Qualitativa polítomica	0, 1, 2, 3 o més	11,3%
Aplicació 86.4	Se li ha aplicat l'article del Reglament penitenciari que permet en tercer grau no anar a dormir a la presó?	Qualitativa dicotòmica	Sí - no	36,8%
Comunica?	Rep visites a la presó?	Qualitativa polítomica	No - poc - molt	3,3%
Tipus de comunicació	Qui ve a visitar-lo?	Qualitativa polítomica	Familiars - amics - Altres	18,9%
Article 100.2	Se li aplicat l'article del Reglament penitenciari que permet combinar diferents situacions de vida de cadascun dels graus?	Qualitativa dicotòmica	Sí - no	33,5%

Nota: Es recullen directament

® les variables que tinguin aquest símbol són preguntes de validació.

2.2.3.3. Font de dades: Subdelegació del Govern a Catalunya

A. Variables referides a la seva situació individual/personal de regularització

Variable	Definició	Tipus	Categories	% de valors perduts
Codi	Número d'identificació assignat al cas estudiat		Numèrica, quatre dígits	0%

Té NIE?	Té assignat un número d'identificació d'estrangers?	Qualitativa dicotòmica	Sí - no	9,4%
Té TIE?	Té la targeta identificativa d'estrangers? (És l'autorització de l'Estat per residir i/o treballar per estades superiors als 3 mesos en el territori nacional)	Qualitativa dicotòmica	Sí - no	9,4%
Qui sol·licita la TIE?	Persona física que demana la TIE	Qualitativa politòmica	L'interessat - l'empresari - l'Administració - L'administració penitenciària - ONG	59,4%
Com és la darrera TIE tramitada?	Tipus de TIE que poden tramitar	Qualitativa politòmica	Vegeu annex 3	60,4%
Vigència TIE	Quin és el termini assignat que consta a la TIE autoritzada?	Qualitativa politòmica	Vegeu annex 3	59,0%
La targeta TIE està en vigor?	La targeta identificativa d'estrangers està actualitzada?	Qualitativa dicotòmica	Sí - no	58,0%
Ha entrat irregularment al país?	Ha entrat irregularment al país (la primera vegada que ho va fer)?	Qualitativa dicotòmica	Sí - no	9,4%
Ha entrat amb visat?	Tenia algun tipus de visat la primera vegada que va entrar?	Qualitativa dicotòmica	Sí - no	12,7%
Tipus de visat		Qualitativa politòmica	Vegeu annex 3	84,4%
Autorització de residència	Hi ha notificada algun tipus d'autorització de residència?	Qualitativa politòmica	Sí - no	10,8%
Consta domicili en territori espanyol?	Hi ha una adreça postal on figura que resideix l'estranger?	Qualitativa politòmica	Sí, a Catalunya Sí, a Espanya No consta cap domicili	10,4%
Treball?	Ha tingut autorització per treballar algun cop?	Qualitativa dicotòmica	Sí - no	9,9%
Tipus de treball	De quin tipus és l'autorització de treball?	Qualitativa politòmica	Vegeu annex 3	65,1%
Cèdula d'inscripció	Ha formalitzat la petició de cèdula d'inscripció?	Qualitativa dicotòmica	Sí - no	9,4%
Reagrupació familiar	L'interessat ha formalitzat alguna sol·licitud de reagrupació familiar?	Qualitativa dicotòmica	Sí - no	11,8%
Per qui?	A qui demana de reagrupar?	Qualitativa politòmica	Dona - fills - dona i fills - ascendents	99,5%
Expedient d'expulsió obert	Hi ha un expedient d'expulsió vigent en l'actualitat?	Qualitativa dicotòmica	Sí - no	10,4%
Quants?	Quants expedients d'expulsió oberts consten?	Quantitativa	Numèrica, un dígit	81,1%
Situació de l'expedient	Estat de l'expedient obert	Qualitativa politòmica	Notificat - incoat - ordenat	84,0%
Per quin motiu?	Quins motius consten per executar l'expulsió?	Qualitativa dicotòmica	Sentència judicial - Causa administrativa	83,5%
Fets delictius expulsió	Quan el motiu té a veure amb la comissió de fets delictius, per quin d'ells s'aplica l'expedient d'expulsió?	Qualitativa politòmica	Art. 57.7 LOE - Art. 89.1 CP - Art. 197 RP - Art. 52.7 LO 4/2000	96,7%
Expulsió executada	S'ha dut a terme efectivament l'expulsió de l'estranger?	Qualitativa dicotòmica	Sí - no	15,1%
Quantes?	Quantes expulsions executades?	Quantitativa	Numèrica, 1 dígit	95,3%
Expedient d'expulsió tancat	Hi ha un expedient d'expulsió que no està vigent en l'actualitat?	Qualitativa dicotòmica	Sí - no	88,7%
Quants?	Quants expedients d'expulsió tancats consten?	Quantitativa	Numèrica, un dígit	91,0%
Situació de	Estat de l'expedient tancat	Qualitativa	Arxivades -	92,9%

l'expedient		polítomica	revocades – sobreseïment – caducades	
Devolucions en frontera	Hi ha devolucions en el moment d'entrada?	Qualitativa dicotòmica	Sí - no	96,2%
Quantes?	Quantes devolucions en frontera consten?	Quantitativa	Numèrica, 1 dígit	96,7%
Devolucions per prohibició d'entrada	Hi ha devolucions en el moment d'entrada pel fet de constar un expedient d'expulsió vigent?	Qualitativa dicotòmica	Sí - no	98,1%
Quantes?	Quantes devolucions per prohibició consten?	Quantitativa	Numèrica, 1 dígit	98,6%

Nota: es recullen directament

Annex 6: Plantilla de categorització de les respostes de les entrevistes als interns estrangers (mostra pàgina 1)

PLANTILLA CATEGORITZACIÓ

Codi: _____

1.1	Pq es troba...		
1.2	De quins fets...		
1.3	Sobte o pensat		
1.4	Sol / altres		
1.5	Efectes droga		
1.6	Motius		
1.7	Sit. violentes		
1.8	Sit. viol. país		
1.9	Altres ingress		
1.10	Edat		
1.10.1	Què va fer?		
1.11	Justícia juvenil		
1.12	Sortir --a país		
1.12.1	Per què?		
1.13	Pena al país		
1.13.1	Per què?		
1.14	Sol·licitat?		
1.14.1	Està interessat?		
1.15	Residència		
1.15.1	Per què?		

2.1	Què es dedicava		
2.2	Coneguts a Esp		
2.2.1	Qui?		
2.3	Qui influir més		
2.3.1	Per què?		
2.4	Ajuda arribar		
2.4.1	Tipus		
2.5	Com va arribar		
2.6	Quin any arribà		
2.6.1	Temps al país		
2.7	Emportar famili		
2.8	Buscat / casual		
2.9	Pq volia sortir		
2.9.1	Motius		
2.10	Viscut alt. llocs		
2.10.1	Ciutats d'Esp		
2.10.2	Altres països		
2.11	Treb a Esp		
2.11.1	De què?		
2.11.2	Condicions		
2.12	Despatxat?		
2.12.1	Abandonat?		
2.12.2	Defineix feina		
2.12.3	Li agradava?		
2.13	Tè + formació		
2.14.1	Empadronam.		
2.14.2	Targeta sanit.		

2.14.3	Petició asil		
2.14.4	Permís resid.		
2.14.5	Permís treball		
2.14.6	Contracte		
2.15	Passos / descriu		
2.16	Resid. detenció		
2.17	Val la pena?		
2.18	Sortir llib. cred		
2.19	Q succeir tomar		
2.20	Ciutat viurà?		

3.1	Familiars a on?		
3.1.1	Contacte		
3.2	El van a veure		
3.3	Enviar diners		
3.3.1	Molts / pocs		
3.3.2	Freqüència		
3.4	Amb qui viu		
3.5	Qui sap presó		
3.6	Qui no sap pres		
3.6.1	Pq no ho ha dit		
3.7	Resta pq no dit		
3.8	Amistats?		
3.9	On amistat Esp		
3.10	Tracte veïns		
3.11	Tracte dif. pres		
3.11.1	Per què?		
3.12	Parella: temps?		
3.12.1	Està content?		
3.12.2	~parella: temps		
3.12.3	Estava content?		
3.13	Parella abans?		
3.13.1	Rel. ocasionals		
3.14	Tutelat menors		
3.15	Amic prob just		
3.16	Activitat amics		

4.1	Llengües		
4.2.1	Lleng castellà		
4.2.2	Lleng català		
4.3	+ agrada de Cat		
4.3.1	- agrada de Cat		
4.4	Festes tradició		
4.5	Canvis: fer		
4.5.1	Difer. hàbits		
4.6	Trobar a faltar		
4.7	Associació Cat		

Annex 7: Passos a seguir per a l'organització de les entrevistes

1. CEJFE contacta als Centres Penitenciaris per tal de concretar els noms i NIS dels interns que seran entrevistats
 - Col·laboració dels educadors de cada presó en la determinació dels interns a entrevistar
Exemple: volem entrevistar interns de Brians 1. Contactem al responsable, però potser també cal que Mariona i Mireia ens ajudin a buscar-los.
2. CEJFE contacta als investigadors i els facilita la següent informació:
 - Presó a la què han d'anar
 - Nom, NIS i característiques (Ex. home, marroquí, adult, preventiu) de 3 interns
 - Nom, e-mail i telèfon del responsable d'aquella presó
3. L'investigador es posa en contacte amb el responsable de la presó per concretar el dia i l'hora de les entrevistes
 - Col·laboració dels educadors de cada presó per trobar els espais més adients
4. ABANS de fer les entrevistes, l'investigador comunica a CEJFE el dia i hora previstos per fer les entrevistes
5. L'investigador realitza l'entrevista
6. L'investigador comunica al CEJFE, IMMEDIATAMENT DESPRÉS de fer l'entrevista, si s'ha pogut dur a terme sense incidències
7. L'investigador envia la transcripció de l'entrevista per e-mail o correu
8. Com a màxim el dia 15 de setembre, l'investigador porta al CEJFE els primers CDs amb les entrevistes realitzades fins aquell dia
9. A les reunions de finals de setembre, finals d'octubre i finals de novembre, l'investigador porta al CEJFE els CDs amb els arxius d'àudio i les factures per les entrevistes realitzades.

Dades de contacte de l'equip del CEJFE:

Enviar tots els e-mails a:

Aina Ibàñez Roig

[Redacted]

Amb còpia a:

Sònia Iñigo Soley

[Redacted]

Manel Capdevila Capdevila

[Redacted]

Annex 8: Presentació de la recerca als juristes

Busquem juristes de centres penitenciaris que estiguin interessats a participar en una recerca

Benvolgut/da juriste/a,

El Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada, depenent del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya, ha iniciat per encàrrec de la Subdirecció General de Programes de Rehabilitació i Sanitat un estudi sobre **Immigració i presó**.

La finalitat de la recerca és donar un coneixement ampli i global de la realitat dels estrangers a les presons catalanes en l'actualitat, com a conjunt i segons les seves àrees geogràfiques de procedència per tal de permetre a la Secretaria de Serveis penitenciaris, Rehabilitació i Justícia Juvenil obtenir eines per a la planificació de la intervenció en aquests col·lectius i millorar la seva actuació cara a la seva reinserció social.

Per portar a terme aquest estudi es duran a terme tot un seguit d'actuacions encaminades a recollir el màxim d'informació dels interns estrangers. Una d'aquestes actuacions consisteix a fer un buidat d'una mostra de 350 expedients jurídics d'interns que estiguin actualment als centres penitenciaris. Per fer aquesta actuació ens proposem comptar amb la col·laboració de diferents juristes de totes les presons als quals els interressi participar en la recerca.

La tasca en concret consistirà a omplir, per part del jurista participant, una plantilla (dissenyada específicament amb aquest objectiu) dels subjectes que hagin estat inclosos en l'estudi. Aquesta tasca s'ha de fer fora de la jornada laboral i es calcula que pot ocupar dues hores com a màxim per a cada cas. El màxim de casos que es podran fer per jurista serà de 35. A més, caldrà participar en dues reunions de tot l'equip de juristes per a l'homogeneïtzació de criteris a l'hora d'emplenar la plantilla.

Els participants rebran una remuneració econòmica, se'ls farà constar com a investigadors col·laboradors de la recerca i se'ls donarà un certificat que acrediti la seva participació. D'altra banda, al llarg de tot el procés, se'ls anirà informant dels progressos i dels resultats que s'obtinguin. També rebran una formació específica relacionada amb la recerca.

El tractament de les dades es farà seguint escrupolosament allò que marca la Llei Orgànica 15/1999 de 13 de desembre de Protecció de Dades de Caràcter Personal (LOPD). La informació obtinguda tindrà un tractament agregat i en cap cas s'utilitzarà per altre motiu que no sigui la recerca.

El treball de camp es durà a terme entre els mesos de setembre a novembre de 2008, si bé la selecció dels juristes candidats, la formació i el pilotatge de casos es farà aquest mes de juny i primera quinzena de juliol.

Si esteu interessat a participar cal que envieu un breu currículum per e-mail al senyor Manel Capdevila, responsable d'investigació del Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada i coordinador d'aquesta recerca: mcapdevilac@gencat.cat . En el currículum us demanem que destaqueu, si és el cas, la vostra formació en l'àmbit d'estrangeria i/o la vostra experiència en recerca. El termini de presentacions es tancarà el dia 10 de juny.

Annex 9: Consentiment informat entrevista

Generalitat de Catalunya
**Centre d'Estudis Jurídics
i Formació Especialitzada**

CONSENTIMENT INFORMAT

Se us informa de que les vostres dades personals seran incloses en un fitxer temporal del qual és responsable la Secretaria de Serveis Penitenciaris, Rehabilitació i Justícia Juvenil del Departament de Justícia, amb la finalitat de realitzar les tasques científiques i d'investigació necessàries per elaborar l'estudi "Immigració i Presons". Aquestes dades seran dissociades un cop elaborat l'estudi, amb la consegüent desaparició del fitxer de dades personals.

Se us informa que en el decurs de l'estudi, les vostres dades personals seran tractades per personal del Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada del Departament de Justícia. No es realitzarà cap cessió o comunicació de dades personals.

Se us informa que el tractament de les vostres dades es farà respectant allò disposat a la Llei Orgànica 15/1999 de protecció de dades de caràcter personal, al seu reglament de desenvolupament i al Document de Seguretat del Departament de Justícia.

La participació en aquest estudi és voluntària i la seva acceptació comporta el consentiment al tractament temporal de les vostres dades per part del responsable del fitxer, del CEJFE i de l'encarregat del tractament per a les finalitats descrites.

Accepto les condicions esmentades en aquest document,

Data:

Signat: el interessat

Signat: l'investigador informant

Nom i cognom:
DNI; NIE o similar:

CONSENTIMIENTO INFORMADO

Se os informa que vuestros datos personales serán incluidos en un fichero temporal del que es responsable la Secretaría de Servicios Penitenciarios, Rehabilitación y Justicia Juvenil del Departamento de Justicia, con la finalidad de realizar tareas científicas y de investigación necesarias para elaborar el estudio "Inmigración y prisiones". Estos datos serán disociados una vez finalizado el estudio, con la consiguiente desaparición del fichero de datos personales.

Se os informa que en el transcurso del estudio, vuestros datos personales serán tratados por personal del Centro de Estudios Jurídicos y Formación Especializada del Departamento de Justicia. No se realizará ninguna cesión o comunicación de datos personales.

Se os informa que el tratamiento de vuestros datos se realizará respetando lo dispuesto en la Ley Orgánica 15/1999 de protección de datos de carácter personal, su reglamento de despliegue y el Documento de Seguridad del Departamento de Justicia.

La participación en este estudio es voluntaria y su aceptación comporta el consentimiento para el tratamiento temporal de vuestros datos por parte del responsable del fichero, del CEJFE y del encargado del tratamiento para las finalidades descritas.

Acepto las condiciones mencionadas en este documento,

Fecha:

Firmado: el interesado

Firmado: El investigador informante

Nombre y apellidos:

DNI; NIE o similar:

Annex 10: Consentiment informat grups de discussió

Generalitat de Catalunya
**Centre d'Estudis Jurídics
i Formació Especialitzada**

CONSENTIMENT INFORMAT

Se us informa de que les vostres dades personals seran incloses en un fitxer temporal del qual és responsable la Secretaria de Serveis Penitenciaris, Rehabilitació i Justícia Juvenil del Departament de Justícia, amb la finalitat de realitzar les tasques científiques i d'investigació necessàries per elaborar l'estudi "Immigració i Presons". Aquestes dades seran dissociades un cop elaborat l'estudi, amb la consegüent desaparició del fitxer de dades personals.

Se us informa que en el decurs de l'estudi, les vostres dades personals seran tractades per personal del responsable del fitxer i del Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada del Departament de Justícia. També se us informa que actuaran com encarregats del tractament, en diverses parts de l'estudi, personal del Departament de Geografia i Sociologia de la Universitat de Lleida. No es realitzarà cap cessió o comunicació de dades personals.

Se us informa que el tractament de les vostres dades es farà respectant allò disposat a la Llei Orgànica 15/1999 de protecció de dades de caràcter personal, al seu reglament de desenvolupament i al Document de Seguretat del Departament de Justícia.

La participació en aquest estudi és voluntària i la seva acceptació comporta el consentiment al tractament temporal de les vostres dades per part del responsable del fitxer, del CEJFE i de l'encarregat del tractament per a les finalitats descrites.

Accepto les condicions esmentades en aquest document,

Data:

Signat: el interessat

Signat: l'investigador informant

Nom i cognom:
DNI; NIE o similar:

CONSENTIMIENTO INFORMADO

Se os informa que vuestros datos personales serán incluidos en un fichero temporal del que es responsable la Secretaria de Servicios Penitenciarios, Rehabilitación y Justicia Juvenil del Departamento de Justicia, con la finalidad de realizar tareas científicas y de investigación necesarias para elaborar el estudio "Inmigración y prisiones". Estos datos serán disociados una vez finalizado el estudio, con la consiguiente desaparición del fichero de datos personales.

Se os informa que a lo largo del estudio, sus datos personales serán tratados por personal responsable del fichero y del Centro de Estudios Jurídicos y Formación Especializada del Departamento de Justicia. También se os informa que actuarán como encargados del tratamiento, en diversas partes del estudio, personal del Departamento de Geografía y Sociología de la Universidad de Lleida. No se realizará ninguna cesión o comunicación de datos personales.

Se os informa que el tratamiento de vuestros datos se realizará respetando lo dispuesto en la Ley Orgánica 15/1999 de protección de datos de carácter personal, su reglamento de despliegue y el Documento de Seguridad del Departamento de Justicia.

La participación en este estudio es voluntaria y su aceptación comporta el consentimiento para el tratamiento temporal de vuestros datos por parte del responsable del fichero, del CEJFE y del encargado del tratamiento para las finalidades descritas.

Acepto las condiciones mencionadas en este documento,

Fecha:

Firmado: el interesado

Firmado: El investigador informante

Nombre y apellidos:

DNI; NIE o similar:

Annex 11: Document de confidencialitat i cessió de dades

Cessió exclusiva de drets de propietat intel·lectual a favor del Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada – Departament de Justícia

Nom i cognoms

NIF

Nom de l'activitat de formació o difusió

Cessió exclusiva i autorització

1. Mitjançant la subscripció d'aquest document, i de conformitat amb allò previst per l'article 277.2 de la Llei 30/2007, de 30 d'octubre, de contractes del sector públic, en els casos de realització d'informes, estudis, treballs, etc., que comportin l'elaboració específica d'una obra o material encarregat, cedeixo en exclusiva al Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada del Departament de Justícia els drets de propietat intel·lectual corresponents a l'obra o el material indicat, per a tot el món i per a tota la vigència dels drets d'autor aplicables, per a la seva reproducció, distribució, comunicació pública i transformació.
2. Igualment, autoritzo el Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada a fer difusió dels continguts de l'obra o el material en qüestió en els termes de la llicència Reconeixement – NoComercial – SenseObresDerivades (by-nc-nd) 2.5 de Creative Commons, així com dels enregistraments audiovisuals de la meua persona en el marc d'aquesta activitat, de conformitat amb allò previst en l'article 2.2 de la Llei orgànica 1/1982, de 5 de maig, de protecció civil del dret a l'honor, a la intimitat personal i familiar i a la pròpia imatge.

De la mateixa manera, dono el meu consentiment per al tractament de les meves dades de caràcter personal per a les finalitats inherents al desenvolupament de les activitats de difusió esmentades en aquest document, d'acord amb el que estableix la Llei orgànica 15/1999, de 13 de desembre, de protecció de dades de caràcter personal.

3. Declaro sota la meua responsabilitat que tots els elements i continguts de l'obra o materials que lliuro al Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada en el marc de l'activitat de referència guarden conformitat estricta amb la legislació sobre propietat intel·lectual i, en particular, s'ajusten als criteris següents:

- Les citacions breus de terceres persones requereixen fer esment específic de la font de manera adequada;
- Els continguts en vídeo, imatge, àudio o altres formats multimèdia de terceres persones només s'hi poden incloure si el titular n'ha cedit els drets al proveïdor o ho ha autoritzat expressament. En tot cas, els termes o condicions de la cessió o l'autorització han de ser compatibles amb el contingut de la llicència Creative Commons referida en el punt 2 precedent.

Finalitat de la difusió

El Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada difon els materials i els enregistraments de les activitats de formació o difusió amb la finalitat de posar a l'abast dels treballadors públics i de la ciutadania en general tot el coneixement que, directament o per encàrrec, genera l'Administració pública.

Descripció de la llicència Reconeixement-NoComercial-SenseObresDerivades Creative Commons 2.5

La llicència Reconeixement-NoComercial-SenseObresDerivades de Creative Commons 2.5 permet la reproducció, la distribució i la comunicació pública del material, sempre que se citi l'autoria del material i el Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada (Departament de Justícia) i no se'n faci un ús comercial ni es transformi per generar obres derivades (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/deed.ca>)

Lloc, data i signatura

Generalitat de Catalunya
**Centre d'Estudis Jurídics
i Formació Especialitzada**

Ausiàs March, 40
08010 Barcelona
Tel. 93 207 31 14
Fax 93 207 67 47 - 93 457 50 03 (Biblioteca)
cejfe.dj@gencat.net
<http://www.gencat.net/justicia/cejfe>

DOCUMENT DE COMPROMÍS DE CONFIDENCIALITAT

Nom de la persona implicada més DNI

DECLARO: Que he estat informada de les exigències de protecció previstes en la vigent normativa sobre protecció de dades personals recollides a la Llei Orgànica 15/1999, de 13 de desembre, de protecció de dades de caràcter personal i em

COMPROMETO: A no utilitzar cap dada de les qualificades com a dades de caràcter personal per la vigent LOPD per altra finalitat que no sigui la estrictament pròpia de la recerca ni a transmetre, comunicar, manipular, transformar o cedir a tercers cap d'aquestes dades personals.

També em comprometo a no copiar ni guardar cap còpia de les dades o documents, total ni parcialment, en qualsevol suport en que es trobin, a excepció d'aquelles còpies necessàries per al correcte desenvolupament de les funcions encomanades, i a tornar tota la documentació.

I mitjançant aquest document,

ACCEPTO: les condicions de confidencialitat marcades en aquest document i aquelles altres que se'n deriven de la LOPD.

Barcelona, a de de 2008

Annex 12: Anàlisi factorial i anàlisi de fiabilitat

Factor 1: Projecte migratori i capital social

KMO y prueba de Bartlett

Medida de adecuación muestral de Kaiser-Meyer-Olkin		,712
Prueba de esfericidad de Bartlett	Chi-cuadrado aproximado	230,272
	gl	45
	Sig.	,000

KMO= mitjana

Matriz de componentes rotados(a)

	Componente		
	1	2	3
Coneixia algú abans de venir? ENTREVISTA		,768	
Qui va influir més perquè vingúes aquí? ENTREVISTA		,568	
Ajuda quan va arribar aquí? ENTREVISTA		,673	
Casualitat que acabés a Espanya? ENTREVISTA		,510	
Quan va arribar? ENTREVISTA	,800		
Qui atén els seus assumptes fora? ENTREVISTA			,723
On ha conegut les amistats? ENTREVISTA	,732		
Si té parella, quan temps fa? ENTREVISTA			,783
Ha participat en alguna associació a Catalunya? ENTREVISTA	,416		
Ha treballat a Espanya? ENTREVISTA	,771		

Método de extracción: Análisis de componentes principales.

Método de rotación: Normalización Varimax con Kaiser.

La rotación ha convergido en 4 iteraciones.

Estadísticos de fiabilidad

Alfa de Cronbach	N de elementos
,595	10

Factor 2: Documentació

KMO y prueba de Bartlett		
Medida de adecuación muestral de Kaiser-Meyer-Olkin.		,842
Prueba de esfericidad de Bartlett	Chi-cuadrado aproximado	844,042
	gl	28
	Sig.	,000

KMO = Meritori

Matriz de componentes rotados(a)

	Componente	
	1	2
Ha tingut algun empadronament? ENTREVISTA	,571	
Té número d'identificació d'estrangers? SD	,712	,540
Té targeta identificativa d'estranger? SD	,937	
Ha tingut targeta sanitària? ENTREVISTA	,675	
Consta notificada autorització de residència? SD	,918	
Tenia residència quan va ser detingut? ENTREVISTA	,771	
Autorització algun cop per treballar? SD	,842	
Consta expedient expulsió obert en l'actualitat? SD		,940

Método de extracción: Análisis de componentes principales.
Método de rotación: Normalización Varimax con Kaiser.
La rotación ha convergido en 3 iteraciones.

Estadísticos de fiabilidad

Alfa de Cronbach	N de elementos
,845	8

Factor 3: Retorn

KMO y prueba de Bartlett

Medida de adecuación muestral de Kaiser-Meyer-Olkin.		,621
Prueba de esfericidad de Bartlett	Chi-cuadrado aproximado	42,881
	gl	3
	Sig.	,000

KMO = Feble

Matriz de componentes(a)

	Componente
	1
Acceptaria el retorn al seu país a canvi de sortir de la presó? ENTREVISTA	,777
En quina ciutat viurà? ENTREVISTA	,724
Val la pena haver migrat? ENTREVISTA	,702

Método de extracción: Análisis de componentes principales.
1 componente extraído

Estadísticos de fiabilidad

Alfa de Cronbach	N de elementos
,613	3

Factor 4: Permisos

KMO y prueba de Bartlett

Medida de adecuación muestral de Kaiser-Meyer-Olkin.		,606
Prueba de esfericidad de Bartlett	Chi-cuadrado aproximado	171,927
	gl	3
	Sig.	,000

KMO = Feble

Matriz de componentes(a)

	Componente
	1
Permisos ordinariis pena base SIPC	,888
Permisos extraordinariis pena base SIPC	,664
Sortides programades SIPC	,859

Método de extracción: Análisis de componentes principales.
1 componente extraído

Estadísticos de fiabilidad

Alfa de Cronbach	N de elementos
,732	3

Factor 5: Confianza

Estadísticos de fiabilidad

Alfa de Cronbach	N de elementos
,811	5

Estadísticos total-elemento

	Media de la escala si se elimina el elemento	Varianza de la escala si se elimina el elemento	Correlación elemento-total corregida	Alfa de Cronbach si se elimina el elemento
es pot tenir confiança en algú dins de la presó? ENTREVISTA	,65	1,103	,719	,737
Es pot tenir confiança en la TS? ENTREVISTA	,92	1,548	,605	,780
Es pot tenir confiança en l'educador? ENTREVISTA	,65	1,157	,649	,765
Es pot tenir confiança en el psicòleg? ENTREVISTA	,87	1,493	,539	,791
Es pot tenir confiança en tothom? ENTREVISTA	,95	1,615	,626	,784

Factor 6: Antecedents

KMO y prueba de Bartlett

Medida de adecuación muestral de Kaiser-Meyer-Olkin.		,548
Prueba de esfericidad de Bartlett	Chi-cuadrado aproximado	746,019
	gl	10
	Sig.	,000

KMO = Feble

Matriz de componentes(a)

	Componente
	1
N causes acumulades expedient SIPC	,954
N causes delictes violents SIPC	,667
N causes delictes no violents SIPC	,894
Ha fet tractament de toxicomania? ENTREVISTA	,530
Ingressos anteriors a presó SIPC	,777

Método de extracción: Análisis de componentes principales.
1 componente extraído

Estadísticos de fiabilidad

Alfa de Cronbach	N de elementos
,765	5

Factor 7: Règim disciplinari

KMO y prueba de Bartlett

Medida de adecuación muestral de Kaiser-Meyer-Olkin.		,818
Prueba de esfericidad de Bartlett	Chi-cuadrado aproximado	1552,189
	gl	28
	Sig.	,000

KMO = Meritori

Matriz de componentes rotados(a)

	Componente	
	1	2
Puntua: N total faltes SIPC	,925	,267
Puntua: N total sancions SIPC	,905	,279
Puntua: Nombre de cops que ha estat en primer grau JURISTA	,239	,871
Puntua: N total d'incidents SIPC	,834	,355
Puntua: Nombre 1r graus SIPC		,864
Puntua: Nombre de regressions SIPC	,378	,749
Puntua: Nombre d'ubicacions diferents SIPC	,833	,263
Puntua: Nombre de classificacions SIPC	,311	,647

Método de extracción: Análisis de componentes principales.
Método de rotación: Normalización Varimax con Kaiser.
La rotación ha convergido en 3 iteraciones.

Estadísticos de fiabilidad

Alfa de Cronbach	N de elementos
,914	8

Factor 8: Procés de rehabilitació

KMO y prueba de Bartlett

Medida de adecuación muestral de Kaiser-Meyer-Olkin.		,726
Prueba de esfericidad de Bartlett	Chi-cuadrado aproximado	431,573
	gl	28
	Sig.	,000

KMO = Mitjà

Matriz de componentes rotados(a)

	Componente	
	1	2
Puntua: Altres centres penitenciaris SIPC	,517	,490
Puntua: Permisos ordinariis pena base SIPC		,899
Puntua: Permisos extraordinariis pena base SIPC		,619
Puntua: Sortides programades SIPC		,823
Puntua: Total operari SIPC	,674	,343
Puntua: Total educació reglada SIPC	,736	
Puntua: Total educació física SIPC	,694	
Puntua: N total activitats SIPC	,910	

Método de extracción: Análisis de componentes principales.
Método de rotación: Normalización Varimax con Kaiser.
La rotación ha convergido en 3 iteraciones.

Estadísticos de fiabilidad

Alfa de Cronbach	N de elementos
,834	8

Anàlisi factorial: totes les variables

KMO y prueba de Bartlett

Medida de adecuación muestral de Kaiser-Meyer-Olkin.		,700
Prueba de esfericidad de Bartlett	Chi-cuadrado aproximado	4796,026
	gl	1770
	Sig.	,000

KMO = Mitjà

Matriz de componentes rotados(a)

	Componente				
	1	2	3	4	5
Puntua(NFALTES41) N total faltes SIPC	,818				
Puntua(NSANCIO42) N total sancions SIPC	,816				
Puntua(N1RGRAU) Nombre de cops que ha estat en primer grau JURISTA	,808				
Puntua(NINCIDENT40) N total d'incidents SIPC	,793				
Puntua(NPRIMERGRAU30) Nombre 1r graus SIPC	,742				
Puntua(NREGRESIONS29) Nombre de regressions SIPC	,739				
Puntua(NUBICADIFERENT28) Nombre d'ubicacions diferents SIPC	,697		,503		
Puntua(CLASDIFERENT27) Nombre de classificacions SIPC	,551		,481		
Puntua: Com són les relacions entre els interns a la presó? ENTREVISTA					
Puntua: Què pensa de l'oferta de programes formatius? ENTREVISTA					
Puntua: Té targeta identificativa d'estranger? SD		,898			

Puntua: Consta notificada autorització de residència? SD	,893	
Puntua: Autorització algun cop per treballar? SD	,803	
Puntua: Té número d'identificació d'estrangers? SD	,730	
Puntua: Tenia residència quan va ser detingut? ENTREVISTA	,710	
Puntua: Val la pena haver migrat? ENTREVISTA	,536	
Puntua: Visat entrada el primer cop? SD	,501	,501
Puntua: Acceptaria el retorn al seu país a canvi de sortir de la presó? ENTREVISTA	,483	
Puntua: Qui atén els seus assumptes a fora? ENTREVISTA		
Puntua: Rep ajuda per ONG? ENTREVISTA		
Puntua: Si té parella, quan temps fa? ENTREVISTA		
Puntua: Té alguna causa pendent d'extradició? JURISTA		
Puntua: Ha demanat reagrupació familiar algun cop? SD		
Puntua: Creu que l'ajuden per sortir en llibertat? ENTREVISTA		
Puntua: N total activitats SIPC		,692
Puntua: Total operari SIPC		,680
Puntua: Altres centres penitenciaris SIPC	,416	,657
Puntua: Sortides programades SIPC		,632
Puntua: Altres centres penitenciaris JURISTA		,627
Puntua: Permisos ordinaris pena base SIPC		,618
Puntua: Permisos extraordinaris pena base SIPC		,616
Puntua: Total educació reglada SIPC		,527
Puntua: Total educació física SIPC		,447

Puntua: S'ha sentit atès profes. ànim? ENTREVISTA			
Puntua: Fa activitats culturals? ENTREVISTA			
Puntua: Ha fet tractament de delictes sexuals? ENTREVISTA			
Puntua: Ha canviat l'estat d'ànim en entrar a la presó? ENTREVISTA			
Puntua: N causes acumulades expedient SIPC		,850	
Puntua: Quants ingressos anteriors SIPC		,818	
Puntua: N causes delictes no violents SIPC		,816	
Puntua: N ingressos presó continuada JURISTA		,702	
Puntua: Consta expedient expulsió obert en l'actualitat? SD		,543	
Puntua: Ha fet tractament de toxicomania? ENTREVISTA		,429	
Puntua: Drogues per millorar ànim? ENTREVISTA			
Puntua: S'ha executat realment l'expulsió? SD			
Puntua: Fa activitats esportives? ENTREVISTA			
Puntua: Fa activitats de formació escolar? ENTREVISTA			
Puntua: Fa algun curs formatiu? ENTREVISTA			
Puntua: S'ha sentit trist a la presó? ENTREVISTA			
Puntua(DELIVIOLENT) Delicte violent SIPC		,659	
Puntua: N causes delictes violents SIPC		,507	,529
Puntua: Entrada irregular el primer cop? SD	,428		,522
Puntua: ha fet tractament de delictes violents? ENTREVISTA			,445
Puntua: Edat delicte pena base SIPC			-,415

**Puntua: Coneixia algú abans
de venir? ENTREVISTA**

**Puntua: Fa activitats
ocupacionals? ENTREVISTA**

**Puntua: Nivell de vida a la
primera valoració JURISTA**

**Puntua: Nivell de vida a la
segona valoració JURISTA**

**Puntua: Ha tingut parelles
abans? ENTREVISTA**

**Puntua: Fa activitats
d'idiomes? ENTREVISTA**

Método de extracción: Análisis de componentes principales.
Método de rotación: Normalización Varimax con Kaiser.
La rotación ha convergido en 9 iteraciones.

Annex 13: Recomanacions per a les presons europees⁶¹

1.1 Recomanacions respecte a l'apartat 1 (introducció)

1. Els presoners estrangers haurien de ser o bé traslladats al seu país d'origen per tal de proporcionar-los mesures rehabilitadores adequades i preparació per a la posada en llibertat al seu país, o bé el país on estan encarcerats hauria de desenvolupar programes d'educació i formació que els ajudin a integrar-se en el futur país d'acollida. En els casos on l'estranger no parla la llengua del país on serà posat en llibertat, es podrien proporcionar cursos específics de la llengua en qüestió.
2. La rehabilitació / reintegració és l'objectiu principal per a tots els presoners. La necessitat de proporcionar programes de rehabilitació està prevista a les Normes penitenciàries europees, que estableixen que la rehabilitació és l'únic objectiu de la privació de llibertat per als presoners condemnats.
3. S'haurien de desenvolupar alternatives a la detenció preventiva i a l'encarcerament, almenys per als detinguts que es quedaran al país on estan encarcerats. La discriminació i els desavantatges dels estrangers (que sovint estan exclosos de mesures a la comunitat o alternatives) hauria de ser una preocupació important. El mateix es pot dir respecte a la llibertat condicional (anticipada).
4. Els presos estrangers haurien de saber si seran expulsats o no en la primera fase de la seva condemna d'encarcerament. Això permetria planificar programes rehabilitadors concrets i la preparació per a la posada en llibertat, sigui en el país d'origen o en el país on es troba encarcerat.
5. Els presoners estrangers sovint no reben prou informació (escrita) sobre els seus drets i deures legals en un idioma que comprenguin. El personal de les presons i dels centres de detenció d'immigrants haurien de tenir formació concreta per tal d'adreçar les necessitats específiques i els dèficits

⁶¹ Van Kalmthout, A.; Hofstee-van der Meulen, F.; Dünkel, F. (2007). "Comparative overview, Conclusions and Recommendations". Dins de: *Foreigners in European Prisons*, volum I, pàg. 7-90. [Traducció de les recomanacions fetes en l'àmbit de serveis penitenciaris, amb autorització dels autors].

lingüístics dels estrangers. En molts països el racisme entre els presoners és un problema concret que hauria de generar més preocupació per part de les autoritats penitenciàries.

6. La superpoblació és un problema sever a moltes presons però també als centres de detenció administrativa. Augmenta els problemes “normals” dels estrangers i, per tant, s’hauria de prevenir.
7. Des d’una perspectiva de justícia criminal, hi ha iniciatives que s’haurien de desenvolupar des d’un front europeu. Això permetria atendre tant les necessitats de l’agenda humanitària i d’assistència social, com les necessitats de protecció del públic i la reducció del risc de reincidència, atès que no són mútuament excloents. Per tal de dur això a terme, caldria coordinació i cooperació entre les organitzacions i les agències de la UE.
8. Tenint en compte les necessitats de justícia i protecció pública, hi hauria d’haver protocols establerts entre els països de la UE per tal que les condemnes prèvies i altra informació rellevant estiguin disponibles per dictar sentència. Aquesta informació també seria important durant la condemna per tal de treballar en el comportament criminal, en la rehabilitació i en qüestions de la reinserció. La repatriació de presoners de la UE perquè compleixin la condemna als seus països d’origen té avantatges en les àrees d’educació, formació i en les necessitats generals de rehabilitació.
9. El nombre de presoners de la UE que retorna voluntàriament al seu país d’origen per tal de complir-hi la condemna és baix i, tot i que al Regne Unit només el 20% dels presos estrangers són de països de la UE, el fet de complir la condemna al seu propi país té diversos avantatges. En funció dels acords entre països de la UE per a l’alliberament de presos, el compliment de la pena al país d’origen pot significar que els presoners són posats en llibertat però, tot i així, estan sotmesos a algun tipus de supervisió, en lloc de ser alliberats sense cap altre tipus de requeriment.
10. Els presoners nacionals de la UE que completen les seves condemnes al Regne Unit (o a qualsevol altre país de la UE) i després són deportats no estan sotmesos a cap supervisió un cop posats en llibertat. S’haurien d’establir protocols entre els països membres de la UE per tal de facilitar el

trasllat de llicències de supervisió en presoners deportats per tal de supervisar la reintegració i per protegir el públic de la reincidència.

11. La possibilitat de transferir, gestionar i fer complir mesures en la comunitat i llibertat condicional entre els diversos països de la UE podria proporcionar alternatives a la presó als tribunals i, per tant, reduir el nombre d'estrangers a les presons (com estableix la recomanació de l'informe nacional del Regne Unit). L'exclusió social té un potencial impacte negatiu en la reinserció a la societat després de la posada en llibertat.

1.2 Recomanacions respecte a l'apartat 2 (tractament dels presos estrangers)

Recomanació general

12. Les autoritats penitenciàries haurien de tenir en compte la vulnerabilitat dels presos estrangers i haurien de comprometre's a atendre les seves necessitats especials. Per aquest motiu, les autoritats penitenciàries haurien d'introduir seccions específiques a les regulacions penitenciàries i implementar programes especials per tal de compensar els desavantatges que els estrangers pateixen a la vida diària a la presó.

Condicions de vida i instal·lacions

13. Les autoritats penitenciàries haurien de ser conscients que tot i que allotjar els presoners de la mateixa nacionalitat o origen cultural o religió pot ser considerat una "bona pràctica", en la mesura que disminueix el sentiment d'aïllament, també pot donar lloc a subcultures jeràrquiques o violentes no desitjables.
14. Els presos estrangers haurien de tenir l'opció de ser allotjats als centres on tinguin millors opcions de reinserció, encara que no es quedin al país de detenció un cop siguin posats en llibertat.
15. Els presos estrangers haurien de ser allotjats en institucions penitenciàries situades a la capital per tal de facilitar el contacte regular amb les missions diplomàtiques i el transport relativament fàcil des de l'aeroport quan les seves famílies vinguin des de l'estranger a visitar-los.

Recepció i admissió

16. L'admissió als centres penitenciaris pot ser vista com una experiència intimidant i deshumanitzadora. És, per tant, essencial que els presoners tinguin una comprensió adequada de què els està passant, i les autoritats penitenciàries haurien de tenir informació disponible en diversos idiomes. A més a més, les autoritats penitenciàries haurien de traduir, com a mínim, les normes penitenciàries i les del centre en concret en els idiomes estrangers més usuals i haurien d'assegurar que aquestes normes fossin presentades als presos estrangers en el moment de l'admissió. Una bona pràctica es pot trobar a Anglaterra i Gal·les, on els presos estrangers reben, en el moment de l'admissió, el "Paquet d'Informació per a Presos Estrangers". Aquest paquet conté informació en vint idiomes sobre les normes, els drets i els deures dels presoners, els procediments de queixa, com contactar l'ambaixada, com sol·licitar un trasllat, etc.
17. El personal d'admissió hauria de rebre formació específica en idiomes i diversitat cultural.
18. Les autoritats penitenciàries haurien de tenir en consideració que els presoners estrangers sovint han de fer trucades de llarga distància i moltes vegades ho han de fer en hores intempestives, a causa de les diferents zones horàries, per tal de notificar les seves famílies sobre la seva detenció.
19. Una bona pràctica es pot trobar a Anglaterra i Gal·les, on assistents a presos estrangers proporcionen informació als estrangers sobre la vida a la presó, sobre com encarar aquesta experiència i sobre com reduir el seu aïllament. Aquests assistents són també presos estrangers que coneixen diversos idiomes i que reben una formació específica.

Treball, educació, formació, esports i lleure

20. Participar en treball útil i remunerat és essencial per als presoners i especialment per als presos estrangers, atès que ells moltes vegades no reben suport econòmic de l'exterior del centre. Les autoritats penitenciàries haurien de garantir que els presos estrangers tenen les mateixes oportunitats per accedir als programes de treball, educació i formació.

Proporcionar classes perquè els estrangers dominin millor l'idioma nacional o l'anglès podria ser beneficiós tant per als presos com per al personal.

21. Les autoritats penitenciàries haurien de buscar el suport de biblioteques locals i missions diplomàtiques per crear, a la biblioteca de la presó, una col·lecció de llibres, revistes i diaris en diversos idiomes estrangers.

Menjar, religió, higiene personal i assistència mèdica

22. Les autoritats penitenciàries haurien de proveir els econòmats de les presons amb productes o ingredients de les diverses cultures.
23. Les autoritats penitenciàries haurien de crear una sala per a la pràctica religiosa, per tal que els presoners de diversos orígens religiosos la poguessin fer servir.
24. Les autoritats penitenciàries haurien d'assegurar que els representants de les religions més comunes tinguin accés regular als presos estrangers, tant per trobades individuals com per trobades religioses. Una bona pràctica es pot trobar a Suècia, on els serveis penitenciaris van crear una xarxa de representants de diferents postulacions que visiten els presos estrangers. Aquesta xarxa del Consell per al Benestar Espiritual està formada per unes 130 persones.
25. Tots els presoners haurien de poder vestir la seva pròpia roba, i cobrir-se el cabell o el cap. Els turbants dels sikhs i el mocador pel cap de les dones musulmanes s'haurien d'acceptar, tal com es fa a Regne Unit.
26. Les autoritats penitenciàries haurien de proporcionar assistència mèdica gratuïta a tots els presoners, inclosos els presos estrangers que potser no tenen assegurança de salut.
27. Demanar assistència per fer d'interpret a personal no mèdic o a altres presoners pot semblar pràctic, però no és desitjable a causa de la confidencialitat mèdica i a la qualitat de la traducció de la terminologia mèdica.

Ajuda consular i assistència legal

28. Per tal d'evitar que els presos estrangers no siguin conscients del seu dret a contactar la seva missió diplomàtica, el personal de la presó hauria de ser

informat que els presos estrangers només poden abstenir-se d'aquest dret si ho fan per escrit.

29. Les missions diplomàtiques haurien de reconèixer el paper tan important que tenen o que podrien tenir per als presos estrangers. En molts casos les missions diplomàtiques són l'únic mitjà de connexió d'aquests amb l'exterior. El Servei de Presons d'Anglaterra i Gal·les, que organitza reunions bianuals per a les missions diplomàtiques per tal d'informar el personal consular sobre el règim penitenciari i sobre com proporcionar un servei professional al seus nacionals empresonats és digne de ser seguida.
30. Una altra bona pràctica es pot trobar a Holanda. L'oficina d'Enllaç amb l'Estranger, del servei holandès de llibertat condicional, coordina les visites de 275 voluntaris holandesos que viuen i treballen a l'estranger (en 80 països diferents) i que visiten nacionals holandesos que es troben encarcerats a l'estranger. Aquestes visites es produeixen cada quatre o sis setmanes i són organitzades en estreta cooperació amb les missions diplomàtiques holandeses.
31. Les autoritats penitenciàries haurien de proporcionar assistència legal (gratuïta) als presos estrangers. Algunes institucions penitenciàries de Bèlgica organitzen sessions d'informació sobre presos estrangers per a advocats per tal de donar-los informació sobre els procediments legals específics amb presos estrangers. A països com la República Txeca, Hongria i Malta, diverses ONG proporcionen ajuda legal gratuïta a presos estrangers.
32. Els presos estrangers haurien de conèixer el seu estatus com més aviat millor. Poden quedar-se al país on estan encarcerats o seran expulsats quan siguin posats en llibertat?

Contacte amb l'exterior

33. Les autoritats penitenciàries haurien de permetre un règim de visites més flexible als presos estrangers per tal que als familiars i coneguts els valgui la pena fer un viatge tan llarg. A més a més, les autoritats penitenciàries haurien de permetre als presos estrangers fer trucades telefòniques a hores diferents en relació amb les diferents zones horàries.

34. S'hauria de fomentar que les organitzacions d'assistència social comunitària visitessin els presos estrangers per tal de reduir el seu aïllament social. Les visites a ciutadans holandesos encarcerats a l'estranger per l'oficina d'enllaç amb l'estranger dels serveis penitenciaris holandesos es pot considerar una bona pràctica. Un altre exemple són les ONG espanyoles que proporcionen segells i targetes telefòniques gratuïtes als presos estrangers, però també mediació entre el pres i la seva família.

Activitats reintegradores i permisos penitenciaris

35. Les autoritats penitenciàries haurien de ser conscients que les activitats rehabilitadores i els permisos penitenciaris són tant importants per als presos estrangers com per a la resta de presos. Les organitzacions d'assistència social poden tenir un paper important en la reinserció de presos estrangers. Un exemple és Espanya, on algunes ONG proporcionen refugi segur i dormitoris per tal de fer possible els permisos penitenciaris per a presos estrangers.

Posada en llibertat i expulsió

36. La decisió d'expulsió dels presos estrangers s'hauria de fer tan aviat com sigui possible (vegeu també la recomanació 32) i, preferentment, no s'hauria de posar els presos estrangers en detenció administrativa mentre esperen a ser expulsats.

Llibertat condicional

37. És recomanable que els serveis d'assistència social proporcionin ajuda a expresos estrangers en el seu procés de reintegració, com es fa a Portugal i a Anglaterra i Gal·les.

Personal penitenciari

38. Les autoritats penitenciàries haurien de reconèixer que tractar amb presoners, i en concret amb presos estrangers, d'una manera professional, humana i personal requereix gestió efectiva i importants habilitats humanes i tècniques per part del personal penitenciari. El personal penitenciari

s'hauria de seleccionar curosament, formar adequadament, remunerar com a professionals, haurien de treballar sota condicions adequades i rebre un estatus respectable a la societat.

39. El personal que treballi amb presos estrangers hauria de rebre formació específica en idiomes

1.3 Recomanacions respecte a l'apartat 3 (detenció administrativa) → recomanacions 40 – 65

1.4 Recomanacions respecte a l'apartat 4 (nacionals detinguts a l'estranger)

66. La recollida de dades dels nacionals detinguts a l'estranger s'hauria de fer tant a escala nacional com europea.

67. És beneficiós que hi hagi més col·laboració entre els estats i les autoritats implicades.

68. Hi ha una necessitat urgent d'introduir estàndards mínims d'atenció consulars per als nacionals detinguts a l'estranger dins de la UE. Aquests estàndards haurien de contenir disposicions per a suport social/legal/financer, assistència a les famílies al país d'origen i ajuda amb els acords de trasllat.

69. Les visites socials que fan els voluntaris de l'oficina d'enllaç del servei de llibertat condicional holandès als nacionals detinguts a l'estranger es pot considerar una bona pràctica. També són bones practiques les activitats de les ONG com l'anglesa Presoners a l'Estranger (Prisoners Abroad), la Comissió Irlandesa per als Presoners a l'Estranger i la sueca Ponts a l'Estranger.

70. Els acords de trasllat entre els països europeus podrien ser més efectius si els procediments fossin més simplificats i ràpids. El trasllat de presoners de la UE al seu país d'origen té avantatges per a les seves necessitats socials, educatives i de rehabilitació. Com a resultat, la protecció del públic en contra de la reincidència és millor.

71. La possibilitat de transferir, gestionar i fer complir les mesures penals en la comunitat i la llibertat condicional entre països de la UE també podria

proporcionar als tribunals alternatives a l'empresonament i, així, reduir la població europea de presos estrangers.

72. Les autoritats penitenciàries haurien de desenvolupar programes de formació específica que ajudin a la integració dels presos estrangers al seu país d'origen.
73. Els nacionals detinguts a l'estranger haurien de tenir accés a assistència nacional després de la seva posada en llibertat i del retorn al seu país d'origen. Proporcionar assistència pràctica als nacionals detinguts a l'estranger directament després del seu retorn, com per exemple ajudar-los a obtenir documents oficials, a sol·licitar un habitatge, una feina, prestacions socials, etc. és essencial per tal de combatre la reincidència.

